

**T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
ATATÜRK İLKELERİ VE İNKILAP TARİHİ ENSTİTÜSÜ
ATATÜRK İLKELERİ VE İNKILAP TARİHİ ANA BİLİM DALI**

**CUMHURİYET DÖNEMİNDE TİCARİ DENİZCİLİK EĞİTİMİNİN
TARİHSEL GELİŞİMİ (1928-1981)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

M. Mutlu KARAKAYA

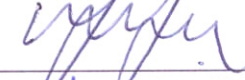
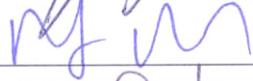

Öğrenci No: 2901080006

Tez Danışmanı: Doç Dr. Işıl Çakan Hacıbrahimoglu

İstanbul 2011

TEZ ONAY SAYFASI

Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Anabilim Dalında 2901080006 numaralı Mürvet Mutlu KARAKAYA'nın hazırladığı "**Cumhuriyet Döneminde Ticari Denizcilik Eğitiminin Tarihsel Gelişimi (1928-1981)**" konulu YÜKSEK LİSANS/DOKTORA TEZİ ile ilgili TEZ SAVUNMA SINAVI, LİSANSÜSTÜ Öğretim Yönetmeliği'nin 15.Maddesi uyarınca 21.03.2011 Pazartesi günü saat:10.00'da yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin ...~~kabulüne~~ ne OYBİRLİĞİYLE/OYÇOKLUĞUYLA karar verilmiştir.

JÜRİ ÜYESİ	KANAATI	İMZA
Doç.Dr.İşıl ÇAKAN HACİİBRAHİMOĞLU (Danışman)	Kabul	
Prof.Dr.Mustafa KAÇAR	Kabul	
Prof.Dr.Tülay ALİM BARAN(Yedi Tepe Üniv.)	Kabul	
Yrd.Doç.Dr.Aynur SOYDAN ERDEMİR	Kabul	
Yrd.Doç.Dr.Şamil MUTLU (Edebiyat Fak.)	Kabul	

İÜ Beyazıt Kampüsü Rektörlük Binası Kat:2

Tel: 0212 440 03 66- 0212 440 00 00/10056 Fax:0 212 440 03 45 / 1044

“Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum Cumhuriyet Döneminde Ticari Denizcilik Eğitiminin Tarihsel Gelişimi (1928-1981) adlı çalışmanın, tarafımdan, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurulmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin bibliyografyada gösterilenlerden oluştuğundan, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.”

29.03.2011

M.Mutlu Karakaya

ÖZET

Bu çalışmada detaylı incelemesi yapılan ticari denizcilik okulunun köklerinin Osmanlı İmparatorluğu döneminde olup olmadığını anlayabilmek için, öncelikle bu dönemde açıldıkları bilinen Leyli Tüccar Kaptan ve Milli Ticaret-i Bahriye Kaptan ve Çarkçı Mektepleri incelenmiştir. Arşiv belgelerine ve akademisyenlerin çalışmalarına dayanılarak yapılan bu incelemede, sözü geçen okulların gerek kuruluş ve kapanış tarihleri ve gerekse eğitim dereceleri hakkında bir görüş birliği olmadığı anlaşılmıştır.

Cumhuriyet dönemi başladığında, denizciliğin önemini fark eden İstanbul Ticaret ve Sanayi Odası bir denizcilik okulu kurmak üzere girişimlerde bulunmuş ancak sonuç alamamıştır.

Bunun yerine Milli Ticaret-i Bahriye Kaptan ve Çarkçı Mektebi kapatılarak, 1928'de devlet tarafından Ticaret-i Bahriye Mekteb-i Âlisi adında bir ticari denizcilik okulu açılmıştır. Bu okulun ilk Talimatnamesi'nde; okulun iki tâli, iki âli sınıftan oluşacağı belirlenmiştir. 1934'den sonra okul Yüksek Deniz Ticaret Mektebi adını almış ve iki tâli, üç âli sınıf olarak eğitime başlamıştır. Ancak bu sistem uygulamaya üç tâli, üç âli olarak geçmiştir. 1946'dan itibaren okul, 1981'e kadar sürecek en uzun dönemine girer. Bu dönemde adı Yüksek Denizcilik Okulu'dur. Bu dönemle birlikte lise eğitimi kaldırılmış ve dört yıllık yüksek eğitime geçilmiştir. 1980'de oluşan askeri müdahaleden sonra okul, 1981'de Deniz Kuvvetleri Komutanlığı'na bağlanmış ve Tuzla'ya taşınmıştır.

Bu aşamaların hepsi kendi içlerinde idari yapı, ders programı, öğrenci profili, öğretmen profili, okul yerleşkesi, okul gemileri konularını içerecek şekilde incelenmiştir. Bütün bu incelemelerde yönetmeliklerden ve arşiv belgelerinden yararlanılmış ancak bazı karmaşık konular için mezunların bilgisine başvurulmuştur. 53 yıla ait ders programlarının oluşturulması ve öğrenci kökenine ilişkin çalışmalar, İTÜ Denizcilik Fakültesi'nin arşivinde bulunan ve Fakülte tarafından incelenmesine izin verilen belgeler üzerinden çalışılarak oluşturulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Denizcilik, Ticari Denizcilik, Leyli Tüccar Kaptan Mektebi, Milli Ticaret-i Bahriye Kaptan ve Çarkçı Mektebi, Ticaret-i Bahriye Mekteb-i Alisi, Yüksek Deniz Ticaret Mektebi, Yüksek Denizcilik Okulu.

ABSTRACT

In order to apprehend wheter or not the merchant marine school which has been analysed in this study, originated from the Otoman Empire period, first of all Leyli Tüccar Kaptan Mektebi (Boarding School of Merchant Captain) and Milli Ticaret-i Bahriye Kaptan ve Çarkçı Mektebi (National Merchant Marine School) were examined. These examinations based on the studies of academics and archival documents show that there is not a consensus about either opening and closing dates or the degree of the above mentioned schools.

When the Republican period began, İstanbul Chamber of Commerce and Industry which realized the importance of marine, attempted to establish a marine school but could not achieved.

Instead of this, Milli Ticaret-i Bahriye Mektebi was closed and Ticaret-i Bahriye Mekteb-i Âlisi (Merchant Marine School) was opened by the state in 1928. According to the first regulation the school was occured by two high school level classes and two academy level classes. After 1934, the school was named as Yüksek Deniz Ticaret Mektebi (Merchant Marine School) and covered two high school level classes and three academy level classes. But the implement of the system was there high school level classes and three academy level classes. From 1946, the longest period of the school began and continued till 1981. During this period the name of the school was Yüksek Denizcilik Okulu (Merchant Marine Academy). At the begining of this period, high school level classes were abolished and academic education started by all means. After the military intervation in 1980, the academy was given under the responsibility of the Navy and then moved to Tuzla.

All these periods of the school analysed as administrative structure, training programme (cirriculum), students profile, teachers profile, campus of the school and vesseles of the school. All these analyses based on regulations and archive documents. But some contradictory issues has been questioned by alumni. For the creation of the cirriculum for fiftythree years, and examining of the origins of students for the same period based on documents allowed to examine in İTÜ Denizcilik Faculty archives.

Key Words: Marine, Commercial Marine, Merchant Marine, Leyli Tüccar Kaptan Mektebi, Milli Ticaret-i Bahriye Kaptan ve Çarkçı Mektebi, Ticaret-i Bahriye Mekteb-i Alisi, Yüksek Deniz Ticaret Mektebi, Yüksek Denizcilik Okulu.

İÇİNDEKİLER

ÖZET	V
ABSTRACT.....	VI
İÇİNDEKİLER.....	VII
ÖNSÖZ.....	IX
TABLO LİSTESİ.....	X
KISALTMALAR.....	XII
GİRİŞ.....	1
1. BÖLÜM: TİCARET-İ BAHİRİYE MEKTEB-İ ÂLİSİ'NİN KURULUŞ SÜRECİ (1928-1934).....	19
1.1. İstanbul Ticaret ve Sanayi Odası'nın Âli Deniz Ticaret Mektebi Kurma Girişimi.....	19
1.2. Ticaret-i Bahriye Mekteb-i Âlisi.....	27
1.2.1. İdari Yapı.....	27
1.2.1.1.Yönetmelikler ve Yöneticiler.....	27
1.2.1.2.Bütçe.....	32
1.2.1.3.Okul'a Giriş ve Devam Şartları.....	34
1.2.2. Ders Programı.....	35
1.2.3. Öğrenci Profili.....	40
1.2.4. Öğretmen Profili.....	48
1.2.5. Okul Yerleşkesi.....	49
1.2.6. Okul Gemileri.....	50
2. BÖLÜM: YÜKSEK DENİZ TİCARET MEKTEBİ (1934-1946).....	51
2.1. İdari Yapı.....	51
2.1.1. Yönetmelikler ve Yöneticiler.....	51
2.1.2. Bütçe.....	63
2.1.3. Okul'a Giriş ve Devam Şartları.....	65
2.2. Ders Programı.....	73
2.2.1. Güverte Sınıflarına Ait Mesleki Derslerin İçerikleri.....	80
2.2.2. Makine Sınıflarına Ait Mesleki Derslerin İçerikleri.....	82
2.3. Öğrenci Profili.....	89
2.4. Öğretmen Profili.....	96
2.5. Okul Yerleşkesi.....	100
2.6. Okul Gemileri.....	101
3. BÖLÜM: YÜKSEK DENİZCİLİK OKULU (1946-1981).....	103
3.1. İdari Yapı.....	103
3.1.1. Yönetmelikler ve Yöneticiler.....	103
3.1.2. Bütçe.....	136
3.1.3. Okul'a Giriş ve Devam Şartları	139
3.2. Ders Programı.....	152
3.3. Öğrenci Profili.....	178

3.4. Öğretmen Profili.....	191
3.5. Okul Yerleşkesi.....	200
3.6. Okul Gemileri.....	202
SONUÇ.....	206
KAYNAKÇA.....	217
EKLER.....	230

ÖNSÖZ

Bu çalışmada, Türkiye'nin uzun bir dönem kendi alanında "tek" olan eğitim kurumunun incelenmesi amaçlanmıştır. Bu kurum, bugün İTÜ Denizcilik Fakültesi olarak tanınan, daha önceki yıllarda ise yaygın olarak bilinen adıyla Yüksek Denizcilik Okulu'dur. Bu çalışmada okulun Cumhuriyet dönemi gelişimi incelenmiştir. Çalışmanın ardındaki temel neden, tarihçesi konusunda farklı görüşler olan okulun, bu görüşlerden daha da farklı olarak bir Cumhuriyet kurumu olarak değerlendirilip, değerlendirilemeyeceğinin irdelenmesidir. Ancak araştırma başladıktan sonra konunun araştırmaya çok açık olduğu anlaşılmış ve sonuç, okulla ilgili ulaşılabilen bütün bilgilerin aktarılmaya çalışıldığı bir referans kaynağı haline dönüşmüştür.

Burada ortaya konan, özellikle ders programları ve öğrenci kökenine ilişkin çalışmalar okul arşivinde zor şartlar altında gerçekleştirilmiştir. Ayrıca bu derecede önemli bir çalışmayı hem sektör dışından hem de bu alana yeni girmiş biri olarak yapmış olmam tarafıma büyük bir sorumluluk yüklemiştir. Umarım ki; bu çalışmadan sonra daha detaylı çalışmalar yapılır ve denizcilik eğitiminin gerek tarihini gerekse önemini ortaya koyacak bilgiler, belgeler, eserler ortaya çıkar.

Bu konuyu seçmemde en önemli etkenlerden biri olan babam Nazım Melek (Gv.'47)'i rahmetle anıyorum.

Bu çalışma dönemimde, bana destek olan oğlum Tolga Karakaya ve eşim Tarkan Kararkaya (Gv.'88)'ya çok teşekkür ederim.

Yüksek Lisans eğitimine başlarken hiç bilmediğim Osmanlıca'nın kısa sürede basılı eserler açısından okunur hale gelmesini sağlayan Doç. Dr. Ali Fuat Örenç'in verdiği eğitim sayesinde İstanbul Ticaret ve Sanayi Odası ile ilgili önemli bir kaynağın çevirisini yapabildim. Ancak bu araştırmanın daha iyi temellere oturtulabilmesi amacıyla gerekli olan arşiv belgelerini okuyabilmek için çalışmalarım devam ediyor ve kendimi geliştirmek için zamana ihtiyacım var. Bu nedenle burada kullanmak zorunda olduğumu hissettiğim arşiv belgelerinin çevirisi için bana yardımcı olan Fuat Recep bey'e teşekkür ederim.

Ayrıca bu işe bu kadar geç bir yaşta başlamam ve lisans eğitimimin de farklı bir dalda olması nedeniyle ciddiyetimin tam olarak anlaşılamayacağı endişesine rağmen danışmanım olmayı kabul eden Doç Dr. Işıl Çakan'a da teşekkür ederim.

TABLO LİSTESİ

Sayfa No

Tablo 1.1 İstanbul Ticaret ve Sanayi Odası'nın Planladığı Ders Programı.....	23
Tablo 1.2 1930 Bütçe Gerekçesi'nde Görülen Okulun Kadro ve Maaş Yapısı....	31
Tablo 1.3 1928-34 Arasında Okulun Bütçe Durumu.....	33
Tablo 1.4 1928-29 Ders Programı.....	37
Tablo 1.5 1929-30 Makine 2 Sınıfı Ders Programı.....	38
Tablo 1.6 1933-34 Ders Programı.....	39
Tablo 1.7 1928-34 Arasında Okulun Öğrenci Kökeni Dağılımı.....	43
Tablo 1.8 1928-32 Arasında Yeni Kayıt ve Mezun Durumu.....	45
Tablo 1.9 1932-33 Yeni Kayıt ve Mezun Durumu.....	45
Tablo 1.10 1933-34 Yeni Kayıt ve Mezun Durumu.....	47
Tablo 1.11 1928-34 Arasında Öğretmen Yapısı.....	48
Tablo 2.1 1934'de Okulun Kadro ve Maaş Yapısı.....	53
Tablo 2.2 1945'de Okulun Kadro ve Maaş Yapısı.....	60
Tablo 2.3 1937-46 Arasında Okulun Bütçe Durumu.....	64
Tablo 2.4 1934-35 Ders Programı.....	74
Tablo 2.5 1936-37 Ders Programı.....	76
Tablo 2.6 1939-40 Ders Programı.....	78
Tablo 2.7 1944-45 Ders Programı.....	79
Tablo 2.8 1945-46 Ders Programı.....	86
Tablo 2.9 1934-46 Arasında Okulun Öğrenci Kökeni.....	90
Tablo 2.10 1937-46 Arasında Yeni Kayıt ve Sınıflara Dağılım Durumu.....	93
Tablo 2.11 1937-46 Arasında Sınıf Geçme ve Mezuniyet Durumu.....	95
Tablo 2.12 1937-46 Arasında Öğretmen Yapısı.....	97
Tablo 3.1 1946'da Okulun Kadro ve Maaş Yapısı.....	105
Tablo 3.2 1951'de Okulda Bulunan Hizmetliler.....	112
Tablo 3.3 1973 Yönetim Şeması.....	129
Tablo 3.4 1946-56 Arasında Okulun Bütçe Durumu.....	137
Tablo 3.5 1946-47 Ders Programı.....	157

Tablo 3.6 1947-48 Ders Programı.....	158
Tablo 3.7 1951-52 Ders Programı.....	160
Tablo 3.8 1954-55 Ders Programı.....	162
Tablo 3.9 1960-61 Ders Programı.....	164
Tablo 3.10 1961-62 Ders Programı.....	166
Tablo3.11 1975-76 Ders Programı.....	169
Tablo3.12 1978-79 Ders Programı.....	172
Tablo 3.13 1980-81 Ders Programı.....	174
Tablo 3.14 1946-57 Arasında Okulun Öğrenci Kökeni Dağılımı.....	181
Tablo 3.15 1957-81 Arasında Okulun Öğrenci Kökeni Dağılımı.....	182
Tablo 3.16 1946-50 Arasında Okuldaki Öğrenci ve Mezuniyet Durumu.....	185
Tablo 3.17 1950-70 Arasında Okuldaki Öğrenci ve Mezuniyet Durumu.....	186
Tablo 3.18 1970-81 Arasında Okuldaki Öğrenci ve Mezuniyet Durumu.....	187
Tablo 3.19 1946-53 Arasında Öğretmen Yapısı.....	192
Tablo 3.20 1953-60 Arasında Öğretmen Yapısı.....	193
Tablo 3.21 1961-81 Arasında Öğretmen Yapısı.....	194

KISALTMALAR

A.e.:	Aynı eser
a.g.e.:	Adı geçen eser
a.g.m.:	Adı geçen makale
Ank.:	Ankara
a.y.:	Aynı yer, aynı yayın
BCA:	Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi
BİGM:	Başbakanlık İstatistik Genel Müdürlüğü
BİUM:	Başbakanlık İstatistik Umum Müdürlüğü
Bkz.:	Bakınız
BOA:	Başbakanlık Osmanlı Arşivi
bs.:	Basım
CD:	Kompakt Disk
Çev.:	Çeviren
D.B.:	Denizcilik Bankası
D. EUM. AYŞ.:	Dahiliye Nezareti Emniyeti Umumiye Müdüriyeti Asayiş Kalemi
DEFAV	İTÜ Denizcilik Fakültesi Mezunları (YDO) Sosyal Yardım Vakfı
DFA	Denizcilik Fakültesi Arşivi
DMA:	Deniz Müzesi Arşivi, Deniz Müzesi Komutanlığı Tarihi Deniz Arşivi
Ed.:	Editör
Gv.:	Güverte
Haz.:	Yayına Hazırlayan
İMEAK:	İstanbul Mersin Ege ve Akdeniz Karadeniz Bölgeleri
İst.:	İstanbul
İSAM:	İslami Eserler Araştırma Merkezi
İTO:	İstanbul Ticaret Odası
İTÜ:	İstanbul Teknik Üniversitesi
MBEAE:	Marmara Bilimsel ve Endüstriyel Araştırma Enstitüsü
MF. MKT:	Maarif Nezareti Mektubi Kalemi
Mk.:	Makine
MKT:	Mektubi
s.:	Sayfa
S:	Sayı
s.y.:	sayfa no yok
S:y.:	Sayı no yok
S1,S2,S3:	Sınıf 1, Sınıf 2, Sınıf 3
S4,S5,S6:	Sınıf 4, Sınıf 5, Sınıf 6
ŞD:	Şura-yı Devlet
ŞUB:	Şura-yı Bahriye
T.A.Ş.:	Türk Anonim Şirketi
TBMM:	Türkiye Büyük Millet Meclisi

TBTAK: Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu
t.y.: Tarih yok
YDO: Yüksek Denizcilik Okulu
Y. Mtv.: Yıldız Mütenevvi Maruzat Evrakı
YÖK: Yüksek Öğrenim Kurumu
y.y.: Yer yok, yayın yeri yok

GİRİŞ

Deniz ticareti ve ticari denizcilik kavramları birbirine çok yakın olduğu kadar, bir o kadar da farklı ancak aynı zamanda birbirlerini tamamlayan kavramlardır. Biri olmadan diğersinin varlığı düşünülemez. Bugün dünya ticaretinin %90'ının deniz yolu ile yapıldığı¹ düşünülürse, deniz ticaretinin ve bunu gerçekleştirecek ticari denizcilik eğitimi almış personelin önemi net bir biçimde ortaya çıkmış olur. Deniz taşımacılığının ana unsuru olan üst düzey, kalifiye personel yani “zabit” yetiştiren kurumlar, hem can güvenliği hem de ülke ekonomisi açısından çok özel kurumlardır.

Bu tezin çalışma konusunun seçilmesinde en büyük etken, bu derecede önemli bir kurum hakkında, hatta daha genel anlamda sektör hakkında çok fazla çalışma yapılmamış olmasıdır. Bu sektör ticari denizciliktir. Daha geniş anlamda ele alınırsa sivil denizciliktir. Tez konusu için ön araştırmalar yapılırken, denizcilik konusunda pek çok kaynağa ulaşılmıştır. Ancak bu kaynakların büyük çoğunluğunun askeri denizcilik, askeri denizcilik okulları, savaşlar vb. ile ilgili olduğu görülmüştür. Bunların büyük bir çoğunluğu da Osmanlı İmparatorluğu dönemi ile ilgilidir. Bazı çalışmalarda Cumhuriyet Dönemi Denizciliği veya Eğitimi gibi başlıklara rastlansa da, bunlar konuyu yine askeri yönden anlatan kaynaklardır. YÖK arşivinde deniz ticareti konusunda tez araştırması yapıldığında Cumhuriyet dönemi ile ilgili tek bir teze rastlanmıştır. Bu konu ile ilgili olabileceği düşünülerek seçilen diğer tezler ise olayı ya Osmanlı İmparatorluğu dönemi ya da askeri boyutuyla ele almaktadır. Kitap olarak hazırlanmış az sayıda yayın daha çok Seyr-i Sefain İdaresi'ni ve bunun Cumhuriyet dönemine uzantısını anlatan yayınlardır. Akademik makale olarak, Cumhuriyet dönemi denizciliğini konu olan hiçbir yayına rastlanmamıştır. Bulunabilen üç adet makale yine Osmanlı İmparatorluğu dönemi ticari denizcilik eğitimini konu almaktadır. Konunun bu kadar el değmemiş olması nedeniyle, hazırlanan bu tez içinde sunulan pek çok belge ve tablo ilk defa ortaya konmaktadır. Bu durum aynı zamanda çalışmanın güçlüğü ile ilerlemesine de neden olmuştur.

Yukarıda bahsedildiği gibi pek çok kaynağın denizcilik tarihini askeri yönden ele aldığı ama savaşlarda sivillerin rolüne değinilmediği görülmüştür. Oysa Kurtuluş

¹ Denizcilik Bülteni, S:2, (Çevrimiçi) <http://www.denizcilik.gov.tr>, 12 Kasım 2010.

Savaşı sırasında deniz üzerine yaşanan önemli olayların içinde yine deniz ticaret okulundan yetişen veya okurken savaşa katılan öğrenciler olduğu görülmüştür. Örneğin; Atatürk'ü Samsun'a götüren Bandırma vapurunun (Bkz.:EK-1) kaptanı İsmail Hakkı Durusu (Bkz.:EK-2) deniz ticaret mektebi mezunudur². Büyük bir kahramanlıkla kaçırılan Gazal'ın (Bkz.:EK-3) makinisti, savaşa katılma amacıyla okulunu bırakmış bir deniz ticaret öğrencisi olan Ahmet Kızıldemir'dir³.(Bkz.:EK-4) Aynı şekilde Alemdar'ın (Bkz.:EK-5) İstanbul'dan kaçırılmasında büyük rol oynayan Osman Efendi (Bkz.:EK-6) de sivil yetişmiş bir denizcidir⁴.

Tez konusunun seçilmesinde bunların dışında çok önemli bir başka neden, Atatürk'ün denizcilik konusuna gösterdiği önemdir. 1920'de Ankara hükümeti kurulur kurulmaz Umur-u Bahriye Müdürlüğü de kurulmuş, bu daha sonra Bahriye Dairesi Reisliği'ne dönüşerek 1924'e kadar Müdafaa-i Milliye Vekâleti'ne bağlı olarak varlığını sürdürmüştür. Genç Cumhuriyet biraz toparlanınca yapılan ilk işlerden biri 29 Aralık 1924'te Bahriye Vekâleti'nin kurulması olmuştur. Bahriye Vekâleti'nin faaliyetleri sırasında donanmanın geliştirilmesi ile ilgili önemli kararlar alındığı ama bunların yanı sıra eğitime önem verileceğinin de kararlaştırdığı görülmüştür⁵. Bu, dünyada ancak denizciliği çok önemseyen ve denizcilikte çok ilerlemiş ülkelerde görülebilecek bir yapıdır. Ancak Vekil'in adının (Bkz.:EK-7) Yavuz zırhlısının tamiratıyla ilgili bir takım şaibelere karışmasından sonra 16 Ocak 1928'de Bahriye Vekâleti kaldırılarak denizcilik işleri yeniden Müdafaa-i Milliye Vekâleti'ne bağlı bir müsteşarlık haline gelmiştir. Ancak bu olay denizcilikle ilgili atılımları sonlandırmamıştır. Zira Bahriye Vekâleti döneminde yapılan en önemli faaliyetlerden biri 19 Nisan 1926'da Kabotaj Kanunu'nun çıkarılması ve 1 Temmuz 1926'da yürürlüğe girmesidir⁶.

Fransızca kökenli bir sözcük olan kabotaj, sözlükte “bir ülkenin kıyıları boyunca iskele ve limanları arasında gemi işletme işi” olarak açıklanmıştır. Bir hukuk terimi olarak kabotaj hakkı ise; “bir ülkenin karasularında, göllerinde ve

² Türkiye Denizcilik İşletmeleri A.Ş., **Türk Deniz Ticareti ve Türkiye Denizcilik İşletmeleri Tarihçesi 2**, İst., Türkiye Denizcilik İşletmeleri A.Ş. Kültür Yayınları, 1999, s.176,177.

Orhan Kızıldemir, “Bandırma Vapuru”, **Denizati**, S:10-11, (Ekim-Kasım 1994), s.15.

³ Ali Bozoğlu, “Gemilere Yol Gösteren Adam”, (Çevrimiçi) <http://www.denizhaber.com>, 12 Kasım 2010.

⁴ **Türk Deniz Ticareti ve Türkiye Denizcilik İşletmeleri Tarihçesi 2**, s.48.

⁵ Deniz Kuvvetleri Komutanlığı, **Türk Denizcilik Tarihi 2**, Ed. Zeki Arıkan, Lütfü Sancar, İst., Deniz Basımevi Müdürlüğü, 2009, s.196,206.

⁶ Şerafettin Turan, **Türk Devrim Tarihi: Yeni Türkiye'nin Oluşumu (1923-1938)**, 2.bs., İst., Bilgi Yayınevi, 2005, s.227.

akarsularında gemi bulundurma, bunlarla taşıma yapma hakkı” olarak yer almaktadır⁷. Kısaca iç ulaşım, iç taşımacılık hakkı denebilecek bu önemli ekonomik alana, Osmanlı İmparatorluğu döneminde kapitülasyonlar nedeniyle yabancı devletler hakim olmuştur. Ancak Barcelona Sözleşmesi ile 1921’de devletlerin kabotaj yasağı koyma hakkı olduğu kabul edilmiştir. Ayrıca Lozan Antlaşması ile kapitülasyonlar kaldırılmıştır. Bu şekilde alt yapı hazır olmasına karşın kabotaj hakkını açıkça belirleyen bir madde olmadığı için, bunu tespit edecek bir yasa çıkarılması ihtiyacı duyulmuştur. 19 Nisan 1926’da kabul edilen 815 sayılı Kanun ile kısaca Kabotaj Kanunu olarak bilinen “Türkiye Sahillerinde Deniz Nakliyatı ve Limanlarla Karasuları içinde Sanat ve Ticaret Yapma Hakkında Kanun” yürürlüğe girmiştir. Bu Kanun ile Türkiye’nin karasularında, Marmara’da, Türkiye’deki nehirlerde, göllerde gemi bulundurulması ve ticaret yapılması hakkı Türk vatandaşlarına verilmiştir⁸. Böylece 1923’te Cumhuriyet ilan edildiğinde devlet ve özel sektöre ait küçük- büyük var olan tekne kapasitesi 48.085 ton iken⁹, 1938’de 219.586 tona yükselmiştir¹⁰. Kabotaj Kanunu’nun Resmi Gazete’de yayınlanması 1 Temmuz’a rastladığı için, 1935’ten itibaren 1 Temmuz bayramı olarak kutlanmaya başlamıştır. Bundan sonra, kendine ait bir bayramı olan bir okul ve bir sektör söz konusu olacaktır.

Atatürk’ün denizcilik konusundaki atılımları bu kadarla da bitmemiştir. 1926’da Karadeniz gemisini, ülkeyi tanıtıcı seyyar bir fuar gemisi gibi Avrupa’ya sefere yollamıştır. Burada amaç Türkiye’nin modernleşme yolculuğunun tanıtılmasıdır. Bu geminin zabitanı ticari denizcilik okulu mezunlarıdır¹¹. Bu atılımlar hareketinin devamı olarak 1928’de devlete ait bir ticari denizcilik okulu açılmıştır. Bu tezin konusunu oluşturan bu okul Âli Deniz Ticaret Mektebi’dir. Dolayısıyla okul devrimlerin bir parçası olarak yorumlanabilir.

Bu sebeplere dayanılarak karar verilen tez konusunun araştırma safhasında, ticari denizcilik eğitiminin gelişimini inceleyebilmek için öncelikle belli başlı kütüphaneler, sahaflar ve kitapevleri taranmıştır. Beyazıt Kütüphanesi, Taksim Atatürk Kitaplığı, İstanbul Kitaplığı, Milli Kütüphane, Meclis Kütüphanesi, Deniz

⁷ Ali Püsküllüoğlu, **Türkçe Sözlük**, 6.bs., İst., Can Yayınları, 2007, s.966.

⁸ Şerafettin Turan, **a.g.e.**, s.227.

⁹ Kasım Sözer, “1913 Tarihli Bahriye-i Ticariye Salnamesindeki Bilgiler Işığında Cumhuriyetin İlk Yıllarındaki Deniz Ticaret Yapısının Değerlendirilmesi”, (Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2006), s.13.

¹⁰ Ali İhsan Gencer, Sabahattin Özel, **Türk İnkılap Tarihi**, 11.bs., İst., Der Yayınları, 2006, s.269.

¹¹ Süreyya Gürsu, “Seyyar Sergi Seferi Hatıraları”, **Deniz**, S:1 (Eylül 1935), s.16.

Müzesi Kütüphanesi, İSAM, İTO, Denizcilik Fakültesi ve bazı özel kütüphaneler inceleme yapılan kütüphanelerdir. Sektör dergilerinden, Deniz, Denizati, Denizcilik dergilerinin tamamına yakını taranmıştır. YÖK sitesinden tez arşivi incelenmiş konuyla ilgili olabilecek tezler seçilmiştir. Makaleler bibliyografyası taranmıştır.

Ayrıca konuyu derinleştirmek için en önemli birincil bilgi kaynakları olan Başbakanlık Cumhuriyet ve Osmanlı Arşivleri ile, Deniz Kuvvetleri Komutanlığı Cumhuriyet Arşivi ve Deniz Müzesi Komutanlığı Tarihi Deniz Arşivi'ne başvurulmuştur. Bununla da yetinilmeyerek ilgili olabileceği düşünülen örneğin, Ulaştırma Bakanlığı, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı gibi Bakanlıklara gidilmiş, bilgi alınmaya çalışılmıştır. Bütün bu kaynaklardan toplanan belgeler tasnif edilmiş, konu, tarihi süreç olarak anlatılacağından tarihsel sıraya konmuştur.

Bu bilgilerin elde edilmesinden sonra ham bilgilerin anlamlı hale getirilmesi çalışmaları oldukça uzun zaman almıştır. Bu bilgilerden okulun gelişimini daha iyi yansıtabilecek olanlar seçilmiş ve özetlenerek aktarılmıştır. Yönetmeliklerde yer aldığı halde uygulamada olmadığı tespit edilen kurallar, ya da çok çelişkili görülenler için o dönemde okulda öğrenci veya yönetici olan kişilere ulaşılmıştır. Bu konular ve bazı terimler, alınan bilgiler doğrultusunda açıklanmaya çalışılmıştır. Diğer yandan tablolar oluşturulurken de güçlüklerle karşılaşmıştır. İncelenen öğrenci sayısının fazlalığı, kayıtların düzenli ve standart bir biçimde tutulmamış olması gibi güçlüklerle karşılık, araştırmanın sonuçlarının ortaya konmasını sağlayacak tedbirler alınmaya çalışılmıştır. Örneğin köken tablolarının oluşturulması aşamasında; önce yaklaşık 2000 öğrenci için doğum yeri kayıtları tespit edilmiştir. Sonra doğum yeri olarak köy veya ilçe isimlerinin verilmesi nedeniyle, bunların hangi illerden geldiklerinin bulunması için ayrıca bir çalışma daha yapılmıştır. Eksik olan kayıtlar için aynı doğrultuda bilgi verebilecek başka kayıtlar bulunmaya çalışılmıştır. Türkiye İstatistik Kurumu'ndan elde edilen istatistik tabloları ise olduğu gibi aktarılmayıp, gerekli bilgiler seçilerek, okunabilir yeni tablolar oluşturulmuştur. Bu tablolarda yer alan bilgilerle arşiv kayıtlarında bulunan bilgilerin çoğunlukla birbirini tutmaması da başka bir sorundur.

Ayrıca sorumluluk alanı dışında olsa da, konunun sağlam bir temele oturtulabilmesi için, okulun geçmişinin incelenmesi açısından Osmanlı İmparatorluğu dönemine dair birincil kaynaklara inme ihtiyacı duyulmuştur. Çünkü bu alanda az sayıda akademik makale bulunmaktadır. Bunun dışında akademisyen veya araştırmacı olmayan kişiler tarafından çok çelişkili bilgiler içeren yazılar

kaleme alınmıştır. Bu nedenle incelenmek istenen arşiv belgelerindeki rika okumalarının çok yavaş ilerleyerek, çalışmayı temellendirecek bilgilerin aksamaması için bu konuda profesyonel yardım alınmıştır. Aşağıda görüleceği gibi, bulunan ve incelenen yaklaşık dört yüz adet belgeden sadece kırk kadarı konuyu gerçekçi kılmak üzere kullanılmıştır.

Bugün Türkiye’de sivil denizcilik eğitimi incelendiğinde, Türkiye’nin neredeyse bütün illerinde bu konuda bir eğitim verildiği görülür. Bunlar; Meslek Yüksek Okulları’ndan başlayarak Fakülte bölümlerine, Fakültele ve Üniversitelere kadar yayılacak şekilde; su ürünleri bölümleri, yeni gelişen su altı teknolojisi ve ya artık mühendisliğe dönüşmüş olan Balıkçılık eğitimleri, yat işletme ve yönetimi, denizcilik işletmeleri yönetimi ve asıl konuyu oluşturan ticari denizcilikle ilgili olarak deniz ve liman işletmeciliği, deniz ulaştırma ve işletme, deniz teknolojisi mühendisliği, gemi inşaatı mühendisliği, gemi makineleri işletme mühendisliği, deniz ulaştırma işletme mühendisliği branşlarını içermektedir. Bunlardan biri olan İstanbul Teknik Üniversitesi Denizcilik Fakültesi, bu tezde incelenilen okulun devamı olarak görülmektedir. Yüksek öğrenim veren kurumlardan başka, Türkiye’nin doğu illerinde de olmak üzere yurdun pek çok iline yayılmış Anadolu Denizcilik Meslek Liseleri bulunmaktadır. Bütün bu kurumların kuruluşları incelendiğinde, 1980’lerden itibaren açılmaya başlandığı görülür. Bu okulların kurulması yoğunlukla 1990’larda devam etmiş ve günümüze kadar uzanmıştır. Bugün Türkiye’nin en son açılan üniversitelerinden biri olan Piri Reis Üniversitesi bir denizcilik üniversitesidir. Tez konusu okul dışında “eski” sayılabilecek nitelikte sadece iki lise bulunmaktadır. Bunlardan biri 1973’de Beykoz’da açılan Su Ürünleri Meslek Lisesi, diğeri 1974’de açılan Ordu Denizcilik Meslek Lisesi’dir.

Böylece günümüzde, aşağıda incelemesi yapılan dönemlerden çok ileriye gidildiği görülmektedir. Ancak ticari denizcilik eğitimi konusunda, hem nitelik hem nicelik olarak hiçbir zaman istenen düzeylere çıkılamadığı tartışmaları uzun yıllardır devam ederken¹², bunun sebeplerinin de bulunmaya çalışıldığı aşağıdaki anlatımda,

¹² Behçet Özçipekçi, “Yüksek Denizcilik Okulunun Kalkındırılması”, **Deniz**, S: 39, (Haziran 1958), s.14,15. “Yüksek Denizcilik Okuluna Muhtariyet Verilmelidir”, **Deniz**, S:64, (Temmuz 1960), s.4,5. MetinLeblebicioğlu, “Deniz Ticaret Akademisi ve Okul Gemisi”, **Deniz**, S:70, (Ocak 1961), s.4,5. “Devlet Denizcilik Akademisi”, **Deniz**, S:176, (Aralık 1969), s.8,9. “Belgeler Işığında Yüksek Denizcilik Okulunun Geliştirilmesi Gereği”, **Denizati**, C:1-4, 1975, s.4,7. “Türk Denizciliğinin Sorunları”, **Denizati**, S:4, (Nisan 1981), s.30,36. “Çağdaş Deniz Ticareti Nasıl Olmalı”, **Denizati**, S:2, (Şubat 1986), s.28,35. “Yeni Gemi Adamları Yönetmeliği Sorun mu?, Çare mi?”, **Denizcilik Dergisi**, S:5, (Eylül-Ekim 2001), s.22,25. Özkan Poyraz, “Tam Gün Tam Yıl Eğitim”, **Denizcilik Dergisi**, [S:y.], (Kasım-Aralık 2007), s.38,41. Ferit Biren, “Deniz Ticaret Filomuzun Kronik Sıkıntısı:

önce kısa bir biçimde Osmanlı İmparatorluğu döneminde ticari denizcilik eğitimi incelenecek, sonrasında ana konuya geçilecektir.

Osmanlı İmparatorluğu'nun klasik bilim ve eğitim anlayışının değişimi, Avrupa kaynaklı modern bir bilim ve eğitim anlayışının gelişi askeri teknik eğitimle başlamıştır¹³. 1735'de Bonneval Ahmet Paşa'nın kurduğu Humbaracı Ocağı'yla başladığı düşünülen bu modernleşme hareketi, Baron de Tott'un topçu mektebi ile devam etmiştir. Bunlardan sonra sürekliliği olan bir eğitim kurumu olarak görülen ilk faaliyet Kaptan-ı Derya Gazi Hasan Paşa'nın isteğiyle yine Baron de Tott tarafından 1775'te tersane'de kurulan Hendesehâne'dir. Bu oluşumun kurumsallaşması ise 1776 yılında gerçekleşmiştir. Hendesehâne kuruluş aşamasında, Gazi Hasan Paşa'nın isteğiyle eğitim konusunu deniz mühendisliğine yönlendirmiştir. Bu okul için Baron de Tott'un Paris'e sipariş verdiği kitap listesine bakıldığında denizcilik, gemi inşa ve matematik kitaplarının listede yer aldığı görülmüştür¹⁴.

Bu askeri yapılaşmadan sonra Osmanlı İmparatorluğu'nda ilk sivil denizcilik okulunun, diğer bir açıdan ilk ticari denizcilik okulunun ne zaman açıldığı konusunda bu güne kadar ele geçen en eski belge 1848 tarihini taşımaktadır¹⁵. Yukarıda görüldüğü gibi askeri alanda gerçekleşen modernleşme 1735'e ve denizcilik alanında ise 1776'ya dayandırılırken, sivil alanda ancak 1848'de ilk belirtilerin görülmesi bir gecikme olarak düşünülebilir.

1848 tarihli bu belgeye göre Ali Çelebizade Mehmet Efendi isimli bir kişi, Tersane-i Amire'de sınava tâbi tutulmuş ve bu konuda ders verebilecek yeterli bilgiye sahip olduğuna karar verilerek, Kaptan Paşa tarafından kendisine "buyrultu" verilmek suretiyle deniz fenlerini öğretmesine izin verilmiştir. Bu kişi Sakız Adası'nda yaşadığı için, 1848'e kadar denizciliği öğrenmek üzere Avrupa'ya gitmek zorunda kalan Sakızlı gençler, artık bu mecburiyetten kurtulmuşlardır. Ancak Ali Çelebizade Mehmet Efendi Ada'da çıkan bir yangın felaketinde bütün mal varlığını kaybedince, okulu kapatmak zorunda kalmıştır. 1850'de padişah Abdülmecit'in Ada'yı ziyareti sırasında, kendisine bu kişiden söz edilmesi üzerine, Ali Çelebizade Mehmet Efendi İstanbul'a davet edilmiş ve burada yapılan görüşmelerden sonra,

Uzman Denizci Sorunu", **Denizcilik Dergisi**, [S:y], (Mart-Nisan 2007), s.18,22. Fahrettin Küçükşahin, "Denizcilik Eğitimi Sorunları", **Denizcilik Dergisi**, [S:y], (Eylül-Ekim 2008), s.40,42.

¹³ Mustafa Kaçar, "Osmanlı Devleti'nde Bilim ve Eğitim Anlayışındaki Değişmeler ve Mühendishânelerin Kuruluşu", (İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Bilim Tarihi Bölümü, Doktora Tezi, 1996), s. 1.

¹⁴ A.e., s.95-97.

¹⁵ Ali İhsan Gencer, "Sakız Adasında Açılan Özel Bahriye Mektebi", **Güney-Doğu Avrupa Araştırmaları Dergisi**, S:8-9, (1979-1980), s.104.

22 Ağustos 1850'de yeniden bahriye öğretmenliği yapma iznini almıştır. Ali Efendi'nin bu defa Ada gelirinden beş yüz kuruş maaş olarak yaptığı bu eğitim, gerçekte devlet tarafından sağlanmaktadır. Ancak Ali Efendi'ye verilen bu izin, başka kişilerce kötüye kullanılmış ve çeşitli yerlerde ehil olmayan kişiler tarafından bahriye okulları açılmaya başlanmıştır. Bu nedenle bu konuda çeşitli iradeler yayınlanmıştır. 1850 ve 1851 yıllarında çıkarılan bu iradeler, yabancıların okul açmasına izin verilemeyeceğini, ama Osmanlı tebasının böyle bir okul açmak istemesi durumunda önce mahalli idarelere başvurması, sonra İstanbul'da Bahriye Meclisi'nce sınavdan geçirilerek ruhsat alması gerektiğini belirtmektedir. Bundan, devletin kendi gözetiminde olmak kaydıyla özel okullar açılmasına ve özellikle konu edilen denizcilik eğitiminin verilmesine karşı olmadığı anlaşılmaktadır¹⁶. 1851'de çıkarılan Padişah iradesinin Aydın, Selanik, Girit, Sayda, Cezair-i Bahri Sefid, Kıbrıs, Biga, İzmit, Tırhala, Sakız, Bozcaada, Tekfurdağı ve Erdek'e gönderilmiş olması¹⁷ ise bu bölgelerde denizcilik okulu açma girişimlerinin olup olmadığını kesin olarak göstermese de, en azından bu potansiyelin olduğunu belirtmektedir.

Osmanlı Devleti'nde denizcilik eğitiminin 1848'e uzandığı belirlenmesinden sonra, bu eğitimin İstanbul'da ne zaman başladığı konusundaki bulguların başında Osman Nuri Ergin'in Türkiye Maarif Tarihi'ni konu alan kitabındaki açıklaması gelmektedir. Buna göre, tarihçi Lütfi Efendi 1870'de, Galata Perşembe Pazarı'ndaki Arap Cami içinde bir kaptan mektebi kurulduğunu yazmıştır¹⁸. Lütfi Efendi Tarihi'ne bakıldığında da, ilgili başlık altında 1870 yılında Galata Arap Cami avlusunda yeni bir bina inşa edileceği ve Kaptan Mektebi'nin de geçici olarak burada açılacağı ifadesi görülür¹⁹. Bu ifadeye dayanak olabilecek bir şekilde, yapılan arşiv çalışmalarında bulunan 17 Şaban 1288 [1 Kasım 1871]²⁰ tarihli bir

¹⁶ A.e., s.107,108. Ali İhsan Gencer, "Özel Bahriye Mektepleri Hakkında Bir Genelge", **Tarih Enstitüsü Dergisi**, S: 7-8, (1976-1977), s.415.

¹⁷ Ali İhsan Gencer, **Tarih Enstitüsü Dergisi**, s.416.

¹⁸ Osman Ergin, **İstanbul Mektepleri ve İlim, Terbiye ve Sanat Müesseseleri Dolayısıyla Türkiye Maarif Tarihi**, C:I-II, İst., Eser Matbaası, 1977, s. 664.

¹⁹ Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Tarih Kurumu Yayınları, **Vak'a-Nüvis Ahmet Lütfi Efendi Tarihi**, C:XII, Haz. Prof. Dr. M. Münir Aktepe, Ank., Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1989, s.49.

Bu kaynakta konuyla ilgili olarak düşünülen önemli bir not ise; her şeyde olduğu gibi bu işe de güzel başlandığı ama sonra işin arkasının bırakılıp boşlanması sebebiyle bu işin de haklanmış olduğudur. Bu açıklama dolayısıyla bu okulun açılmadığı veya açıldıktan kısa süre sonra kapandığı ya da verimsiz kaldığı sonuçları çıkarılabilir.

²⁰ Tarih Çevirme Kılavuzu, (Çevrimiçi) <http://ttk.gov.tr>, 12 Kasım 2010.

Türk Tarih Kurumu'nun tarih çevirime kılavuzu kullanılmıştır. Belgede hem hicri hem de rumi tarih var ise hicri tarih günümüz takvimine çevrilmiştir. Ancak sadece rumi tarih var ise rumi tarih günümüz takvimine çevrilmiştir.

belgede²¹; “... kaptanlık mektebinden imtihanları icra olunan şakirdandan ...” ifadesine rastlanmıştır. (Bkz.:EK-8) Bu belgede geçen “kaptanlık mektebi” ifadesi kesinlikle Mekteb-i Bahriye-yi Şahane için kullanılmamaktadır. Bu, başka bir okul bulunduğuna dair bir bulgudur. Ayrıca bir başka belgede de; Trabzon, Samsun, İzmir, Beyrut gibi sahil vilayetlerinde, “Dersaadet köprü başında” olduğu gibi birer denizcilik okulu açılmasından bahsedilmektedir²². (Bkz.:EK-9)

Bu tarihten sonraki arşiv belgelerinde, 1875’den itibaren bir deniz ticaret okuluna ihtiyaç olduğu konusunda yazışmaların yapıldığı görülmektedir. 1884’den itibaren ise daha somut bir şekilde gerek komisyon kurularak gerek bütçe hazırlanarak Mekteb-i Fünun-u Bahriye içinde, onun bir şubesi olacak şekilde leyli [yatılı] bir kaptan mektebi ve ayrıca halen çalışan kaptanların eksikliklerini gidermek için de Tersane-i Amire’nin Azapkapı’sında Havuzlar arkasında bulunan kâgirlerden birinde (Bkz.:EK-10) nehari [gündüzlü] tüccar kaptan mektebi açılması gerektiği²³ ifade edilmiştir. Bu padişaha sunulmuş bir nizamname layihasıdır. Ancak sonuca ulaşmadığı anlaşılmaktadır. Çünkü bundan sonraki yazışmalarda, örneğin, 1885 tarihli yazışmalarda daha çok okullar için gereken bütçenin nasıl sağlanacağı, okulların hangi nezaret veya müdürlüklere bağlı olacağı gibi tartışmalar yapılmaktadır. Bahriye Nezareti açılacak olan iki okul için 513.982 kuruşu Maliye Nezareti’nden 14 Rebiülevvel 1302 [1 Ocak 1885]’de istemekte²⁴, Maliye Nezareti ise durum uygun olmadığı için bu miktarı ödeyemeyeceğini bildirmektedir²⁵. Bunun üzerine Bahriye Nezareti, 20 Kanun-ı sani 1300 [1 Şubat 1885]’de bu miktarın üç taksitte alınabileceğini çünkü bu okulların hemen açılması gerektiğini belirtmektedir²⁶. Ayrıca 1885’de kaptan yetiştirmek üzere açılması düşünülen okul için mevki, ders programı, diğer eksikliklerin giderilmesi amacıyla bir komisyon kurulmuştur²⁷. Anlaşıldığı kadarıyla 27 Kasım 1884’de Tüccar Kaptan Mektepleri için bir nizamname layihası kaleme alınıp padişaha takdim edilmişse bile maddi imkansızlıklar aşılıp, okul açılmamıştır. Bu arada 6 Şevval 1302 [19 Temmuz 1885]

²¹ **Deniz Müzesi Arşivi (DMA)**, Mektubi (MKT), 140/81, (17 Şaban 1288/1 Kasım 1871).

²² **DMA**, MKT, 125/97, (24 Zilhicce 1288/5 Mart 1872).

²³ Şakir Batmaz, “Tüccar Kaptan Mektepleri”, **Tarih Boyunca Dünyada ve Türklerde Denizcilik Semineri (17-18 Mayıs 2004)**, İst., Dünya Basımevi, 2005, s.110,111.

²⁴ **DMA**, MKT, 433/79, (14 Rebiülevvel 1302/1 Ocak 1885).

²⁵ **DMA**, MKT, 433/7, [t.y.].

²⁶ **DMA**, MKT, 227/37-A, (20 Kanun-ı sani 1300/1 Şubat 1885).

²⁷ Şakir Batmaz, “II. Abdülhamit Devri Osmanlı Donanması”, (Erciyes Üniversitesi, Doktora Tezi, 2002), s.73.

tarıhli bir yazışmada Azapkapısı'ndaki gndzli okulun Rumi'nin sekizinci Pazartesi günü açılması'nın kararlaştırıldığı belirtilmektedir²⁸.

Bir görüşe göre; yukarıda bahsi geçen, okulların açılması için gerekli olan paranın ancak 1885-86 mali yılına ait bütçeye konulması nedeniyle, bu okullar 1886 yılı sonunda aılabilmifitir²⁹. Diğer yandan, arşiv araştırması sırasında bulunan 26 C [Cumdelhire] 1304 [22 Mart 1887] tarihli bir belgeye göre "bugün" Leyli Kaptan Mektebi'nin resmi açılışı yapılmıřtır³⁰. (Bkz.:EK-11) Bu konudaki bir gösterge de, Tüccar Kaptan Mektebi birinci sınıf öğrencileri için yazlık elbise ihtiyaını belirten 19 Mart 1303 [31 Mart 1887] tarihli yazıdır³¹. Bir başka evrak ise 23 şaban 1308 [3 Nisan 1891] senesinde ilk defa mezun olan öğrencilerden bahsetmektedir³². Bu verilere göre de, eğitime 1887 yılında başlandığı sonucuna ulaşılmaktadır.

Okulun açıldığı dönemde Bahriye Nazırı Bozcaadalı Hasan Hüsnü Paşa'dır³³. (Bkz.: EK-12) Okul açıldıktan bir süre sonra Bahriye Mektebi'nin bitişiğindeki Hümayun Kasrı'na taşınır. Bu konuda bulunabilen bir belge 5 Receb 1307 [25 şubat 1890] tarihini tařımaktadır³⁴. (Bkz.:EK-13)

Bahriye Mektebi bünyesinde açılan Leyli Tüccar Mektebi'ne³⁵ giriş her yıl yapılan bir sınavla olmaktadır. Bu sınavı girdikten sonra Bahriye Nezareti'ne bir dilekçe ile başvurulur. Bunların içinden yaşları on beşten kk, yirmiden büyük olmayanlar, Türkçe okuyup yazabilenler, olabildiği kadar hesap ve coğrafya bilenler ve sağlıklı durumda olanlar arasından seçim yapılır. Sınıflar yirmi beş kişi olacaktır. (Bkz.:EK-14) Azapkapı'daki gndzli okul liman kumandanlığına, taşrada açılacak okullar ise Maarif Nezareti'ne bağlıdır. Ancak bu sonradan taşrada yeni okullar açılması yerine, Rüşdiye Mektepleri'nin bünyesinde yeni sınıflar açılması olarak

²⁸ DMA, MKT, 477/8, (6 şevval 1302/19 Temmuz 1885).

²⁹ şakir Batmaz, **Tarih Boyunca Dünyada ve Türklerde Denizcilik Semineri (17-18 Mayıs 2004)**, s.112.

³⁰ DMA, MKT, 568/5A, (26 C 1304/22 Mart 1887).

³¹ DMA, MKT, 6/59, (19 Mart 1303/31 Mart 1887).

³² DMA, MKT, 653/127, (23 şaban 1308/3 Nisan 1891).

³³ Nurcan Bal, **Süleyman Nutki Bey'in Hatıraları**, İst., İstanbul Deniz İkmal Grup Komutanlığı Basımevi Müdürlüğü, 2003, s.20.

³⁴ DMA, şura-yı Bahriye (şUB), 336/16-A, (5 Receb 1307/25 şubat 1890).

³⁵ Bahriye Salnameleri incelendiğinde bundan sonra okulun adının "Mekteb-i Bahriye-i Hazret-i şahane ve Leyli Tüccar Kapudan Mektebi" olarak geçtiği görülecektir. Bkz. 1307'den 1318'e kadar Bahriye Salnameleri. Bu salnamelerde ayrıca bir başka başlık olarak "Nehari Tüccar Kapudan Mektebi" de görülmektedir.

değiştirilmiştir³⁶. Kayıt hakkı kazanan öğrencilere giyecek yardımı yapılır. İleride aktarılabacak bilgilerle kıyaslanması amacıyla bu yardım aşağıda liste halinde verilmektedir:

- “Koyu lacivert ceket ve pantolon
- Fes, bir adet püskül ile
- 2 adet yün çorap
- 1adet kundura
- 3 adet gömlek
- 3 adet don
- 3 adet uçkur
- Bir adet koyu lacivert çuka [çuha] ceket ve pantolon
- 2 adet kaput
- 1 adet kundura”³⁷

Okul üniformasındaki alâmet ise kolda, birinci sınıflar için bir kırmızı ipek şerit, ikinci sınıflar için iki kırmızı ipek şerit ve üçüncü, dördüncü sınıflar için benzer şekilde üç ve dört kırmızı ipek şerit üzerinde demir [çıpa, çapa] olarak belirlenmiştir³⁸.

Okulun ders programı da aynı şekilde ileride incelenecek programlarla kıyaslanması için eklerde tablo halinde verilmektedir. (Bkz.:EK-15,16) Bu programda ilk dikkat çeken konu yabancı dilin Fransızca olarak okutulmasıdır. İleride görüleceği gibi bu alışkanlık Cumhuriyet döneminde de bir süre devam etmiş, sonra vazgeçilmiştir. Ayrıca yine Cumhuriyet dönemi programıyla kıyaslandığında, programın çok zayıf kaldığı da dikkati çekmektedir. Okul gemisi olarak Mekteb-i Bahriye-i Şahane ile dönüşümlü olarak aynı gemiden yararlanılmaktadır. Bu gemi Muhibir-i Sürur Fırkateyni olabileceği gibi³⁹, başka bir dönemde Müebbed Fütuh Brik’i olabilmektedir⁴⁰.

İmtiharlarda uygulanan üss-i mizan sistemi⁴¹ ise net olarak açıklanmasa bile büyük ihtimalle Cumhuriyet döneminde de uygulanan üssü mizan sistemi ile aynı

³⁶ Şakir Batmaz, **Tarih Boyunca Dünyada ve Türklerde Denizcilik Semineri (17-18 Mayıs 2004)**, s.113.

³⁷ **A.y**

³⁸ **A.y.**

³⁹ **A.y.**, s.117.

⁴⁰ **DMA**, MKT, 827/33, (10 Muharrem 1311/24 Temmuz 1893).

⁴¹ Şakir Batmaz, **a.g.m.**,s.117.

doğrultuda bir uygulamadır. Bu belgede açıklanan sisteme göre; her dersten en fazla 45 alınabilir. Jimnastik, resim gibi derslerden ise 20 alınabilmektedir. Yıl sonunda alınan notları toplamı 345 ile 355 arasında olmalıdır. Buna göre yıl sonunda birinci, ikinci, üçüncü olanlara hediye verilir. Öğrenciye düzenli olarak yemek çıkar ama yemek listesi de Cumhuriyet dönemi ile karşılaştırıldığında çok zayıf kalmaktadır. Padişah okul kapanmadan önce bütün öğrencileri kapsayan büyük bir ziyafet vermektedir. Bu eğlence bütün güne yayılmış bir şekilde Kağıthane mesiresinde yapılmaktadır. Öğrenciler mezun olduktan sonra diploma derecesine göre bir süre denizde çalıştıktan sonra Bahriye Nezareti'nin sınavında başarılı olduklarında kaptan unvanını almaktadırlar. Ancak bu ikinci sınıf kaptanlıktır. Birinci sınıf kaptan olabilmek için yine bir süre denizde çalışmak ve Bahriye Nezareti'nin sınavına girmek gerekmektedir⁴².

Bu kadar zor aşamalardan geçirilen okullu kaptanlar, mezun olduktan sonra iş bulamazken, bir çok ameli kaptanın nasıl çalıştığı ise anlayamamıştır. Özellikle 1893'ten itibaren Tüccar Kaptan Mektebi'nden mezun olanların iş bulamadıkları için "sızlandıkları", bu nedenle bunların gedikli sınıfına alınması isteklerini içeren yazışmalar görülmüştür⁴³. Bu huzursuz duruma rağmen okul 1895 yılında bir tamir geçirir⁴⁴. Tüccar Kaptan Mektebi'nden yetişenlerin iş bulamamasının bir sonucu da Azapkapı Gündüzlü Tüccar Kaptan Mektebi'nin kapatılması olmuştur. Çünkü bu okul mesleki anlamda yeterli kaptanlar yetişinceye kadar hali hazırda çalışanların durumunu iyileştirmek için açılmıştır. Bu durumda artık Azapkapı'daki okula ihtiyaç kalmamıştır. 9 Rebiülahir 1317 [17 Ağustos 1899] tarihinde bu okulun kapatılması için bir yazı yazılmış ve sonrasında da kapatılmış olması gerektiği düşünülmektedir. Çünkü 1900 yılı Bahriye Salnamesi'nden itibaren "Nehari Tüccar Kapudan Mektebi" kayıtları bulunmamaktadır⁴⁵.

1903'den itibaren gittikçe çoğalan Tüccar Kaptan Mektebi mezunlarının, iş bulamama problemi de buna paralel olarak artmıştır. Mustafa Cemal isimli bir mezunun sınıfı adına yazdığı dilekçede, yıllarca göz nuru dökerek elde edilen diploma sonrasında, gedikli sınıfına bile kabul edilmediklerini, han köşelerinde kira

⁴² Şakir Batmaz, **Tarih Boyunca Dünyada ve Türklerde Denizcilik Semineri (17-18 Mayıs 2004)**, s.119,120.

⁴³ DMA, ŞUB, 372/148A, (15 Şevval 1310/2 Mayıs 1893).

⁴⁴ DMA, Muhasebe, 1510/46, [t.y.].

⁴⁵ Salname-i Bahri 1317 ve Salname-i Bahri 1318 incelendiğinde Okul hakkında 1317'de nehari tüccar kaptan mektebi başlığıyla tutulan çeşitli kayıtların 1318'de yok olduğu görülecektir.

ödeyerek perişan biçimde yaşadıklarını ifade ettiği görülmektedir⁴⁶. Bunun için bulunan çözümlerden biri, yer açılıncaya kadar mezunların serdümen [dümen tutan gemici] ve lostromo [gemicilerin başı] olarak çalıştırılmalarıdır⁴⁷.(Bkz.:EK-17) Dersaadet Liman Dairesi'nin mezunları bir işe yerleştirmek için çabaladığı, çözümler bulmaya çalıştığı görülse de, iş bulamayan mezunların askeriye sınıflarına girmek istemesi ancak bunlara ait imtihanlardan geçememeleri nedeniyle artık Leyli Tüccar Mektebi'ne öğrenci kayıt edilmeyerek, bu okulun mevcudunun Mekteb-i Bahriye-i Şahane'ye aktarılması kararlaştırılmıştır. Bu evrak 28 Teşrin-i sani 1321 [11 Aralık 1905] tarihlidir. Bundan sonra Bahriye Mektebi'nde okuyacak öğrenciler mezun olurken, askerliğe talip olanlara zabıtlık şehadetnamesi, tüccar kaptanlığı talebinde bulunanlara, askerlikten çıkarılmak üzere tüccar kaptanlığı şehadetnamesi verilecektir⁴⁸. Bu nedenle 11 Aralık 1905, okulun kapanış tarihi olarak yorumlanabilir. Bundan sonra Bahriye Mektebi içinde halihazırda başvuruda bulunmuş veya kayıtlı bulunan öğrencinin eğitime devam edilmiştir. Bir yandan 1909'da son mezunların verilmesi ve diğer bir yandan II. Meşrutiyet ortamında okulun herhangi bir faaliyetine rastlanmaması nedeniyle okulun kapandığı anlaşılmaktadır. Bu açıdan bakıldığında da okulun kapanış tarihi 1909 olmaktadır. Bu konuda ilginç bir belge yine bir şikayet mektubudur. 14 Rebiülevvel 1326 [16 Nisan 1908] tarihli bu mektubu mezunlar toplu olarak yazmışlardır. Mektupta çalışma koşullarından, kendilerine bir unvan verilmemesinden, diplomalı bir efendi kaptana nefer muamelesi yapılmasından duydukları rahatsızlığı konu etmişlerdir. Burada kendilerini Leyli Ticaret-i Bahriye Kaptan Mektebi mezunu olarak tanımlamalarından halen okul adının kullanıldığı anlaşılmaktadır⁴⁹.(Bkz.:EK-18)

Bir süre sonra ise okul binasının yıkımı söz konusu olmuştur. Ancak bunun, binanın eskiliği dolayısıyla kendiliğinden mi yıkıldığı veya Bahriye Mektebi tarafından mı yıktırıldığı açık değildir. 9 Şubat 1329 [22 Şubat 1914] tarihli yazı ile konu ile ilgilenecek bir komisyon kurulmuş, sonrasında da 15 Şubat 1329⁵⁰ [28 Şubat 1914]'te yıkılarak enkazı 24300 kuruşa satılmıştır⁵¹.

⁴⁶ DMA, Umumi Evrak, 118/316, (29 Temmuz 1319/11 Ağustos 1903).

⁴⁷ DMA, Umumi Evrak, 118/315, (19 Receb 1321/11 Ekim 1903).

⁴⁸ Şakir Batmaz, **Tarih Boyunca Dünyada ve Türklerde Denizcilik Semineri (17-18 Mayıs 2004)**, s.121,122.

⁴⁹ DMA, ŞUB, 799A/1-B, (2 Nisan 1324/15 Nisan 1908).

⁵⁰ DMA, Muhasebe, 2521A/264, (15 Şubat 1329/28 Şubat 1914).

⁵¹ Şakir Batmaz, **Tarih Boyunca Dünyada ve Türklerde Denizcilik Semineri (17-18 Mayıs 2004)**, s.122.

Heybeliada'daki ticari denizcilik okulunun kapanışından sonra Osmanlı ticari denizciliğinin gelişmesi ve gemilerin çoğalması nedeniyle mutlaka yeni bir okula ihtiyaç duyulduğu yazışmaları sıklıkla yapılmıştır⁵². Hatta 1909 veya 1910'lardaki bu yazışmalardan önce, 1905'de yani Leyli Tüccar Mektebi kapanır kapanmaz, diğer bir açıdan Bahriye Mektebi'ne katılır katılmaz, Azapkapı'da bulunan ve daha önceden kapanmış olan okulun yeniden açılması bile düşünülmüştür⁵³. Ancak açılacak bu yeni okul'un hangi Nezaret'e bağlı olması gerektiği önemli bir sorun olarak, özellikle Bahriye Nezareti ve Maarif Nezareti arasında tartışılmıştır. Bahriye Nezareti kontrol etmek ve eğitimcileri sağlamak konusunda yardımcı olacağını ancak bağlı mercii olamayacağını ve buna ayıracak bütçesi olmadığını ifade etmişlerdir. Maarif Nezareti de bu tip okulların diğer ülkelerde ya denizcilik şirketleri tarafından açıldığı ya da özel okul olarak kurulduğunu örnek göstererek, Ticaret ve Nafia Nezareti'nin buna destek olabileceğini belirtmiştir⁵⁴. Bu tartışmaların yapıldığı sırada, tartışmaya konu olan okulu açmak için bir başvuru olur. Bu başvuruyu yapan kişi, Tevsî-i Ticaret-i Bahriye-i Osmaniye Cemiyeti'nin kurucusu olan Abdülhamit [Hamit] Naci Bey'dir⁵⁵. (Bkz.: EK-19) Hamit Naci Bey bu okulu kurmak için

⁵² DMA, MKT, 1673/3, (26 Şaban 1327/12 Eylül 1909), 1673/3-4, (13 Eylül 1325/26 Eylül 1909), 1673/3-5, (5 Ramazan 1327/20 Eylül 1909).

⁵³ Başbakanlık Osmanlı Arşivi (BOA), Y. Mtv., 277/88, (22 Cumadelaire 1323/ 24 Ağustos 1905).

⁵⁴ DMA, MKT, 1673/3, (26 Şaban 1327/12 Eylül 1909), 1673/3-4, (13 Eylül 1325/26 Eylül 1909), 1673/3-5, (5 Ramazan 1327/20 Eylül 1909).

DMA, MKT, 1677/4, (23 Zilkade 1327/6 Aralık 1909), 1677/4-2, [t.y.], 1677/4-3, (Teşrin-i sani 1325/Kasım 1909), 1677/4-5, (20 Teşrin-i evvel 1325/2 Kasım 1909), 1677/4-6, (12 Şevval 1327/27 Ekim 1909).

⁵⁵ DMA, MKT, 1673/3-6, (14 Muharrem 1328/26 Ocak 1910), 1673/3-7, (23 Kanun-ı sani 1325/5 Şubat 1910).

Hamit Naci Bey (1854-1937), kendi kaleminden anlattığı kadarıyla, 1873 yılında Bahriye Mektebi'ne girmiş, 1877 yılında deniz subayı olarak mezun olmuştur. (Bkz.:EK-20,21) Bu yazısında mezuniyetinden sonra pek çok askeri görevler yaptığından bahsetmektedir. Kendine ithaf edilen, Ertuğrul Fırkateyni'nin teknik durumunun yetersiz olması dolayısıyla sefere çıkamayacak olması konusunda bir rapora imza vermesi dolayısıyla tenzil-i rütbeye uğradığı konusunda herhangi bir belgeye rastlanmadığı gibi, bu yazıda da bu konudan bahsetmemiştir. Kendisi Ertuğrul Fırkateyni'ne seyri sefer memuru olarak tayin olunduğunu ama irade çıkmadığı için gidemediğini belirtmektedir. Bundan sonraki görevine de kendi arzusu ile talip olduğunu ifade etmektedir. Daha sonra İstanbul'a gelen Hamit Naci Bey, Bahriye Mektebi'nde topçuluk ve terbiyeyi askeriye dersleri vermiştir. Diğer taraftan da o yıllarda açık olan Leyli Tüccar Kaptan Mektebi'nde devletler hukuku, deniz ticaret hukuku, merasim ve tefrişatı bahriye ve işaretleri umumiye dersleri verdiğini, ayrıca bir süre de bu okulun müdürlüğünü yaptığını belirtmektedir. Bundan sonra "işaretleri umumiye" kitabını çevirdiği ve "topçuluk" kitabını yazdığı için sağ ve sol kolağası olarak rütbe aldığını ancak bu yıllardaki baskı ve sansürün fazla olması nedeniyle askerlik görevinden istifa ederek ayrıldığını yazmaktadır. Burada bahsedilmesi gereken bir husus da Özdeş soyadını nasıl aldığıdır. İkinci Meclis'te milletvekilliği görevinde bulunan damadı Lütfi Müfit Özdeş, Atatürk'ün Harbiye'den sınıf arkadaşıdır. Hamit Naci'nin kızı ile evlenen Lütfi Müfit Bey'in nikah şahidinin Atatürk olduğu ve Harbiye'den mezun olduktan sonra ikisinin de V. Ordu'ya tayin edilmesi nedeniyle Hamit Naci'ye beraberce veda ettikleri hatıralar arasında anlatılmaktadır. Bu nikâh Lütfi Müfit Bey ve Atatürk'ün Harbiye'de iken muhalif yazılar yazmaları sonucu gözetim altına alınmaları nedeniyle bir hafta gecikerek kıyılmıştır. Özdeş

arkadaşları Süleyman Nutki ve makine öğretmeni Seyid Ali beylerle görüş alışverişinde bulunmuş ve onların da desteğini almıştır⁵⁶.

1909'da kurulduğu gibi bir genel kanı bulunan Milli Ticaret-i Bahriye Kaptan ve Çarkçı Mektebi'ne dair şu ana kadar bulunabilen en eski evrağın 14 Muharrem 1328 [26 Ocak 1910] tarihli olduğu görülmektedir. (Bkz.: Dipnot 60) okulun kurulması düşünülen “Beyoğlu Kulekapısı Cadde-i Kebir'de altı yüz iki numaralı” binanın vilayet görevlilerince teftişinden ve buranın yirmi öğrenci için uygun olduğunun belirlenmesinden⁵⁷ (Bkz.:EK-22) sonra Çarkçı Ameliyat Komisyonu tarafından düzenlenecek, Erkan-ı Harbiye-i Bahriye Dairesi'nce neşr edilecek programlar dahilinde eğitim vermesi gerektiği Hamit Naci Efendi'ye bildirilmiştir⁵⁸. Bu evrak 23 Cumadelula 1328 [2 Haziran 1910] tarihlidir. Arşivde bulunan çeşitli yazışmalarda ısrarla okulun açılışının Ticaret ve Nafia Nezareti tarafından yapılacağı belirtilse de bundan sonraki bütün yazışmaların Bahriye Nezareti ve Maarif Nezareti arasında geçtiği görülmektedir.

Bundan sonra incelenilen yazışmalardan anlaşıldığı kadarıyla, ardı ardına başlayan savaşlar nedeniyle, okulun öğrencileri büyük fedakârlık göstererek savaşa gitmeyi tercih etmişlerdir. Örneğin, öğrencilerin hastabakıcı olarak ya da Barbaros Zırhlısında ateşçi olarak savaşa katılmak istedikleri ve sonrasında kaçırdıkları sınavlarına girmeleri için ne yapılması gerektiğine dair yazışmalar arşivlerde mevcuttur⁵⁹.

soyadını Lütfi Müfit Bey'e Atatürk vermiştir. Hamit Naci bu soyadını çok beğendiği için onun da bu soyadı kullanıp kullanamayacağı Atatürk'e sorularak, izin alınmış ve böylece Hamit Naci de Özdeş soyadını almıştır.

Hamit Naci Özdeş, “Yüksek Denizcilik Okulu Kurucusu Merhum Hamit Naci Beyin Kendi Kaleminden Hayat Hikayesi ve Biyografisi”, Çev. Orhan Kızıldemir, **Denizati**, S:3 (Mart 1982), s.21,22.

İşıl Çakan, **Türk Parlamento Tarihinde İkinci Meclis**, İst., Çağdaş Yayınları, 1999, s.81.

İMEAK (İstanbul Mersin Ege ve Akdeniz Karadeniz Bölgeleri) Deniz Ticaret Odası, **Hamit Naci Belgeseli**, [CD].

⁵⁶ Fethi Talay, “Hamit Naci İhtifali”, **Deniz**, S:55, (İkinci Kânun 1940), s.3. Nurcan Bal, **a.g.e.**,s.121,127,145. Kasım Sözer, **a.g.e.**, s.36. Ali Bozoğlu, “Boğazların Koruyucu Melekleri Kılavuz Kaptanlar”, (Çevrimiçi) <http://denizhaber.com>, 12 Kasım 2010.

Süleyman Nutki Bey döneminin önemli kişiliklerindedir. Askeri görevi süresince çeşitli komodorluklarda bulunduğu gibi, Deniz Müzesini de kurmuştur. Emekliliğinden sonra Osmanlı Kaptan ve Makinistler Cemiyeti'ne başkan olur. Kılavuz kaptanlığın gelişmesinde de katkıları olan Süleyman Nutki'nin çocuklarından olan Ata Nutku Türkiye'nin önemli gemi inşa mühendislerinden biri olacaktır. Diğer oğlu Emrullah Nutku ise denizcilikle ilgisini kesmeyecek, bir dönem Deniz Mecmuasının sahibi ve neşriyat müdürü olacaktır.

⁵⁷ **BOA**, Mf. Mkt., 1151/51, (10 Rebiülahir 1328/ 21 Nisan 1910).

⁵⁸ **DMA**, Mülga Bahriye, 289/32, (23 Cumadelula 1328/2 Haziran 1910).

⁵⁹ **DMA**, Mülga Bahriye, 699/145, (14 Teşrin-i evvel 1328/27 Ekim 1912).

DMA, Mülga Bahriye, 706/377, (20 Kanun-ı sani 1328/2 Şubat 1913).

Ancak ilk mezunların verilmesiyle beraber, Leyli Tüccar Kaptan Mektebi'ndeki sıkıntı burada da görülmeye başlanmış ve mezunlar iş bulamaz olmuştur⁶⁰. (Bkz.:EK-26) Ancak mezunların iş bulamamasına rağmen, okulun orkestrasına rağbet olduğu savaşa gidenlere destek olmak üzere Darülfünun'da düzenlenen bir gösteriye davet edilmelerinden anlaşılmaktadır⁶¹.

İncelenen belgeler arasında, 1911 yılından itibaren okulun derecesinin belirlenmesi konusunda tartışmalar içeren yazışmalar bulunmaktadır. Bunlar özellikle 1919 ve 1920 yıllarında yoğunlaşmıştır. Derece tayini konusunun çıkış nedeninin ise okul mezunlarının askerliklerini nasıl yapacağı sorusundan kaynaklandığını görmek mümkündür. Örneğin 1911'e ait bir belgede, okulun idadisinde bulunan öğrencilerin askerliklerinin ertelenmesi gerektiğini, çünkü henüz kurulmamış olsa da, kurulacağı belirtilmiş olan âli sınıf açıldığında okulun derecesinin kısmen ali, kısmen idadi olacağına Meclis-i Maarif-i Kebir'in kararı olduğu belirtilmektedir⁶².

Ne zaman taşındığı kesin olmamakla beraber, ulaşılabilen yazışmalar içerisinde 1914'e isabet eden bir tanesinde okulun Üsküdar Paşalimanı Caddesi'nde olduğu belirtilmektedir. Üsküdar'daki okul binası olduğu ifade edilen bir fotoğraf eklerde bulunabilecektir. (Bkz.:EK-27) Aynı yazıda; kısmen âli, kısmen idadi derecesinde olarak resmi ruhsatı bulunan okulun idadi birinci ve ikinci sınıflarının, yedi senelik idadilerin son sınıflarına eşdeğer olduğu, ikişer sınıf okunacak kaptan ve çarkçı bölümlerinin de âli derecede olduğunun Maarif Nezareti'nden bildirildiği açıklanmaktadır⁶³.

İlerleyen yıllarda, okulun sınıf ve öğrenci sayısının artmasıyla, okulun derecesinin daha fazla önem taşımaya başladığı görülmektedir. Konunun Şura-yı Devlete taşınmış olmasından, Maarif Nezareti'nin, okulun idadi derecesinde olduğunu beyan ettiği ve Bahriye Nezareti'nin de bunu kabul etmediği anlaşılmaktadır. Bunun bir örneği Bahriye Nazırı adına İkinci Daire Reisi'nin Şura-yı Devlet Riyaseti'ne yazdığı yazıdır. Bu dilekçede, okulda altı iptidai, iki namzed (tâli) ve dört âli sınıf bulunduğu ayrıca öğrencinin kaptan olmadan önce denizde dört yıl boyunca pratik eğitim almak zorunda olduğu açıklanmaktadır. Ayrıca bu dilekçede,

⁶⁰ DMA, Mülga Bahriye, 744/33, (8 Ramazan 1331/11 Ağustos 1913).

⁶¹ BOA, MF.MKT., 1204/69, (27 Kanun-ı evvel 1330/ 9 Ocak 1915).

⁶² BOA, Şura-yı Devlet (ŞD), 23/10, 100683, (11 Rebiülahir 1329/ 11 Nisan 1911). Şura-yı Devlet 23/10 dosyasında çok belge bulunması ancak buna karşılık belge numaralandırması yapılmaması nedeniyle karışıklığı önleyebilmek amacıyla imaj numaraları ile belirleme yoluna gidilmiştir.

⁶³ BOA, ŞD, 23/10, 100674, (24 Mayıs 1330/ 6 Haziran 1914).

geçen seneye kadar (1917) mezun olan doksandan fazla öğrencinin şahadetnamelerini böylece âli derecede aldıkları, ama bundan sonra Maarif Vekaleti'nin okulu zirai, ticari, sınai şubeleri olan okullarla kıyaslamaya başladığı ve bunun mümkün olmayacağı belirtilmektedir⁶⁴.

Ancak buna karşılık Maarif Nezareti de ısrarcıdır. Tetkiklerinde okulun altı senesi iptidai, dört senesi kaptan ve çarkçı yetiştirmek üzere kurulduğu, bu nedenle de derece itibarıyla zirai, ticari, sınai şubeleri olan idadilere muadil olması neticesinde ali sayılmayacağı görüşündedir⁶⁵. (Bkz.:EK-28)

Buna Hamit Naci de itiraz etmiş ve Bahriye Nezareti'ne durumu açıklayan bir dilekçe ile başvurmuştur. Bu dilekçeye göre, Maarif Nezareti konuyu eksik tahkikat etmiştir. Altı iptidai, iki namzet tâli, dört âli, dört tatbikat sınıfı olan okul sadece on sınıftan ibaret gibi gösterilmiştir. okulun dört sınıfının âli derecede olduğu Bahriye Mektebi'ne kıyasla ve Maarif Meclisi kararıyla belirlenmiştir. Bu derecenin düşürülmeye çalışılması vatanın en önemli ihtiyacına yani ticari denizcilik eğitimine engel olunmaya çalışılmasına meydan bırakılmamalıdır⁶⁶. (Bkz.:EK-29)

Aylar hatta yıllar süren benzeri yazışmalarda, taraflar kendi görüşlerini her zaman aynı şekilde savunagelmışlerdir. Ancak Hamit Naci Bey, her defasında Maarif Nezareti'nin savlarını çürütecek uzun bir yazı kaleme almıştır. Konunun aydınlatılması için bir çok kez komisyonlar kurulmuş, teftişler yapılmıştır. Bunların sonucunda örneğin, raporda okula çoğunluk öğrencinin devam etmediği yazılmışsa, Hamit Naci Bey bunun öğrencilerin çok uzak bölgelerden geldikleri için saat dokuzdan önce okulda olamadıkları, oysa komisyon üyesinin saat sekizde gelip, sekiz buçukta gitmesi nedeniyle durumun doğru tespit edilemediğini belirtmiştir. Bütün sınıfların birleştirilerek ders yapılması durumunu, iptidai'de okuyan küçük sınıfların gürültü etmemesi için bir sınıfta oturtulması ile açıklamıştır. Programın, Sultani programından zayıf olduğunu ve derslerin boş geçtiğini ya da uygun seviyede işlenmediğini kabul etmemiştir⁶⁷. Buna dair bir belge olan Sultani programı ile Milli Ticaret-i Bahriye Mektebi programının kıyaslandığı çizelge orijinaliyle beraber eklerde bulunmaktadır. (Bkz.:EK-30,31,32) Ayrıca Hamit Naci, okulun yatılı olmaması ve İstanbul'un uzak yerlerinde oturan öğrencileri olması sebebiyle okulu saat ikide tatil ettiklerini, bu sebeple bile Bahriye Mektebi'yle kıyaslanmalarının

⁶⁴ BOA, ŞD, 23/10, 100668, 100669, (13 Mayıs 1334/ 13 Mayıs 1918).

⁶⁵ BOA, ŞD, 23/10, 100666, (7 Ağustos 1334/ 7 Ağustos 1918).

⁶⁶ BOA, ŞD, 23/10, 100661,100662, (21 Teşrinievvel 1334/ 21 Ekim 1918).

⁶⁷ BOA, ŞD, 23/10, 100654, (18 Mart 1335/ 18 Mart 1919).

doğru olmayacağını açıklar⁶⁸. Son yazılarından birinde de bütçe itibarıyla Bahriye Mektebi ile kıyaslanarak âli mektep olamayacakları ifadesine karşılık, bunun hiçbir zaman Bahriye Nezareti tarafından böyle düşünülmediği, Nezaret'in heyeti tarafından yapılan sınavlarda öğrencilerinin hep takdir edildiği, bina ve sermayenin öğrenci yetiştirmediği, bunu sağlayanın öğretmenler olduğu ve her şeyin zaman içinde gelişeceği cevabını verir⁶⁹. Bu ısrarlı savunmalardan sonra 1920'de Şura-yı Devlet, Bahriye Nezareti'nin Milli Ticaret-i Bahriye Kaptan ve Çarkçı Mektebi'nin derecesini zaten âli olarak kabul ettiğini, daha önce mezun olanların şehadetnamelerinin İstanbul Maarif Müdürlüğü'nce âli derecesinde onaylandığını, Maarif Nezareti'nin de bu okulu her zaman teftiş ve gözetim hakkı olduğunu belirterek, âli mektep olarak kabul edilmesinde hiçbir kanuni engel olmadığını kararlaştırır⁷⁰. Bu konuda Maarif Nezareti'nin olumlu ya da olumsuz bir yazısına rastlanmamıştır.

Hamit Naci Bey, okulun derece mücadelesini verirken, bir yandan işgalle de mücadele etmektedir. Damadı erkân-ı harp binbaşısı Lütü Müfit Bey ile oturduğu Heybeliada'daki ev 22 Nisan 1920'de, iki süngülü Arap askeri, dört Fransız jandarması ile basılır. Amaç Rus mültecileri eve zorla yerleştirmektir. Evin üst katındaki üç odaya Ruslar zorla yerleştirilir. Ancak İslam olan kişilerle, İslam olmayanların bir arada yaşamasının uygun olmadığını polis müdürü tarafından "Kumandan Lord cenaplarına" bildirildiği, bir yazışma ile Dahiliye Nezareti'ne de bildirilmiştir⁷¹. Ancak sonucun ne olduğuna dair başka bir yazışma bulunamamıştır.

Cumhuriyet dönemi başladıktan sonra yapılan önemli işlerden biri, okulun ders programının ve teşkilat yapısının değiştirilmesidir. İlgili yazıyı yazanın Müdafaa-i Milliye Vekili olmasından, okulun bu Vekâlet'e bağlandığı anlaşılmaktadır. Böylece dört iptidai, dört tâli ve dört âli'den oluşan on iki sınıflı yapı, çok fazla görülerek iki tâli, iki âli olmak üzere dört sınıfa indirilir. Liselerin on birinci sınıfını bitirenlerin âli birinci sınıfa, liselerin dokuzuncu ve onuncu sınıflarını bitirenlerin tâli birinci ve ikinci sınıfa imtihan olmaksızın kabulleri kararlaştırılır. Ayrıca okul zaman zaman Bahriye Dairesi'nce teftiş ettirilecektir⁷².(Bkz.:EK-33) Buna karşılık Maarif Vekâleti okula âli denebilmesi için lise mezunlarını kabul

⁶⁸ BOA, ŞD, 23/10, 100638, 100639, (28 Cumadulula 1338/ 18 Şubat 1920).

⁶⁹ BOA, ŞD, 23/10, 100636, (11 Mayıs 1336/ 11 Mayıs 1920).

⁷⁰ BOA, ŞD, 23/10, 100632,100633, 100634,100635, (24 Zilkade 1338/ 9 Ağustos 1920).

⁷¹ BOA, DH. EUM. AYŞ., 30/62, (26 Nisan 1336/26 Nisan 1920).

⁷² **Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA)**, Milli Eğitim Bakanlığı (Genel 1920-28), 76 373, (26 Kanun-ı sani 1340/ 26 Ocak 1924).

etmesi veya tâli sınıflarında aynen lise programı uygulaması gerektiğini bildirir⁷³. Bunun üzerine Müdafaa-i Milliye Vekili, Maarif Vekâleti'ne uzun bir açıklama gönderir. Bu açıklama Leyli Tüccar Kaptan Mektebi'nden başlamaktadır. Devamında Milli Ticaret-i Bahriye Kaptan ve Çarkçı Mektebi'nin 1336 [1920] senesinde Şura-yı Devlet kararıyla âli ilan edildiğini ama bu kararın mülga Maarif Nezareti tarafından, şimdi de Maarif Vekâleti tarafından onaylanmadığını, bu nedenle mezunlara 1334 [1918] senesinden beri şهادetname verilemediği belirtilmiştir⁷⁴. (Bkz.:EK-34) Bu yazışmalardan konunun hâlâ sürüncemede olduğu anlaşılmaktadır. Yazıda ayrıca bu konunun gelişmekte olan ticari denizcilik açısından çok önemli olduğu, okulun ders programlarının ve bitirme sınavlarının taraflarınca yani Müdafaa-i Milliye Vekâleti'nce yapıldığı, eğer bir an önce konu karara bağlanmaz ise hizmet-i maksure (kısa dönem)'den yararlanamayan öğrencinin okulu terk edeceği ve okulun kapanmak zorunda kalacağı belirtilir. Ancak buna karşılık Maarif Vekâleti yine tâli kısmın lise tahsili vermesi, âli kısma ise lise bitirmiş öğrencinin kabul edilmesi gerektiğini ifade eden bir yazı göndermiştir⁷⁵. (Bkz.:EK-35) Maarif Vekâleti, bu yazısında da bu kararı Müdafaa-i Milliye Vekâleti'nin verebileceğini ifade etmiştir. Böylece şu ana kadar elde edilen bilgilerle, hiçbir kesinliğe ulaşamayan derece konusu ancak okulun devlet eline geçmesinden sonra çözümlenecektir.

Milli Ticaret-i Bahriye Kaptan ve Çarkçı Mektebi bu sıralarda bir kez daha yer değiştirerek, ilerideki bölümlerde detaylı olarak incelenecek olan Ortaköy'deki binaya taşınır⁷⁶. Böylece ticari denizcilik eğitimi 1927'den 1981'e kadar Ortaköy'de sürdürülecektir.

Bir kurum tarafından Hamit Naci hakkında hazırlanmış bir CD'de akrabalarının ifadesiyle; Hamit Naci'nin çok yaşlanması nedeniyle okulu devlete devretmek istediği ve yetkililerin "bu iş başıyla olmaz" dediği için okulu 1TL'ye sattığı⁷⁷ bilgisine ise yazılı biçimde ulaşılamamıştır.

⁷³ BCA, Milli Eğitim Bakanlığı (Genel 1920-28), 76 373, (31 Mart 1340/ 31 Mart 1924).

⁷⁴ BCA, Milli Eğitim Bakanlığı (Genel 1920-28), 76 373, (14 Eylül 1340/ 14 Eylül 1924).

⁷⁵ BCA, Milli Eğitim Bakanlığı (Genel 1920-28), 76 373, (29 Eylül 1340/ 29 Eylül 1924).

⁷⁶ T.C. İktisat Vekâleti Âli Deniz Ticaret Mektebi Neşriyatından, **Âli Deniz Ticaret Mektebi Hakkında Malumat**, İst., [y.y.], 1932, s.5.

Türk Deniz Ticareti, [y.y.], 1937, s.89.

⁷⁷ İMEAK Deniz Ticaret Odası, **Hamit Naci Belgeseli**, [CD].

1. BÖLÜM:

TİCARETİ BAHİRİYE MEKTEBİ ÂLİSİ'NİN KURULUŞ SÜRECİ (1928-1934)

1.1. İSTANBUL TİCARET VE SANAYİ ODASI'NİN ÂLİ DENİZ TİCARET MEKTEBİ KURMA GİRİŞİMİ

Abdülhamid Naci Bey'in kurduğu okulu devam ettirme çabaları sırasında, deniz ticaretinin ve dolayısıyla da bu alana üst düzey eleman yetiştirecek olan bir okulun önemi, bir başka kurum tarafından da anlaşılmıştır. Bu kurum, İstanbul Ticaret ve Sanayi Odası'dır. İstanbul Ticaret ve Sanayi Odası tarafından 1928'de düzenlenen kongrede, Ticaret-i Bahriye Şubesi'nce sunulan ve kongre sonrasında 285 sayfalık bir kitapçık halinde yayımlanan, "Türkiye Deniz Ticaretinin Vaziyeti Haziresi Terfi Çareleri Hakkında Rapor"⁷⁸ (Bkz.:EK-36) bu konuya verilen önemin göstergesidir. Ticaret-i Bahriye Şubesi'nde görevli müdür Mehmed Ali Nasfed Bey, şef Ali Rıza Seyfi Bey, istatistik memuru Hüseyin Münif Bey ve isthbarat memuru Turhan Celal Bey tarafından hazırlanan raporun konu başlıkları şunlardır:

- “1-Ticaret filomuza ve İstanbul Limanı ile diğer limanlarımız nakliyatı bahriyesine ait malumatı ihσαιye raporu
- 2- Milli sefaini ticariyeyi himaye kanun projesi ve esbabı mucibe layihası
- 3- Ticaret-i bahriyemizin vaziyeti raporu
- 4- Ticaret-i bahriyemiz ve inkişafatı esasları raporu
- 5- Âli denizcilik mektebi projesi
- 6-Tahmil ve tahliyede sür'atin fevaidi hakkında tetkik
- 7-İstanbul limanına amudi iskelelerin inşası hakkında tedkikat raporu
- 8-Antrepolar ve anbarlar
- 9- Türkiyede balıkçılığın inkişafı hakkında rapor
- 10- İtibarı bahri müesseseleri”⁷⁹

⁷⁸ İstanbul Ticaret ve Sanayi Odası, **Türkiye Deniz Ticaretinin Vaziyeti Haziresi Terfi Çareleri Hakkında Rapor**, [y.y.], 1928, s. 1-285.

⁷⁹ A.e., s.1.

Bu başlıklardan anlaşılacağı üzere, İstanbul Ticaret ve Sanayi Odası, ülkenin gelişimi için deniz ticaretinin önemini kavramış durumdadır. Özellikle, bir deniz ticaret mektebi kurulması ile doğrudan ilgili olan beşinci madde incelendiğinde, konuya detaylı düşünülerek yaklaşıldığı anlaşılır⁸⁰. Bu bölümle ilgili, metin içerisinde görülen başlık, aynı bölümün kapakta görülen “Âli denizcilik mektebi projesi” başlığından biraz daha farklı olsa da hedefi çok iyi işaret etmektedir: “Mükemmel bir ticaret-i bahriye mektebi projesi”⁸¹. Proje soru-cevap şeklinde kurgulanmış, sorulara verilen cevaplarla mükemmel bir okulun nasıl oluşturulacağı bulunmaya çalışılmıştır. Projenin ana hatları özet olarak şöyledir:

1-Raporda, öncelikle, “ciddi ve esaslı bir ticaret-i bahriye mektebine ihtiyaç var mıdır?” sorusuna cevap aranır. Burada, kabotajın Türkiye’nin iktisadi hayatında büyük bir zafer olduğu ve takdirlerin ötesindeki bu iktisadi ve siyasi zaferin, dirayet, bilgi ve azimle idare ve emniyet altına alınması gerektiği vurgulanır. Çağdaş usul ve kurallara uygun şekilde sadece Türkiye sahillerinde değil, Karadeniz ve Akdeniz’de ve hatta daha uzaklarda, düzenli seferler veya şilep seferleri oluşturmak suretiyle “şerefli bayrağımızın” ecnebi sularda dalgalandırılması ve yanı sıra ihracat ve ithalatımızı doğrudan doğruya kendi filomuzun yapması amaçlanmakta ve oda olarak bu hedefe ilerlenmekte olduğu belirtilmektedir. Bu ifadeden anlaşıldığı gibi, amaçlanan sadece “şerefli bayrağı dalgalandırılması” değil ama mutlaka bundan ticari bir fayda sağlamaktır. Çünkü genç Türkiye, bu senelerde en çok ekonomik gelişmeye ve maddi kazanca ihtiyaç duymakta ve bir an önce kendi burjuvasını yaratmak ve geliştirmek istemektedir. Bu amacın yerine getirilebilmesi için, gemiye ihtiyaç olduğu kadar, bu gemileri en iyi şekilde idare edebilecek yeterlikte kumandanlar, zabıtlar, mürettebat, müstahdemler gerektiği belirtildikten sonra, bunların mesleki, ticari, idari, hukuki, kanuni vs. ve uluslar arası görgü kurallarına sahip biçimde yetiştirilmesi gerektiği de vurgulanmaktadır. Bundan sonra özetle şu açıklamalar yapılır: Bu personel ancak bir ticaret-i bahriye mektebinde yetişebilir. Bu bağlamda kaptan, çarkçı, elektrikçi, motorcu yetiştirecek bir yüksek okul, küçük zabıt yani serdümen, lostromo, işaretçi, telsiz telgrafçı, gemi kâtip ve muhasibi yetiştirecek kurslar ve aynı zamanda bir kamarot mektebi kurulmalıdır. Raporda

⁸⁰ Türkiye’de ticari denizcilik eğitiminde çok önemli detaylara değinmesi ve ileride bunların uygulanıp uygulanmadığının takip edilmesi açısından önemli görülen bu Osmanlıca kaynak, günümüz Türkçesine çevrilerek, bazı ifadeleri dönemin ruhunu yansıtmak amacıyla aynen alıntılanmış, diğer bölümleri özet şekilde aktarılmıştır.

⁸¹ İstanbul Ticaret ve Sanayi Odası, “ Mükemmel Bir Ticareti Bahriye Mektebi Projesi”, **Türkiye Deniz Ticaretinin Vaziyeti Haziresi Terfi Çareleri Hakkında Rapor**, [y.y.], 1928, s.99.

belirtildiğine göre bu devrin kaptanları sadece genel bir mesleki bilgi ile yetinemezler. Ticaret, deniz ticaret hukuku, açık deniz nakliyatı şartları, diğer liman coğrafyaları, gemi usul defteri, yabancı limanların denizcilik usul ve talimatları gibi pek çok konuyu bilmek zorundadırlar. Özellikle de Türkiye gibi, yabancı ülkelerde güçlü ve iyi niyetli acentelere sahip olmayanlar için kaptan, gerektiğinde ticarethane müdürü, acente, süper kargo veya hamule [ticari işlemler memuru] olarak işini yapacaktır.

“2-Ticaret-i bahriye mekteb-i âlisi leyli[yatılı] mi, nehari [gündüzlü] mi yoksa hem leyli hem de nehari mi olmalıdır?”

Bu konunun açıklamasına önemli bir tespit ile başlanır: Bu tarihlerdeki ücretli tahsilin azlığı göz önüne alınırsa okulun gündüzlü olması düşünülmüş, ancak önemli tecrübeler neticesinde gündüzlü öğrencinin hem kendine hem yatılı öğrenciye çok olumsuz etkisi olması nedeniyle kesinlikle yatılı olması ve eğer bir sebeple gündüzlü öğrenci alınacaksa bunun sayısının çok kısıtlı olması gerektiği yargısına varılmıştır. Yatılı öğrencinin, terbiye, düzen, sıhhat, görgü, disiplin, tahsil ve talim meselesi ve ayrıca ücretli olması nedeniyle de bütçesel bir mesele olduğu belirtilir. Bu nedenlerle yatılı öğrenci olması zorunluluğu açıklanmaktadır. Ayrıca, o günlerde vapur yolculuğunun lüks ve konfor demek olduğu, bu nedenle de zabitanın, sosyal hayatın inceliklerini bilmesi gerektiği vurgulanır. Kısaca bütün bu özellikler ancak yatılı eğitimle sağlanabilecektir.

“3-Mekteb kaç sene olmalıdır ve birinci sınıfa hangi derecede tahsil erbabını almalıdır?”

İkisi mesleki, biri ihzari (veya ikmalî) [hazırlık, eksik tamamlama] olarak üç senenin çok uygun olduğu belirtildikten sonra okula giriş şartları şöyle açıklanmıştır: Sekiz senelik lise tahsili almış olanlar yarışma usulü ile okula alınabilecektir. On bir sene lise tahsili görenlerden yine yarışma ile okula alınan olursa iki sene okuyacaktır⁸².

“4- Mektebin yevmi [günlük] programı ne olmalıdır?”

Programın nasıl olacağı şöyle açıklanmıştır: Öğrenci erken yatıp kalkmaya alıştırılmalıdır. Örneğin; saat altıda kalkıp, yirmi bir buçukta yatmalıdır. On dörde kadar dersler bitmeli, on dörtten on altıya kadar yemek istirahat, on altıdan on sekize kadar müzik, aletli müzik, dans, jimnastik, talim yapılmalıdır. Sonra sırasıyla

⁸² A.e., s.100-104.

“mütalâa” yani etüd, yemek, sonrasında yine etüd ve uyku zamanı olmalıdır. Böyle bir programın uygulanma nedeni de; “fikri, bedeni ve sağlık açısından yararı” olarak açıklanmıştır.

Görüldüğü gibi, planlanan program, askeri okul eğitimini çağrıştıracak kadar disiplinlidir. Uygulamada da, bu her zaman böyle olmuştur. Bunun nedeni; denizciliğin hem hayati tehlikesi ve hem de herhangi bir kaza neticesinde önemli miktarda maddi gidere sebep olması nedeniyle çok disiplinli bir düzeni gerektirmesi ve bu alanda yetişecek kişilere bunun bir hayat tarzı olarak verilmek istenmesidir.

“5- Mektebin ders programı esas itibarıyla ne olmalıdır?”

Bu başlık altında verilen ders programı her ne kadar uygulama imkânı bulamamışsa da, ileride açıklanacak, uygulanmış ders programlarıyla karşılaştırılabilmesi amacıyla aşağıda aktarılmaktadır. Burada hazırlık amacı taşıyan ihzari adı verilen bir sınıftan sonra, mesleki eğitimlerin verileceği iki sınıf bulunmaktadır. Bu sınıflara ait ders programı aktarılırken, derslerin detaylı açıklamasına girilmemiştir. Çünkü, yukarıda da belirtildiği gibi bu uygulanmamış bir programdır ve ileride uygulanmış ders programlarına ilişkin detaylı açıklamalar verilirken, bu programın içeriği de ortaya çıkmış olacaktır. (Bkz.: Tablo 1.1)

Program ile ilgili olarak, ileride görülecek okul programına göre, mesleki derslerin hazırlık sınıfında biraz daha yoğun olduğu ve diğer sınıflarda küçük değişikliklere rağmen benzer bir program olduğu söylenebilir. Ancak ilginç olan, burada düşünülen müzik, aletli müzik ve dans derslerinin, okul programına alınmamış olmasıdır. Oysa bu raporda üzerinde çok durularak anlatıldığı gibi, sosyal bir hayatı en medeni ve zarif bir biçimde sürdürebilmek için bu dersler önemlidir⁸³.

“6-Ticaret-i Bahriye Mektebi talebesine mûsikî, âlâtı musikîye, dans, ictimâ’i konferanslar ile tenis, futbol, yüzme, yelkencilik ve saire gibi medeni ve bedeni sporların lüzum ve fa’idesi nedir?”

Bu derslerin önemi, özellikle yolcu gemileri açısından ele alınmıştır. Bu devirde yolcu gemileri, yoğun ve kibar bir sosyete hayatına sahne olmaktadır. “Bu nedenle kaptan ve zabitan, hane sahibi durumunda oldukları için, zarif eğlencelerin

⁸³ A.e., s.104,108.

Tablo 1.1
İstanbul Ticaret ve Sanayi Odası'nın Planladığı Ders Programı*

İhvari veya İkmali Sınıf	Güverte Birinci Sınıf	Güverte İkinci Sınıf
Malumat-ı hukukiye ve ictimaiye	Seyri sefain ve kılavuzluk	Heyet-i felekiye ve bahriye
Muhaberat-ı ticariye ve bahriye	Gemicilik ve işaret	Gemicilik ve işaret
Coğrafya-yı sahili ve iktisadi	Tahlisiyecilik	Seyri sefain ve kılavuzluk tatbikatı
Fransızca	Bahri ticaret usul ve mu'amelatı	Bahri ticaret usul ve mu'amelatı
Ticaret-i bahriye tarihi	Hukuk-ı bahriye-yi düvel	Meteoroloji
Tabi'yat (mihanik, hararet, ziya, elektrik)	Fransızca	Hukuk-ı ticaret-i bahriye
Deniz istihsalatı	Miknatsiyet ve pusula fenni	Gemi hıfzıssıhhası
Hesab, cebir ve müsellesat (takviye ve tevsi')	Bahri elektrik ve telsiz telgraf	Fransızca
Hendese-i müsteviye ve mücesseme (takviye ve tevsi')	Mebadi-i inşaiye	Tarifât-ı makine
İngilizce	Müsellesat-ı küreviye	Mesahe-i bahriye
Meslek ve idman talimleri-musiki ve âlâtı musikiye	Hendese tatbikatı (hendese-i mücesseme mab'adi, mebadi-i hendese-i resmiye ve münhaniyyatı müsta'mele)	Malumatı ticariye ve iktisadiye
	İngilizce	İngilizce
	Mesleki talimler-bedeni oyunlar-musiki ve âlâtı musikiye-dans	Mesleki talimler-bedeni oyunlar-âlâtı musikiye-dans
	Makine Birinci Sınıf	Makine İkinci Sınıf
	Fenni makine	Fenni makine
	Resmi makine	Resmi makine
	Mebadi-i inşaiye	Gemi hıfzıssıhhası
	Bahri kimyai sanayi	Muhtasar meteoroloji
	Elektrik ve telsiz telgraf	Muhtasar hukuku ticariye
	Fransızca	Fransızca
	Muhtasar hukuk-u düvel	Ameli seyri sefain
	Ameli genclik [gemicilik]	Elektrikçilik
	Hendese ve tatbikatı	Motorculuk
	İngilizce	İngilizce
	Meslek talimleri-bedeni oyunlar-âlâtı musikiye-dans	Meslek talimleri-bedeni oyunlar-âlâtı musikiye-dans

* Türkiye Deniz Ticaretinin Vaziyeti Haziresi Terfi Çareleri Hakkında Rapor, s.105,108.

rehberi olmalıdır”, saptaması yapıldıktan sonra, o günlerde Avrupa’da, aynı özelliklerde iki yolcu gemisinden daha hoş refakat sağlayanın, diğerine tercih edildiği açıklanmakta ve “Milletimizin medeni muhitte şerefli ve hoş bir mevki elde etmesi için ince bir misafirperverliği sosyal hayatın zorunluluğu olarak kabul

etmeliyiz” şeklinde bir yargıya varılmaktadır. Spora gelince, bu her gemici için mesleki bir zorunluluk olarak düşünölmektedir. Buna göre, vücudu sağlam, beden terbiyesi gelişmiş bir gemici hayati şartlardan birini yerine getirmiş demektir. Kumandan ve zabitanın iyi giyinmesini, güzel konuşmasını, en kibar sosyete seçkin bir mevki alabilecek terbiye ve kabiliyette olmasını sağlamak, okulun en asli görevlerinden biri olarak tespit edilmiştir.

“7-Mektebin heyeti idare ve ta’limiyesi ne evsaf ve kabiliyette olmalıdır?”

Bu sorunun cevabı yine ideal bir yapının kurulması temelindedir. Şöyle ki; Yönetim Kurulunu oluşturacak kişilerin işini yapabilecek bilgi birikimine sahip ve hayatını okula vakfedebilecek bazı manevi ve maddi şartlara sahip olması gerektiği belirtilerek bu şartlar açıklanır: Manevi şart; bu kişilerin vazifelerine karşı duyacakları muhabbet, ilgi, kuvvetli bir milli his, özveri ve vatanperverlik, maddi şart; bu kişilere gerektiği miktarda tahsisat verilmesidir. Böylece başta müdür olduğu halde bu kişiler, her türlü imkan ve refaha sahip olduklarını hissetmelidirler. “Bu konu özellikle önemlidir” denilerek konuya verilen önem vurgulanır. Öğretmenler Kurulunun ise o günlerin ülke şartları düşünüldüğünde en güç oluşturulacak kadro olduğu ifade edilmiştir. Çünkü o dönemde öğretmenler ülkenin ihtiyacını karşılayacak miktarda değildir. Burada yine ideal bir portre çizilerek, deniz ticaret mektebinin önemli bir kurum olması dolayısıyla öğretmenlerin eğitim programına hakim ve bütün zamanlarını okula verebilecek durumda olması gerektiği belirtilmiş, böyle bir okulda öğretmenleri daimileştirmek gerekirse de hiç olmazsa bazı derslerin öğretmenlerinin okulda devamlı çalışması, öğrencilerle meşgul olması gerektiği açıklanmıştır⁸⁴.

“8-Mektebin tertibatı dahiliye ve hariciyesi ne tarzda olmalıdır?”

Okulun binası ve sunacağı imkanları açısından da ideal bir yapı sunulmaktadır: Dershane, mütâlâ hane, kitap hane, konferans salonu, musiki ve dans salonları, laboratuvar, atölye, jimnastik hane, bedeni oyunlar mahalleri, yaz ve kış bahçeleri vs. bunlar çağdaş bir okulun iyi öğrenciler yetiştirmesi için şarttır. Ancak bunlar için bir bina inşa etmek gerekir ki epeyce masraflı olacaktır. Ayrıca futa, kik, yelkenli, kürekli filika, tahlisiye aracı, motor, stimbot, kotra ve benzeri araçlar temin edilmelidir. Armalı, gurcatalı işaret gönderleri, simaforlar, pusula, kerteriz ve tashih mevkileri uygun ve pratik şekilde kurulmalı, öğrenci ihtisas şubesine göre

⁸⁴ A.e., s.108-111.

atölyelerde manevralar, emniyet ve selamet, tahlisiye, işaret, telsiz telgraf, makine kazan, yardımcı makine vs. ile tatbikat yapabilmelidir. Yatakhane düzenli ve temiz olmalıdır. Kış bahçesine yaz bahçesi kadar, hatta daha fazla önem verilmelidir. Rasathane olması şarttır. Gece ve gündüz rasatı icra edilmelidir. Hastane ve laboratuvarı da olmalı, hastanenin kendine özel bir banyo mahalli, hademesi, sıhhiye memuru, müşfik, insaniyetperver, vazifeşinas bir doktoru olmalıdır.

“9- Mekteb nereye merbut [bağlı] olmalıdır ?”

Bu konuda çağının çok ötesinde öneriler yapılmaktadır: Medeni ihtiyaçları karşılayacak böyle bir okul kurabilmek için devletten maddi manevi, bütün yardımları almak şart olsa bile, hızla hedefe yürüyebilmek için, okulun hiçbir vekâletin emri altına girmemesi gerekir. Daha da doğrusu, bir denizcilik üniversitesi denilebilecek şekilde özerk bir idareye sahip olmalıdır. Bu açıklamanın ardından da, bütün ilmi şartlar sağlanmak kaydıyla okulu İstanbul Ticaret ve Sanayi Odası'na seçilecek bilim adamı, ihtisas ve meslek erbabı üç kişi ve toplamda beş kişilik bir encümenin himayesine bırakmak en doğrusu olabileceği belirtilir. Okulun bütçesinin İstanbul Ticaret ve Sanayi Odası, Ticaret Vekâleti ve Seyri Sefain Müdüriyeti Umumiyesi bütçelerinden ayrılacak payla mükemmel şekilde oluşturulabileceği gibi diğer bazı sanayi ve ticaret odaları, denizcilik şirket ve sahipleri tarafından da yardım edilebileceği düşünülmüş ve raporda yer verilmiştir.

Anlaşılmaktadır ki; İstanbul Ticaret ve Sanayi Odası bu okulun yetiştireceği üst düzey gemi adamının ticaret ve sanayi açısından önemini kavramış ve okulu kendi kontrolü altına almak istemiştir. Ancak daha sonraki gelişmelerden görüleceği gibi, okul İktisat Vekâleti'ne bağlanmıştır. Bu gelişkin projenin neden kabul edilmediği, ne gibi tartışmalara yol açtığına dair her hangi bir belge bulunamamıştır.

“10-Mektebin senelik mesarafatı ne olabilecektir?”

Bu bölümde okulun yapısını gerektirdiği idareciler, öğretmenler, diğer görevlilerin maaşları, ayrıca bina kirasından başlayarak aylık ödeme gerektirecek bütün masraflar ve bir defaya mahsus olan demirbaş alımları eklenerek yirmi bin liralık bir masraf yekûnuna ulaşılmıştır. İlerleyen bölümlerde dikkati çekeceği için, burada masraflar belirlenirken müdürün maaşının iki yüz elli lira olarak belirlendiğini aktarmak, karşılaştırma imkanı sağlayacaktır⁸⁵.

⁸⁵ A.e., s.111-118.

“11- Leyli ve nehari talebe ücretleri haddi asgari olarak ne miktarda olmalıdır?”

Buraya kadar bahsedilen özellikleri içeren bir deniz ticareti yüksek okulunun zorunlu masrafları yüksek olacağından, öğrenciden talep edilecek miktarın da küçümsenemeyecek bir miktar olacağı düşünülmüştür. Mülkiye, tıbbiye, mühendis okulu gibi meslek okullarının hepsinin devlet kurumu olması ve deniz ticaret okulunun gerek önemli şartları gerekse benzerlerinin hükümet sorumluluğunda olması dolayısıyla yatılı öğrenci ücreti iki yüz elli ila üç yüz lira, gündüzlü öğrenci ücreti de kırk ila elli lira arası senelik ücret olmalıdır kararına varılmıştır.

“12- Ameli kamarot mektebi”

Böyle mükemmel bir deniz ticaret okulunun kurulmasından sonra, kamarot okulu veya kursu açılması isteğinin garip gelebileceği ifade edilmiş, ancak otellerde metrdotellerin ne kadar nazik, ne kadar mükemmel çalıştıkları ve üstelik yüksek sosyetenin rağbet ettiği gezilerde, yolcu vapurlarında hizmet ve alakanın çok daha önemli olduğu düşünüldüğünde bunun anlaşılacağı belirtilmiştir. Böyle özel bir hizmete nezaket, zarafet ve merasim kurallarını bilmeyen, temizlik ve sağlık koşullarına uymayan, altındakileri idareden, onları iyi giydirmekten yoksun kişiler atanabileceğinden bu okula da ihtiyaç olduğu tespiti yapılmıştır⁸⁶.

1928’de yapılan bu kongrede ortaya konduğu gibi, amaç, ideal bir okul kurmaktır. Ama edinilen izlenim, bunun daha çok yolcu gemilerine yönelik personel yetiştirmek olduğudur. Diğer yandan şu bakış açısı da doğru olabilir: Dünya standartlarında üst düzey personel yetiştirilirse, ister yolcu, isterse yük gemilerinde kolayca uyum sağlayarak çalışabilecektir. Önemli olan, gerek terbiye ve kültür ve gerekse mesleki açıdan kaliteli personel yetiştirmektir.

Ancak bu önemli çalışmaya rağmen okul, İstanbul Ticaret ve Sanayi Odası bünyesinde kurulmamıştır. Devlet, Hamit Naci Bey’in özel bir okul olarak kurduğu Milli Ticaret-i Bahriye Kaptan ve Çarkçı Mektebini kapatmış ve aynı yerde Ticaret-i Bahriye Mekteb-i Âlisi adı ile İktisat Vekâleti’ne bağlı bir okul açmıştır. Aşağıda okulun devlet tarafından açılmasından sonra geçirdiği evreler, tarihi bir süreç içinde anlatılacaktır⁸⁷.

⁸⁶ A.e., s.119,120.

⁸⁷ Okul 1934, 1946, 1981 yıllarında ismini ve eğitim sistemini değiştirdiği için, bu dönemler evre olarak adlandırılmış, böylece hem devre, dönem, eğitim yılı gibi terimlerle karıştırılması engellenmeye, hem de Okul’un evrimi ifade edilmeye çalışılmıştır. Böylece, 1928-34 arası birinci evre, 1934-46 arası ikinci evre, 1946-81 arası üçüncü evre olarak adlandırılmıştır.

1.2. TİCARET-İ BAHİRİYE MEKTEB-İ ÂLİSİ

(16/08/1928- 18/06/1934)

Bu başlık altında okulun, 1928’de devlet okulu olarak açılmasından itibaren, 1934’de gerçekleştirdiği sistem değişikliğine ve dolayısıyla da isim değişikliğine kadar geçen birinci evresi, idari yapı, ders programı, öğrenci ve öğretmen profili, okulun fiziki yapısı ve okul gemileri açısından incelenecektir. Ancak, incelemeye başlamadan önce okulun bu evresine dair çok az kaynak bulunabildiği belirtilmelidir.

1.2.1. İDARİ YAPI

1.2.1.1. YÖNETMELİKLER VE YÖNETİCİLER

Hamit Naci Bey’in mülga Milli Ticaret-i Bahriye Kaptan ve Çarkçı Mektebi’nden sonra, devlet 16/08/1928 tarih, 7059 sayılı Kararname⁸⁸ ile İktisat Vekâleti’ne bağlanmak suretiyle yeni bir ticari denizcilik okulu açmıştır. Bu Kararname’nin Resmi Gazete yayın tarihi 19 Eylül 1928’dir. Kararname ilişığında okulun yapısını belirleyen bir Talimatname bulunmaktadır. “Ticaret-i Bahriye Mekteb-i Âlisi Esas Talimatnamesi”⁸⁹ adındaki bu Talimatname’nin okulun tarihi açısından önemi nedeniyle, hem orijinal hali (Bkz.:EK-37), ve hem de eski Düstur Encümeni Başkanı olan Sarkis Karakoç’un 1935 tarihli bir derleme yayınında bulunan çevirisi⁹⁰ (Bkz.:EK-38) eklere konulmuştur. 19 Eylül 1928 günlü Resmi Gazete’de yayınlanan orijinal metinde, birinci madde aynıyla şöyledir:

“madde 1- iktisad vekâletine merbut olmak ve sefa’ini ticariyeye kapudan ve makinist yetiştirmek ve ikisi tâli ve ikisi âli derecede dört sınıftan tereküb etmek üzere “ticaret-i bahriye mekteb-i âlisi” namıyla bir meslek mektebi tesis olunmuştur.”

Diğer taraftan, Sarkis Karakoç’un 1935 tarihli yayınında, bu madde, 1934 değişikliği ile yansıtılarak, “Okul’un, iki tâli (lise), üç âli (yüksek) sınıf olmak üzere beş sınıftan oluştuğu” bilgisi verilmiştir⁹¹. Ancak orijinal madde net ve açıktır.

⁸⁸ BCA, Bakanlar Kurulu Kararları (1920-1928), 030 53 13, (16 Ağustos 1928).

⁸⁹ Resmi Gazete, 19 Eylül 1928, S:993.

⁹⁰ Karakoç Sarkis, T.C Sicilli Kavanini, Nizamnameler, Talimatnameler, Kararnameler, 22 temmuz 1336- 26 kân. ev. 1928, C:12, [y.y.], Mihran, 1935, s.898-890.

⁹¹ Sarkis Karakoç’un 1336-1928 dönemi ile ilgili bu yayınında, 16 Ağustos 1928 tarihli ve 7059 sayılı Kararname’nin ilişığında Talimatneme’nin, birinci maddesini, 1934’de yapılan değişikliği yansıtacak şekilde vermesi, konu ile ilgili uzmanlarca tartışılmalıdır. Çünkü bu durumda, Osmanlıca

Ayrıca okulun fiili durumu da, ileride görüleceği gibi, Resmi Gazete’de yayınlanan orijinal maddeyi doğrulamaktadır. Fiili durum ise, hem Öğrenci Kayıt-Sicil Defteri’nden⁹², hem de 1932’de İktisat Vekâleti tarafından Okul’un tanıtımı için bastırılmış kitapçıkta⁹³ bulunan tarihçeden anlaşılmaktadır. *Âli Deniz Ticaret Mektebi Hakkında Malumat* adlı bu kitapçık, arşiv belgeleri haricinde, okul ile ilgili ulaşılabilen en eski belgedir. Bu önemli yayından çeşitli sayfalar eklerde bulunabilir. (Bkz.:EK-39-46)

Ticaret-i Bahriye Mekteb-i Âlisi Esas Talimatnamesi’ne göre okul İktisat Vekâleti’ne bağlı, tüccar gemilerine kaptan ve çarkçı [bu günkü karşılığıyla gemi makineleri işletme mühendisi] yetiştirmek üzere ikisi tâli derecede yani lise düzeyinde, ikisi âli derecede yani yüksek okul düzeyinde, dört sınıftan oluşmaktadır. Okul’un müdür ve memurlarını İktisat Vekâleti tayin ederken, müstahdem müdür tarafından tayin edilebilmektedir. Açılacak yeni öğretmen kadroları için öğretmen meclisinin seçtiği iki aday, müdür tarafından İktisat Vekâleti’ne bildirilecektir. Vekâlet, bu iki adaydan birini tercih ve tayin eder.

Okul’un müdürü öğretmenler meclisinin, satın alma komisyonunun ve inzibat encümeninin başkanı olmak suretiyle okulun idari, mali, disiplin ve öğrenim işlerini idare edecektir. Her türlü imza yetkisi ise müdüredir.

Öğretmenler meclisi; okulun ilerleme ve gelişmesini sağlayacak bilimsel projeleri, ders programını, öğrenim raporlarını, ders iptali veya yeni ders isteklerinin vekâlete bildirilmesini, okula alınacak öğrenciler için yapılacak yarışma sınavları dahil olmak üzere her türlü sınavın yapılmasını sağlamakla yükümlüdür.

İnzibat encümeni, müdür ve iki öğretmenden oluşur. Okul yönetmeliğine göre disiplin kararları alır. Okuldan uzaklaştırma veya kovma hakkındaki kararları ise öğretmenler meclisince onaylandıktan sonra uygulanır.

Okulun organizasyonu, iş bölümü, öğrenim uygulamaları, kayıt şartları, imtihanlarla ilgili iç yönetmelikler İktisat Vekâleti tarafından düzenlenecek ve uygulanacaktır.

bilmediği için orijinal maddeyi okuyamayacak ve 1928 Talimatnamesi olarak bu yayına başvuracak kişiler için, 1928-34 arası tamamen yanlış algılanacaktır.

⁹² İTÜ Denizcilik Fakültesi Arşivi, [**Öğrenci Kayıt- Sicil Defteri: 1928-34**], [s.y.].

Bu defterlerin çeşitli yıllarda hazırlanmış örnekleri için Bkz.:EK-47-54.

⁹³ **Âli Deniz Ticaret Mektebi Hakkında Malumat**, İst., [y.y.], 1932, s.6.

İstanbul Ticaret-i Bahriye Müdürü, İktisat Vekâleti adına, okulu idari ve öğrenim şekilleri açısından teftiş etmeye ve yürürlükteki kararnamelere aykırı gördüklerini İktisat Vekâleti'ne bildirmekle sorumludur.

Okulun bu ilk Talimatnamesi'nden anlaşıldığı üzere, okul, İktisat Vekâleti kararlarına bağlanmış durumdadır. Özerk bir yapı olmadığı anlaşılmaktadır. Oysa Ticaret-i Bahriye Şubesi, önceki bölümde özetlenen, İstanbul Ticaret ve Sanayi Odası'nın düzenlediği Kongre'de, üniversite tarzı bir yapılanmadan bahsetmiş ve okulun hiçbir Vekâlet'in emri altına girmemesi gerektiğine vurgu yapmıştı. Buradaki oluşumda, tamamen zıt bir yapılaşma görülmektedir.

Bundan sonraki evreler incelenirken görüleceği gibi, okul camiası, her zaman okulun özerk bir yapıya kavuşmasını istemiş, Denizcilik Akademisi ve hatta günümüze kadar uzanan, Denizcilik Üniversitesi fikirleri, hep gündemde olmuştur.

Okul içi organizasyon yapısında her ne kadar disiplin kurulu, öğretmenler meclisi ve satın alma komisyonu varsa da müdür bu kurulların başkanı olarak okulun tek yetkilisidir denebilir. okulun kuruluş tarihinde müdürü, Celal Sayan'dır. 1933'e kadar da bu görevini sürdürmüştür⁹⁴. Kendisi Deniz Harp Okulu mezunu emekli bir deniz subayıdır⁹⁵. Deniz Ticaret Müdürü iken okula müdür olarak atanmıştır. Müdürlükten ayrıldıktan sonra kırklı yıllarda okulda coğrafya öğretmenliği yapmıştır⁹⁶. Bu dönemde çıkarılan Yedi Gün adlı dergide okul hakkında yayınlanan bir yazıda, Celal Bey'in adı Celalettin Bey olarak geçmektedir⁹⁷

Diğer taraftan, Maarif Vekâleti, 19/08/1928 tarih ve 53 numaralı karar ile, okulun derecesinin, tâli bir ve ikinci sınıflarının, lise on ve on birinci sınıflara eşdeğer, âli kısmının da yüksek ihtisas mektepleri derecesinde olduğunu tasdik ve kabul etmiştir⁹⁸.

İktisat Vekâleti'nin yayımladığı bir yıllıkta anlaşıldığı üzere, okulun açılışından sonraki iki sene zarfında gündüzlü eğitim verilmiştir. Yine aynı kaynaktan, aynı süre içinde okul eğitiminin paralı olduğu da anlaşılmaktadır. Çünkü bu yıllıkta, 1930 yılından başlayarak okulun leyli ve meccani⁹⁹ yani parasız yatılı haline geldiği belirtilmektedir. Ayrıca *Âli Deniz Ticaret Mektebi Hakkında Malumat*

⁹⁴ Ulaştırma Bakanlığı, **Türkiye Cumhuriyeti 1923 50 Yıl 1973**, İst, Milli Eğitim Basımevi, 1973, s. 217.

⁹⁵ "Yüksek Denizcilik Okulunun Müdürlüklerini Yapanlar", **Denizati**, S: 11-12 (Kasım-Aralık 1981), s. 7.

⁹⁶ Mümtaz Diker, "66 Yıl Öncesinden Anılar", **Denizcilik Dergisi**, (Eylül-Ekim 2006), s.14.

⁹⁷ Mekki Sait, "Kaptanlarımızın Mektebinde", **Yedi Gün**, S: 11 (24 Mayıs 1933), s. 7.

⁹⁸ **Âli Deniz Ticaret Mektebi Hakkında Malumat**, s. 2.

⁹⁹ **Türk Deniz Ticareti**, s.91.

kitapçığında da okulun 1930'da yatılı hale geldiği belirtilmektedir. Dikkat edilirse Ticaret-i Bahriye Mekteb-i Âlisi Esas Talimatnamesi'nde bu konuda bir kayıt yoktur. Dolayısıyla, yukarıda belirtilen kaynakların verdiği bilgiler doğrultusunda, kapatılmış Milli Ticaret-i Bahriye Kaptan ve Çarkçı Mektebinin sisteminin, paralı ve gündüzlü olacak şekilde aynen yürütülmüş olabileceği mantıksız bir sonuç değildir.

İlk iki yıl gündüzlü ve paralı eğitim ile geçtikten sonra, okulun sistemi 1930 Bütçe Kanunu ile değiştirilmiştir. Bütçe gerekçeleri sunulurken, on üçüncü maddede, "İktisat Vekâleti Bütçesinin Masraf Tertiplerini İzah Eden Formül" başlığı¹⁰⁰ altında belirlenen, leylî yani yatılı mektepler arasında "Yüksek Deniz Ticaret Mektebi" de geçmektedir. Burada okulun isminin yeni Türkçe olarak geçmesi ilgi çekicidir. Çünkü bu değişim resmen, 1934'de gerçekleşecektir.

Böylece okulun iâşe, ibate ve ilbas yani yiyecek, barınma ve giyim masrafları ile idare ve kitap masrafları başta olmak üzere kanunda sayılan diğer giderleri devlet tarafından karşılanacaktır. Bunlar için bütçeden ayrılan ödenek Yüksek Deniz Ticaret Mektebi adına kırk bin liradır. Detayına bakıldığında, bu sefer Ticaret-i Bahriye Mekteb-i Âlisi başlığı altında, müdür; yüz elli lira, öğretmenler; yüz yirmi ila altmış lira arasında, dahiliye memuru; yüz lira ve hademe; otuz lira almaktadır. Bu liste okulun organizasyon şeması hakkında da fikir verir niteliktedir. Buna göre oluşturulan kadro aşağıda Tablo 1.2'de belirtilmiştir:

Âli Deniz Ticaret Mektebi Hakkında Malumat, s.3.

¹⁰⁰ TBMM Zabıt Ceridesi, Devre:3, Cilt: 19, İctima: 59 (18 Mayıs 1930), Ank., TBMM Matbaası, [s.y.].

Tablo 1.2
1930 Bütçe Gerekçesi'nde Görülen Okulun Kadro ve Maaş Yapısı*

Memuriyetin Nev'i	Ücret (Lira)
Müdür	150
Katip ve muhasebe memuru	80
Dahiliye memuru	100
Dahiliye memuru yardımcısı (muit, 3 kişi)	60-50
Hademe (9 kişi)	30
Aşçı (yamağıyla beraber)	50
Kapıcı	35
Muallimler (18 öğretmen değişik maaş seviyelerinde)	120-60
Muallim ve laboratuvar memuru (2 kişi)	120-70

* **TBMM Zabıt Ceridesi**, D:3, C: 19, İ: 59 (18 Mayıs 1930), [s.y.].

Tek orijinal eser olması dolayısıyla önemli görülen ve yukarıda bahsedilen *Âli Deniz Ticaret Mektebi Hakkında Malumat* adlı kitapçıktan anlaşıldığı kadarıyla, kuruluşunda Ticaret-i Bahriye Mekteb-i Âlisi olarak anılan okul, 1932'den itibaren Âli Deniz Ticaret Mektebi olarak adlandırılmaya başlamıştır.

Bundan sonra okul 1934'e kadar bu ad ve sistemle gidecektir. Bu arada, 1933'de müdürlüğü Zeki Sak devralacak¹⁰¹ (Bkz.:EK-55) ve ileride görüleceği üzere, 1934'de okul yapısının değişimini içeren önemli bir devrede okulun başında olacaktır. Sonrasında, 1939'a kadar görevini sürdürecektir. Zeki Sak Bey de önceki müdür gibi Deniz Harp Okulu mezunu, emekli bir deniz subayıdır ve Deniz Ticaret Müdürlüğü'nden¹⁰² gelmiştir.

Âli Deniz Ticaret Mektebi Hakkında Malumat'a göre okulun kuruluşuyla beraber, sadece bu okul mezunlarının Türk deniz ticaret filosunda çalışabilecekleri kararı alınmıştır. Yani daha önceden pratikten yetişen kaptan ve çarkçılar artık buldukları sınıftan terfi edemeyecektir. Çünkü derece imtihanlarına kabul edilmeyeceklerdir¹⁰³. Bunun, okul mezunlarının istihdam alanının boşaltılması, çalışma alanının sadece okul mezunlarına rezerve edilmesi anlamına geleceği yorumu yapılabilir. Ancak amaçlanan, bir yandan okul mezunlarının iş bulma

¹⁰¹ **Türkiye Cumhuriyeti 1923 50 Yıl 1973**, s.217.

¹⁰² Mümtaz Diker, **Denizcilik Dergisi**, s.15.

¹⁰³ **Âli Deniz Ticaret Mektebi Hakkında Malumat**, s.5.

endişesi taşımamaları nedeniyle okulun rağbet edilen bir kurum haline getirilmesi olabileceği gibi, bir yandan da, gelişmesi istenen ticaret filosunun ehil olmayan kişilerden uzak tutulmak istenmesi olabilir. Bu konu ile ilgili bulunan, 10267 sayılı Kararname ise sadeleştirilmiş haliyle şöyle özetlenebilir:

Mülga Ticaret-i Bahriye Mektebi'nde okurken zorunlu bir sebeple okulu bırakan ama sonra staj dönemini geçerek, Ticaret-i Bahriye Müdüriyeti'nce yapılan sınavla kaptan veya çarkçılığa terfi edip Seyri Sefain İdaresi'nde halen kaptan ve çarkçılık edenlere verilen istisnai imtihan hakkı ile terfi edebilme imkanı kabul olunmuştur¹⁰⁴. Yani, şu anda kapatılmış olan okula gitmiş, ancak buradan mezun olamayıp pratikten yetişerek kaptan veya makineci olmuş kişilere bir şans verilmektedir. Daha önceki dönemlerde ticaret-i bahriye okullarından mezun olanların iş bulma zorlukları hatırlanacak olursa, bu tedbirlerin alınma nedeni de anlaşılabilir.

1.2.1.2. BÜTÇE

Bütçe Kanunu'nun, okul ile ilgili bölümleri ve okulun Talimatnamesi incelenirken mali anlamda İktisat Vekâleti'ne bağlı olduğu ve okul, yatılı hale dönüştürülürken 1930 bütçesine kırk bin lira ödenek ile girdiği görülmüştü. Burada ise, Başvekâlet İstatistik Umum Müdürlüğü [BİUM]¹⁰⁵ tarafından oluşturulan Bütçe İstatistiklerinde, okula ayrılan tahsisat ve okulun yaptığı masraflar görülebilecektir.

Bu bölümde incelenilen, okulun birinci evresindeki yıllar itibarıyla, BİUM verilerinde 1928-32 yılları için detaylı bilgi olmadığından, aşağıdaki tabloda tahsisat rakamları görülememektedir. Sadece, 1930 Bütçe Kanunu'nun incelenmesiyle kırk bin lira ödenek rakamına ulaşılabilmektedir. Ancak bu ödeneğin ne kadarının 1929-30,

¹⁰⁴ **Resmi Gazete**, 24 Kanunuevvel 1930, S:1681.

¹⁰⁵ Başvekâlet İstatistik Umum Müdürlüğü'nün, (bugünkü adıyla Başbakanlık Türkiye İstatistik Kurumu'nun), verileri incelenirken, hemen hemen her yıl istatistiği verilen başlıkların değişmesi nedeniyle, tablolarda bir standart sağlanamamış ve bu nedenle, tablolar, konu ile ilgili verilerin tek tek seçilmesi ve yeniden bir araya getirilmesiyle oluşturulmuştur. Ayrıca, BİUM verilerinde, zaman zaman konu başlıklarında bariz yanlış ifadelere rastlanmış, bunlar tablolara düzeltilerek alınmıştır. Ayrıca önemli olan diğer bir açıklama da şudur: İlgili istatistik kitabında "İzahat" başlığı altında yapılan açıklamaya göre, Maarif İstatistikleri 1927-28 ders senesinden beri neşredilmemiştir. Maarif Vekâleti İstatistik Şubesinin yeni teşkilat kanunu ile yayınlanmamış yıllık taslakları ve geçmiş senelere ait toplanmış veriler birleştirilerek dokuz seneyi kapsayan bir çalışma oluşturulmuştur. Kısaca, tablolarda göreceğimiz 1928-32 verileri geçmişe dönük olarak topluca hazırlanmıştır. Bu nedenle BİUM tablolarında, detaylandırılmamış, genel başlıklarla verilmiş olduğundan buradaki tablolara da böyle yansıtılmak zorunda kalmıştır. Benzeri bir durum, ilerideki başlıklar altında, 1934-37 seneleri için de oluşacaktır.

ne kadarının 1930-31 eğitim yılında kullanıldığı bilinemediğinden, tabloya da yansıtılmamıştır.

Bu istatistiklerde ilgi çeken bir başka konu, resmi adı Âli Deniz Ticaret Mektebi olan okul için Yüksek Deniz Ticaret Mektebi ifadesinin kullanılmasıdır. Bu isimlendirmeye daha önce bütçe görüşmelerinde de rastlanmıştır. Her ne kadar bu veriler 1933'de oluşturulsa da, okulun adı ileride görüleceği gibi 1934'de değişecektir. Ama anlaşıldığı kadarıyla, Türkçede yenileşme günlük dilde sağlandığı için, BİUM tablolarında da bu şekilde kullanılmıştır. Aşağıdaki veriler Maarif İstatistikleri kapsamında var olan bütçe tablolarından alınmıştır .

Tablo 1.3
1928-34 Arasında Okulun Bütçe Durumu *

Yıllar	Tahsisat Lira	Maaş ve Ücret Lira	İaşe Lira	İnşaat Tamirat Lira	Diğer Masraflar Lira	Yekün Lira
1928-29		23400			26000	49400
1929-30		23400			20000	43400
1930-31		27170			64029	91199
1931-32		30609			33858	64467
1932-33	48660	30660	7078		10922	48660
1933-34	58360	29248	7599	9494	10433	56774

* Başvekâlet İstatistik Umum Müdürlüğü (BİUM), **Maarif 1923-32 İstatistikleri No: 26**, İst., Devlet Matbaası, 1933, s.100. BİUM, **Maarif 1932-33 İstatistikleri No:31**, İst., Devlet Matbaası, 1934, s.260. BİUM, **Maarif 1933-34 İstatistikleri No: 68**, İst., Devlet Matbaası, 1935, s.459.

Ulaştırma Bakanlığı tarafından yayımlanan bir yıllıkta okulun tarihçesi anlatılırken yatılı eğitime geçmesi sebebiyle 1930-31 ders döneminde ilaveler yapıldığının belirtilmesine karşılık¹⁰⁶, bu tablolarda inşaat-tamirat başlığı altında bir masrafa rastlanmamaktadır. Ancak “Diğer Masraflar” miktarının üç kat artış göstermesi, bu gider kaleminin bu başlık altında değerlendirildiğini düşündürmektedir.

Bir kıyas yapmak okulun durumunu daha iyi anlamak için gerekli olabilecektir. 1928-29 döneminde, aynı kategoride bulunan diğer okullardan Ankara Hukuk Mektebi'nin masraf yekûnu; 116.100 lira, İstanbul Yüksek Mühendis Mektebi'nin masraf yekûnu; 237.775 lira, İstanbul Yüksek İktisat ve Ticaret

¹⁰⁶ **Türkiye Cumhuriyeti 1923 50 Yıl 1973**, s.219.

Mektebi'nin masraf yekûnu; 71.681 liradır. Bir başka eğitim yılı olan 1933-34 döneminde ise bu okulların masraf yekûnu, Ankara Hukuk Mektebi için 114.516 lira, İstanbul Yüksek Mühendis Mektebi için, 269.187 lira, İstanbul Yüksek İktisat ve Ticaret Mektebi için 108.900 lira olmuştur. Kısaca, *Yüksek Deniz Ticaret Mektebi* kendi kategorisinde bütçesi az veya orta sırada olan okullar arasındadır.

1.2.1.3. OKUL'A GİRİŞ VE DEVAM ŞARTLARI

Bu evre için, okulun kuruluşunda hazırlanan Talimatname'den başka bir yönetmelik bulunmadığından ve bu Talimatname'de de okula giriş ve devam şartları ile ilgili herhangi bir madde yer almadığından, bu konu sadece *Âli Deniz Ticaret Mektebi Hakkında Malumat* adlı kitapçıktan incelenebilecektir. Buradan edinilen bilgiye göre, okulun tâli kısmına, beş sınıflı orta sanat mektebi mezunları ve lise dokuzuncu sınıfı geçmiş olanlar kabul edilir. Tâli ikinci sınıfa giriş, lise onuncu sınıfı geçenler için söz konusudur. Okul'un yüksek sınıflarına ise, tâli ikinci sınıfı bitirenler geçtiğinde sayı olarak yetersiz kalırsa, lise mezunları, gerektiğinde imtihanla alınabilir. Ne kadar donanımlı olursa olsun yüksek son sınıfa öğrenci kabul edilmez. Bütün bu şartların yanı sıra yaş sınırı da vardır. Tâli birinci sınıfa on beşten küçük, on sekizden büyük, tâli ikinci sınıfa on altıdan küçük, on dokuzdan büyük, yüksek sınıfa on sekizden küçük, yirmi birden büyük yaşta öğrenci kabul edilmez¹⁰⁷.

Okul'a girmek isteyen öğrenci, kaptan veya çarkçı olmak üzere hangi mesleği seçmek için başvurduğunu belirten bir dilekçenin yanı sıra nüfus tezkeresi, aşı belgesi, geldikleri okulun tasdiknamesi, iyi hal kâğıdı, dört fotoğraf, velinin imza sureti ve adresi, askerlikle ilişkisi olmadığını gösterir belge ile okula başvurur. Başvurular 1 Eylül ile 1 Ekim arasındadır. Başvuranlar bir ön muayeneye tabi tutularak, öğrenci adayının yaşı ile uygun gelişme gösterip göstermediği tespit edilir. Bu ön muayeneden geçen öğrenci, sağlık muayenesine tâbi tutulur. Bunun için uzman doktorlardan oluşan bir heyet göz, kulak, burun, boğaz, cilt, sinir, dahili ve zührevi hastalık kontrolü yapar. Buradan geçen öğrenci sayısı, gerekenden fazla ise adaylar arasında yarışma sınavı yapılır. Başarılı olanlar okula kabul edilir¹⁰⁸.

Öğrenci okuldan ayrılma durumunda sene başına iki yüz elli lira tazminat ödemeyi kabul ettiğini gösteren bir taahhütname imzalar. Bu evre için, ayrılma durumu; bir itaatsizlik nedeniyle tard olunmak, sınıfta kalmak suretiyle ihraç

¹⁰⁷ *Âli Deniz Ticaret Mektebi Hakkında Malumat*, s.6,7.

¹⁰⁸ *A.e.*, s.16, 17,18.

olunmak ve kendi isteğiyle okuldan ayrılmak durumlarını içerir. Taşradan gelen öğrenciye yol masrafı verildiği gibi, kimsesiz ve ihtiyacı olanlara da para yardımı yapılır. Bu para yardımı, aylık olarak, tâli birinci sınıftakiler için iki yüz kuruş, tâli ikinci sınıftakiler için iki yüz elli kuruş, âli birinci sınıftakiler için üç yüz elli kuruş, âli ikinci sınıftakiler için beş yüz kuruştur¹⁰⁹.

Öğrenim yılı devam ederken öğrenciye Perşembe günü öğleden sonra başlayan iki gecelik çıkış verilir. Meşru sebeplerle veya sağlık nedeniyle üç ay okula gelmeyen öğrencinin sınıfı geçip geçmeyeceğine öğretmenler meclisi karar verir. Aksi takdirde yani geçerli bir sebebi yoksa okuldan ihraç edilir. Öğrenci Kayıt-Sicil Defterlerinde bu örnekler bulunmaktadır.

Okulun öğrenim yılı dönemi teşrinievvel yani Ekim ile Temmuz arasındadır. Öğrenim yılı üç devre olarak gerçekleştirilir. Her devre sonunda öğrenciler sınavlara girer. Bu sınavlarda alınan not ortalamasına göre sene sonunda bir üst sınıfa terfi olunur. Her devre arasında bir haftalık tatil vardır. Son devreden sonra da üç buçuk aylık yaz tatiline çıkılır¹¹⁰.

1.2.2. DERS PROGRAMI

Okul'un ilk ders yılından itibaren, Öğrenci Kayıt-Sicil Defterlerinin incelenmesi suretiyle, her bir eğitim yılına ait ders programları belirlenmiştir. Bunlardan, 1928-29'un, okulun ilk,1933-34'ün ise birinci evrenin son eğitim yılı olması nedeniyle, bu yıla ait ders programları aşağıda tablo halinde verilmiştir. Okulun birinci evresinde bulunan, diğer eğitim yıllarına ait değişiklikler, sadece eklenen veya çıkarılan dersler belirtilerek aktarılacaktır.

Okulun Talimatnamesi incelenirken de görüldüğü gibi, okulda Tâli 1 ve Tâli 2 olarak adlandırılan, lise eğitimine denk düşen ama bir yandan da öğrenciyi mesleğe hazırlayan iki sınıf bulunmaktadır. Bundan sonra yüksek öğrenimin görülmeye başlandığı ve mesleki seçimlerin yapıldığı Kaptan 1, Makine 1 sınıfları gelmektedir. Yine Talimatname'de görüldüğü gibi, bu evrede uygulanan sistem gereği son sınıflar Kaptan 2 ve Makine 2 olarak adlandırılmıştır. Bunlar yerine göre, Âli 1 ve Âli 2 olarak da adlandırılabilir. Okulun eğitim-öğretim programları bu sınıflara göre belirlenmiştir. Ancak, 1928-29 eğitim yılına ait aşağıdaki ders programı incelenirken Makine 2 sınıfına ait program görülemeyecektir. Çünkü, Mülga Milli

¹⁰⁹ A.e., s. 20,21.

¹¹⁰ A.e., s.8.

Ticaret-i Bahriye Kaptan ve Çarkçı Mektebi'nden devralınan öğrencilerden, bu sınıfa kayıt yaptıran olmamıştır. Bu tabloda yer almaması nedeniyle, Makine 2 programı, ilk uygulandığı yıl olan 1929-30 eğitim yılı açıklamaları içinde verilecektir.

Bu programdaki bazı derslerin içeriklerini ders adlarına bakarak anlayabilmek için hem eski Türkçeyi, hem de denizcilik terminolojisini bilmek gerekmektedir. Bu nedenle, bazı derslere dair açıklamalar şöyle yapılabilir: Hendese; geometri, cebir ve hesap; matematik adı altında birleştirilebilir, müsellesatı küreviye; küresel trigonometri, tabiiyyat; fizik, tarifati makine; makine tarifleri veya tanımları, seyri sefain; gemi seyri ya da yürütülmesi, resmi makine; makine resim çizimleri, temami [ve] tefazuli; tam çevirisi ile tamamlama [ve] fark¹¹¹, fabrika; atölye uygulaması ile görülen tesviye, torna, marangozhane, demirhane işleri dersi olarak açıklanabilir. Okulun sonraki evresi incelenirken, ders programına dair Okul tarafından yayımlanan bir içerik kitapçığı bulunmuş ve ilgili bölümde dersler bu kitapçıktan alıntılar yapılarak incelenmiştir.

Okulun ilk yılına ait program aşağıda aktarılmıştır. (Bkz.:Tablo 1.4) Burada görüldüğü gibi program temel derslerden oluşmaktadır. İleride çok çeşitli versiyonları görülecek olan ders programlarıyla karşılaştırıldığında bu programın daha sade ve sınırlı olduğu görülmektedir. Ayrıca âli bölümde Türkçe dersinin olması da dikkati çeken bir noktadır. Ancak 1930'dan itibaren programın değişmeye başladığı görülecektir.

¹¹¹ Bu konuda, okulun yaşayan en eski mezunları ile görüşülmüş ama net bir bilgi alınamamıştır. Çünkü kendi dönemlerinde bu ders kalkmış durumdadır. Ancak bunun bir matematik dersi olduğu görüşü vardır. Tez çalışması süresince devamlı olarak sahaflar araştırılmaya devam edildiğinden, bir süre sonra bu derse ait Okul'un ders kitabı bulunmuş ve dersin integral ve diferansiyel konularını içerdiği anlaşılmıştır. (Bkz.:Ek-56)

Tablo 1.4
1928-29 Ders Programı*

Tali 1	Tali 2		
A.Gemicilik**	A.Gemicilik		
Beden Terbiyesi	Beden Terbiyesi		
Cebir	Cebir		
Coğrafya	Coğrafya		
Edebiyat-Türkçe	Edebiyat-Türkçe		
Fabrika	Fabrika		
Fransızca	Fransızca		
Hendese	Hendese		
Hesap	Hesap		
İngilizce	İngilizce		
Tabiiyyat	Müsellesatı Küreviye		
Tarih	Tabiiyyat		
	Tarih		
Kaptan 1	Kaptan 2	Makine 1	Makine 2
A.Gemicilik	A.Gemicilik	Beden Terbiyesi	
Beden Terbiyesi	Beden Terbiyesi	Fabrika	
Coğrafya	Edebiyat-Türkçe	Fransızca	
Edebiyat-Türkçe	Fabrika	İngilizce	
Fabrika	Fransızca	Makine	
Fransızca	Hukuk	Motorculuk	
Hukuk	İktisat	Resmi Makine	
İktisat	İngilizce	Tabiiyyat	
İngilizce	İnşaiyelik	Tarih	
Müsellesatı Küreviye	Motorculuk	Temami Tefazuli	
N.Gemicilik	N.Gemicilik		
Seyri Sefain	Seyri Sefain		
Tarifatu Makine	Tarih		
Tarih			

*[Öğrenci Kayıt- Sicil Defteri: 1928-34], [s.y.].

** A. Gemicilik: Ameli (Pratik) Gemicilik, Hendese: Geometri, Hesap: Aritmetik, Tabiiyyat: Fizik, Müsellesatı Küreviye: Küresel Trigonometri, N. Gemicilik: Nazari (Teorik) Gemicilik, Tarifatu Makine: Makine Tarifleri, Resmi Makine: Makine Resim Çizimi, Temami Tefazuli: İntegral-Diferansiyel.

1929-30 döneminde tâli programa da fabrika dersi konarak, öğrencilerin pratik gelişimi sağlanmak istenmiş, öte yandan âli kısımda kaptan sınıflarında edebiyat dersi kaldırılarak tabiiyyat yani fizik dersi konulmuştur. Bu dönemde, geçen dönemin Makine 1 öğrencileri Makine 2 sınıfına geçtiği için, bu sınıfın dersleri ancak bu dönemde incelenebilmiştir. Dersler aşağıdaki Tablo'da görüldüğü gibidir.

Tablo 1.5
1929-30 Makine 2 Sınıfı Ders Programı*

Makine 2
Beden Terbiyesi
Fabrika
Fransızca
İngilizce
İnşaiyelik
Makine
Motorculuk
Resmi Makine
Tabiiyat
Tarih

* [Öğrenci Kayıt-Sicil Defteri: 1928-34], [s.y.].

1930-31 döneminde tâli programa müsellesatı küreviye, kimya ve kozmografya dersleri konmuştur. İleriki yıllarda kozmografya'nın kalkması ve astronomi dersinin gelmesiyle iki dersin içeriklerinin benzer olduğu düşünülebilir. Her ne kadar kozmografya evren bilim, astronomi gök bilim demek ise de, iki dersin aynı amaca hizmet ettiği zannedilmektedir. Bu durumda, dersin içeriği, en basit tanımlamayla göksel ve coğrafi işaretler, cisimler vasıtasıyla mevki tespit edilerek seyir yapılmasının öğrenilmesi, olarak açıklanabilir. Diğer taraftan ameli yani pratik denizcilik kaldırılmıştır. Aynı şekilde âli bölümün kaptan sınıfından da ameli gemicilik kalkmıştır, kimya dersi konmuştur.

1931-32 döneminde tâli birinci sınıftan müsellesatı küreviye kalktığı gibi ikinci sınıfta müsellesatı müsteviye dersi konur. Bu ders düzlemsel trigonometridir. Âli bölümde ise sadece makine ikinci sınıfa inşaiyelik yani gemi inşa dersi konmuştur.

1932-33 döneminde tek değişiklik makine ikinci sınıftan kimya dersinin kalkmasıdır.

1933-34 dönemindeki en önemli değişiklik lise bölümünde de, yüksek bölümde de Fransızca dersinin kaldırılmasıdır. Bu, Osmanlı eğitim sisteminden gelen bir devrin kapanmasını ifade etmektedir. Ayrıca Kaptan 1'deki müsellesatı küreviye, müsellesatı müsteviye'ye dönüşmüş ve ek olarak temami tefazuli gelmiştir. Yüksek ikinci sınıflara ise hıfzı sıhha yani sağlık dersi konmuştur. Bu evrenin son senesi olması nedeniyle 1933-34 ders programı aşağıda aktarılmıştır.

Tablo 1.6
1933-34 Ders Programı*

Tali 1	Tali 2		
Beden Terbiyesi	Beden Terbiyesi		
Cebir	Cebir		
Coğrafya	Coğrafya		
Edebiyat-Türkçe	Edebiyat-Türkçe		
Fabrika	Fabrika		
Gemicilik	Gemicilik		
Hendese	Hendese		
İngilizce	Hesap		
Kimya	İngilizce		
Tabiiyyat	Kimya		
Tarih	Kozmografya		
	Müsellesatı Müsteviye**		
	Tabiiyyat		
	Tarih		
Kaptan 1	Kaptan 2	Makine 1	Makine 2
Beden Terbiyesi	Beden Terbiyesi	Beden Terbiyesi	Beden Terbiyesi
Coğrafya	Fabrika	Fabrika	Fabrika
Fabrika	Gemicilik	İngilizce	Hıfzı Sıhha
Gemicilik	Hıfzı Sıhha	İnşaiyelik	İngilizce
Hukuk	Hukuk	Kimya	İnşaiyelik
İktisat	İktisat	Makine	Makine
İngilizce	İngilizce	Motorculuk	Motorculuk
Kimya	İnşaiyelik	Resmi Makine	Resmi Makine
Müsellesatı Müsteviye	Motorculuk	Tabiiyyat	Tabiiyyat
Seyri Sefain	Seyri Sefain	Tarih	Tarih
Tabiiyyat	Tabiiyyat	Temami Tefazuli	
Tarifatu Makine	Tarih		
Tarih			
Temami Tefazuli			

* [Öğrenci Kayıt-Sicil Defteri: 1928-34], [s.y.].

** Müsellesatı Müsteviye: Düzlem Trigonometri, Seyri Sefain: Gemi Seyri, Hıfzı Sıhha: Sağlık Bilgisi

Yıllar içerisinde programda yapılan değişiklikler, okulun sistemini tam oturtamadığı izlenimini bırakmaktadır. Her ne kadar *Âli Deniz Ticaret Mektebi Hakkında Malumat* kitapçığında tâli sınıfların lise on ve on birinci sınıflara denk olmasının yanısıra, âli kısmın hazırlık sınıfı da olması suretiyle gemicilik, fabrika gibi pratik derslerle desteklendiğini ve bu nedenle meslekte başarılı olmak için okula

tâli birinci sınıftan başlanmasının gerektiği¹¹² belirtilse de, sonradan programda değişiklikler olduğu görülmektedir. Bunun nedeni, öğrencilerin eksik tarafları görülerek teorik eksiklikler tamamlanmadan, pratik eğitime geçilmek istenmemesi olabilir. Kısaca zamanla bazı pratik dersler kaldırılmış ama mutlak surette mesleki dersler, tâli bölümde okutulmuştur. Böylece deneme-yanılma yöntemiyle ders programı oturtulmaya çalışılmıştır. Yine bu tanıtım kitapçığında, tarih dersinde, tarihin deniz seferleri kısmının; coğrafyada, sahil coğrafyasının; hukukta, ticaret gemilerine ait ulusal ve uluslararası hukuk konularının, iktisatta; deniz ticaretiyle ilgili bölümlerinin ders kapsamında olduğu belirtilmektedir¹¹³.

Görüldüğü gibi program, matematik-fen ağırlıklı bir programdır. Konu ilerledikçe görüleceği gibi, okulun programı zamanla daha gelişecek, netleşecek ama her zaman matematik-fen ağırlıklı olacaktır. Bu, ileride görülecek, okul mezunlarının “mühendis” olup olmadığı tartışmalarına ışık tutabilecek bir bilgidir. İncelendiği kadarıyla, birinci evrede yani kuruluş aşamasında henüz böyle bir tartışma yoktur. Hatırlanacağı gibi okulun tarihçesi incelenirken, Hamit Naci Bey döneminde okulun yüksekokul olup olmadığı tartışmaları ve hatta davaları sürüp gitmiş idi. Okul devlet tarafından açıldıktan sonra asıl önem verilen durumun, okulu bir yüksek okul seviyesinde tutacak programı oluşturmak olduğu sanılmaktadır. Bu sistem oturtulduktan sonra, ilerideki evrelerde, nitelik ve unvan tartışmaları başlayacaktır.

1.2.3. ÖĞRENCİ PROFİLİ

Bu başlıkta ilk olarak ele alınacak konu, okulun ilk eğitim yılı itibarıyla öğrenci sayısı ve yapısının detaylı olarak incelenmesidir. Daha sonra, genel anlamda öğrenci profili incelenirken iki ayrı yol izlenmiştir. Birinci incelemede, Öğrenci Kayıt-Sicil Defterlerinin taranmasıyla elde edilen, öğrenci doğum yerleri vasıtasıyla okula, Türkiye'nin hangi bölgelerinden rağbet olduğu bulunmaya çalışılmıştır. İkinci incelemede ise, BİUM'un Maarif İstatistiklerinden yararlanılmıştır. Zaman içerisinde bu istatistikler Milli Eğitim İstatistikleri adını alır. Bu istatistiklerdeki inceleme mezunlara yöneliktir. Yani birinci yöntemle okula girişleri, ikinci yöntemle okuldan çıkışları irdelemek mümkündür. Yalnız unutulmaması gereken nokta bu ikisinin hiçbir zaman birbirini tutmayacağıdır. Çünkü kayıt yaptırıp okula hiç devam

¹¹² Âli Deniz Ticaret Mektebi Hakkında Malumat, s.9,10.

¹¹³ A.e., s.10.

etmeyenler, bir kaç dönem devam edip ya kendi isteğiyle okuldan ayrılanlar ya da dersleri geçememesi veya disiplin suçları nedeniyle okulla ilişkisi kesilenler, ölenler ve hatta ara öğrenci alımları gibi nedenlerle bu rakamların aynı olması beklenemez.

Öncelikle okulun ilk eğitim yılı olması nedeniyle, 1928-1929 dönemindeki yani mülga Milli Ticaret-i Bahriye Mektebi'nden devir anındaki öğrencilerin sınıflara dağılım durumunu detayıyla aşağıda incelenmektedir:

Âli 2 yani yüksek kısmı bu yıl bitirecek olanlar aslında tahsillerinin çoğunu mülga Milli Ticaret-i Bahriye Mektebi'nde yapmış olanlardır. Yeni okulun defterine kayıt bu öğrencilerden yapılmaya başlanmıştır. Böylece okula (1) numara ile kaydedilen öğrenci aslında bu okulda en kısa süre öğrenim görecektir. Yüksek kısmın son sınıfında, Makine 2 olarak devralınan hiç öğrenci yoktur. Son sınıf olarak devralınanların hepsi Kaptan 2 sınıfında ve yedi kişidir. Kayıt defterindeki “Ne suretle alındığı” başlığı altında “Mülga Ticaret-i Bahriye Mektebi'nden devir” yazmaktadır. Hepsi 1929'da mezun olmuştur. Aralarında iki tane doğum yeri kaydedilmeyen öğrenci haricinde hepsi İstanbul doğumludur¹¹⁴.

Âli 1 yani yüksek kısmın birinci sınıfında olanlardan, Kaptan 1 sınıfında; biri hiç devam etmemiş altı kişinin kaydı vardır. Bu hiç devam etmeyen öğrenci mülga Ticaret-i Bahriye Mektebi'nden devir olanlardandır. Bu öğrencinin de dahil olduğu beş öğrenci eski okuldan devralınmış, bir öğrenci İstanbul Erkek Lisesi'nden gelerek, ara giriş yapmıştır. Devam eden beş öğrencinin hepsi daha sonra Kaptan 2'den mezun olmuştur. Bunların hepsi İstanbul doğumludur. Makine 1 sınıfında ise, mülga Ticaret-i Bahriye Mektebi'nden devralınan altı kişinin kaydı vardır. Dördü İstanbul, biri Selanik, biri Rize doğumludur. Bunlardan Makine 2'ye geçmek suretiyle ancak üçü mezun olmuştur¹¹⁵. Yani, okul devraldığı öğrencileri “Okuldan göndermek” maksadıyla mezun etmemiş, gerçek anlamda yeterliklerini test etmiştir.

Tâli 2 yani lise son sınıfa, kaydedilen dokuz öğrenci vardır. Bunların biri Bahriye Mektebi'nden gelen bir ara giriştir. Geriye kalan sekiz kişi mülga Ticaret-i Bahriye Mektebi'ndendir. Doğum yeri okunamayan ve doğum yeri kaydedilmemiş iki öğrenci haricinde kalan yedi kişinin beşi İstanbul doğumlu, biri Batum, biri de Selanik doğumludur. Bu sınıftan yüksek bölüme devam edenlerin altısı kaptan ikisi makine bölümü mezunu olmuştur.

¹¹⁴ [Öğrenci Kayıt-Sicil Defteri: 1928-34], [s.y.].

¹¹⁵ [Öğrenci Kayıt-Sicil Defteri: 1928-34], [s.y.].

Tâli 1 yani lise birinci sınıfa gelince; okulun asıl öğrencileri yani, tamamıyla Ticaret-i Bahriye Mekteb-i Âlisi eğitimi alacak olanlar, bu öğrencilerdir. Kayıtlı sekiz öğrenci vardır. İki öğrenci mülga Ticaret-i Bahriye Mektebi'nden devren gelmiştir. Belli ki bu öğrenciler, kapatılan okulda birinci sınıfa geçememiş ve yeniden okuması gerekli görülmüş öğrencilerdir. Bunlardan biri ileride kaptan olarak mezun olurken, diğeri okuldan ihraç edilmiştir. Diğer altı öğrenci “bila imtihan” okula kaydedilmiştir. Büyük ihtimalle başvuru sayısının azlığı nedeniyle sınav yapılmamıştır. Bu sekiz öğrencinin de hepsi İstanbul doğumludur. Ancak üçü kaptan olarak mezun olabilmıştır. Bu yüzde elliden az bir başarı oranıdır.

Sonuç olarak; ilk yıl okulda kaydı olan, otuz altı öğrenci vardır. Bunlardan yirmi sekizi mülga Ticaret-i Bahriye Mektebi'nden devralınmış, diğerleri ara girişler ve okula ilk kayıtlarını yaptırmış olanlardır. Bu otuz altı öğrenciden otuz beşinin okula devam etmesi suretiyle, yirmi altı öğrenci ileriki dönemlerde mezun olmuştur.

Bu detaylı tahlilden sonra, okulun incelemekte olunan birinci evresinde, yani 1928-1933 yılları arasında kayıt yaptırmış olan öğrencilerin doğum yeri dağılımı incelenmiştir. Oluşturulan tabloda Türkiye'nin illerinden başka¹¹⁶, yabancı ülke adlarına da rastlanacaktır. Bunlar, bugün yabancı ülke sınırları içinde kalan ama, eskiden Osmanlı sınırları içinde olan Şam, Üsküp, Burgaz gibi şehirlerde doğmuş olanlardır. Bu şehirler, tabloda daha net ayırt edilmeleri için ülke adıyla gösterilmiştir. Ancak bu tabloda yurt dışı doğumlu olarak görülen öğrenciler “yabancı uyruklu” öğrenci kapsamında değildir. Bu evreye ait belgelerde yer almasa da, daha sonra hazırlanan Yönetmelikler'de açıkça görüleceği gibi okula sadece Türk öğrenci kabul edilmektedir. İstatistik tablolarında da bütün öğrenciler “Türk öğrenci” sütununda yer almaktadır. Bu ikinci evrede de böyle olacak ancak üçüncü evrede durum değişecektir. Bu tablo aşağıda sunulmuştur:

¹¹⁶ Bu tablolar incelenirken zaman içinde Türkiye'nin mülki idare yapısının değiştiği unutulmamalıdır. Örneğin, bu evrede Türkiye 63 vilayetten oluşmaktadır. İlerleyen yıllarda 57'ye düşecek, sonra yine 63'e çıkacak, yeri gelecek tek bir il (1954 Kırşehir) il olmaktan çıkarılacak ve daha sonra 67 il oluşacaktır. Ancak bütün bu değişiklikleri göstermeye çalışmak yerine, standart bir görüntü oluşturmak amacıyla, tablolar bugünün il yapısına göre düzenlenmiştir.

Tablo 1.7
1928-34 Arasında Okulun Öğrenci Kökeni Dağılımı*

Bölgeler	İller/Ülkeler	1928-29	1929-30	1930-31	1931-32	1932-33	1933-34
Marmara	İstanbul	28		11	7	6	1
	Bursa					2	2
	Edirne			2		1	
	Kocaeli			1			
	Balıkesir						1
Toplam		28		14	7	9	4
Ege	İzmir			8			1
	Aydın					1	2
	Manisa			1		1	1
	Muğla			1			
Toplam			10		2	4	
Akdeniz	Mersin				2		1
	Antakya			1			
	Adana				1		
Toplam			1	3		1	
İç Anadolu	Sivas						1
	Kayseri			2	2		
	Kırşehir			1			
	Konya					1	1
	Ankara			1			
Toplam			4	2	1	2	
Karadeniz	Kastamonu			2		1	
	Bolu			1			
	Rize	1				1	
	Trabzon			1			
	Giresun						1
Toplam		1		4		2	1
Doğu Anadolu	Kars				1		
Toplam					1		
Yurt Dışı	Suriye		1			2	
	Bulgaristan			2	1		
	Yunanistan	2		1	4		
	SSCB	1					
	Makedonya				1		
Toplam		3	1**	3	6	2	
Okunamayan		4		2			
Genel Kayıt Toplamı		36	1	38	19	16	12

*[Öğrenci Kayıt-Sicil Defteri: 1928- 34], [s.y.].

**İncelemeye alınan başka defterler vasıtasıyla bu dönemde tâli 1. sınıfa dört kişinin başladığı görülmüştür. Bunlardan biri sınıf tekrar ettiği için bu tabloya alınmamıştır. İki kişi ise ihraç olmuş ve haklarında hiçbir kayıda rastlanmamıştır.

Tablo 1.7’de görüldüğü gibi, okul daha çok yeni açılmış olmasına rağmen, henüz Türkiye’nin doğusuna ulaşamamışsa da, ülkenin diğer şehirlerinden olan başvuru dağılımı yaygındır. Doğu’dan bir tek Kars dikkati çekmektedir. Bu dönemde Kars’tan gelen bir öğrenci vardır, ancak okulu bitirememiş, ihraç olmuştur. okulun ikinci yılında başvuru çok az olmuş, okul var olan öğrencileriyle öğrenim yılını geçirmiştir. Daha sonraki yıllarda başvurularda ülke geneline bir yayılma sağlanmıştır. Hatta yurt dışı doğumluların, Marmara Bölgesi haricinden gelenler kadar olduğu dikkati çekmektedir. Ancak Marmara Bölgesi her zaman okula rağbetin en fazla olduğu bölge durumundadır. Ayrıca okulun 1930’da yatılı sisteme geçmesiyle öğrenci kaydındaki artış bu tabloda da açıkça görülmektedir. Bu artış ileriki yıllarda katlanarak yükselecektir.

Okul giriş kaydı esasına göre doğum yeri incelemesinden sonra, BİUM tarafından hazırlanan istatistikler incelenmiştir. Hatırlanacağı gibi, istatistiklerin 1933’e kadar olan bölümü BİUM tarafından geriye dönük olarak, toplu biçimde hazırlanmıştı¹¹⁷. Bu açıklamanın konuyla ilgili tarafı, bu istatistiklerde, okuldan diploma alanlar için oluşturulan sayıların, Öğrenci Kayıt-Sicil Defterinden yapılan tespitler ile tutmamasıdır. 1933’den itibaren BİUM istatistiklerinin okul kaydı ile tutuyor olması, geriye dönük çalışmanın iyi bir sağlamanın yapılamadığını düşündürmektedir. Her ne kadar sayılar tutmasa da, bu istatistikler resmi bir kurum tarafından yayınlandığı için aşağıda ele alınacaktır. Ayrıca bu yıllara ait tablolar birbirinden çok farklı kriterlere göre düzenlendiği ve diğer yandan da bütün bilgilerin aktarılması amaçlandığı için bu yılları tek bir tabloda göstermek mümkün olmamış, ayrı ayrı tablolar düzenlenmiştir.

Bu konuya biraz daha netlik kazandırabilmek için bir başka resmi yayına, Vekâlet tarafından 1937’de yayınlanmış olan yıllıktaki mezun sayısını gösteren grafik’e¹¹⁸ eklerde yer verilmiştir. Bu grafikteki rakamlar okul kayıtlarıyla tutmaktadır. (Bkz. EK-57) Bütün bu rakamlar aşağıda karşılaştırılacaktır.

¹¹⁷ Ayrıca dikkati çeken bir konu da istatistik tablolarında konu başlıklarında, zaman zaman bariz hatalar olduğudur. Bu tip hatalar uygun şekilde düzeltilmiş ve tablolara böyle yansıtılmıştır. Örneğin; öğrenci mevcudu K (Kadın), E (Erkek) olarak inceleniyorken, başlıkların ikisi de K, K olarak verilmişse ve okulun sadece erkek öğrencisi olduğu biliniyorsa bu başlıklardan kullanılması gerekli olan E olarak ele alınmıştır. Bu tabloları oluşturmakta bir başka zorluk ise, her sene daha farklı bir istatistik araştırması yapılması ve dolayısıyla burada aktarılacak tablolardaki standart görünümü tutturmadaki zorluk olmuştur. Bu nedenle orijinal tabloları aktarmak yerine konu ile ilgili bilgiler alınarak daha kolay algılanır tablolar yapılmaya çalışılmıştır.

¹¹⁸ **Türk Deniz Ticareti**,[s.y].

Tablo 1.8
1928-32 Arasında Yeni Kayıt ve Mezun Durumu*

Yıllar	Talebe adedi	Diploma Alanlar
1928-29	32	
1929-30	32	
1930-31	51	7
1931-32	59	6

* BİUM, **Maarif 1923-32 İstatistikleri No:26**, İst., Devlet Matbaası, 1933, s.65.

Tablo 1.8’de bulunan BİUM verileriyle, fiili durum kıyaslandığında şu farklar ortaya çıkmaktadır: 1928-29 dönemindeki Öğrenci Kayıt-Sicil Defteri incelemesine, 1928-29 eğitim yılında okulda, 35 kişi vardır, 7’si mezun olmuştur. Oysa BİUM verilerinde 32 kişi gözükmemekte ve mezun olanlar ise hiç belirtilmemektedir. 1929-30 eğitim yılında Kayıt-Sicil defterine göre, 31 kişi görülmekte iken bunların 7’si mezun olmuştur. Buna karşılık BİUM tablosunda yine 32 mevcut görülmekte, diğer yandan mezun görülmemektedir. İki kaynak arasındaki, bu çelişkili rakamlar 1930’dan itibaren öğrenci sayısı, 1933’den itibaren de mezun sayısı açısından sona erer. 1930-31’de 9 kişi , 1931-32’de 4 kişi mezun olmuştur. Oysa BİUM verilerine göre bu rakamlar sırasıyla 7 ve 6’dır. Daha sonraki yıllarda da bu iki kayıt arasında bazen bir-iki kişilik bir fark oluşmuş, bazen de eşit rakamlar ortaya çıkmıştır.

Tablo 1.9
1932-33 Yeni Kayıt ve Mezun Durumu*

Yıllar	Zümreler	Talebe Mevcudu				Yekün	Leyli	İmtahan Neticesinde Sınıf Geçenler			
		S1	S2	S3	S4			Birden ikiye	İkden Üçe	Üçten Dörde	Diploma Alanlar
1932-33	Tali Sınıflar	18	21			39	39	15	14		
	Kaptan			13	5	18	18			13	5
	Makine			10	1	11	11			9	1
	Yekün	18	21	23	6	68	68	15	14	22	6

*BİUM, **Maarif 1932-33 İstatistikleri No: 31**, İst., Devlet Matbaası, 1934, s.257.

1930’da okulun yatılı olmasıyla baş gösteren öğrenci sayısındaki artış, sonrasında da devam etmiş, başlangıç senesine göre iki katına ulaşmıştır. 1930-31 ders yılında 51’e çıkan öğrenci sayısı, 1932-33 ders yılında 68’e ulaşmıştır. İlk ders yılında öğrenci sayısının 35 olduğu hatırlanırsa dört yıl sonra öğrenci sayısının iki

katına ulaştığı görülmektedir. Ancak diğer yandan okuldaki sıkı kurallar nedeniyle ihraç, terk vs. nedeniyle okuldan öğrencilerin ayrılması da söz konusudur. 1932-33 yılına ait veriler incelendiğinde örneğin; tâli birinci sınıf öğrencileri 18 kişi olduğu halde, bunlardan ikinci sınıfa 15 kişinin geçtiği görülmektedir. Benzeri şekilde, 1933-34 yılında da yine tâli sınıfta bulunan 20 öğrencinin ancak 13'nn ikinci sınıfa geçtiği anlaşılmaktadır. (Bkz.: Tablo 1.10)

Tablo 1.10
1933-34 Yeni Kayıt ve Mezun Durumu*

			Çıkanlar				Talebe Mevcudu						İmtihan Neticesinde Sınıf Geçenler			
Yıllar	Zümreler	Yeni Kayıt	Hastalık	Vefat	Ceza	Diğer	S1	S2	S3	S4	Yekün	Leyli	Birden ikiye	İkden Üçe	Üçten Dörde	Diploma Alanlar
1933-34	Tali Sınıflar	20			1	5	14	17			31	31	13	12		
	Kaptan I								6		6	6			6	
	Makine I								8		8	8			8	
	Kaptan II									13	13	13				13
	Makine II									9	9	9				9
	Yekün	20			1	5	14	17	14	22	67	67	13	12	14	22

* BİUM, Maarif 1933-34 İstatistikleri No:68, İst. Devlet Matbaası, 1935, s.452, 453.

1.2.4. ÖĞRETMEN PROFİLİ

okulun öğretmen yapısı incelenirken yine Maarif İstatistikleri'nden yararlanılmıştır. Bazı dönemlerde ayrıca Muallimler veya Öğretmenler İstatistikleri yayımlanmıştır. Bu durumda bütün veriler derlenerek kullanılmıştır.

Yukarıda açıklanan, geriye dönük istatistik dönemi olan 1928-31 arasında öğretmen yapısına dair bir detaylandırma yapılmamış, tüm öğretmen mevcudu “muallim” olarak gösterilmiştir. Burada diğer okullarda var olan müderris, müderris muavini, muallim, muallim muavini, asistan gibi ayrımlar olabileceği halde, ya bu ayırım yapılmamıştır ya da okulda bu kadrolar bulunmamaktadır.

Tablo 1. 11
1928-34 Arasında Öğretmen Yapısı*

Yıllar	Öğretmenler	Darülfünun/Üniversite		Yüksek Mekteb		Diğer
		<i>Türk</i>	<i>Ecnebi</i>	<i>Türk</i>	<i>Ecnebi</i>	
1928-29	Muallim					17
	Muallim Muavini					
1929-30	Muallim					17
	Muallim Muavini					
1930-31	Muallim					20
	Muallim Muavini					
1931-32	Muallim					20
	Muallim Muavini					
1932-33	Muallim	4		12	1	2
	Muallim Muavini			1		
1933-34	Muallim	3		13	1	1
	Muallim Muavini			1		

* BİUM, Maarif 1923-32 İstatistikleri No:26, s.91. BİUM, Maarif 1932-33 İstatistikleri No: 31, s.259. BİUM, Maarif 1933-34 İstatistikleri No: 68, s.457.

Öğretmen istatistikleri incelenirken dikkati çeken nokta, incelenilen dönem itibarıyla, ve sonrasında, hiç müderris veya profesör niteliğinde öğretmen olmamasıdır. Örnek vermek gerekirse aynı kategoriden seçilen Ankara Hukuk Mektebi'nde ve İstanbul Yüksek Mühendis Mektebi'nde eğitim kadrosunun çoğu profesörler, profesör muavinleri, doçentlerden oluşmaktadır. İstanbul Yüksek İktisat

ve Ticaret Mektebi'nde ise buradaki gibi muallim ve muallim muavinleri bulunmaktadır.

Bu dönemde öğretmen olan kişilerin tespit edilme imkânı, kaynak yokluğu nedeniyle olamasa da, Yedi Gün dergisinde okul hakkında yayınlanan bir yazıdan, Müdür'e vekâlet eden Gemicilik öğretmenin adının Hasan Bey olduğu öğrenilmektedir¹¹⁹. İkinci evre incelenirken, eklerde görülecek olan 1934 tarihli öğretmen listesinde de Gemicilik öğretmeni olarak Hasan Bey ismine rastlanması, bu süre zarfında öğretmen kadrosunun değişime uğramadığını düşündürmektedir. Bu nedenle, evrağın üzerindeki tarih nedeniyle ikinci evrede incelenilen öğretmen listesinin birinci evre için de geçerli olması ihtimali vardır. Bu evreye ait olarak isimleri kesin olarak tespit edilememişse de, yukarıda adı geçen dergide bulunan ve öğretmenlere ait olduğu ifade edilen bir fotoğraf eklerde görülebilir. (Bkz.:EK-58)

1.2.5. OKUL YERLEŞKESİ

Okulun devlet tarafından açıldığını ilan eden 16/08/1928 tarih, 7059 sayılı Kararname ile birlikte aynı tarihte 7052¹²⁰ sayılı bir Kararname daha kabul edilir. Buna göre Çırağan Sarayı'na ait bir miktar arsa okula tahsis edilmektedir. Kararname'nin iliştiğinde bulunan ve bu arsının yapısına ilişkin plan, eklerde bulunmaktadır. (Bkz.:EK-61) İlgili Kararname metninde de ifade edildiği gibi bu arsa Çırağan Sarayı müstemilatıdır. Günümüzde Feriye Sarayları olarak bilinen Beşiktaş'tan, Ortaköy'e uzanan bir buçuk kilometrelik yapılar ve saraylar zincirinin içinde kalmaktadır. Okulun ana binası Yaverler Binası¹²¹ olarak bilinmektedir. Bugün Ziya Kalkavan Denizcilik Anadolu Meslek Lisesi olarak kullanılan bina, 1918 tarihli, mühendis Necip Bey'in İstanbul Atlası'nda Piyade Küçük Zabitan Mektebi olarak gösterilmektedir. Yapının sadece dış cephesi korunmuş, zaman içinde yapılan çeşitli çalışmalarla orijinal plan ve süsleme özellikleri kaybolmuştur¹²². Kararname'nin yayınlandığı dönemde okulun bulunduğu yer, "Çırağan Sarayı ile

¹¹⁹ Mekki Sait, **a.g.m.**, s.17.

¹²⁰ **BCA**, Bakanlar Kurulu Kararları (1920-1928), 030 53 6, (16 Ağustos 1928).

¹²¹ Beşiktaş Belediye Başkanlığı, **Dünden Bugüne Beşiktaş**, Ed. Nuri Akbayar, İst., Numune Matbaacılık, 1998, s.76.

Erkan Işık, "Çırağan Saraylarından İbrahim Tevfik Efendi Sahil Sarayının Mimari Değerlendirilmesi ve Koruma Sorunları Üzerine Bir Araştırma", (Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 1996), s.88.

¹²² Erkan Işık, **a.g.e.**, s.88.

Gazi Paşa Şehir Yatı Mektebi arasında”¹²³ olarak tarif edilmiştir. Ayrıca binanın kısmen yanmış olduğundan da bahsedilmektedir. Ancak yanmış olan ana bina mıdır yoksa, planda da görüldüğü gibi ana binanın müştemilatı gibi gözükene ve eskiden Matbah-ı Amire yani saray mutfuğı olarak kullanılan yola cephele bina mıdır, tam olarak anlaşılamamaktadır. Binanın 1960’larda yapılan son değişiklik ve eklentilerinden önceki ve sonraki halini gösteren fotoğraflar eklere konulmuştur. (Bkz.:EK-62-64) Ayrıca 41 numaralı ekteki fotoğraf incelendiğinde gerek eskiden mutfak olan kısım, gerekse okul binası net olarak görölmektedir. Ulaştırma Bakanlığı yıllığında, okulun 1930’da yatılı olması nedeniyle, 1930-31 ders döneminde binaya yapılan ilavelerle okulun genişletildiği ifade edilmektedir¹²⁴.

İki katlı okul binası deniz kenarında ve büyük bir bahçeye sahiptir. Bu bahçede bir denizcinin yetişmesi sırasında, çok önem verilen sporcu tarafını da geliştirmesi için voleybol, basketbol ve tenis sahaları yapılmıştır. Müştemilat olan binada makine model hanesi, demirhane, marangozhane, torna hane gibi atölyeler bulunmaktadır¹²⁵.

1.2.6. OKUL GEMİLERİ

Birinci evre sürecinde okulun elinde herhangi bir deniz taşıtı olup olmadığı bilinmemektedir. Bu konuda hiçbir arşiv belgesine rastlanmadığı gibi, o devre ait en önemli dayanağımız olan *Âli Deniz Ticaret Mektebi Hakkında Malumat* kitapçığında da var olduğuna dair bir açıklama yoktur. Hatta öğrencilerin stajlarını nasıl yapacaklarına dair bir açıklama da bulunmamaktadır.

Osman Nuri Ergin, *Türkiye Maarif Tarihi* kitabında okuldan bahsederken Ertuğrul Yatı’nın okul gemisi olarak verildiğini¹²⁶ söylese de bu konuda ne bir tarih ne bir dipnot vermiştir. Bundan başka, 1994 yılı mali bütçesinden eğitim gemisine ödenek almak üzere, bir önerge ile TBMM’ye başvuran dönemin milletvekilleri Mümtaz Soysal, İlhan Saraçlar, Emin Kul, Coşkun Güralp ve Abdüllatif Şener’in imzasıyla verilen gerekçe metninde de okul gemileri arasında Ertuğrul Yatı ve Söğütlü Yatı sayılmış¹²⁷ ama bu konuda başka hiçbir resmi yazışmaya rastlanamamıştır.

¹²³Bugün Çırağan Kempinski Oteli ile Galatasaray Üniversitesi arasındadır.

¹²⁴ **Türkiye Cumhuriyeti 1923 50 Yıl 1973**, s.219.

¹²⁵ **Âli Deniz Ticaret Mektebi Hakkında Malumat**, s.12, 13.

¹²⁶ Osman Ergin, **a.g.e.**, s. 666.

¹²⁷ “İTÜ Denizcilik Fakültesine Eğitim Gemisi İçin Ödenek”, **Denizati**, S: 2-3, (Şubat- Mart 94), s. 43.

2.BÖLÜM:

YÜKSEK DENİZ TİCARET MEKTEBİ (18/06/1934 - 03/06/1946)

Bu bölümde incelenecek olan okulun ikinci evresinde, iki ayrı sistem değişikliği olmuştur. Ancak, kararnameler veya yönetmeliklerle belirlenen bu sistem değişiklikleri ile fiili uygulamalar arasında farklılıklar olduğu anlaşılmıştır. Aşağıda okulun gelişimi kronolojik olarak aktarılırken bu farklar da yansıtılmaya çalışılacaktır. Bu sistem değişikliklerinin 1934'e rastlayan birincisi, okulun isim değişikliğini de getirdiğinden ikinci evre bu tarihten itibaren başlatılmıştır.

2.1.İDARİ YAPI

2.1.1. YÖNETMELİKLER VE YÖNETİCİLER

18 Haziran 1934'de, Reisi Cumhur Gazi Mustafa Kemal ve İcra Vekilleri Heyeti imzasıyla kabul edilen, 2/863 numaralı Kararname ile okulun adı Yüksek Deniz Ticaret Mektebi olarak değişmiştir¹²⁸. Burada, okulun adının değişmesinden daha önemli olan, okulun eğitim yapısının da değişmiş olmasıdır. Çünkü bu Kararname ile okul, ikisi lise, üçü yüksek okul derecesinde beş sınıftan oluşacak şekilde yeniden yapılandırılmıştır. Bu dönemin Başvekili İsmet İnönü, okulun bağlı olduğu Vekâlet olan İktisat Vekâleti'nin Vekili ise, Mahmut Celal Bayar'dır. Kararname, 16 Ağustos 1928 tarih, 7059 sayılı Kararname'ye ek olarak birinci maddesinin değiştirildiğini ifade etmektedir. İcra Vekilleri Heyeti, bunu İktisat Vekâleti'nin talebi ve Maliye Vekâleti'nin yorumu üzerine kabul etmektedir. Değişiklik aynıyla şöyledir:

“Yüksek Deniz Ticaret Mektebi Esas Talimatnamesinin değiştirilen birinci maddesi İktisat Vekâletine merbut olmak ve tüccar gemilerine kaptan ve makinist yetiştirmek üzere ikisi tâli ve üçü âli derecede beş sınıftan ibaret bir “Yüksek Deniz Ticaret Mektebi” tesis edilmiştir.”¹²⁹

¹²⁸ Resmi Gazete, 27 Haziran 1934, S:2737.

BCA, Bakanlar Kurulu Kararları (1928 ve Sonrası), 46 43 3, (18 Haziran 1934).

¹²⁹ Resmi Gazete, 27 Haziran 1934, S:2737.

Böylece sadece birinci madde değiştirilmek suretiyle okul adının ve ders yılı süresinin değiştirildiği ama diğer maddelerin aynı kaldığı anlaşılmaktadır. Bu nedenle okul işleyişinin aynen devam ettiği tahmin edilmektedir. Bu konuda bulunan, bir arşiv belgesinde , 1934’de İktisat Vekaleti bünyesinde bulunan Limanlar Umum Müdürlüğü’nce, Yüksek Deniz Ticaret Mektebi talimatname projesi hazırlandığı görülmüştür. Bu proje, İktisat Vekili Celal Bayar’ın imzasıyla Başvekâlet’e sunulmuş, Başvekâlet de Maliye Vekâleti’nin görüşlerini alarak İktisat Vekâleti’ne cevap vermiştir. Bu yazışmalarda, Maliye Vekâleti sadece kendini ilgilendiren konularda, örneğin satın alma komisyonunun oluşturulması, muhasip yerine muhasebe memuru ifadesinin kullanılması, müdürün yetkilerinin tek tek sayılarak daha açık ve net biçimde belirlenmesi, dahiliye memurunun görev kapsamı, muhasebe memurunun görevleri, kütüphane ve ders aletleri memurunun görevleri, ayniyat ve ambar memurunun görevleri, mektepte tutulması gereken defterler gibi değişiklik önerileri sunmuştur. Maliye Vekâleti’nin dikkati çektiği bir konu da, öğrencinin kabahati dolayısıyla izinsizlik cezası alması nedeniyle “Cuma tatilinden mahrum edilir” ibaresidir. Oysa Cuma tatili kaldırılmış, Cumartesi öğleden sonra ve Pazar günü resmi tatil olmuştur. Bu nedenle Maliye Vekâleti, “Bu ifade ‘hafta tatilinden mahrum edilir’ şeklinde değiştirilmelidir” belirlemesini yapmaktadır. Bu basit bir gözden kaçma meselesi midir, yoksa toplumsal devrimlere adapte olamama sorunu mudur bilinmemekle beraber, Başvekâlet, İktisat Vekâleti’nin bu projesini, kendi sorumluluğunda olmadığı ve Vekâlet’in, Maliye Vekâleti’nin uyarılarını da dikkate alarak, kendi içinde düzenlenmesi gerekçesiyle geri çevirmiştir¹³⁰.

Gerek bu yazışmalardan, gerekse okul kadrosunun ücretlerinin onayı için yapılan yazışmalardan anlaşıldığı kadarıyla okul işlerinden bu dönemde, Limanlar Umum Müdürü sorumludur. Bundan sonra sıklıkla devlet yapısındaki organizasyon şeması değişecek ve buna göre okulun bağlı bulunduğu makam da değişecektir. Bu dönem için örnek vermek gerekirse, 23 Haziran 1934 tarihli belgede (Bkz.:EK-65), Limanlar Umum Müdürü, İktisat Vekâleti’nden ücretler için onay istemektedir. Bu yazışmada müdür için 250 lira ücret talep edilmektedir¹³¹.

¹³⁰ BCA, Muamelat Genel Müdürlüğü, 174 201 2, (5 Kasım 1934).

¹³¹ Ali Bozoğlu Arşivi.

Aynı doğrultuda, 1934’de Resmi Gazete’de yayınlanan İktisat Vekâleti’nin Teşkilat ve Vazifeleri Hakkında Kanun’un¹³² ilgili bölümü incelendiğinde okulun kadrosu hakkında bilgi edinmek mümkün olacaktır:

Tablo 2.1
1934’de Okulun Kadro ve Maaş Yapısı*

Memuriyetin Nevi	Adet	Ücret (Lira)
Müdür	1	250
Muhasebe memuru	1	120
Dahiliye memuru	1	100
Ayniyat memuru	1	100
Muit	2	80
Dosya memuru	1	80
Muallim	3	120
Muallim	7	100
Muallim	10	80
Muallim	3	60
Hademe	11	30
Aşçı	1	50
Kapıcı	1	35

* Resmi Gazete, 29 Mayıs 1934, S: 2713.

Bu tabloyu daha iyi yorumlayabilmek için, aynı Kanun’da, okul ile birinci derecede ilgili kişi olan Limanlar Umum Müdürü’nün 80 lira, İstanbul Deniz Ticareti Müdürü’nün ise 70 lira¹³³ maaş ile yer aldığını bilmek gerekir. okul yönetimine belirgin bir önem verildiği, maaşlarla kendini belli etmektedir.

Öte yandan, okul ile ilgili her karar İcra Vekilleri Heyeti tarafından alınmaktadır. Bunlara bir örnek olarak, okulun nakil vasıtaları kadrosunun onayına dair bir belge ekler arasında (Bkz.:EK-66)¹³⁴ sunulmaktadır. Bundan ve diğer Kararlar’dan anlaşıldığı kadarıyla, Atatürk’ün Reiscumhur olarak her kararnamenin altında imzası olması dolayısıyla, okulla ilgili her karardan haberdardır.

Bu noktada konuya başka bir açıdan yaklaşmak, değişik bilgiler vermek açısından faydalı olacaktır. Bazı kurucu üyeleri mülga Milli Ticaret-i Bahriye Kaptan ve Çarkçı Mektebi’nden olan ve başkanlığını uzun bir süre, okul müdürlerinden Sait Özege’nin yaptığı, Türk Ticaret Kaptan ve Makinistler Cemiyeti, 24/1/1934’de

¹³² Resmi Gazete, 29 Mayıs 1934, S: 2713.

¹³³ Resmi Gazete, 29 Mayıs 1934, S: 2713.

¹³⁴ BCA, Bakanlar Kurulu Kararları (1928 ve Sonrası), 66 52 16, (17 Haziran 1936).

kurulmuştur. Bu Cemiyet 1/7/1935'de "Deniz Bayramı" nedeniyle Ankara Vapuru'nda bir balo düzenler. Atatürk bu baloya katılmıştır¹³⁵. Bu ilk Denizcilik [Kabotaj] Bayramı kutlamalarının, gündüz gerçekleştirilen törenleri Taksim Atatürk Anıtı'na çiçek konulmasıyla başlar. Bu törene katılanlardan biri de çok hasta olmasına rağmen Hamit Naci'dir. Törenin ikinci bölümüne Yüksek Deniz Ticaret Mektebi'nde devam edilir. Kutlamalar sırasında, İnhisar Bakanı'nın yönettiği, denizcilik federasyonuna dahil kulüplerin yarışmaları da yapılmaktadır. Atatürk kotrasıyla bu yarışları izlemeye gelmiştir¹³⁶. Bu ilgi, İsmet İnönü zamanında da devam etmiş ve kendisi 1 Temmuz 1939'da, okulda yapılan Kabotaj Bayramı etkinliklerine bizzat katılmıştır. okulun Ortaköy sahiline yatı ile gelerek yarışları izlemiştir. Bu sırada, okul müdürü Remzi Baran ile okul öğrencilerinden Mazhar Okçur ve Nuri Eren kendisini ziyaret ederek şükranlarını iletmişlerdir. Bugünün bir özelliği de, bayan takımlarının da bulunduğu çeşitli yarışların arasında, ilk defa su kayağı yarışlarının da yapılmasıdır (Bkz.:EK-67)¹³⁷

Unutulmaması gereken bir başka nokta ise, bu okulun, resmi bir okul üniformasına sahip olduğudur. Bunun için İktisat Vekâleti'nce yayınlanan Kıyafet Talimatnamesi'ne başvurmak gerekir. Kıyafetle ilgili 2/2346 numaralı kararname, 11 Mayıs 1926 tarih ve 3589 sayılı Talimatname'nin yerine hazırlanmış ve 17 Nisan 1935'de İcra Vekilleri Heyeti'nce kabul edilmiştir¹³⁸. Talimatname'nin dördüncü faslında, yirmi dördüncü madde ile başlayan "Yüksek Deniz Ticaret Mektebi öğrencilerinin giyecekleri elbise ve şapka ve takacakları alametler" bölümünde, kendilerine özel elbise ve şapkayı giymeye ve alâmeti takmaya mecbur oldukları bildirilir. Alâmet (Bkz.:EK-68) olarak belirtilen bir nevi rozet şudur: Kaptan sınıfı için; ölçüleri belirlenmiş, pirinçten martins demiri altında pirinçten kırmalı şerit ve

¹³⁵ "Türk ticaret kaptan ve makinistler cemiyeti nasıl kuruldu ve nasıl çalışıyor?", **Deniz**, S:49, (Temmuz 1939), s.8,9.

¹³⁶ "Türkiyede ilk deniz bayramı", **Deniz**, S:2, (1 Ağustos 1935), s.3,4.

¹³⁷ "1 Temmuz deniz bayramına Cumhuriyet Reisimiz şeref verdiler", **Deniz**, S:50,(Ağustos 1939), s.4,5,6.

Yukarıda bahsedilen Cemiyet, Temmuz 1935 ile Kasım-Aralık 1944 yılları arasında Deniz isimli bir dergi çıkartmıştır. Sahibi ve neşriyat müdürü deniz ticaret mektebi mezunu Süreyya Gürsu olan bu dergi, Aralık 1939'dan itibaren Emrullah Nutku tarafından çıkarılmaya başlanmıştır. Emrullah Nutku, Süleyman Nutku'nin oğullarından biridir. Diğer oğlu olan Türkiye'nin ilk gemi inşacılarından Ata Nutku da bu döneme kadar dergiye bir çok kez mesleki yazılar göndermiştir. Buna dikkat çekilmesinin nedeni, bir anlamda Okul mezunlarının dergisi olan bu dergiye ve camiaya yakınlığı bilinen Ata Nutku'nun, üçüncü evrede incelenecek unvan tartışmalarında Okul'a karşı bir tavır aldığına dair yorumların görülecek olmasıdır. Deniz dergisi ise 1944'de yayımına ara verdikten sonra 1 Nisan 1955'de yeniden çıkarılmaya başlanır. Yayını Aralık 1969 sayısı ile sona erer .

¹³⁸ T.C. İktisat Vekâleti İstanbul Deniz Ticareti Müdürlüğü, **Denizcilere Mahsus Kıyafet Talimatnamesi**, İst., Halk Matbaası, 1935, s. 3.

bunun altında da okul numarası, makinist sınıfı için; ölçüleri belirlenmiş, pirinçten pervane, altında kırmalı şerit ve yine bunun altında okul numarası olacaktır. Tâli sınıflarda henüz ayırım olmadığı için bunun bir birleşimi olacak şekilde, demirin ortasında pervane, altında okul numarası olacaktır. Elbise harici ve dahili olarak ayrılır. Bunların da yazlık ve kışlık olanları vardır. Mevsime göre renk beyaz veya siyahtır. Talimatname’de, düğme ve yaka şekline varıncaya kadar kıyafet belirlenmiştir. Ayakkabı ve çorap mutlaka siyah olacak, mendil ise beyaz olacaktır. Renkli çorap ve renkli mendile izin yoktur¹³⁹.

Bu evrenin erken dönemine ait bir yönetmeliğe ulaşamadığından, okulun durumu 1937 ve 1938 yıllarında yayınlanmış, *Yüksek Deniz Ticaret Mektebine Girecek Olanlara Bilgi* kitapçıklarından¹⁴⁰ incelenebilmektedir. Bu kitapçıklara genel bir yaklaşımla, iki ardışık yıl arasında, sadece sınav ve okula devam şartlarında küçük değişiklikler yapılmış, bunun haricinde, aynı sistem sürdürülmüştür denilebilir.

Bu kitapçıkların içeriğine geçmeden önce, buradaki bilgilerle, 18 Haziran 1934 tarihli ve 2/863 no’lu Kararname arasındaki önemli bir çelişki üzerinde durulmalıdır. Gerek bu kitapçıklarda belirtildiğine göre ve gerekse ders programı incelendiğinde görüleceği gibi okul üç lise, üç yüksek olmak üzere altı sene tahsillidir¹⁴¹. Oysa ilgili Kararname’de, okulun Talimatnamesi’nin birinci maddesi değiştirilirken “iki tâli, üç âli sınıf” olarak belirlenmişti. Ders programına temel oluşturan, Öğrenci Kayıt-Sicil Defterleri incelendiğinde net bir şekilde görülür ki; 1934 girişlilerden itibaren okulda lise ve yüksek kısım, üçer sınıf olarak okunmaya başlamıştır. Bu durum, 1945 Talimatnamesi’nin son bölümünde 117. maddede belirtilen, 15 Eylül 1936’da yürürlüğe giren Yüksek Deniz Ticareti Mektebi Talimatnamesi ile değiştirilmiş midir, bilinmemektedir. Çünkü bu Talimatname’ye ulaşamamıştır. Ancak fiili durum böyledir ve bu iki sınıfın eklenmesi neticesinde, okul 1937-38 ve 1938-39 eğitim yılları sonunda mezun verememiştir¹⁴².

Bu kitapçıklara göre, okulun amacı sefaini ticariyeye yani ticaret gemilerine veya filosuna kaptan ve makinist yetiştirmektir. Mezun olanlar, 7/8/1330 [7/8/1914]

¹³⁹ A.e., s.14,15.

¹⁴⁰ **Yüksek Deniz Ticareti Mektebine Girecek Olanlara Bilgi**, İst.,[y.y.] , 1937, s.1,9.

T.C. İktisat Vekâleti Yüksek Deniz Ticareti Mektebi Müdürlüğü, **Yüksek Deniz Ticareti Mektebine Girecek Olanlara Bilgi**, İst., [y.y.], 1938, s.1,9.

¹⁴¹ **Yüksek Deniz Ticaret Mektebine Girecek Olanlara Bilgi (1937), (1938)**, s.2.

¹⁴² İstanbul Teknik Üniversitesi Denizcilik Fakültesi Mezunları Derneği, **[1909-2004 Mezunları Kitapçığı]**, [İst.], Mar Ajans, [t.y.], s.18.

tarıhli Kanun'a göre, ticaret gemilerinde staj grrler. Bu süre zarfında 2239 sayılı Deniz Yolları İşletmesi Kanunu'nun 14. maddesine göre "milazim"[mülazım] kaptanlara 50, "milazim" makinistlere 60 lira ücret verilir¹⁴³.

okul 1928-34 evresindeki gibi İktisat Vekâleti'ne bağlı ve parasız-yatılıdır. Yiyim, giyim, kitap ve diğer masraflar okul tarafından karşılındığı gibi kimsesiz öğrenciye bir miktar ücret bağlanır. Her öğrenciye verilecek elbise ve çamaşır listesi şoyledir:

- "Bir kat harici [okul dışında giyilen] elbise
- Bir kat harici elbise (beyaz ceket, siyah pantolon)
- Bir kasket (iki beyaz kılıf ile)
- İki ift fotin [ayakkabı]
- Bir kaput ( senede bir)
- Beş fildekoz [pamuklu] fanila
- Beş patiska kısa don
- Beş beyaz gömlek (iki yakası ile)
- Altı ift orap
- Altı mendil
- Bir ift terlik
- Bir tulum (kaptan sınıfları hariç)
- İki havlu
- Bir lastik spor ayakkabısı
- Bir lacivert spor yn fanila
- Bir pamuklu kolsuz fanila
- Bir spor pantolonu
- İki siyah kravat"¹⁴⁴

Lise bölümünde öğrenim ortaktır. Ancak yüksek bölümde ğrenciler Kaptan ve Makinist sınıflarına ayrılır. Bu sınıfların mevcudu İktisat Vekâleti'nce belirlenir. Buna göre dağılımı okul müdüriyeti yapar. Yüksek nc sınıf eğitimi okul gemisinde gerçekleştirilir.

1937 ve 1938'e ait bu verilerden sonra en önemli gelişme okulun Münakalat Vekâleti'ne bağlanmasıdır. Bu Vekâlet, bugünün Ulaştırma Bakanlığıdır. 3613 no'lu Münakalat Vekâleti Teşkilat ve Vazifelerine Dair Kanun'un kabul tarihi 27 Mayıs

¹⁴³ Yüksek Deniz Ticaret Mektebine Girecek Olanlara Bilgi, s. 1.

¹⁴⁴ A.e. s.2.

1939'dur¹⁴⁵. Vekâlet'in ilk Vekili Ali Çetinkaya'dır. (Bkz.:EK-69) Bu Kanun ile, Yüksek Deniz Ticaret Mektebi'nin bağlı olduğu birim, Münakalat Vekâleti'ne bağlanınca okulda bu Vekâlet'in yetki alanına girer. Bu durum, okul müdürünün değiştirilmesini getirmiş ve 1940'a kadar müdür Remzi Baran olmuştur. O da halefleri gibi Deniz Harp Okulu mezunu emekli bir deniz subayıdır¹⁴⁶.

Münakalat Vekâleti'nin ilk icraatlarından biri, "Deniz Ticareti Mensuplarının İmtihanlarının Sureti İcrasına Dair Talimatname"¹⁴⁷ hazırlamaktır. Bu sınav, hali hazırda denizde çalışan ama kariyerini ilerletmek isteyen ticaret filosu mensupları içindir. Örneğin; üçüncü kaptanın, ikinci kaptan olmak istemesi, bu sınavı geçmesiyle gerçekleşir. Sınav Talimatnamesi'ne göre, sınavın yazılı soruları Münakalat Vekâleti'nce hazırlanacak ve bu sınavı uygulayacak heyetin üyeleri de, Vekâlet tarafından seçilecektir. Bu heyet, sınavı Yüksek Deniz Ticaret Mektebi'nde gerçekleştirecektir. Kaptanların sınavını gerçekleştirecek heyetin başkanı, birinci sınıf bir baş kaptan olacaktır. Ayrıca sınav konularında uzman dört üyeden biri deniz ordusu subayları arasından, biri de ticaret filosu birinci sınıf baş kaptanı derecesinde bilfiil çalışan kaptanlar arasından seçilecektir. Geri kalan üyeler Yüksek Deniz Ticareti Mektebi'nin ilgili öğretmenlerinden oluşacaktır. Makinistlerin sınavını gerçekleştirecek heyetin başkanı da birinci sınıf makinist ve aynı şekilde 4 üyenin biri deniz ordusu subaylarından ve ticaret filosunun birinci sınıf makinistlerinden bilfiil çalışanlarından olacak, diğer üyeler Yüksek Deniz Ticareti Mektebi'nin ilgili öğretmenleri arasından seçilecektir.

Okulun ihtiyaçları İcra Vekilleri Heyeti'nin kabulüyle kararnamele şeklinde onaylanır. Bu ihtiyaç konuları arasında, ilgili başlık altında görülecek olan okul gemisinin kömür ihtiyacı¹⁴⁸, okul için gerekli yiyecek ihtiyacı¹⁴⁹, okula ait deniz taşıtlarında çalışacak kadro¹⁵⁰, okul fabrikasında çalıştırılacak müstahdem¹⁵¹ gibi

¹⁴⁵ **Resmi Gazete**, 31 Mayıs 1939, S: 4220.

¹⁴⁶ "Yüksek Denizcilik Okulunun Müdürlüklerini Yapanlar", **Denizati**, s.7.

Türkiye Cumhuriyeti 1923 50 Yıl 1973, s.217.

¹⁴⁷ **Resmi Gazete**, 7 Teşrinievvel 1939, S: 4330.

¹⁴⁸ **BCA**, Bakanlar Kurulu Kararları (1928 ve Sonrası), 88 74 19, (31 Temmuz 1939).

¹⁴⁹ **BCA**, Bakanlar Kurulu Kararları (1928 ve Sonrası), 97 104 15, (24 I.Kanun 1941).

BCA, Bakanlar Kurulu Kararları (1928 ve Sonrası) , 100 94 8, (16 II. Teşrin 1942).

BCA, Bakanlar Kurulu Kararları (1928 ve Sonrası), 106 56 3, (3/8/1944).

BCA, Bakanlar Kurulu Kararları (1928 ve Sonrası), 104 8 23, (25 II.Kanun 1944).

BCA, Bakanlar Kurulu Kararları (1928 ve Sonrası), 107 87 11, (22/12/1944).

¹⁵⁰ **BCA**, Bakanlar Kurulu Kararları (1928 ve Sonrası) , 100 107 16, ([okunamıyor] 1942).

BCA, Bakanlar Kurulu Kararları (1928 ve Sonrası), 102 53 3, (16 Temmuz 1943).

BCA, Bakanlar Kurulu Kararları (1928 ve Sonrası) , 106 52 6, (21/7/1944).

BCA, Bakanlar Kurulu Kararları (1928 ve Sonrası) , 110 21 15, (1/3/1946).

konular bulunmaktadır. (Bkz.: EK-70,71) okul yazışmaları arasında bulunan ilginç bir örnek de, Münakalat Vekâleti tarafından Başvekâlet'e okul mezunlarının listesinin sunulmasıdır¹⁵². Bu, okula verilen önemin bir başka göstergesidir. Bu arşiv belgesinde imzası olduğu gibi, 22 Kasım 1940 ile 13 Ekim 1941 arasında Münakalat Vekili Cevat Kerim İncedayı'dır. (Bkz.:EK-72)

Bundan sonra okulda sıklıkla müdür değişmiştir. 1940-42 arasında görev yapan Sururi Devrimer, haleflerinin Deniz Harp Okulu mezunu olmasına karşılık, Kara Harp Okulu mezunu emekli bir subaydır¹⁵³. 1942-43 arasında müdür olan Sait Özege, okul mezunu olmayan sınavla ehliyet almış bir kaptandır¹⁵⁴. Bu dönemde Münakalat Vekili'nin, Amiral Fahri Engin (Bkz.:EK-73) olduğunu belirtmek gerekmektedir¹⁵⁵. Asker kökenli bir bakanın, sivil denizcilik okuluna, ameli yetişmiş bir kaptanı ataması okulun tarihsel gelişim süreci içinde ilginç bir olaydır. Sait Özege'nin önemli bir özelliği, Savarona'nın kaptanlığını yapmış olmasıdır¹⁵⁶. Atatürk'ün özel kalem memurluğunu yapmış olan Ali Rıza Erdim ile yapılan bir röportajda yer alan bilgiye göre, Atatürk "...denizde Said Kaptan olduktan sonra ben daima yaşarım" demiştir¹⁵⁷. Bu röportajda Sait Kaptan'ın soyadı geçmese de bunun Sait Özege olduğu kesinlikle tahmin edilebilir. (Bkz.:EK-74)

Okulun ikinci evresi olarak incelenilen bu dönem, okul isminin ve asıl olarak öğrenim sürecinin değişimi ile başlatılmıştı. Daha sonra, arada bir kırılma ile okul, İktisat Vekâleti'nden, Münakalat Vekâleti'ne devrolunmuş idi. Münakalat Vekâleti ise, 27 Haziran 1945'de kabul edilen, 4770 sayılı kanun¹⁵⁸ ile Ulaştırma Bakanlığı adını almıştır. Böylece okul da Ulaştırma Bakanlığına bağlanmıştır. Dönemin Bakanı, 10 Mart 1943'den itibaren Ali Fuat Cebesoy'dur¹⁵⁹. (Bkz.:EK-75) Büyük ihtimalle okul müdürlüğü görevine bu dönemde başlayan Mevlüt Necdet Deniz ise Siyasal Bilgiler Okulu mezunudur ve göreve Limanlar Müdürlüğü'nden gelmiştir. 1943-47 arasında görevini sürdürmüştür¹⁶⁰. Bu ikili, okulun üçüncü evre olarak ileride görülecek önemli bir sürecine imza atmışlardır.

¹⁵¹ BCA, Bakanlar Kurulu Kararları (1928 ve Sonrası), 107 101 7, (27/2/1945).

¹⁵² BCA, Muamelat Genel Müdürlüğü, 154 85 20, (23 Mayıs 1941).

¹⁵³ "Yüksek Denizcilik Okulunun Müdürlüklerini Yapanlar", **Denizati**, s.7.

Türkiye Cumhuriyeti 1923 50 Yıl 1973, s. 218.

¹⁵⁴ "Yüksek Denizcilik Okulunun Müdürlüklerini Yapanlar", **Denizati**, s.7.

¹⁵⁵ **Türkiye Cumhuriyeti 1923 50 Yıl 1973**, s.14.

¹⁵⁶ "Savarona Yata", **Deniz**, S:39, (Eylül 1938), s.5.

¹⁵⁷ "Bu bir emirdir bana dondurma getir", (Çevrimiçi), <http://www.gazetevatan.com>, 8 Kasım 2010.

¹⁵⁸ **Resmi Gazete**, 6 Temmuz 1945, S:6050.

¹⁵⁹ **Türkiye Cumhuriyeti 1923 50 Yıl 1973**, s.14.

¹⁶⁰ "Yüksek Denizcilik Okulunun Müdürlüklerini Yapanlar", **Denizati**, s.7.

Ulaştırma Bakanlığı görevleri ve kuruluşu hakkındaki 4770 sayılı Kanun incelendiğinde, 16. maddenin (C) paragrafının beşinci maddesinde “Yüksek Kaptan ve Makinist okulunun ders ve imtihan programını hazırlamak ve uygulanmasını denetlemek” olarak belirtilen sorumluluk, 27. madde ile detaylandırılmıştır. Yüksek Deniz Ticaret Okulu başlıklı bu maddeye göre;

“Okul müdürünün görevi Yüksek deniz ticaret okulu ile bu okul tarafından idare edilen denizcilik meslek kursları hakkındaki özel kanunlar hükümlerini uygulamaktır. İlgili bakanlıklar ve devlet kurumlarının istemesi ve Ulaştırma Bakanının kabulü ile deniz mahsulleri ders ve tatbikatı da bu okulda gösterilebilir¹⁶¹.”

Okul kadrosu hakkında bilgiler veren diğer kanunlar gibi, bu Kanun’da da kadro sayılmış ve alacakları ücretler belirlenmiştir. Aşağıda görüleceği gibi (Bkz.: Tablo 2.2) okulda her zaman var olan doktor, sonradan gelen ama yaklaşık 10 senedir var olduğu düşünülen okul gemisinin kaptanı ve makinisti burada ilk defa açıkça belirtilmiştir. Bu nedenle, bu dönemden itibaren çok detaylı bilgi verildiğine yani bir anlayış değişikliğine dikkat edilmelidir. Bununla beraber özellikle okul müdürünün maaşının, Bakanlıkta çalışan diğer müdürler seviyesine çekildiği de dikkatlerden kaçmamalıdır.

Bundan sonra, okulun Talimatnamesi 1945’de oldukça önemli değişikliklerle yenilenmiştir¹⁶². 1937-38 için hazırlanan yayınlarda okulun amacının kaptan ve makinist yetiştirmek olduğu söylenirken, 1945 Talimatnamesi’nin birinci maddesinde; ticaret gemilerine güverte ve makine zabiti yetiştirmek üzere yüksek dereceli olarak kurulan Münakalat Vekâleti’ne bağlı yatılı ve parasız bir okul olduğu belirtilmiştir¹⁶³.

1944-45 öğrenim yılından itibaren okulun yüksek bölümüne doğrudan lise mezunları alınmaya başlanmıştır. Yani 1944 girişlilerden itibaren okulun lise kısmına giriş yoktur. Sadece önceki senelerden devam eden öğrenciler, Lise 2 ve Lise 3 şubelerinden ilerleyerek, 1945-46 ve 1946-47’de dışarıdan doğrudan yüksek

Türkiye Cumhuriyeti 1923 50 Yıl 1973, s.218.

Bu iki kaynaktan Mevlüt ve Müfit olmak üzere iki ayrı isme rastlanmış, ancak bunlardan doğru olan tespit edilemeyince Bakanlık tarafından yayınlanan isim metne alınmıştır.

¹⁶¹ **Resmi Gazete**, 6 Temmuz 1945, S: 6050.

¹⁶² T.C. Münakalat Bakanlığı Yüksek Deniz Ticareti Mektebi, **Yüksek Deniz Ticareti Mektebi Talimatnamesi**, İst., [y.y.], 1945, s.1,40.

¹⁶³ **A.e.**, s.3.

bölüme alınan öğrencilerle birleştirilmek suretiyle lise bölümü eritilmiştir. 1944’de başlayan bu uygulamayı yansıtan Talimatname 1945’de yayınlanmış, onuncu bölümün 118. maddesinde ise “bu talimatname 1 Teşrinievvel 1944 tarihinde yürürlüğe girer” demek suretiyle 1944-45 öğrenim yılını da kapsamına almıştır¹⁶⁴.

Tablo 2.2
1945’de Okulun Kadro ve Maaş Yapısı*

Görevin çeşidi	Sayı	Aylık(lira)
Müdür	1	80
Saymanlık memuru	1	35
Dahiliye memuru	1	30
Ambar memuru	1	30
Ayniyat memuru	1	30
Hesap memuru	1	25
Yönetim memuru	2	25
Doktor	1	40
Dosya memuru	1	20
Memur (kitaplık veya laboratuar)	1	15
Öğretmen	3	50
Öğretmen	3	40
Öğretmen	7	35
Öğretmen	11	30
Öğretmen	3	25
Kaptan	1	50
Kaptan	1	40
Kaptan	1	30
Makinist	1	40
Makinist	1	30
Makinist	1	20
Aşçı	1	60
Hademe	11	30
Kapıcı	1	40

* Resmi Gazete, 6 Temmuz 1945, S: 6050.

Bu Talimatname’nin diğer maddelerine bakıldığında; önceden İktisat Vekâleti’nce atanan müdürün artık Münakalat Vekâleti’nce atanmakta olduğu görülür. İdari kadroda bulunan, muallimler meclisi, bundan ayrılan muallimler encümeni, satın alma komisyonu, levazım komisyonu, inzibat encümeni, kayıt ve

¹⁶⁴ A.e., s.31.

kabul encümeni gibi kurullar vasıtasıyla okulun yönetimi sağlanır. Ayrıca yukarıda sayılan öğretmenler, dahiliye memurları ve müdürü, muamelat şefi, muhasebe memuru, dahiliye memuru, ayniyat memuru, ambar memuru, doktor vs. kadroları da bulunmaktadır¹⁶⁵.

Daimi kadrodaki memurlar müdürün başvurusu üzerine, öğretmenler, muallimler meclisinin seçimi ve sonra müdürün başvurusu üzerine Münakalat Vekâleti'nce atanır. Sadece bazı müstahdemler doğrudan müdür tarafından atanır.

Müdürün görevleri altı maddeye yayılacak şekilde çok detaylı biçimde belirlenmiştir. Kısaca müdür; “muallimler meclisinin, muallimler encümeninin, satın alma, levazım komisyonlarının, inzibat ve kayıt ve kabul heyetlerinin reisi olup, mektebin idari ve mali işlerini yürütme, terbiye ve tedris işlerini denetleme vazifesiyle mükelleftir”¹⁶⁶. Müdürü, öğrencinin gelişimi için içerde ve dışarıda terbiyevi hareketlerinin sağlanması amacıyla yetkilendiren dokuzuncu maddeye göre hazırladığı, kısaca disiplin yönetmeliği denilebilecek yönetmelik sonraki başlıkta “Okula Devam Şartları” altında incelenecektir.

Dahiliye müdürü, bütün idari işlerde müdüre yardımcı olmakla görevlidir. Örneğin; çalışanların zamanında görev başı yapmaları, memur ve müstahdemlerin iyi şekilde çalışması, öğrenci kayıt, kabul, sınav işlerine ait evrakların hazırlanması, öğrenci sicil dosyalarının tutulması, okul binası, müstemilatı, eşya ve teçhizatının korunması, öğrencinin yemek, yatakhane, temizlik işlerinin düzenlenmesi, inzibat işleri, masraf tahakkuk evrakının hazırlanması gibi işler dahiliye müdürünün görevidir. Dahiliye memuru da ona yardımcı olur.

Muamelat şefi, okulun muhasebe, ayniyat, levazım, ambar, evrak işlerine bakar. Gemi levazım memuru ise benzeri işleri okul gemisi için yapar. Ayniyat ve ambar memuru, muhasebe memuru, laboratuvar ve kütüphane memuru, evrak ve dosya memurunun görevleri maddeler halinde belirlenmiştir¹⁶⁷.

Okulun bütün öğretmenlerinden oluşan “muallimler heyetinin” veya meclisinin görevleri, okulun gelişimini sağlayacak önergeler, projeler, müfredat programları hazırlamak, kayıt sırasında gerekecek müsabaka heyeti ve inzibat encümeni üyelerini seçmek, okulda okutulacak ders kitaplarını, okul tarafından bastırılacak eserleri incelemek, karar vermek, gerektiğinde bir öğrencinin okuldan

¹⁶⁵ A.e., s.3.

¹⁶⁶ A.e., s.4, 5.

¹⁶⁷ A.e., s.6, 9.

çıkarılmasına karar vermek, bakanlık veya diğer resmi makamların sorulacak bilimsel konularda yorum yapmaktır. Ayrıca sınavlardan sonra öğrencinin sınıf geçip geçmeyeceğine karar verir. Ancak bir öğrencinin derslerindeki yetersizliği nedeniyle okulla ilişkisinin kesilmesi Vekâlet'in onayına bağlıdır. Toplantı kararları, üye sayısının üçte ikisinin katılımıyla geçerli olur. Uzaklaştırma ve çıkarma kararları çoğunlukla alınır. Ders programını hazırlayıp Vekâlet'in onayına sunarlar. Acil durumlar için muallimler meclisinin içinden altı kişilik muallimler encümeni seçilir. Öğrencinin iyi ve kötü hallerini takip ederek müdüre bilgi vermelidirler. Öğretmenlerin bu görevlerinden başka sorumlulukları da vardır. Derslere vaktinde girmek, paydos olmadan çıkmamak, geçerli bir sebeple gelemeyecek olan öğretmenin bunu müdüriyete bildirmesi, öğrenciye ait sınav ve kanaat notları zamanında müdüriyete vermek, kendilerine imza karşılığı verilmiş kitap ve diğer teçhizata iyi bakmak, eksiksiz teslim etmek, gerekiyorsa tazmin etmek durumundadır. Tatilini şehir dışında geçirecek olan öğretmen, bunu müdürlüğe bildirir. Tatilde yapılan, pratik stajını kontrolle görevlendirilen öğretmen okula gelmeye mecburdur. Gerektiğinde gece nöbeti tutmaya da mecburdur¹⁶⁸.

Levazım ve ayniyat işleri için çeşitli komisyonlar oluşturulur. Hepsinin başkanı müdürdür. Satın alma komisyonunca karar verilen işleri Levazım komisyonu yapar. Okula ait alım satım, yaptırma, keşfettirme, kiraya verme gibi işler 2490 sayılı arttırma-eksiltme ve ihale kanunu gereğince yapılır. Öğrenciye verilecek senelik eşyayı da levazım komisyonu belirler. Çalışanlara teslim edilmesi gereken eşyalar için iki cetvel hazırlanır. Bunların biri ayniyat memurunda, biri eşyayı alan kişide kalır. Ambar her ay sonu, ambar memuru tarafından sayılır. Şüpheli bir durum varsa ambar memuruna işten el çektirilir. Daha detaylı olarak yapılması gerekenler talimatnamede yazmaktadır¹⁶⁹.

Bir başka bölüme sıhhat işleri olarak başlık verilmiştir. Doktor, öğrencileri biri ders yılı başında, biri sınavlardan sonra olmak üzere iki genel muayeneden geçirir. Durumlarını kaydeder. Okul çalışanları üç ayda bir kontrolden geçirilir. Sağlık kontrolünden geçmeyen kişi okulda çalışamaz. Revir ve eczaneyi kontrolü altında tutar, yiyecek, içecekleri kontrol eder, yemek listelerinin hazırlanmasına yardımcı olur ve okulun bütün bölümlerini hijyenik açıdan denetler. Her ders yılı sonunda okulun genel sağlık durumu ve ihtiyaçları bakanlığa bildirilir. Hafif

¹⁶⁸ A.e., s.9, 12.

¹⁶⁹ A.e., s.26,29.

hastalıklar okul revirinde tedavi edilirken, uzun tedavi gerektirecekler eve gönderilir, velisi olmayanlar masrafları okul tarafından karşılanmak üzere hastaneye yatırılır. Bulaşıcı hastalığa yakalananlar hemen okuldan uzaklaştırılır, okul doktoru gerekli görürse okul tatil edilir. Bu durum mutlaka bakanlığa bildirilir.

Yemek işleri bölümünde, öğrenci, öğretmen ve diğer çalışanlara kişi başına verilecek erzak ve kalori miktarı bir cetvelle listelenir (Bkz.:EK-76). Bu cetvelde belirlenenden fazla yiyecek öğrenciye verilmez. Bunlara göre belirlenen yemek listesi, öğrencinin ihtiyacı olan kalori ve vitamin miktarına göre belirlenirken, her on beş günde bir doktorun görüşü alınarak değiştirilir. Her akşam yemeğinde öğrenci yoklaması yapılır. Tatilde okulda kalan öğrenci aynı şekilde iâşe edilir. Hasta olan öğrenciye buna göre yemek çıkar¹⁷⁰.

Toplam 119 maddelik bu talimatnamenin ekinde bulunan cetvellerden öğrenciye verilecek giyim eşyasının 1937-38 için verilen listeye göre iki madde eklendiği tespit edilmiştir. Buna göre listeye;

- iki pijama ve
- gemici elbisesi (yalnız kaptan sınıfları için), eklenmiştir¹⁷¹.

2.1.2. BÜTÇE

Okulun masraf ve bütçesini takip edebilmek için tek veri kaynağı olan BİUM, bu evreye denk düşen yılların, 1937'ye kadar olan bölümü için verimli bir istatistik oluşturamamıştır Bunun sebebi ilgili istatistik kitabının önsözünde şöyle açıklanmaktadır: Bazı senelerde anket çalışması yapılmamış, bazı senelerde de mevzuat değişiklikleri nedeniyle kıyas imkânı olmadığından (-) işareti konmuştur¹⁷². Şu anda bütçe mevzusu için geçerli olan bu açıklama, ileriki konu başlıklarında, öğrenci ve öğretmen istatistikleri için de gerekli olacaktır. 1942 ve 1943'de yapılmış olan, bu geriye dönük çalışmalarda kullanılabilir bir bilgiye rastlanmamıştır. Bu nedenle, tablolarındaki veriler ancak 1937-38 dönemiyle başlayabilecektir.

Bu tabloların orijinallerinde, “yabancı uzman ve öğretmenlere ödenen maaş ve ücretler” başlığı ile “öğrencilerden alınan çeşitli ücretler” başlığı bulunmaktadır. Yüksek Deniz Ticareti Mektebi için, bu başlıklar hiç kullanılmadığından görüntü karmaşası yaratmamak için aşağıdaki tabloya alınmamışlardır. Ancak, dönemin diğer

¹⁷⁰ A.e., s.29,31.

¹⁷¹ A.e., s.32.

¹⁷² BİUM, **Öğretmenler İstatistiği 1934,1938, 1942 No: 200** , Ank., Ulusal Matbaa, 1943, [önsöz].

okullarında bu özelliklerin olduğunu bilmek bir değerlendirme yapmak açısından faydalı olacaktır.

Tablo 2.3
1937-46 Arasında Okulun Bütçe Durumu*

Yıllar	Bir yıl içinde devlet bütçesinden verilen ödenek	Bir yıl içinde yapılan giderler								
		Maaş ve Ücretler için			Başka giderler için					GENEL TOPLAM
		Türk uzman ve öğretmenlerine verilen maaş ve ücretler	İdare işyanlarına verilen maaş ve ücretler	Toplam	Öğretim tesisat ve atölye levazımı	İaşe giderleri	İnşaat, tamirat ve kamulaştırma	Başka giderler	TOPLAM	
		Lira	Lira	Lira	Lira	Lira	Lira	Lira	Lira	
1937-38	168460	23593	239238	47531	33310	15645	44220	24746	117921	165452
1938-39	145644	24463	24711	49174	25539	18555	7990	42461	94545	143719
1939-40	187573	31775	34253	66028	14735	24691	13481	66671	119578	185606
1940-41	188440	31322	34677	65999	8648	34177		69552	112377	178376
1941-42	227503	34043	17412	51455		170212	985		171197	222652
1942-43	281579	34098	42173	76271	20319	74000		98946	193265	269536
1943-44	356598	41602	44359	85961	23481	112399	750	128538	235168	351129
1944-45	464798	34999	63354	98353	59469	130798	2996	157708	350998	449351
1945-46	370834	18081	41059	59140	9414	81316	56324	157263	304320	363460

* Başvekalet İstatistik Umum Direktörlüğü, **Maarif 1937-1938 İstatistiği No:145**, İst., Sühulet Basımevi,1939, s.296. BİUM, **Maarif İstatistiği 1938-1939 No: 186**, Ank., Ulusal Matbaa, 1942, s.446. BİUM, **Maarif İstatistiği 1939-1940 No: 187**, Ank., Ulusal Matbaa, 1942, s.446. BİUM, **Maarif İstatistiği 1940-1941 No: 199**, Ank., Ankara Basım ve Ciltevi, 1943, s.472. BİUM, **Maarif İstatistiği 1941-42 No:227**, Ank., Ankara Basım ve Ciltevi, 1944, s. 477. Başbakanlık İstatistik Genel Müdürlüğü (BİGM), **Milli Eğitim İstatistikleri 1942-1943 No: 238**, Ank., y.y., 1945, s.498. BİGM, **Milli Eğitim Meslek, Teknik ve Yüksek Öğretim İstatistikleri 1943-1944 No: 248**, y.y., Pulhan Matbaası, 1946, s. 164. BİGM, **Milli Eğitim Meslek, Teknik ve Yüksek Öğretim İstatistikleri 1944-1945 No: 272**, y.y., Pulhan Matbaası, 1947, s.182. BİGM, **Milli Eğitim Meslek, Teknik ve Yüksek Öğretim İstatistikleri 1945-1946 No: 282**, y.y., Pulhan Matbaası, 1947, s.198.

Tabloda görüldüğü gibi bir önceki evrede 50.000 lira civarında tespit edilen tahsisat, ilerleyen yıllarda 145.000 liradan başlayarak 370.000 lira civarlarına kadar yükselmiştir. 1937-38 dönemi için, okulda yapılan köklü bir inşaat nedeniyle olduğu düşünülen artışla, 165.452 liraya ulaşılmış ve böylece daha önce de kıyas amacıyla örnek olarak verilen Ankara Hukuk Fakültesi'nin 140.355 liralık masraf yekûnu geçilmiştir. Bu dönem için başka örnekler vermek gerekirse İstanbul Yüksek

İktisat ve Ticaret Mektebi 124.424 lira, İstanbul Yüksek Mühendis Mektebi 323.736 lira masraf yapmıştır. 1939-40 döneminde Ankara Hukuk Fakültesi, Maarif Vekâleti'ne bağlanarak, okulun kategorisi olan “diğer vekâletlere bağlı yüksek okullar” başlığından ayrılmıştır. 1943-44 döneminde de İstanbul Yüksek Mühendis Mektebi, İstanbul Teknik Üniversitesi olmuştur. Dolayısıyla aynı kategoriden çıkan bu okullar yerine, 1943-44 dönemi için, örnekleme yapmak üzere İstanbul Güzel Sanatlar Akademisi'nin, 205.680 lira masraf yaptığı söylenebilir. Burada dikkat edilmesi gereken, iki nokta vardır: Birincisi okulun kendi kategorisinde olan diğer okullara göre genelde, en az ödenek miktarına sahip olmasıdır. İkincisi de bu ödenek miktarını hiçbir zaman tamamen kullanmaması ve dolayısıyla da en az masraf yekûnuna sahip olmasıdır.

2.1.3. OKULA GİRİŞ VE DEVAM ŞARTLARI

Bu evreye ait en eski tarihli evraklar olan, 1937 ve 1938 girişleri için hazırlanmış tanıtım kitapçıklarından, okula giriş ve devam şartlarını öğrenmek mümkündür¹⁷³. Bu iki sene arasında bazı farklar vardır. 1938'de yeni maddeler oluşturulmuş, bazı maddeler de çıkarılmıştır. Karışık bir anlatımdan kaçınmak için önce ortak maddelerden başlanacak, sonra değişiklikler verilecektir.

Okulun üç lise, üç yüksek sınıf olmak üzere eğitim süresinin altı seneye çıktığı ve alınacak öğrenci sayısının, ülkenin kaptan ve makinist ihtiyacına göre o dönemde yani 1936-39 arasında bağlı olunan İktisat Vekâleti tarafından belirlendiği görülmüş idi. Bu öğrenciler, Okulun lise birinci sınıfına, orta okulu veya lise sekizinci sınıfı bitirmeleri şartıyla alınır. Ortaokula eşdeğer olan okullardan öğrenci kabul edilmez. Yaş şartına uyuyorsa, liselerin diğer sınıflarından da öğrenci kabul edilir ama, bu öğrenciler birinci sınıfa girebilir. Bunun nedeninin, öğrenciye temelden ve yeterli bir mesleki eğitim verilmesi olduğu düşünülmektedir. Yaş şartına göre okula 15 yaşından küçük, 19 yaşından büyük öğrenci alınmaz. Bu şart, okulun ilk yıllarında “21 yaşından büyük öğrenci alınmaz” şeklinde idi. Büyük ihtimalle bu değişiklik nedeniyle oluşan bir başka değişiklik de söz konusudur. Okula başvuruda istenen, askerlikle ilişkisinin olmadığını gösteren evrak, bu dönemde artık istenmemektedir. Bu dönemde istenen evraklar; Nüfus hüviyet cüzdanı (Arap harfleriyle yazılı olanlar kabul edilmeyecektir), aşı belgesi, okul belgesi veya

¹⁷³ Yüksek Deniz Ticareti Mektebine Girecek Olanlara Bilgi , s.3,9.

diploması, iyi hal kağıdı, altı adet fotoğraf, velinin adres ve imzasıdır. Detaylı bir sağlık muayenesinden geçirilen adaylar, denizciliğe uygun, mükemmel ve faal bir durumda olmalıdır. Sağlık muayenesinden geçenler, bir yarışma sınavına alınır, burada eşit not alanlardan İngilizce bilenler tercih edilir¹⁷⁴.

Bu şartlar dahilinde okula kabul edilen öğrencilerden bir Taahhütname alınır. Bu Taahhütname okulun ilk evresinde gördüğümüz Taahhütname ile benzerdir. Burada da öğrenci okulu bırakırsa, her yıl başına 250 lira ödeyecektir. Ancak “Okulu bırakma” şartlarında bir değişiklik olmuştur. Buna göre; eski Taahhütname’de tard, ihraç veya kendi isteğiyle okulun bırakılması ve tazminat ödenmesi söz konusu iken, burada, düzenlemeler ve yönetmelikler çerçevesinde okuldan çıkarılmasına karar verilen veya kendi isteğiyle eğitimini bırakan ya da okul bittikten sonra İktisat Vekâletince gösterilecek mesleğine dair işlerde çalışmayacak olan [mecburi hizmeti kabul etmeyecek olan] öğrencinin tazminat ödemesi gerekir.

Okulun eğitim dönemi 1 Ekim’den 14 Haziran’a kadardır. Bu süre ilk evrede Temmuz’a kadar şeklinde belirtilmiş idi. okulun diploma töreninin 1 Temmuz’da yapılmasının bir gelenek olduğu düşünülürse, ya bu gelenek bu dönemde bozulmuş, ya da bu tarih sınav dönemi hariç tutularak verilmiştir sonucuna ulaşılabilir. O dönem öğrencilerinden hayatta kalan olmadığı için bundan emin olmak mümkün değildir. Yine o dönemdeki gibi, üç devre halinde eğitim görülür. Bu devreler, birinci devre ekim başından, Aralık’ın son haftasının sonuna kadar, ikinci devre, Ocak’ın ikinci haftasından, Mart’ın son haftasına kadar, üçüncü devre, Nisan’ın ikinci haftasından, 14 Haziran’a kadardır. Her devre sonunda 1 hafta boyunca sınavlar yapılır, bunun sonrasında bir haftalık tatil verilir. Üçüncü devreden sonra yaz tatiline çıkılır¹⁷⁵.

Derslerde tam numara ondur. Ders için yapılan tüm sınavların ortalaması alınır. Bu ortalama beşten aşağı ise öğrenci o dersten döner. 1938 kitapçığında, 1937’den farklı olarak sözlü, yazılı, tatbiki ve ameli sınavlar, derslere göre, tek tek belirlenmiştir. Gerek ders isimlerini görmek, gerekse bugünkü sınav sistemiyle karşılaştırma yapmak açısından yararlı olacağı düşünüldüğünden bu madde aşağıda aynen verilmektedir:

¹⁷⁴ A.e., s.1-4.

¹⁷⁵ A.e., s.5-7.

“İmtihanlar yazılı, sözlü ve ameli ve tatbiki olmak üzere üç şekilde yapılır:

a) Birinci ve ikinci devre imtihanlarında fabrika ve beden terbiyesinden gayri dersler yazılı,

b) Üçüncü devre imtihanlarında:

1- Hendese, Müstevi Müsellesat, Kürevi Müsellesat, Cebir, Fizik, Türkçe, Temami ve Tefazuli, Hatti Resim, Makine Resimleri, Cisimlerin Dayanma Kuvveti, Deniz İnşaiyesi, Termodinamik, yazılı,

2- Motor ve Buhar Makineleri Tarifati, Kozmografya, Umumi ve İktisadi Coğrafya, Deniz Meteorolojisi, Kimya, Kimya Teknolojisi, Umumi ve Deniz Tarihi, İngilizce, Deniz Ticareti Hukuku, Deniz Nakliyatı, İktisat, Hıfzısıhha, Deniz Hıfzısıhhası sözlü Sözlü ve ameli ve tatbiki olarak yapılan imtihanlar bütün talebe muvacehesinde icra edilir.

3-Motorculuk, Buhar Makineleri Hesabatı, Haydrolik, hem sözlü, hem yazılı,

c) Tekmil devre imtihanlarında:

1- Gemiseyri ile Gemicilik, hem yazılı, hem ameli ve tatbiki,

2- Fabrika ve Beden terbiyesi yalnız ameli olarak yapılır.”¹⁷⁶

Bu maddenin yanı sıra, 1937 kitapçığında olup 1938’de değiştirilen diğer maddeler şöyle sıralanabilir: 1937’de iki sene dönen öğrenci ihraç edilirken, 1938’de yüksek sınıfa hiç ikmale kalmadan geçmişse ve burada ikmale kalmış ve başarılı olamamışsa, öğrenci, bir defaya mahsus, okuldan çıkarılmaz. 1937 ve 1938’de, iki dersten dönen öğrenci ikmale kalır, bu aynı şekilde uygulanır. Ancak değişiklik şu durumda gerçekleşir: 1937’de üç dersten dönen ve ikmali geçemeyenler sınıfta kalırken, 1938’de doğrudan okuldan çıkarılmaktadırlar. Bir başka maddede 1937’deki haliyle 10 hafta izinsizlik cezası alana bir uzaklaştırma, bir sene zarfında iki, tahsil hayatı boyunca üç uzaklaştırma alana okuldan çıkarma cezası verilirken, 1938’de, 15 hafta izinsizlik cezası olana bir uzaklaştırma ve iki uzaklaştırma cezası alana, bu ceza verilmeye başlanmıştır. Öğrencinin bir sebebi olsa bile derse girmediği günler, senelik eğitim süresinin üçte birini geçiyorsa, o öğrenci sınıfta bırakılır¹⁷⁷.

Bunlar haricinde, kendi isteğiyle okulu bırakanların tekrar okula alınmaması, evli olanların okula kabul edilmemesi ve öğrencinin okulda ve sosyal hayatında

¹⁷⁶ A.e., s.7,8.

¹⁷⁷ A.e., s.8,9.

uyuması gereken kuralları, kasdi şekilde bozan davranışları neticesi okuldan uzaklaştırılması gibi maddeler ise aynen uygulanmaya devam etmiştir¹⁷⁸.

İkinci evre sürecinde, bu şartların nasıl değiştiğini görmek için 1945 Talimatnamesi'ni incelemek gerekir. İdari açıdan yukarıda incelenilen 1945 Talimatnamesi'nin 3, 4, 5, 6'ncı bölümleri bu konulara yani öğrencinin okula girişi, devamı ve disiplini konularına ayrılmıştır¹⁷⁹.

Her zamanki gibi, alınacak öğrenci sayısı, ticari filo ihtiyacına göre Münakalat Vekâleti'nce belirlenmektedir. okulun güverte ve makine şubelerine olgunluk imtihanını vermiş lise mezunları alınır. Bu güne kadar, fiili uygulama bu yönde iken, bu Talimatname'de ilk defa, okula Türk ve erkek öğrenci alınacağı yazılı olarak belirtilmiştir. Okula girmek için üst yaş sınırı 22 olarak belirlenir. Bunun neticesinde, diğer belgelerin yanı sıra askerlikle ilişkisi olmadığına dair belge ve okumaya çalışmak üzere ara verdiyse çalıştığı yerlerden iyi iş kağıdı istenir. Kayıt zamanı Eylül'dür. Bu tarih, okul müdürlüğü'nce, gazete ilanı ile açıklanır. Buradaki önemli bir değişiklik de, öğrencinin başvuru dilekçesinde okumak istediği şubeyi belirtmesidir. Bundan önce, şubeler arası ayırım, filonun ihtiyacına göre Bakanlıkça belirleniyordu. Ancak, eğer öğrenci isteğine göre dağılım, çok dengesizse, bir şubenin fazlası, diğerinin noksanına kaydırılarak dağılım düzenlenir. Sağlık kontrolünden geçenlerin sayısı, okula alınacak öğrenci sayısından fazla ise yarışma sınavı yapılır. Burada, yine bir değişiklik yapılmış ve bu sınavın içeriği açıklanmıştır. Matematik, fizik, kimya derslerini içeren bu sınav okulun teknik kapasitesini açıklamak için doğru bir örnektir. Bu aşamadaki ek bir değişiklik de, önceki yıllarda, sınavda eşit puan alanlardan İngilizce bilenler tercih ediliyorken buna Almancanın da eklenmiş olmasıdır. Daha ötesi de düşünülerek, liselerin fen bölümlerinden mezun olanların tercih edileceği ifade edilmiştir¹⁸⁰. Aşağıdaki bölümlerde görülecek ders programındaki yoğun fen- matematik dersleri nedeniyle, bunun çok isabetli bir karar olduğu anlaşılmaktadır. Bu sınavların ve dağılımların sonucu, Münakalat Vekâleti'ne bildirilir ve onaylandıktan sonra sonuçlar, adaylara bildirilir. Yani son karar yine Vekâlet'e aittir. okula kayıt yaptıracak öğrencilerden, her zamanki gibi bir taahhütname alınır. Bunun içeriğinde bir öncekine göre, küçük bir değişiklik

¹⁷⁸ A.e., s.9.

¹⁷⁹ Yüksek Deniz Ticaret Mektebi Talimatnamesi, s. 12-25.

¹⁸⁰ A.e., s.13-14.

yapılmıştır. Bundan önce 250 lira olarak belirtilen rakam, “bir talebe başına düşen tahsisatın %50 fazlasıyla” ifadesiyle belirlenir¹⁸¹.

Okul açıldıktan sonra, bir sebep olmaksızın okula gelmeyenlerin kayıtları silinir. Bu Talimatname’de en ilginç madde, 45. maddedir. Buna göre, güverte şubesinin öğrenim süresi dört yıl, makine şubesinin öğrenim süresi beş yıldır. Ayrıca 46. maddeye göre; güverte şubesi üçüncü yılında 48 hafta, makine şubesi beşinci yılında 32 hafta gemi pratiği yapacaktır¹⁸². Bu maddenin ilginç olarak nitelendirilmesinin sebebi, fiilen uygulanmamış olmasıdır. Hem bu dönemde öğrenci olanlarla görüşülmüş, hem de Öğrenci Kayıt-Sicil Defterinde inceleme yapılmış ve bu sistemin uygulanmadığı sonucuna varılmıştır. 1940 lise girişli olan ve bu nedenle 1940-41, 1941-42, 1942-43’de lise, 1943-44, 1944-45, 1945-46’da yüksek bölümü okuyarak mezun olmayı bekleyen öğrenciler, bu Talimatname ile birlikte dört sene yüksek öğrenim görebilmek için bir sene daha gemi pratiği yapmışlar ve 1946-47 döneminde mezun olmuşlardır. Bu nedenle okul 1945-46 eğitim yılında mezun vermemiştir. Bu hem güverte hem makine şubesi için böyledir¹⁸³.

Bu noktada şunu da belirtmek gerekir: Okulun Öğrenci Kayıt-Sicil Defterleri incelenirken, her bir yönetmelik değişikliğiyle gelen, öğrenim süresinin uzaması, ders programının değişmesi gibi etkenlerle, bu defter kayıtlarının çok karmaşıklaştığı görülmüştür. Özellikle 1940 girişlilerden itibaren büyük bir karmaşa yaşandığı gözle görülebilmektedir. Bu tarihe kadar, ders isimleri, öğrencinin diplomasını alıp almadığı, okuldan ihraç edilip edilmediği vs. çok düzenli bir şekilde kayıt edilirken, bundan sonra hangi öğrenci mezun olmuş, hangi öğrenci gemi pratiğine gitmiş, hangi öğrenci sınıfta kalmış uzun incelemeler ve karşılaştırmalar sonrasında belirlenebilmiştir. Hatta bu karmaşa, deftere fotoğraf ekleme hususunda bile görülmektedir. Öğrencinin hem kayıt esnasındaki görüntüsünü, hem de mezun olurken üniformalı görüntüsünü yansıtacak bu fotoğraflar, en eski dönem olan 1928’den 1940’a kadar, oldukça düzenli bir şekilde kayıt-sicil defterlerine iliştilmiş ama bundan sonra ihmal edilmeye, bir müddet sonra da hiç konulmamaya başlanmıştır. Oysa fotoğraf, bir takım somut tespitler yapabilmek açısından çok önemli bir tarihsel kaynaktır.

¹⁸¹ A.e., s.40.

¹⁸² A.e., s.15.

¹⁸³ [1909-2004 Mezunları Kitapçığı], s. 21.

Bu Talimatname'yle beraber önceden üç devreye bölünmüş olan eğitim yılı, artık iki devre olmuştur. Bunlar arasında iki haftalık ara tatil vardır. Ders saatleri de düzenlenmiş, haftalık kırk saati geçmeyecek, kırk beş dakikalık dersler oluşturulmuştur. Ayrıca, öğrencinin derse hazırlığı için, sabah ve akşam kırk beş dakikalık müzakere zamanı vardır. Bu etüd olarak yorumlanabilir. Dersler sınıfta, laboratuvarında, atölyede, okulun deniz araçlarında görülebilmektedir. Notlar 10 üstünden verilir. Sınıf geçmek için ders notu en az 5 olmalıdır. Her sönestr sonunda öğrenci özel sınava alınır. Ayrıca sönestr içinde de en az birer yazılı ve sözlü sınav olmalıdır. Sınıf geçme sınavları Haziran'ın son iki haftasında yapılır. Makine şubesi öğrencileri, mezun olabilmek için, bir diploma projesi de vermek ve bundan en az 6 numara almak durumundadır. Sınıf geçme notunu hesaplamak için, üssü mizan denen bir katsayı sistemi ve bir takım yüzdelerle oluşturulmuş bir hesaplama yöntemi vardır. Üssümizan her dersin önem katsayısı toplamının 6 ile çarpılmasından elde edilir. Üssümizan'ı dolduramayan veya sınıf geçme sınavlarında en fazla üç dersten 5'ten aşağı not alanlar başarısız sayılır¹⁸⁴.

Sınıf geçme sınavlarında başarılı olamayan ve bütünleme sınavına girmeyen öğrenci ihraç olunur. Diploma projesinde başarılı olamayan öğrenciye ikinci bir hak verilir. Bu ikinci hakkında başarılı olamazsa okuldan ihraç edilir¹⁸⁵. Görüldüğü gibi bu sistem önceki sisteme göre daha basit ve nettir.

Yaz tatili, gemi pratiğinde geçer. Bu pratik eğitim Devlet Deniz Yolları gemilerinde veya fabrikalarında gerçekleştirilir. Bunun tarihleri belirlenmiştir. Bu süre zarfında ödevler verilir. Bu ödevler pratik yapılan yere göre, ilgilisi tarafından kontrol edilir. Örneğin, güverte öğrencisi için birinci güverte zabiti imzalar, kaptan tasdik eder, veya makine öğrencisi için birinci makine zabiti imzalar, baş makinist onaylar. Bu ödevler, öğrenci hakkında kanaat belirtilen sicillerle beraber, Devlet Denizyolları ve Limanları İşletme Umum Müdürlüğü aracılığıyla okula gönderilir.

Diplomalar orta, iyi, pekiyi şeklinde derecelendirilerek verilir. Her şubenin birinci, ikinci, üçüncüsüne uygun hediyeler verilir. Güverte şubesi mezunlarına "Uzak Yol Güverte Zabiti", makine şubesi mezunlarına "Uzak Yol Makine Zabiti" ehliyeti verilir. Ayrıca makine şubesi mezunları "Mühendis Makinist" unvanı alır. Böylece okulun makine bölümü mezunlarının mühendis unvanı alması gerektiği

¹⁸⁴ Yüksek Deniz Ticareti Mektebi Talimatnamesi., s.16,20.

¹⁸⁵ A.e., s.21.

1945'den itibaren kesinleşmiştir. Ama daha sonraki evrelerde bu yine tartışmaya açılacaktır (madde 80)¹⁸⁶.

Öğrenci, okulun usul ve nizamlarına, müdür, öğretmenler, dahiliye müdürü, idare memurlarının emirlerine uymaya ve ders devam programına göre hareket etmeye mecburdur. Öğrenci, müdürün onayı ile izin alabilir ama bu süre öğrenim süresinin dörtte birinden fazla olamaz.

İlginç olabilecek bir madde olan, madde 83'e göre, öğrenci hiçbir zaman müdürle doğrudan temasa geçemez. Dahiliye müdürü veya nöbetçi memur aracılığıyla baş vurusunu yapar. Ancak yirmi dört saat içinde cevap alamazsa doğrudan müdüre başvuru yapabilir. Tatilini okulda geçirmek durumunda olan öğrenci, gündüzleri dışarı çıkabilir ama akşam belirli saatte dönmek zorundadır. Gece çıkışı, müdür veya dahiliye müdürünün iznine bağlıdır.

Okulu bitiren öğrencinin, Münakalat Vekâleti emrinde sekiz yıl mecburi hizmeti vardır. Talimatname, öğrencinin uyması gereken kuralları ve bunu takip edecek organ olan inzibat encümeninin oluşumunu ve sorumluluklarını açıklar¹⁸⁷ ama, ayrıca, 9. madde ile müdüre verilen yetkiyle, çok daha detaylı bir yönetmelik de hazırlanmaktadır. Öğretmenler arasından seçilen iki asil, iki yedek üyeden oluşan inzibat encümeni, gerektiğinde öğrenciye ceza vermeye yetkilidir. Tard [uzaklaştırma, kovma] kararı muallimler meclisinin kabulü, Bakanlığın onayı ile uygulanır. Öğrencinin okulda veya toplum içinde, toplumsal veya hukuksal kuralları kasten bozmasına cürüm, okulun kurallarına uymamasına kabahat denir. Cürümler kesin veya geçici tard ile, kabahatler izinsizlik ile cezalandırılır. Kesin tard, öğrencinin kaydının silinmesi, geçici tard, arkadaşlarıyla irtibatının kesilmesi ve derslere de girememesi şeklinde uygulanır. Bu hafta içinde çekilen bir ceza iken, izinsizlik cezası hafta sonu çekilir. On beş izinsizlik cezası, bir geçici tard, iki geçici tard bir kati tard cezasına neden olur.

Buraya kadar özetle bahsedilen maddelerden okulun disiplin durumu anlaşılıyorsa da, müdür tarafından hazırlanan, kısaca disiplin yönetmeliği denilebilecek, *Yüksek Deniz Ticareti Okulu Öğrencilerinin Okul İçinde ve Dışında Bağlı Oldukları Durumu Bildirir Yönetmelik*'e¹⁸⁸ ait maddeleri inceleyerek

¹⁸⁶ A.e., s.23.

¹⁸⁷ A.e., s.23-26

¹⁸⁸ T.C. Ulaştırma Bakanlığı Yüksek Deniz Ticareti Okulu Müdürlüğü, **Yüksek Deniz Ticaret Okulu Öğrencilerinin Okul İçinde ve Dışında Bağlı Oldukları Durumu Bildirir Yönetmelik**, İst., Teknik Basımevi, 1946, s. 3- 20.

detaylandırmak mümkündür. Her öğrencinin bilmek ve uygulamak zorunda olduğu 96 maddeden oluşan bu yönetmeliğin içeriği özet olarak aşağıda verilmektedir:

Öğrenciler, öğretmenlerine saygılı, arkadaşlarına nazik olmakla yükümlüdür. Ruhani olarak yüksek insan olmaya çalışır. Temiz kıyafetle gezer, emaneti korur. Uygunsuz evlere gitmeleri, içki, kumar ortamlarına girmeleri, sivil elbise ile gezmeleri yasaktır. Okul bahçesinde yatmak, ıslık çalmak, eller cepte dolaşmak, şarkı söylemek yasaktır. Ancak son dersten sonra musiki ile uğraşılabilir.

Bugün gündemde çok yer tutan dumansız hava sahası çalışmalarına bir göndereme yapacak şekilde, öğrencilerden sigara içenlerin bu kötü alışkanlığı bırakmaları istenir. Ancak bırakamayanlar dersane, yatakhane, lokanta ve koridorda içemez, sadece teneffüshanede içebilir. Kağıt, tavla vb. oyunlar oynanamaz. Dışarıdan yiyecek getirilemez. Ziyaretçi gelecekse izin alınmalı ve gösterilen yerde görüşülmelidir. Koridorda koşulmaz, dersanede gazete, mecmua bulundurulmaz. Derslere başı açık ve kaputsuz olarak girilir.

Yemek zamanından sonra yemekhaneye gelinmez. Her masanın bir sofraya başı vardır. [Bu öğrenci arasında masa abisi olarak adlandırılır.] Masanın kontrolü ondadır. Yemek bitince izin alınarak lokanta terk edilir. Öğrenci kendi yemeğini arkadaşına veremez, kendine ait olmayan yemeği alamaz.

Yatma vaktinden evvel yatakhaneye gidilmez. Yatakta okumak, yazmak, ampulleri değiştirmek, kendine ait olmayan yatakta yatmak, pijamasız gezmek yasaktır. Kalk zilinden sonra öğrenci yatakhane çıkılır. Banyo günü olan öğrenci temiz çamaşırlarını aşağıya almak zorundadır.

Öğrenci kendi gününde ve kendine ayrılan numaralı duşta yıkanmalıdır. Duştan çıkan öğrenci bahçede gezemez, sağlık açısından yarım saat içeride kalacaktır. On beş günde bir saç kestirilir. Haftada en az dört kere sakal tıraşı olunur. Hafta sonu tatiline çıkılırken, izin saati olan cumartesi 13.00'dan 15 dakika önce, tıraşı, harici elbiseleri ve ayakkabılar temiz, tırnaklar düzeltilmiş şekilde teneffüshane önünde toplanılır. Nöbetçi idare memuru saygı duruşu için komut verir. Kıyafet kontrolü yapılır, okul emirleri okunur, sancak direği önünde istiklal marşı okunur, tören bittikten sonra izinliler okul dışına çıkar. Bunlar Pazar akşamı 19.30'da, okulda kalanlar ise Cumartesi gecesi 22.00'da okulda olmalıdır¹⁸⁹.

¹⁸⁹ A.e., s.3-16.

Bunlardan başka öğrencilerin tatbikat gemisinde, fabrika dersi sırasında, spor dersinde yapması gerekenler sıralanmıştır. Bu maddelerden özetle; gemicilik tatbikat dersinde, filikanın mürettibi olan öğrenciler, serdümen olan öğrencinin emri altındadır. Öğretmen yok ise filika, Ortaköy Camii ile Çırağan Sarayı'nın mektep bitişiğindeki burnu arasındaki sahadan ayrılmayacaktır. Filika okula çağrılacaksa, okul direğine işaret çekilecektir. Filikalar okula vardığında rıhtım ve havuz ağzından açıkta, birbirlerine çarpmadan bekleyeceklerdir. Filika talimi sırasında sahille ilgilenmek, bağırarak, şarkı söylemek yasaktır. Tulum giymeden fabrika dersine girmek yasaktır. Jimnastik hanede ve okulun diğer sahalarında futbol oynamak, topa ayakla vurmaktır.

Öğrenciler, okul müdürü, amir ve öğretmenlerini, ve birbirlerini selamlamaya mecburdurlar. Yüzme saatleri haricinde denize girmek yasaktır. Arkadaşları tarafından yanlış bir harekete maruz kalan öğrenci hakkını kendi aramamalıdır, dahiliye memuruna bildirmelidir. Her konuda öğrencinin başvurması gereken bölüm, dahiliye servisedir¹⁹⁰.

Burada bu Yönetmeliğin özetlenmesinin nedeni, okulda o zaman yaşanan durumun hissettirilmeye çalışılmak istenmesidir. Ayrıca bugünkü disiplin yönetmeliği ile bir karşılaştırma yapılırsa ortaya çıkacak sonuç da ilginç olabilecektir.

2.2. DERS PROGRAMI

On iki yılı kapsayan, okulun bu ikinci evresinde, pek çok idari değişiklik olduğu görülmüş idi. Bu değişiklikler programa aynen yansımış ve daha öncede belirtildiği gibi, öğrencilerin aldıkları notların da yer aldığı ve bu sayede ders programı çözümlenmesi yapılabilen, Öğrenci Kayıt-Sicil Defterlerindeki karmaşa had safhaya varmıştır. Defterde matbu olarak var olan ders isimlerinin üzerine, el yazısıyla karalanarak yazılan yeni ders isimleri, bazen de ara sütunlara nereye ait olduğu belli olmayan şekilde, kısaltmalarla yazılan ders isimleri gibi nedenlerle programı ortaya çıkarmak için yapılan çalışma çok zorlaşmıştır. Bu evre boyunca oluşturulan on iki ders programından, önemli olduğu düşünülen, kırılma yıllarına ait programlar seçilmiş ve tablo halinde aşağıda aktarılmıştır. Bunlar haricindeki

¹⁹⁰ A.e., s.16,20.

programlar eklenen ve çıkarılan dersler itibarıyla yorumlanarak verilecektir. Program Tablolarına ikinci evrenin ilk ders yılı ile başlanmaktadır.

Tablo 2.4
1934-35 Ders Programı*

Lise 1	Tâli 2		
Askerlik	Askerlik		
Beden Terbiyesi	Beden Terbiyesi		
Cebir	Cebir		
Coğrafya	Edebiyat-Türkçe		
Edebiyat-Türkçe	Fabrika		
Fabrika	Gemicilik		
Gemicilik	Hendese		
Hendese	İngilizce		
İngilizce	Kimya		
Kimya	Kozmografya		
Tabiiyyat	Motorculuk		
Tarih	Müsellesatı Müsteviyeye		
	Tabiiyyat		
	Tarifatı Makine		
	Tarih		
Kaptan 1	Kaptan 2	Makine 1	Makine 2
Askerlik	Askerlik	Askerlik	Askerlik
Beden Terbiyesi	Beden Terbiyesi	Beden Terbiyesi	Beden Terbiyesi
Coğrafya	Coğrafya	Fabrika	Fabrika
Gemicilik	Gemicilik	İngilizce	Hıfzı Sıhha
Hukuk	Hıfzı Sıhha	İnşaiyelik	İngilizce
İktisat	Hukuk	Kimya	Kuvvei Tahammüliye**
İngilizce	İktisat	Makine	Makine
İnşaiyelik	İngilizce	Motorculuk	Motorculuk
Kimya	Kuvvei Tahammüliye	Resmi Makine	Resmi Makine
Müsellesatı Küreviyeye	Seyri Sefain	Tabiiyyat	Tabiiyyat
Seyri Sefain	Tabiiyyat	Tarih	Tarih
Tabiiyyat	Tarih	Temami Tefazuli	Termo Dinamik
Tarih			
Temami Tefazuli			

* [Öğrenci Kayıt-Sicil Defteri: 1928-34], [s.y.]. İTÜ Denizcilik Fakültesi Arşivi, [Öğrenci Kayıt-Sicil Defteri: 1935-40], [s.y.].

** Kuvvei Tahammüliye: Kaldırma Kuvveti.

Yönetmelikler kapsamında anlatılanlar doğrultusunda, bu ders programında, “Lise 1”in devreye girdiği görülmektedir. Tali 2 sınıfı eski programın uygulandığı geçen evrenin sonunu temsil etmektedir. Bundan sonra okul üç lise, üç yüksek sınıf

olarak eğitim verecektir. Programdaki en belirgin yenilik, bütün sınıflara askerlik dersinin konulmasıdır. Bu ders için hazırlanmış, bulunabilen en eski kitabın basım tarihi 1939'dur¹⁹¹. Genelkurmay Başkanlığı tarafından bastırılan bu kitabın en önemli özelliği, "tüccar kaptan ve çarkçı mektebine mahsus" olmasıdır. Bu yıl itibarıyla, hâlâ bu ismin kullanılıyor olması, bu kitabın, mülga Ticaret-i Bahriye Mektebi yıllarından beri hiç değiştirilmeden kullanıldığını, sadece yeniden basıldığını akla getirmektedir.

Bunun haricinde bir önceki, yani 1933-34 dönemine göre ders programında şu değişiklikler olmuştur. Kaptan 1 ve Kaptan 2 sınıflarının ders programında olan tarifati makine ve motorculuk dersleri, buradan kaldırılarak, Tâli 2 sınıfının programına konulmuştur. Ayrıca Tâli 2'den coğrafya ve hesap kalkarak, Kaptan 2'ye coğrafya ve kuvvei tahammüliye yani kaldırma kuvveti dersi konmuştur. Aynı şekilde, Kaptan 2 ve Makine 2'den inşaiyelik dersi kalkarak, Kaptan 1'e konulmuştur. Ancak fabrika dersi Kaptan 1'den kaldırılmıştır. Bu Makine 1'de zaten vardı. Makine 2'ye termo dinamik ve kuvvei tahammüliye dersleri konur. Böylece bir denge oluşturulur. Yüksek birinci sınıflarda inşaiyelik, ikinci sınıflarda ise kuvvei tahammüliye okunur. Kaptan sınıflarında fabrika dersi uygulanmaz. Tâli bölümde daha çok mesleki ders okunmaya başlanır. Burada incelendiği gibi derslerin sınıflar arasında, bir değiş-tokuşa tabi tutulduğu görülmektedir.

1935-36 ders programında yeni tedrisata göre Lise 2 olanlarda, eski uygulamaya geri dönmüş, yani coğrafya gelmiş, tarifati makine, motorculuk, müsellesati müsteviye, kozmografya kaldırılmıştır. Anlaşıldığı kadarıyla, bu yaş için bu program ağır gelmiş, eski programa geri dönmüştür. Bundan başka, hendese, hendesei resmiye dersine dönüşmüştür. Yüksek bölümde de bir geriye dönüş vardır. İkinci sınıflara inşaiyelik ve temami tefazuli konulmuş, Kaptan 1'den kimya, Kaptan 2'den kuvvei tahammüliye kalkmıştır. En ilginç olanı, bu sene itibarıyla, Makine 2'de beden terbiyesi dersi yoktur. Bunun sebebi anlaşılammıştır.

1936-37 ders yılında, aşağıdaki program çizelgesinde net bir şekilde görüleceği gibi lise sınıflarının, üçüncü sınıfa gelmesi nedeniyle ve eski sistemle okuyanlar da mezun olduğu için, yüksek birinci sınıflarda hem Kaptan hem Makine şubesi bulunmamaktadır. Yüksek ikinci sınıflar ise bu eğitim yılı sonunda, eski sistemin son mezunları olacaktır. Ama mükemmeliyetçi bir tavırla, bu sınıflar kendi

¹⁹¹ H. Üler, Genelkurmay Başkanlığı IX. Şube, **Askerliğe hazırlık dersleri [İkinci Kitap]: Tüccar kaptan ve çarkçı mektebi beşinci sınıflarına mahsus**, İst., Deniz Matbaası, 1939, s.1,145.

haline bırakılmamış, az da olsa programda değişiklik yapılmıştır. Örneğin, Kaptan 2 sınıfından temami tefazuli kaldırılmış, Makine 2 sınıfından temami tefazuli'nin yanı sıra kuvvei tahammüliye kaldırılmış beden terbiyesi ve cebir getirilmiştir.

Tablo 2.5
1936-37 Ders Programı*

Lise 1	Lise 2	Lise 3	
Askerlik	Askerlik	Askerlik	
Beden Terbiyesi	Beden Terbiyesi	Beden Terbiyesi	
Cebir	Cebir	Cebir	
Coğrafya	Coğrafya	Edebiyat-Türkçe	
Edebiyat-Türkçe	Edebiyat-Türkçe	Fabrika	
Fabrika	Fabrika	Gemicilik	
Gemicilik	Gemicilik	Hendese	
Hendese	Hendese	İngilizce	
Hıfzı Sıhha	Hendesei Resmîye	Kimya	
İngilizce	İngilizce	Kozmografya	
Kimya	Kimya	Motorculuk	
Tabiiyyat	Tabiiyyat	Müsellesatı Müsteviye	
Tarih	Tarih	Tabiiyyat	
		Tarifatı Makine	
		Tarih	
Kaptan 1	Kaptan 2	Makine 1	Makine 2
	Askerlik		Askerlik
	Beden Terbiyesi		Beden Terbiyesi
	Gemicilik		Cebir
	Hıfzı Sıhha		Fabrika
	Hukuk		Hıfzı Sıhha
	İktisadi Coğrafya		İngilizce
	İktisat		İnşaiyelik
	İngilizce		Kimya
	İnşaiyelik		Makine
	Seyri Sefain		Motorculuk
	Tabiiyyat		Resmî Makine
	Tarih		Tabiiyyat
			Tarih
			Termo Dinamik

* [Öğrenci Kayıt-Sicil Defteri: 1928-34], [s.y.]. [Öğrenci Kayıt Sicil Defteri: 1935-40], [s.y.] .

1937-38 ders programında; lise aynı programla devam ederken, yeni sistemin ilk yüksek sınıfları olarak, Kaptan ve Makine şubelerinde bazı değişiklikler yapılmıştır. En önemli değişiklik, deniz meteorolojisi dersinin Kaptan 1 sınıfına programına eklenmesidir. Fabrika dersi de yeniden gelir. Müsellesatı müsteviye,

küreviye olarak değişir. Hıfzı sıhha, coğrafya, seyri sefain, temami tefazuli dersleri kalkar. Makine 1'den kaldırılan tek ders tarihtir. Kuvvei tahammüliye ise yeniden gelir.

1938-39 öğrenim yılında lise programı yine, aynı şekilde uygulanmış, yüksek program da çok az değişikliğe uğramıştır. Kaptan 1'e seyri sefain dersi konur, Kaptan 2'de yeni başlayan deniz nakliyatı dersi vardır. Makine 2'den, geçen senenin uzantısı olacak şekilde tarih kalkmıştır. Bunun yanı sıra cebir de kaldırılmış ama kalkan iki ders yerine, yeni iki ders, temami tefazuli ve kuvvei tahammüliye getirilmiştir.

1939-40 döneminde ilk defa yüksek üçüncü sınıflar oluşur. Bu sınıfların Öğrenci Kayıt-Sicil Defterindeki not çizelgesinde, Kaptan 3'de sadece gemicilik ve seyri sefain, Makine 3'de de sadece makine notu bulunmaktadır. Bu nedenle, bu sınıfların stajda oldukları anlaşılmaktadır. Yönetmeliğe göre de durum böyle olmalıdır. Ancak mezunlarla yapılan röportajlarda, sonraki yıllarda bu uygulamanın değiştiği anlaşılmıştır. Buna göre kaptan bölümü öğrencileri son sınıfı staj'da geçirirken, makine bölümü öğrencileri staj yapmamakta, okulda ders görmeye devam etmektedir. Bunun yanı sıra bir de proje hazırlamak durumundadırlar.

1939-40'da, Kaptan 1'de fabrikanın ve 1940-41'de Kaptan 2'de deniz nakliyatının kalkması haricinde aynı program uygulanır.(Bkz.:Tablo 2.6) 1941-42, 1942-43, 1943-44 ders programları değişmeden devam eder. Sadece 1943-44'de ders değişimi değilse de yenileşmiş ders isimleri ortaya çıkar. Örneğin; tabiiyyat, fizik olarak anılır. Bu sabitleme dolayısıyla, artık programın kesinliğe kavuştuğu anlaşılmaktadır.(Bkz.:Tablo 2.7) Bu sabit durum aşağıda aktarılan 1944-45 ders yılından itibaren değişmeye başlar. Programda önemli değişiklikler olmuştur. Bugünün programına benzer bir programın temelleri, bu yıl itibariyle atılmaya başlanmıştır. Aşağıdaki programların incelenmesiyle bu değişiklikler net biçimde ortaya çıkacaktır.

Tablo 2.6
1939-40 Ders Programı*

Lise 1	Lise 2	Lise 3
Askerlik	Askerlik	Askerlik
Beden Terbiyesi	Beden Terbiyesi	Beden Terbiyesi
Cebir	Cebir	Cebir
Coğrafya	Coğrafya	Edebiyat-Türkçe
Edebiyat-Türkçe	Edebiyat-Türkçe	Fabrika
Fabrika	Fabrika	Gemicilik
Gemicilik	Gemicilik	Hendese
Hendese	Hendese	İngilizce
Hıfzı Sıhha	Hendesei Resmîye	Kimya
İngilizce	İngilizce	Kozmografya
Kimya	Kimya	Motorculuk
Tabiiyyat	Tabiiyyat	Müsellesatı Müsteviye
Tarih	Tarih	Tabiiyyat
		Tarifatı Makine
		Tarih
Kaptan 1	Kaptan 2	Kaptan 3
Askerlik	Askerlik	Gemicilik
Beden Terbiyesi	Beden Terbiyesi	Seyri Sefain
Deniz Meteorolojisi	Deniz Nakliyatı	
Gemicilik	Gemicilik	
Hukuk	Hıfzı Sıhha	
İktisat	Hukuk	
İngilizce	İktisadi Coğrafya	
İnşaiyelik	İktisat	
Müsellesatı Küreviye	İngilizce	
Seyri Sefain	İnşaiyelik	
Tabiiyyat	Seyri Sefain	
Tarih	Tabiiyyat	
	Tarih	
Makine 1	Makine 2	Makine 3
Askerlik	Askerlik	Makine
Beden Terbiyesi	Beden Terbiyesi	
Fabrika	Fabrika	
İngilizce	Hıfzı Sıhha	
İnşaiyelik	İngilizce	
Kimya	İnşaiyelik	
Kuvvei Tahammüliyye	Kimya	
Makine	Kuvvei Tahammüliyye	
Motorculuk	Makine	
Resmi Makine	Motorculuk	
Tabiiyyat	Resmi Makine	
Temami Tefazuli	Tabiiyyat	
Termo Dinamik	Temami Tefazuli	
	Termo Dinamik	

*[Öğrenci Kayıt-Sicil Defteri: 1928-34], [s.y.]. [Öğrenci Kayıt Sicil Defteri: 1935-40], [s.y.] .

Tablo 2.7
1944-45 Ders Programı*

Lise 1	Lise 2	Lise 3
	Askerlik	Ameli Gemicilik
	Beden Terbiyesi	Askerlik
	Cebir	Beden Terbiyesi
	Coğrafya	Cebir
	Edebiyat-Türkçe	Edebiyat-Türkçe
	Fabrika	Fabrika
	Fizik	Fizik
	Hendese	Hendese
	İngilizce	İngilizce
	Kimya	Kimya
	Tarih	Kozmografya
		Tarih
Güvertel	Kaptan 2	Kaptan 3
Ameli Gemicilik	Ameli Gemicilik	Gemicilik
Askerlik	Askerlik	Seyri Sefain
Deniz Meteorolojisi	Fabrika	
Fabrika	Gemicilik	
Fizik	Hıfzı Sıhha	
Gemicilik	Hukuk	
Hukuk	İngilizce	
İngilizce	İnşaiye – Gemi	
İnşaiye-Gemi	Makine – Gemi	
Navigasyon	Navigasyon	
Seyri Sefain	Oseonografi	
Telsiz Telgraf	Telsiz Telgraf	
Trigonometri		
Makine 1	Makine 2	Makine 3
Fabrika	Askerlik	Makine
İngilizce	Buhar Kazanları	
Kalkülasyon	Cebir	
Malzeme Bilgisi	Gemi Dahili İhtiraklı Makineleri	
Teknik Resim	Gemi Elektrik	
Umum Makine Bilgisi	İngilizce	
	Kimya - Malzeme Bilgisi	
	Kuvvei Tahammüliyye - Fizik	
	Mihanik	
	Pistonlu Buhar Makinesi	
	Teknik Resim Bilgisi	
	Termo Dinamik - Termik Hararet	

* [Öğrenci Kayıt-Sicil Defteri: 1935-40], [s.y.]. İTÜ Denizcilik Fakültesi Arşivi, [Öğrenci Kayıt-Sicil Defteri: 1941-44], [s.y.].

1944-45 ders yılında, lise bölümü girişleri bittiği için bu şubeye ait program da bulunmamaktadır. Ancak, son altı yıldır, bazı yıllarda çok az, bazı yıllarda hiç değiştirilmeden uygulanan program, bu öğrenim yılından itibaren modernize edilmeye başlanmıştır. Bunda müstakil bir yüksek okula dönüşmüş olmanın etkisinin olduğu düşünülmektedir. Programın ders içerikleri okulun hazırlattığı ders müfredat programından¹⁹² incelenebilir. 95 sayfa olarak hazırlanan bu programın içeriği, burada, seçilen mesleki derslerden özet olarak aktarılacaktır. Olduğu gibi aktarmak yerine özetlemek tercih edilmiştir çünkü tamamen mesleki terimlerden oluşan bu açıklamaların, herkes tarafından anlaşılabilir bir hale getirilmesi için seçici davranılmıştır. Eklerde bulunan ders programından hangi sınıfta, hangi dersin görüldüğü takip edilebilir. (Bkz. EK-77,78)

2.2.1. Güverte Sınıflarına Ait Mesleki Derslerin İçerikleri:

Navigasyon: Deniz haritalarının yapıları ve kullanılışları, seyirde kullanılan kitaplar, deniz ilanları, seyir jurnalinin nasıl tutulacağı, fener risalesi, deniz ilanlarına göre kitap ve haritaların düzeltilmesi, deniz mili, kara mili, coğrafya mili, seyir aletlerinin kullanımı, parakete, iskandil, muvazi, pergel, gönye, mingale, station pointer, sekstant, pelorus, semt aynası, sulu-kuru pusulalar, haritadan yol vermek, haritadan pusulaya, pusulan haritaya geçmek, her çeşit kerteriz ile mevki bulmak, tahmini- kati punt bulmak, telsizle mevki tayini, her türlü seyirler; kılavuz seyri, kanal geçit seyirleri, müstevi seyir, nisfinehar seyri, mütevazi seyir, volta seyri, akıntı seyri, vasati arzeyn seyri, markator seyri, büyük daire seyri, mürekep seyir, med-cezirin nedeni, dünya ve gemi mıknatısı ve bunun pusulaya etkisi, sapma çeşitleri, bunun cedvelinin formülü, cayro nazariyesi ve aletlerinin kullanımı.

İkinci sınıfta bu ders navigasyon astronomisi ile yer değiştirir. Bunun içeriği şöyledir: gök küresi zahiri ve hakiki hareketleri, gök meridyeni, güneşin zahiri hareketi, iki cisim arasındaki açısal mesafe, göksel üçgenin çatılmasında alışkanlık, irtifa dairesi, deniz ufku, güneşin, ayın yarı çapları, irtifa ve başucu uzaklıkları, saat açısı, Greenwich saati, yaz saati, yıldız saati, merdiven irtifaları ve mevki hattının bulunuşu, kutup yıldızı, rasat mevkisi bulmak, sabit ve hareketli yıldızları bulmak¹⁹³.

¹⁹² Yüksek Deniz Ticareti Okulu, **Ders Müfredat Programı**, İst., Halk Basımevi, 1945, s.1,95.

¹⁹³ **A.e.**, s.6-22.

Telsiz –telgraf: Elektron ve iyonların hakkında bilgi, elektrik akış kanunları, kuplaj bilgisi, kondenzatör, rezistans, frekansa göre ses ve ışık dalgaları, telsiz dalgalarının yayım şekilleri, milletlerarası mevzuat, anten tarifi, parazitin giderilmesi.

İkinci sınıfta bu dersin içeriği biraz daha derinleşir. Dalgaların alıcılarla kuvvetlendirilmesi, valflar, redröserler, ampilifikatör ve dedöktek çalışma şartları, hoparlörler, boğazdaki istasyon tesisatı, odometre esasları.

Gemicilik: Denizcilik tarihi, gemi tipleri, sınıfları, armaları, gemi aksamı ve filikalar, halatlar, makaralar, palangalar, gemi tonalitoları, yük donanımına binecek güç hesapları, geminin dengesi, güverte makineleri; vinç, ırgat, tulumba, demirler, zincirler.

İkinci sınıfta, gemi idare ve manevrası, deniz altı kampanaları, yalpa cihazı, deniz dalgaları, gemi jurnali, liman mevzuatı, kazalar, hamule, simafor, mors bayrakları, uluslararası işaret kitabının kullanılması.

Gemi Makineleri: Buhar kazanı, pistonlu buhar makineleri, buhar türbini, yağ makineleri, yardımcı makinelerin tanınması.

Atölye Tatbikatı: Modelcilik; ağaç cinsleri ve nerede kullanılabilecekleri, tahtayı pulanya etmek, kırık kürekleri eklemek, ağaç torna etmek, yeke, iskarmoz, makara yapmak, dökümcülük; alet edavatı tanımak, somun, yatak, musluk vb basit şeyleri kalıplamak tesviyecilik; çeşitli maddelerin kesilmesi, oyulması, madeni parçaların eğelenmesi, siyah levha kesmek elektrikçilik, nakilleri bağlama ve tecrit etme, boruculuk ve lehimcilik, kurşun, bakır, pirinç, demir borulara lehim yapmak.

Gemi İnşası: İnşa malzemesi, iskeçler, ana boyutlar, ölçümler, dabil botumlar, su geçirmez bölmeler, havalandırma tertibatı, gemi havuzlamak, gemi mukavemeti, ikinci sınıftan sonra; denge, su çekim hesabı, gemiye ağırlık yüklenmesi-çıkarılması.

Meteoroloji: Sıcaklık kaynakları, atmosferin şekli, izotermeler, haritalar, aletler, basınç, izobarlar, basınç kuşakları, sıcak-soğuk dalgalar, verniyerler, rüzgar çeşitleri, denge, istikamette değişim (Forrel Kanunu), fırtınalar, sayklonik ve antisayklonik sistemler, Buys Ballot kanunu fırtına belirtileri, anafolar, girdaplar, su buharı, yağmur tipleri, sis, pus, bulut tipleri, bulutluluğun aletlerle tayini, ışık ve elektrik olayları; gök kuşağı, taçlar, haleler, yıldırımlar, korpozontlar, kuzey-güney fecirleri, hava raporları, harita ve jurnallerde kullanılan Beaufort harfleri.

Hukuk: Yine her sınıfta içeriği farklı olacak şekilde; Gemi jurnalinin tutulması, denizcilere yönelik mevzuat, poliçe, çek, navlun mukavelesi, kurtarma-yardım, kazadan sonra yapılacaklar, deniz sigortası.

Oceanografi: Bu ders sadece ikinci sınıfta okunmaktadır. İçeriği şöyledir: Denizler, derinlik, suyun bileşimi, sıcaklık, dalgalar, med-cezir, akıntılar, buzlar¹⁹⁴.

2.2.2. Makine Sınıflarına Ait Mesleki Derslerin İçerikleri:

Umumi Makine Bilgisi: Gemi makineleri hakkında bilgi, gemi kazanları, gemi ana makineleri; pistonlu buhar makineleri, kış kovan ve pervanelerin işleyişi, gemi yardımcı makineleri, gemi buhar türbinleri, benzinli ve dizel motorların işleyişi.

Kalkülasyon İmalat Makineleri: İmal edilecek parçanın fiyatını etkileyenler arasında özellikle talaş kaldırma esas konuyu oluşturmaktadır. Bundan başka dersin içeriğinde şunlar vardır: Torna; işinde zaman tayini, laboratuarda uygulama, maliyet fiyatının belirlenmesi, imal edilecek parça, kullanılacak alet, tertibat, tezgaha bağlı olarak imalat hesapları. Gemi işletmenin masrafları ve imalat makineleri.

Fabrika: Model;Ağaç cinslerini bilmek, ağaç tornasında iş yapmak, valf, yatak, musluk vb. erkek ve dişli modellerini yapmak, döküm; bezeri parçaları kalıplamak, pirinçten dökmek, tesviye; çeşitli madenleri kesme, oyma işleri yapmak, maden bir parçayı düz, köşeli, yuvarlak eğelemek, delmek, diş açmak, raspa kullanmak, montaj işleri yapmak, freze, pulanya, torna tezgahlarında çalışmak, lehim ve boru işleri yapmak, iki demiri birbirine kaynatmak, yuvarlak demiri dört köşe, dört köşeyi yuvarlak yapmak, elektrik devresi donatmak.

Malzeme Bilgisi: Madenler, demir cinslerinin elde edilmesi, pas tedbirleri,temel kimya bilgileri, yanma esasları, akaryakıtlar, yağlama maddeleri, fit suyu, suyun hazırlanması, fazla alkali suyun kazan malzemesine etkisi, ısıya dayanıklı gereçler.

Gemi İnşaiyesi: Gemi inşa malzemesi, gemi tertibatı ve aksamının model ve resimlerle açıklanması, perçin, kaynak bilgisi, projeden başlayarak teslimine kadar, geminin nasıl inşa edildiğinin bilgisi, tersaneler, tezgahlar, havuzlar, gemi tipleri, gemi ölçleri, Lloyd ölçüleri, klasifikasyon cemiyetleri, fribord tarifi, gemi techizatı, yüzeyler, hacimler, geminin su altı kısımları, denge, trim, mukavemet, beygir gücü, dalgaların tarifi, yalpa, gemi tamiri.

¹⁹⁴ A.e., s.9-31.

Gemi Elektro Teknik: Dinamo çeşitleri, çalıştırılmaları, motor bilgisi, sigortalar, voltmetre, piller ve gemideki tatbikatları, dalgalı akım, frekans ölçme, trifaz, monofaz motorlar.

Teknik Hararet: Hararetin içeriği, termodinamik, hal değiştirmeler, su buharı için diyagramlar oluşturmak, hararet kanunlarının çeşitli makine ve tesisatta zararının önlenmesi¹⁹⁵.

Gemi İhtiraklı Makineleri: Motorların çalışması, ihtirak için gereken havanın temini, yanmış gazların dışarı çıkması, sabit hacimli ve dizel motorlar, lambalı motorların çalışması, dört ve iki zamanlı motorların mukayesesi, yakıtlar, yağlama yakıtları, benzin motorları.

Üçüncü sınıfta; atalet devrelerinden sonra motorları harekete hazırlama, valflerin kontrolü ve ayarı, grank şaft muhafazası açılırken alınması gereken önlemler, yakıt yağı, yağlama yağı, motorların çalıştırılması ve bu sırada kontrolü, limanlardaki bakım işleri, yedek parçaların bakımı, bir silindirin çalışmaz hale gelmesiyle alınacak önlemler, dizel ve benzinli motorların detaylı incelemesi.

Mihaniki Teknoloji: Demir ve çelik dökümcülüğü, demircilik, haddeden geçirmek, boru imali, zımbalamak, tel çekmek, kaynakçılık, lehimcilik, sertleştirme ve kıymetlendirme.

Mihanik: Katı cisimler statığı, kuvvetlerin etkisi, denge denklemleri, ağırlık noktası, hareket, hız, sürtme, frenler, basit makineler, manivela, makara, dinamik, devir momenti, sarkaç, sıvı cisimler mekaniği, hidrostatik basınç, kaldırma, mukavemet, gerilme, uzama, eğrilme, burulma, kuvvetlerin birleşmesi, ayrılması.

Gemi Pistonlu Buhar Makineleri: Makinelerin yapılışı, tek ve çok genişlemeli makinelerde buharın iş görme tarzı, silindirlerden birinin işlem dışı kalması halinde dayanma gücü, hareket verici donanım, valf ve süpaplar, ileri-geri donanımı, teğet kuvvetler, kondensasyon, şaft donanımı, pervane, besleme suyu donanımı, tatlı su, balast, tank donanımı.

Üç ve dördüncü sınıfta; makinelerin işletmeye geçirilmesi, piston, valf tamirleri, yağlama tertibatı, ileri-geri donanımı, tulumba montajı, demontajı ve tamirleri, kondenserin işletmeye geçirilmesi, olabilecek arızalar, piston silindir, şaft kırılması durumunda yapılacaklar, pervane arızaları, limanda yapılacak işler¹⁹⁶.

¹⁹⁵ A.e., s.33-51.

¹⁹⁶ A.e., s.51-78.

Gemi Buhar Kazanları: Su buharının çeşitleri, kuru buhar, kızgın buhar, basınç, yakıtlar ve yanma, katı,sıvı, gaz yakıtlar için hava ve duman miktarının belirlenmesi, soğutulmuş ateş mahalli, ısı taşıma, değme suretiyle ısı geçişi, kazan tesisatının gücü, yakıt, buhar miktarı, kazan tesisatının ateş yüzeyinin ölçülmesi, darft sistemleri, buhar kazanları, silindir kazanlar ve özellikle deniz kazanları hakkında resimlerle bilgi, su boruları, buhar ısıtıcıları, kazan teçhizatı; valfler, regülatörler, manometreler, musluklar, kömür tozu yakan kazanlar, gaz kazanları, kazan yardımcı makine tesisatı; körük makineleri, kül ecektörleri, baca ventoları, hiter.

Üçüncü sınıfta; Kazanların çalışma hazırlığı, kısa ve uzun zaman için kazanın işletmeden çıkması, limanda yapılması gereken işler, kazanların muayenesi, bakım talimatnameleri, kazan tamirati, fit suyu devresi ve bunun muayenesi, yabancı maddelerden temizlenmesi, arıza durumunda alınacak önlemler¹⁹⁷.

Makine Elemanları: Makine elemanları, maruz kaldıkları basınca göre hesaplarıyla beraber anlatılacak, konstrüksiyon (yapım) şartına göre uygun hal tarzını bulması öğretilecek, normlara uygun imalat resimleri ve serbest yapımlarda alışkanlık kazandırılacak. Bu elemanlar şunlardır: Civatalar, kamalar, pinler, rabitalar, akslar, yataklar, dişliler, borular vs.

Hararet İktisadı: Buharın maliyet fiyatı, beygir kuvveti saati için yapılan masraf, havanın önceden ısıtılması, çürük buhar ve ara buharlardan yararlanma.

Buhar Türbinleri: Türbin çeşitleri, aksamı, teçhizatı, egzost türbinleri kullanma sebepleri, türbinlerde enerji, basınç, hız kademeleri, diyagramları, mekanik zaiyat ve kısık buharın fayda ve zararları, kademeli küçük türbinler, çok kademeli eşit basınç türbinleri, üst basınç türbinleri, bunların arasındaki farklar, türbin tesisatında olabilecek arızalar, tedbirler.

Gemide Soğutma Makineleri: Gemi soğutma makinelerinin amacı, işleme ve inşa tarzı, kompresyon prensibi, emme prensibi, yağ ve kuru sistemler, deniz suyu sıcaklığı fazla ise karbondioksit ile çalışan buz makinelerinin ölçümlerinin hesabı, buz makinelerinde tamir işleri, soğutma tesisatı.

Gemide Isınma ve Havalandırma: Lokal ısınma, gaz ve elektrikli ısınma, ısı kaybı hesabı, borular, armatürler, kullanılan kanalların hesapları, ısınma ekonomisi ve randımanı.

¹⁹⁷ Ae., s.66-72.

Yardımcı ve Güverte Makineleri ve İşletmesi: Fit tulumbası, soğutma suyu tulumbası, pistonlu hava tulumbaları, ejektörler, kondenser tahliye tulumbası, dümen makinesi, tebrit makinesi, santrüfuj tulumbalı, körükler, evaporöyer, hiter¹⁹⁸.

Bu derslerin öğrenciyi zorlamış olduğu, teknoloji, teknik hareket, gemi buhar kazanları, ve pistonlu buhar makineleri derslerinin kuvvetlendirilmesi için haftada dörder konferans verecek dört uzman temin edilmesinden dolayı tahmin edilebilir. Bu uzmanlar için, konferans başına 10'ar lira verilmesi Bakanlar Kurulu'nca kararlaştırılmıştır¹⁹⁹.

Bir yıl sonra program daha da değişime uğramıştır. Bu ani ve şiddetli değişimin etkisiyle oldukça karmaşık ve yoğun bir program uygulanmaya başlanmıştır. Bazı ders isimlerinin tam olarak oturmadığı anlaşılmaktadır. Örneğin; bir öğrencinin not çizelgesinde ders ismi olarak astronomi yazarken bir başkasında navigasyon astronomi²⁰⁰ olarak bulunması gibi. Ayrıca program tablosuna bakıldığında liselerin üçüncü sınıfa gelmesi ve sonlanacak olması, artık bir yüksek okul olan güverte sınıflarının kaptan sınıfları yerine geçmesi ile okulun evrimi net bir biçimde görülmektedir.

¹⁹⁸ A.e., s.72-86.

¹⁹⁹ BCA, Bakanlar Kurulu Kararları (1928 ve Sonrası), 107 102 19, (5/3/1945).

²⁰⁰ Öğrenci Kayıt-Sicil Defterlerinde bu listeyi hazırlayan memurun isteğine bağlı olarak yapılan kısaltmalarla yer alan ders isimleri (navig. astronomi, a. gemicilik ve ya p. gemicilik ya da (-) kullanılarak yazılan ikili ders isimleri gibi) standart bir şekilde dönüştürülerek verilmeye çalışılmıştır.

Tablo 2.8
1945-46 Ders Programı*

Lise 1	Lise 2	Lise 3
		Ameli Gemicilik
		Askerlik
		Astronomi
		Beden Terbiyesi
		Cebir
		Edebiyat-Türkçe
		Fabrika
		Fizik
		Hendese
		İngilizce
		Kimya
		Tarih
Güverte 1	Güverte 2	Kaptan 3
Ameli Gemicilik	Ameli Gemicilik	Gemicilik
Ameli Navigasyon	Ameli Navigasyon	Seyri Sefain
Askerlik	Askerlik	
Astronomi	Beden Terbiyesi	
Beden Terbiyesi	Deniz Nakliyatı	
Cebir	Fabrika	
Fabrika	Gemi ve Gemicilik Tarihi	
Fizik	Gemicilik	
Gemicilik	Hıfzı Sıhha	
Hukuk	Hukuk	
İngilizce	İngilizce	
İnşaiyelik	İnşaiye - Gemi	
Meteoroloji	Makine - Gemi	
Navigasyon	Navigasyon	
Telsiz Telgraf	Navigasyon Astronomi	
Trigonometri	Oseonografi	
	T.Telgraf	
Makine 1	Makine 2	Makine 3
Cebir	Askerlik	Askerlik
Fabrika	Cebir	Buhar Kazanları
Gemicilik	Fizik	Deniz Makineleri Pratik Bilgisi
İngilizce	Gemi Buhar Makineleri	Gemi Buhar Türbinleri
Kalkülasyon	Gemi Dahili İhtiraklı Makineleri	Gemi Dahili İhtiraklı
Kimya - Malzeme bilgisi	Gemi Elektro	Gemi Elektrik Teknik
Makine Umumi Bilgisi	Gemi Elektro Teknik Lab.	Gemicilik
Malzeme Laboratuvarı	Gemi Pistonlu Makineleri	Hukuk
Sonar	Gemicilik	İngilizce
Teknik Resim	Hukuk	İnşaiye - Gemi
	İngilizce	Makine Elemanları
	Malzeme Bigisi	Makine Tecrübe Laboratuvarı
	Malzeme Lab.	Malzeme-Laboratuvar
	Mihanik	Mukavemet
	Mihaniki Teknoloji	Pistonlu Buhar Makineleri
	Teknik Hararet	Termo Dinamik - Teknik Hararet
	Teknik Resim	

*[Öğrenci Kayıt- Sicil Defteri: 1941-44], [s.y.]. İTÜ Denizcilik Fakültesi Arşivi, [Öğrenci Kayıt- Sicil Defteri: 1944-48], [s.y.].

Ders programlarının incelenmesinden sonra, bu evrede basımı gerçekleştirilen okul kitapları da bulunabildiği kadarıyla incelenmeye çalışılmıştır. Ders programının ana unsuru olan, kitaplar genellikle okul öğretmenleri tarafından yazılmakta ve bakanlık tarafından bastırılmaktadır. Bu kitaplar karakteristik bir görünüme sahiptir. Gri fon üzeri, diyagonal kırmızı şeritli kapak tasarımı ve kumaş dokusuna benzer cilt yapısı ile ayırt edilir bir tasarımı vardır. (Bkz.:EK-79) Kitaplar, ilgili Bakanlığın ve okulun adı ile basılır. Örneğin;

T.C.
İktisat Vekâleti
Yüksek Deniz Ticareti Mektebi

Veya,

T.C.
Ulaştırma Bakanlığı
Yüksek Denizcilik Okulu

ifadesi kitap kapağının sol üst köşesinde yer alır.

Bu evreye ait bulunulabilen kitap listesi²⁰¹ aşağıda verilmiştir:

1- Seri:4 No:9

İngilizceden Türkçeye Denizcilere Sözlük

İ. Ethem Bapçum, Yüksek Deniz Ticareti Mektebi İngilizce Muallimi

İst, Halk Basımevi,1938

2- Seri:4 No:12

Buhar Makineleri Tarifati

M. Abdülkerim Aytan, Yüksek Deniz Ticareti Mektebi Makine ve Motör

Muallimi

İst., Halk Basımevi, 1938

3- Seri:4 No:15

Deniz Nakliyatı (3 Kitap)

Şevket Doruker, Yüksek Deniz Ticareti Mektebi Deniz Nakliyatı Muallimi

İst., Halk Basımevi, 1939

²⁰¹ Yüksek Denizcilik Okulu Mezunlar Derneği Kitaplığı , İTÜ Denizcilik Fakültesi Kütüphanesi Mümtaz Diker Kitaplığı, Denizcilik Fakültesi Sosyal Yardımlaşma Vakfı Kitaplığı ve Mutlu Karakaya Özel Arşivi'nden yararlanılmıştır.

- 4- Seri:4 No:17
Motör Makineleri Tarifati
M. Abdülkerim Aytan, Yüksek Deniz Ticareti Mektebi Makine ve Motör Muallimi
İst., Halk Basımevi, 1939
- 5- Seri:4 No:18
Gemicilik
Hayri Baran, Yüksek Deniz Ticareti Mektebi Gemicilik Muallimi
İst., Halk Basımevi, 1939
- 6- Seri:1 No:1
Tefazuli ve Temami Hesap Dersleri
Abdüllatif Hizer, Riyaziye Muallimi
İst., Ekspres Basımevi, 1940
- 7- Seri:1 No:4
Meteoroloji
Celal Sayan, Yüksek Deniz Ticareti Mektebi Meteoroloji Muallimi
İst., Hüsnü Tabiat Basımevi, 1943
- 8- Seri:1 Sıra:5
Genel Kimya
Rifat Yenice, Yüksek Deniz Ticareti Mektebi Kimya Muallimi
İst., Suhulet Basımevi, 1943
- 9- Sayı:1 Sıra:6
Makina Resimleri Bilgisi
Abdülkerim Aytan, Yüksek Deniz Ticareti Mektebi Makine Muallimi
İst., Hüsnütabiat Basımevi, 1943
- 10- Seri:1 No:7
Düzlem ve Küresel Trigonometri (Müstevi ve Kürevi Müsellesat)
Kamil Eyice, Yüksek Deniz Ticaret Mektebi Gemi Seyri ve Riyaziye Muallimi
İst., Hüsnütabiat Basımevi, 1944

Bunlardan başka, Genelkurmay Başkanlığı'nca bastırılan, **Gemici Dili** (1943), **Umumi Seyri Sefain** (1939) veya Deniz Nakliyatı Umum Müdürlüğünce bastırılan **Arsıulusal İşaret Kitabı** (1937) gibi dışarıdan gelen ama okulda

okutulduğu anlaşılan yayınlara da rastlanmıştır. Ama bu konuda ilginç olan, daha eski yayım tarihli, örneğin 1898 veya 1923 gibi, çok sayıda İngilizce ve Almanca denizcilik kitaplarının da bulunmuş olmasıdır. Bu kitaplar şu anda Mezunlar Derneği ve Vakıf lokalindeki kitaplıklarda bulunmaktadır. Bunlar fiilen derslerde kullanılmış mıdır bilinmemekle beraber, başvuru kitabı olarak kullanıldığı kesindir. Çünkü, 1938-39 öğrenim yılı için yapılan bir istatistiğe göre, okulun kütüphanesinde, 4543 adet Türk harfleriyle basılı kitabın yanı sıra, 52 adet Arap harfleriyle basılı kitap ve 1388 adet “garp lisanı” ile basılı kitap bulunmaktadır²⁰².

2.3.ÖĞRENCİ PROFİLİ

Bu başlıkta önce okulun Öğrenci Kayıt-Sicil Defterlerinden elde edilen, yeni kayıt olan öğrencilerin doğum yerlerine yönelik araştırma “Köken” tablosu oluşturularak verilecek, sonrasında BİUM’den elde edilen sınıf geçme ve mezuniyet durumuna yönelik istatistikler derlenerek aktarılacaktır. Ancak yukarıda, bütçe başlığı altında açıklanan sorun, yani 1937’ye kadar BİUM tarafından veri oluşturulmaması sorunu öğrenci istatistiklerinde de yaşanmaktadır. Bu nedenle, BİUM verileri ancak 1937-38 öğrenim yılından itibaren başlatılabilecektir. Bu durumda, 1934-35, 1935-36, 1936-37 yılları için eldeki tek veri kaynağı okulun Öğrenci Kayıt-Sicil Defteridir. Bu yıllara ait defterlerden alınan bilgiler detaylandırılarak aktarılmaya çalışılacaktır.

Üç yüzün üzerinde öğrencinin kayıtlarının taranmasıyla elde edilen doğum yeri bilgisi doğrultusunda, okula başvuru talebinin Türkiye’nin hangi bölgesinden ne kadar gerçekleştiğini gösteren Köken Tablosu aşağıda verilmiştir.

²⁰² Maarif İstatistiği 1938-1939 No: 186, s.437.

Tablo 2.9

1934-46 Arasında Okulun Öğrenci Kökeni*

Bölgeler	İller/Ülkeler	1934-35	1935-36	1936-37	1937-38	1938-39	1939-40	1940-41	1941-42	1942-43	1943-44	1944-45	1945-46
Marmara	İstanbul	10	4	6	12	17	17	9	14	6	24	7	6
	Bursa		2	1		2	2	1	1	2	1	1	
	Balıkesir					4	2	1	1		2	1	1
	Tekirdağ		1	2	1		1	1		1	3	1	
	Edirne						1						
	Kırklareli						1			2			
	Çanakkale	1			1					2			
	Kocaeli				1	1	2		1				
	Yalova						1						
	Bilecik								1	1			
Sakarya				1	1			1	1	1			
Toplam		11	7	9	16	25	27	14	18	14	30	10	7
Ege	İzmir	1	1		1	1		1	2	2	9	1	3
	Aydın		1					1					2
	Denizli			1					1				
	Manisa							2	1				
	Uşak								1		1		
	Kütahya											1	
Toplam		1	2	1	1	1		4	5	2	10	2	5
Karadeniz	Rize	1		1		1	1	2	2	2	5	2	
	Samsun						1	1	1		2	1	1
	Trabzon		1	1						1	2		1
	Artvin						1	1	1		2		
	Amasya				1								
	Bolu	1		2		1				1			
	Çorum			1									
	Tokat								1				
	Sinop	1		1							1		1
	Ordu	1	1	1								1	
	Düzce											1	
	Zonguldak					1	1		1		1		1
	Gümüşhane										1		
	Bartın										1		
Kastamonu									1				
Giresun										1			
Toplam		4	2	7	1	3	4	4	6	5	16	5	4
Akdeniz	Antalya		1		1						2	2	
	Adana		1					1	1			1	
	Isparta					1	1						
	Mersin										1		
	Antakya										1		
Toplam		2		1	1	1	1	1	1	4	3		
İç Anadolu	Kayseri		1					2				1	1
	Ankara										2		
	Konya	1							1				
	Niğde							1				1	
	Yozgat								1				
	Sivas								1		1	1	
Eskişehir									1		1		
Toplam		1	1	0				3	3	1	3	4	1
Doğu Anadolu	Erzincan				1						1		
	Malatya								1				1
	Elazığ											1	
Toplam				1					1		1	1	1
Güneydoğu Anadolu	Kahramanmaraş	1											
	Kilis	1						1					
	Mardin			1									
	Diyarbakır					1							
Toplam	2		1		1		1						
Yabancı Ülkeler	Yunanistan				1	1		1			1	2	1
	Bulgaristan								1		1	1	
	SSCB										1		
	Romanya										1		
Toplam				1	1		1	1		4	3	1	
Okunamayan		1						2					
Genel Toplam		20	14	18	21	32	32	30	35	22	68	28	19

* [Öğrenci Kayıt-Sicil Defteri: 1928-34], [s.y.]. [Öğrenci Kayıt-Sicil Defteri: 1935-40], [s.y.]. [Öğrenci Kayıt-Sicil Defteri: 1941-44], [s.y.]. [Öğrenci Kayıt-Sicil Defteri: 1944-48], [s.y.].

Burada birinci evrede görülen çeşitlilik korunmuş ama buna karşılık, Doğu Karadeniz haricinde, ülkenin doğusundan, bu on iki senelik süreç içerisinde toplam on kişi başvurmuştur. Yine de bir önceki evreye göre doğu illerinin çeşitliliğinin arttığı gözlemlenmektedir. Ancak her zaman olduğu gibi Marmara Bölgesi bu evrede de başvuru sıralamasında birinci sıradadır.

Bu incelemeden sonra, istatistik kayıtlarında bulunmaması dolayısıyla, 1937, 1936, 1935 mezunlarının detaylı incelemesi, Öğrenci Kayıt- Sicil Defterleri vasıtasıyla yapılacaktır:

1936-37 mezunları, ikişer sene okunan eski sistemin son mezunlarıdır. Dolayısıyla okula 1933-34 döneminde girmişlerdir. Bu döneme geri dönüp, incelendiğinde, Tâli 1'e kayıt olan 12 öğrencinin, 6'sının kaptan, 6'sının makine bölümünden olmak üzere hepsinin mezun olduğu görülmektedir²⁰³. Ancak sınıfta kalma durumunda, doğal olarak mezuniyet yılı değişecektir. Ya da bu sınıfa, üst sınıftan kalan bir öğrenci olmuş veya bir ara sınıfa giriş varsa, ilgili senenin mezun sayısı değişecektir. Bu nedenle, Mezunlar Derneği'nin yayını olan *Okul Mezunları* kitapçığındaki rakamın tutturulamaması, bir çelişki oluşturmamalıdır. Bu kitapçığa göre, 1936-37 dönemi için 5 kişi kaptan, 8 kişi makine sınıfından mezun olmuştur²⁰⁴. Bu 13 kişi, eğer olsa idi BİUM tablosunda görülecek rakam idi.

1935-36 mezunları incelendiğinde, bir sınıfta kalma durumu yok ise, çoğunlukla, 1932-33 girişlilerden oluşmalıdır. Bu dönemde Tâli 1'e kayıt olan 15 öğrenciden, 5'i kaptan, 5'i makine sınıfından olmak üzere 10 öğrenci mezun olmuştur. Diğerleri ya sınıf tekrar etmiş ya okulu terk etmiş veya ihraç edilmiştir²⁰⁵. Diğer yandan, *Okul Mezunları* kitapçığında bulunan yani BİUM'a veri olabilecek rakam 1935-36 mezunları için, 5 kişi Kaptan, 6 kişi Makine sınıfı mezunudur²⁰⁶.

1934-35 mezunları 1931-32 girişlilerden olabilecektir. Bu dönemin Tâli 1 sınıfına 16 kişi girmiştir. Bunların 4'ü kaptan, 7'si makine sınıfından olmak üzere mezun olmuşlardır²⁰⁷. 1934-35 mezunlarına derneğin kitapçığından bakıldığında, 6 kaptan, 8 makine mezunu vardır²⁰⁸.

BİUM istatistiklerinde bu yıllara ait bilgi olmadığından, Öğrenci Kayıt-Sicil Defterleri vasıtasıyla yapılan, bu detaylı tahlilden sonra, 1937-38'den itibaren BİUM

²⁰³ [Öğrenci Kayıt-Sicil Defteri: 1928-34], [s.y.].

²⁰⁴ [1909-2004 Mezunları Kitapçığı], s.18.

²⁰⁵ [Öğrenci Kayıt-Sicil Defteri: 1928-34], [s.y.].

²⁰⁶ [1909-2004 Mezunları Kitapçığı], s.17.18.

²⁰⁷ [Öğrenci Kayıt-Sicil Defteri: 1928-34], [s.y.].

²⁰⁸ [1909-2004 Mezunları Kitapçığı], s.17.

verileri derlenerek aşağıda tablo halinde verilmektedir. Bu tabloların orijinallerinde bazı yıllarda yüksek sınıflar 4,5,6'ıncı sınıflar olarak değil, 1,2,3'üncü sınıflar olarak gösterilmiştir. Aşağıdaki Tabloda düzen bozulmaması için bu yine 4,5,6 olarak gösterilmiş, fakat yanlarına parantez içinde 1,2,3 olarak belirtilmiştir. Bunun istisnası, son eğitim yılı olan 1945-46 öğrenim senesidir. Çünkü bu sene lise tamamen kalkmış, bu nedenle yüksek kısım artık bağımsız şekilde, 1,2,3'üncü sınıflardan oluşmuştur.

Okulun bütün öğrencilerin erkek olması dolayısıyla, orijinal BİUM tablolarında Erkek(E), Kadın(K) olarak sütun açılmış olmasına rağmen, bu tablolarda ayrıca belirtilmemiştir. Aynı şekilde yabancı öğrenci alımı olmadığından, bu başlığın da “boş” bir sütunla tabloda bulunması tercih edilmemiş ve bu sütun da açılmamıştır. Yine BİUM istatistiklerinde tek bir yıl “Lise 1, Lise 2, Kaptan 1, Kaptan 2, Makine 1, Makine 2” başlıklarıyla detaylandırılarak verilmiştir. Ancak bu dokuz seneyi içeren tabloda, standart görüntünün değişmemesi için, rakamlar toplam olarak yansıtılmıştır.

Tablo 2.10
1937-46 Arasında Yeni Kayıt ve Sınıflara Dağılım Durumu*

Yıllar	Zümreler	Yeni Kayıt	Bir yılda tahsili bırakanlar				Ders Kesimindeki Öğrenci durumu								Türk Parasız Yatılı
			Hastalık	Vefat	Ceza	Diğer	S1	S2	S3	S4 (S1)	S5 (S2)	S6 (S3)	Yekün		
1937-38	Lise Kısmı	21				5	21	12	11				44	44	
	Kaptan Kısmı									5			5	5	
	Makine Kısmı									8			8	8	
	Yekün	21				5	21	12	11	13			57	57	
1938-39	Lise Kısmı	24				2	24	19	11				54	54	
	Kaptan Kısmı	6								10	5		15	15	
	Makine Kısmı	1		1						6	7		13	13	
	Yekün	31		1		2	24	19	11	16	12		82	82	
1939-40	Lise Kısmı	25				10	28	20	18				66	66	
	Kaptan Kısmı									12	9	5	26	26	
	Makine Kısmı		1	1						8	5	7	20	20	
	Yekün	25	1	1		10	28	20	18	20	14	12	112	112	
1940-41	Lise Kısmı	30		1			32	21	16				69	69	
	Kaptan Kısmı									9	12	9	30	30	
	Makine Kısmı		1							7	8	4	19	19	
	Yekün	30		1			32	21	16	16	20	13	118	118	
1941-42	Lise Kısmı	35		1		1	35	33	21				89	89	
	Kaptan Kısmı									8	9	12	29	29	
	Makine Kısmı									7	7	8	22	22	
	Yekün	35		1		1	35	33	21	15	16	20	140	140	
1942-43	Lise Kısmı	22	1			3	26	34	28				88	88	
	Kaptan Kısmı				1					12	8	9	29	29	
	Makine Kısmı									8	7	7	22	22	
	Yekün	22	1		1	3	26	34	28	20	15	16	139	139	
1943-44	Lise Kısmı	70		1			47	46	34				127	127	
	Kaptan Kısmı									11	12	8	31	31	
	Makine Kısmı									15	7	7	29	29	
	Yekün	70		1			47	46	34	26	19	15	187	187	
1944-45	Lise					3		32	40				72	72	
	Güverte	10				1				31	12	11	54	54	
	Makine	18				3				29	13	7	49	49	
	Yekün	28				7		32	40	60	25	18	175	175	
1945-46	Lise				3			26					26	26	
	Güverte	25			3					23	27	12	62	62	
	Makine	34			3	1				30	26	13	69	69	
	Yekün	59			9	1		0	26	53	53	25	157	157	

* Maarif 1937-1938 İstatistiği No:145, s.290,291. Maarif İstatistiği 1938-1939 No: 186, s.436,437. Maarif İstatistiği 1939-1940 No: 187, s.438,439. Maarif İstatistiği 1940-1941 No: 199, s.462,463. Maarif İstatistiği 1941-42 No:227, s. 474,475. Milli Eğitim İstatistikleri 1942-1943 No: 238, s.490,491. Milli Eğitim Meslek, Teknik ve Yüksek Öğretim İstatistikleri 1943-1944 No: 248, s.154,155. Milli Eğitim Meslek, Teknik ve Yüksek Öğretim İstatistikleri 1944-1945 No: 272, s.170,171. Milli Eğitim Meslek, Teknik ve Yüksek Öğretim İstatistikleri 1945-1946 No: 282, s.184,185.

Bu Tabloda ilk dikkati çeken okulun öğrenci sayısındaki büyük artıştır. Yirmili, otuzlu rakamlarla başlayan öğrenci sayısı bu evrede yüz yetmiş, yüz seksenleri bulmuştur. Diğer dikkat çekecek nokta ise tabloda çelişkili görülebilecek olan, “yeni kayıt” olanlarla, “S1” yani Tâli 1 (veya Lise 1) sınıfının mevcudu arasındaki farktır. Ancak bu fark şöyle yorumlanmalıdır: Eğer S1 mevcudu yeni kayıt olanlardan fazla ise S2’den sınıfta kalanlar vardır. Diğer yandan eğer S1 mevcudu yeni kaydolandan az ise, bu, yeni kayıtların diğer sınıflara, örneğin S2 veya S3’e ara girişleri de içerdiğini göstermektedir. Bu Tabloda görülen bir başka değişiklik ise 1944-45 eğitim yılı yani lise girişlerinin bitmesi ile okulda bir terminoloji değişiminin yaşanmasıdır. Böylece Kaptan sınıfları artık Güverte olarak adlandırılmaktadır.

Ayrıca, 1938 ve 1939’da (S2) ve (S3) sütunlarının boş olduğuna dikkat edilmelidir. Bu yıllarla ilgili yönetmelikler incelenirken lise ve yüksek bölümün üçer yıla çıkarıldığı olduğu görülmüştü. Bu nedenle alttan sınıf gelmediği için bu sınıflar açılmamış ve mezun verilmemiştir. Benzeri bir durum 1946 için de geçerlidir. Okul artık yüksek eğitimini dört sene olarak vermektedir. Bu nedenle 1946’da mezun yoktur. Bu durumlar, aşağıdaki Tablonun incelenmesiyle daha netleşebilir.

Aşağıdaki Tabloda, aynı döneme ait sınıf geçme-kalma durumu ve diploma alarak mezun olanların sayısı görülebilecektir.

Tablo 2.11
1937-46 Arasında Sınıf Geçme ve Mezuniyet Durumu*

Yıllar	Zümreler	Sınav Sonunda Sınıf Geçenler					Diploma Alanlar	Sınıfta Kalanlar	Yekün
		Birden ikiye	İkiden Üçe	Üçten Dörde	Dörtten Beşe	Beşten Altıya			
1937-38	Lise Kısmı	19	11	9					39
	Kaptan Kısmı				5				5
	Makine Kısmı				8				8
	Yekün	19	11	9	13				52
1938-39	Lise Kısmı	19	18	11				6	54
	Kaptan Kısmı				9	5		1	15
	Makine Kısmı				5	7		1	13
	Yekün	19	18	11	14	12		8	82
1939-40	Lise Kısmı	21	15	16				14	66
	Kaptan Kısmı				12	9	5		26
	Makine Kısmı				7	4	7	2	20
	Yekün	21	15	16	19	13	12	16	112
1940-41	Lise Kısmı	32	20				15	2	69
	Kaptan Kısmı				9	12	9		30
	Makine Kısmı				7	8	4		19
	Yekün	32	20		16	20	28	2	118
1941-42	Lise Kısmı	31	28	21				9	89
	Kaptan Kısmı				8	9	12		29
	Makine Kısmı				7	7	8		22
	Yekün	31	28	21	15	16	20	9	140
1942-43	Lise Kısmı	26	34	26				2	88
	Kaptan Kısmı				12	8	9		29
	Makine Kısmı				7	7	7	1	22
	Yekün	26	34	26	19	15	16	3	139
1943-44	Lise Kısmı	32	40	33				22	127
	Kaptan Kısmı				11	11	8	1	31
	Makine Kısmı				13	7	7	2	29
	Yekün	32	40	33	24	18	15	25	187
1944-45	Lise		29	40				3	72
	Güverte				28	12	11	3	54
	Makine				26	13	7	3	49
	Yekün		29	40	54	25	18	9	175
1945-46	Lise						26		26
	Güverte	22	27	12				1	62
	Makine	30	24	13				2	69
	Yekün	52	51	25			26	3	157

* Maarif 1937-1938 İstatistiği No:145, s.290,291. Maarif İstatistiği 1938-1939 No: 186, s.436,437. Maarif İstatistiği 1939-1940 No: 187, s.438,439. Maarif İstatistiği 1940-1941 No: 199, s.462,463. Maarif İstatistiği 1941-42 No:227, s. 474,475. Milli Eğitim İstatistikleri 1942-1943 No: 238, s.490,491. Milli Eğitim Meslek, Teknik ve Yüksek Öğretim İstatistikleri 1943-1944 No: 248, s.154,155. Milli Eğitim Meslek, Teknik ve Yüksek Öğretim İstatistikleri 1944-1945 No: 272, s.170,171. BİGM, Milli Eğitim Meslek, Teknik ve Yüksek Öğretim İstatistikleri 1945-1946 No: 282, s.184,185.

Öğrenci yapısını anlamak için okul kayıtları incelenirken, Öğrenci-Kayıt Sicil Defter'nde, 1945-46 ders yılında okulda okuyan öğrencilerin büyük çoğunluğuna benzeri yapıda bir ceza verildiği görülmüştür. Bu irdelendiğinde ortaya şöyle bir sonuç çıkmıştır: 134 öğrenci ceza almış, 9 öğrenci ihraç edilmiş, sadece 5 öğrenci ise ceza almamıştır. Ceza almayan bu öğrencilerin o gün okulda olmaması ihtimal dahilindedir²⁰⁹.

Bu olayın ne olduğu konusunda araştırma yapılırken bir okul mezununun yazdığı anı kitabında olayın gelişiminin anlatıldığı görülmüştür. Buna göre; iki öğrenci arasında neden çıktığı belli olmayan bir kavga yaralamaya dönüşmüş ve bunu yapan öğrencinin sicil notları dolduğu için okuldan çıkarılmasına karar verilmiştir. Ancak bir şekilde diğer öğrencilere haber yayılarak, böyle bir çıkarmanın olmaması gerektiği düşünülmüş ve öğrenciler de Müdür'ü protesto etmiştir. Ancak Müdüriyet bunu toplu bir hareket olarak görmüş ve buna göre tedbir almıştır. Hatta daha sonra okula Hamdullah Suphi Tanrıöver getirtilerek, birlik beraberlik konusunda bir söylev verdirilmiştir²¹⁰. Daha sonra ihraç edilen öğrenciler açtıkları davaları kazanarak okula geri dönmüşlerdir.

2.4. ÖĞRETMEN PROFİLİ

Öğretmenlerin kalifikasyonu doğrultusunda, BİUM tarafından yapılan istatistik çalışmaları, bu çalışmanın yapılmadığı 1934-37 yılları haricinde, aşağıda yansıtılmaktadır. BİUM'un belirlediği başlıklar olan Türk (T), Yabancı (Y) ve Müşterek (M) ayırımına göre detaylandırılan öğretmenler için “müşterek” neyi ifade etmektedir anlayamamıştır. Bir tahmin yapmak gerekirse, bunların başka okullarda da eğitim veren öğretmenler olacağı düşünülebilir.

²⁰⁹ [Öğrenci Kayıt-Sicil Defteri: 1944-48], [s.y.].

²¹⁰ Refik Akdoğan, “Altmış Yılın Hesabı”, [Basılmamış Kitap], s.38.

Tablo 2.12
1937-46 Arasında Öğretmen Yapısı *

	Profesör ve Öğretmenlerin Menşeleri								
	Üniversite Mezunları			Yüksek Okul Mezunları			Diğer	Vekiller	Yekün
Yıllar	T	Y	M	T	Y	M			
1937-38	3		2	12	1		1		19
1938-39	3		2	16					21
1939-40	3		3	16					22
1940-41	3		3	15					21
1941-42							21		21
1942-43	3		3	16					22
1943-44	3		3	16			2		24
1944-45	3		1	20		1	3		28
1945-46	2			13	3	6	1	3	28

* BIUD, **Maarif 1937-1938 İstatistiği No:145**, İst., Sühulet Basımevi,1939, s.294. BİUM, **Maarif İstatistiği 1938-1939 No: 186**, Ank., Ulusal Matbaa, 1942, s.442,443. BİUM, **Maarif İstatistiği 1939-1940 No: 187**, Ank., Ulusal Matbaa, 1942, s.442,443. BİUM, **Maarif İstatistiği 1940-1941 No: 199**, Ank., Ankara Basım ve Ciltevi, 1943, s.468,469. BİUM, **Maarif İstatistiği 1941-42 No:227**, Ank., Ankara Basım ve Ciltevi, 1944, s. 476. BİGM, **Milli Eğitim İstatistikleri 1942-1943 No: 238**, Ank., [y.y.], 1945, s.496,497. BİGM, **Milli Eğitim Meslek, Teknik ve Yüksek Öğretim İstatistikleri 1943-1944 No: 248**, [y.y.], Pulhan Matbaası, 1946, s.162,163. BİGM, **Milli Eğitim Meslek, Teknik ve Yüksek Öğretim İstatistikleri 1944-1945 No: 272**, [y.y.], Pulhan Matbaası, 1947, s.180,181. BİGM, **Milli Eğitim Meslek, Teknik ve Yüksek Öğretim İstatistikleri 1945-1946 No: 282**, [y.y.], Pulhan Matbaası, 1947, s.196,197.

Bu Tabloda detaylandırılan kadronun hepsi “öğretmen” unvanı ile yer almaktadır. Karşılaştırma imkanı yaratabilmek için verilen örneklerden, örneğin Ankara Hukuk Fakültesi’nde 1937-38 yılı için “Ordünaryüs ve doçent” kadrosu, Ankara Yüksek Ziraat Enstitüsü’nde, “Ordinaryüs, Profesör, Doçent, Asistan, Tercüman, Öğretmen” kadrosu, İstanbul Yüksek Mühendis Mektebi’nde, “Müderriş, Muallim, Asistan” kadrosu bulunduğunu belirtmek gerekir. Yıllar ilerledikçe okulun bu yapısında bir değişiklik olmamıştır. 1944-45 yılı için örneğin İstanbul Güzel Sanatlar Akademisi’nde iki yabancı profesör bulunduğu görülmüştür. İstanbul Yüksek Ekonomi ve Ticaret Okulu’nda ise benzer biçimde sadece öğretmen kadrosu bulunmaktadır

Bu evrede öğretmen isimleri konusunda en somut belge EK-65’de görülebilecek maaş listesidir. 23/6/1934 tarihli bu belge döneminde Zeki Sak Bey’in müdür olduğu anlaşılmaktadır. Ancak bu önemli belgeye rağmen okulun toplam öğretmen kadro sayısının bu listedeki kadar olup olmadığı kesinleştirilememiştir.

Ayrıca listede İngilizce öğretmeni Ethem Bey'in alt satırında, (“) konulmak suretiyle bir tekrar yapılmıştır. Bu bir yanlışlık mıdır yoksa aynı isimde iki İngilizce öğretmeni mi vardır, bu da anlayışlamamıştır. Listenin sonunda fabrika öğretmenliğinde iki kadronun boş olduğu görülmektedir. Bu belgeye göre; 1934 itibarıyla okulda bulunan öğretmenlerin listesi aşağıdadır:

Tevfik Bey,	Tabiiyat Muallimi
Hüsnü Bey,	Tabiiyat Muallimi (Kütüphane ve Laboratuar)
Kazım Bey,	Riyaziye Muallimi
Kamil Bey,	Riyaziye Muallimi
Hasan İsmail Bey,	Gemicilik Muallimi
Hayri Bey,	Seyrisefain Muallimi
Sırrı Bey,	Makine Muallimi
Harun Bey,	İnşaiye Muallimi
Mekki Bey,	Deniz Ticareti Hukuk Muallimi
Tevfik Bey,	Kuvve-i Tahammüliye Escamı ve Termodinamik Muallimi
Nuri Bey,	Fabrika Muallimi
Abdülkerim Bey,	Motörcülük Muallimi
Niyazi Tevfik Bey,	Tarih Muallimi
Selahattin Bey,	Spor Muallimi
Rıfat Bey,	Kimya Muallimi
Sait Necati Bey,	Türkçe Muallimi
Saim Nuri Bey,	İktisat Muallimi
Celal Bey,	Coğrafya Muallimi
Ethem Bey,	İngilizce Muallimi
Celal Tevfik Bey,	Hıfzısıhhi Bahri Muallimi

Bu listedeki isimler haricinde olabilecek öğretmenlerin tespiti için mezunlarla bir görüşme yapılmıştır. Bu görüşmede, bazı mezunların coğrafya öğretmeni Celal Bey ve tarih öğretmeni Niyazi Tevfik Bey ile okudukları anlaşılmıştır. Bu mezunlar ayrıca listede Mekki Bey olarak görülen hukuk öğretmenin Mekki Hikmet Gelenbe, Rıfat Bey'in de Rıfat Yenice olduğunu (Bkz.:EK-80) belirtmiş ve bu listede bulunmayan seyir öğretmeni Hayrettin Karaaslan, makine öğretmeni Lütfullah

Güneralp (Mk.'35) isimlerini hatırlamışlardır. Ayrıca Rıfat Yenice ve Niyazi Tevfik'in Kabataş Lisesi öğretmenlerinden olduğunu da belirtmişlerdir. Bunların yanı sıra, sahalardan bulunan 1942, 1944, 1946 gibi tarihler not edilmiş bazı fotoğraflar incelenirken bir sınıf fotoğrafında görülen öğretmenin, tarih öğretmeni Abidin Daver olduğu ifade edilmiştir²¹¹. (Bkz.:EK-81)

Bunların dışında "Ders Programı" başlığı altında, okul ile ilgili bulunabilen kitap listesi verilirken, bunların hepsinin, okulun öğretmenleri tarafından yazıldığı görülmüş idi. Aşağıda gerek bu kitaplar dolayısıyla, gerekse mezunların hatırlayabildikleri kadarıyla tespit edilebilen öğretmenlerin listesi verilmiştir:

Ethem Bapçum,	İngilizce Öğretmeni,
M. Abdülkerim Aytan,	Makine ve Motor Öğretmeni,
Lütfullah Güneralp,	Makine Öğretmeni,
Şevket Doruker;	Deniz Nakliyatı Öğretmeni,
Hayri Baran,	Gemicilik Öğretmeni,
Celal Sayan,	Meteoroloji Öğretmeni,
Hayrettin Karaaslan,	Seyir Öğretmeni,
Kamil Eyice,	Gemi Seyri ve Riyaziye Öğretmeni,
Abdüllatif Hizer,	Riyaziye Öğretmeni,
Haydar Niyazi,	Riyaziye Öğretmeni,
Kazım Mutlu,	Riyaziye Öğretmeni ²¹²

Bu öğretmenlerden Hayri [Hayrettin] Baran hem deniz ticaret okulu mezunu hem de Türkiye'nin en eski ve büyük armatörlük firmalarından birinin kurucusudur. Celal Sayan okulun ilk müdürüdür. Kamil Eyice ise Türkiye'nin önemli sanat tarihçilerinden Semavi Eyice'nin babasıdır. Ayrıca Semavi Eyice'nin kardeşi Suavi Eyice de üçüncü evrede okulun öğretmenlerinden olacaktır.

²¹¹ Refik Akdoğan (Gv.'48), Namık Assena (Gv.'43), Bedrettin Gürdrama (Mk.'47: Makine bölümü 1947 mezunu).

²¹² Kazım Mutlu ismine Deniz dergileri incelenirken rastlanmış, Deniz Harp ve Deniz Ticaret Okulları Riyaziye Öğretmeni olarak not alınmış, fakat daha sonra bu dergi bulunamamıştır. Ancak EK-65'de verilen öğretmen listesinde de riyaziye öğretmeni olarak Kazım Bey'in görülmesi nedeniyle bu listeye alınmıştır.

2.5. OKUL YERLEŞKESİ

Okul'un bu evresinde öğrenci sayısının iyice artmasıyla birlikte okulun büyütülmesi ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Bakanlık yıllığında “mükemmel yatakhaneleri, banyo daireleri ve jimnastik haneyi” içerdiği ifade edilen²¹³ bu modern binanın yapımına dair, aynı yılda bulunan fotoğraf eklere konulmuştur (Bkz. EK-83). Bu konuda yapılan inşaatın, umulan sürede bitmeyerek, bir sonraki mali yıla aktarılması nedeniyle hazırlanan 13 Mayıs 1937 tarih, 2/ 6580 sayılı Kararname'den²¹⁴ detaylar öğrenilebilmektedir. Buna göre okula 55.438,56 lira keşifli, ek bina olduğu tahmin edilen bir pavyon ve 18.759,22 lira keşifli kalorifer inşaat ve tesisatı yapılmaktadır. Bu Kararname de diğerleri gibi, Atatürk ve bütün İcra Vekilleri Heyeti'nce imzalanmıştır. 1937-38 girişli mezunlardan öğrenildiği kadarıyla bu yatakhaneyi ilk onlar kullanmışlardır²¹⁵. Ayrıca, okulun bu dönemle ilgili tanıtım kitapçığında da tenis kortları, voleybol yeri, jimnastik hanesi, banyo daireleri, reviri olduğu belirtilmektedir²¹⁶. Okul bahçesine bulunan ve eklerdeki çeşitli fotoğraflarda görülen havuzun da 1940'da yapıldığı anlatılanlar arasındadır²¹⁷.

Bir süre sonra 1944'de, bu yeni bina ile derslerin görüldüğü tarihi bina arasında bir asma köprüyü andıran biçimde yani geçiş sağlayacak şekilde atölyelerin üstüne bir kat daha inşa edilmiştir. Buna dair resmi bir bulgu yok ise de dönemin öğrencileri inşaattan bahsetmişlerdir²¹⁸.

Bu evre içinde, okula sanat eserleri de kazandırılmıştır. Ali Çetinkaya'nın Vekâleti, Sururi Devrimer'in Müdürlüğü sırasında İbrahim Çallı'ya yağlı boya tablolar yaptırılmıştır. Bunlar oldukça büyük, 3x4 boyutunda gemi tablolarıdır. Biri Normandie Transatlantik'i, diğeri Cutty Sark yelkenlisidir. (Bkz.:Ek-84) Tablolar müdüriyetin ve dersliklerin bulunduğu tarihi binanın, ana giriş kapısının iki yan duvarına asılmıştır. Çalışmalar, Çallı ve asistanı tarafından okulun spor salonunda yürütülürken, meraklı öğrenciler tarafından izlenmiştir²¹⁹. Ancak, okulun sonraki yıllarda, Tuzla'ya taşınması sırasında bu kadar değerli sanat eserlerinin de taşınması düşünülmemiş ve Ortaköy'de bugün lise olarak kullanılan binada bırakılmıştır. Bugün halen bu binada eserler görülebilir.

²¹³ **Türk Deniz Ticareti**, s.91.

²¹⁴ **BCA**, Bakanlar Kurulu Kararları (1928 ve Sonrası), 74 39 12, (13 Mayıs 1937).

²¹⁵ Namık Assena (Gv.'43).

²¹⁶ **Yüksek Deniz Ticareti Mektebine Girecek Olanlara Bilgi (1938)**, s.2.

²¹⁷ Namık Assena (Gv.'43).

²¹⁸ Refik Akdoğan (Gv.'48).

²¹⁹ Mümtaz Diker, **a.g.m.**, s.16,20.

2.6. OKUL GEMİLERİ

Eğitim sistemi ve ders programında köklü değişiklikler yapan okulun, çok spesifik bir eğitim vermesi nedeniyle, bunları uygulama alanı yaratacak bir gemisinin olması mutlak şarttır. Sadece deniz yolları gemilerinde yapılan stajlar yeterli olamaz. İşte bu nedenle okula çeşitli, küçük tipte yani kısa yol yapılabilecek deniz taşıtlarının yanı sıra, ilk defa 1935’de Söğütlü Yatı’nın okul gemisi olarak verildiğinden bahsedilmektedir²²⁰. Fakat daha önce de bahsi geçen, 1994’de okul gemisi ödeneği için TBMM’ye sunulan önerge gerekçesinde²²¹ Söğütlü yatının isminin geçmesinden başka bu konuda resmi bir belgeye rastlanmamıştır. Oysa, küçük bir motor olarak tarif edilebilecek “Nil Muşu”nun bile, okula devri, İcra Vekilleri Heyeti’nin 15/7/1934 tarihli ve 2/ 1042 sayılı Kararı ile²²² olmuştur. okulun deniz araçlarından olan Nil Muşu’nun bir özelliği de, Atatürk’ün sekiz yıl aradan sonra İstanbul’a gelişinde, O’nu Ertuğrul Yatı’ndan alıp karaya taşıyan araç olmasıdır²²³. (Bkz.: EK-85) Bu bilgilerden başka, okul mezunları ile yapılan görüşmelerde Söğütlü ve Ertuğrul’un okulun önünde demirde durdukları ifade edilmiştir. (Bkz.:EK-86,87) Ancak okula giriş yılı itibariyle bu mezunlar, gemilerin okul gemisi olarak kullanıldığına şahit olmamışlardır²²⁴.

1937 ve 1938 yılları için hazırlanan tanıtım kitapçıklarında²²⁵ okulun iki tatbikat gemisi, iki motoru, çeşitli yelkenli filika ve futaları olduğu belirtilmişse de isim olarak bahsedilmemiştir. Fakat öte yandan Deniz Dergisinin Şubat 1937 sayısında yayınlanan Fuat Pirali’nin yazısında “bizim de bir okul gemimiz olmalı, bu dileğim tahakkuk ederse şükran ve minnet ile dua edeceğim” denilerek okul gemisi olmadığının altı çizilmiştir²²⁶. Bu durumda büyük ihtimalle, 1937’nin sonlarına doğru okul bir tatbikat gemisine kavuşmuştur.

Bu konudaki bir başka bulgu ise, kaptan Süreyya Gürsu’nun okul ile ilgili bir makalesinde; okulun Söğütlü ve Balık adında iki okul gemisine ve ayrıca iki adet

²²⁰ **Türk Deniz Ticareti**, s.91. Orhan Kızıldemir, “Memleketimizde Denizcilik Okullarının Tarihçesi”, **Denizati**, S: 9-10 (Eylül-Ekim 1981), s.5.

²²¹ “İTÜ Denizcilik Fakültesine eğitim gemisi için ödenek”, **Denizati**, s.43.

²²² **BCA**, Bakanlar Kurulu Kararları (1928 ve Sonrası), 47 52 2, (15/7/ 1934).

²²³ Süheyl Peyker, “Atamızın İstanbul’a İlk Gelişi: Acıklı Ayrılışı”, **Deniz**, S: 42, (Birincikanun 1938), s.6.

²²⁴ Refik Akdoğan (Gv.’48).

²²⁵ **Yüksek Deniz Ticareti Mektebine Girecek Olanlara Bilgi (1937)**, s.3. **Yüksek Deniz Ticareti Mektebine Girecek Olanlara Bilgi (1938)**, s.2.

²²⁶ Fuat Pirali, “Kendine güvenen denizci”, **Deniz**, S: 20(1 Şubat 1937), s.23.

yelkenli altı çifte, bir adet beş çifte, iki adet tatbikat motoru, iki adet dingi, üç adet futa, bir adet üç çifte,iki adet iki çifte sahip olduğundan bahsetmesidir²²⁷.

1945 Talimatnamesi'nde ve 1946 tarihli *Öğrencilerin Okul İçinde ve Dışında Bağlı Buldukları Durumu Bildiren Yönetmelik*'te, tatbikat gemisi ile ilgili atıflarda bulunulmuş, ama isim verilmemiştir.

Okulun ikinci evresinde, okul gemisinin yanı sıra bir kotraya da sahip olmasının hikayesini bir okul mezunu anılarında anlatmaktadır²²⁸. 1938'de Celal Bayar'ın oğlu Refii Bayar, *Yıldız* adlı kotrayı okula bağışlamıştır. (Bkz.:EK-88) Bu dönemde, okulun bağlı bulunduğu İktisat Vekâleti'nin başında Celal Bayar vardır. Anılarını anlatan okulun yaşayan en eski ve faal mezunlarından, Mezunlar Derneği kurucusu, Namık Assena'dır. Kendisi bir grup sınıf arkadaşı ve gemicilik öğretmeniyle beraber kotrayı teslim almaya gitmiştir.

Bu dönemde okula devredilen ve uzun yıllar kalıcı olan bir başka okul gemisi, önceki adı *Balık* olan bir gemidir. (Bkz.:EK-89) Bir kaynağa göre 1936²²⁹, bir başka kaynağa göre 1937²³⁰ yılında okula devredilen bu gemi, daha önce Balıkçılık Enstitüsü'ne aittir. Yukarıda yapılan tespit doğrultusunda devir yılın 1937 olması daha gerçekçi bir sonuçtur. Gemi Balıkçılık Enstitüsünden devralındığı için Balık ismini taşımaktadır. Ancak Yüksek Deniz Ticareti Mektebi'ne devrolduktan sonra, ismi ile gördüğü hizmet arasında bir bağ bulunmaması dolayısıyla isim değişikliği için, Münakalat Vekâleti tarafından, 10/9/1940'da Başvekâlet'e başvurulmuştur²³¹. Burada okul gemisi için talep edilen isim, camia tarafından her zaman sevgi ve saygıyla anılan Hamit Naci'dir. Başvuru altı gün içinde kabul edilmiş ve geminin adı *Hamit Naci* olmuştur. Gemi uzun yıllar boyunca okula hizmet etmiştir. Bu gemi 1916'da Glasgow'da denize indirilmiştir. İlk ismi Serotris'tir. Daha sonra ismi Rinovya olarak değişmiştir. Boyu 39.76m., eni 7.01m.dir. [Derinliği 4.10m-grt x nrt x dwt 327 x 222 x 725] Makinesi T3 silindirli 255 beygir gücündedir²³².

²²⁷ Süreyya Gürsu, "Yüksek Deniz Ticaret Mektebinde Gördüklerim", **Deniz**, S: 23, (1 Mayıs 1937), s.12.

²²⁸ Refik Akdoğan, "Yüksek Deniz Ticaret Mektebinin Yıldız Kotrası", **Denizcilik Dergisi**, S: 8 (Haziran-Temmuz 2002), s.72,73.

²²⁹ **Türk Deniz Ticareti**, s.91.

²³⁰ **Türkiye Cumhuriyeti 1923 50 Yıl 1973**, s.221.

²³¹ **BCA**, Muamelat Genel Müdürlüğü, 191 312 10, (16/9/1940).

²³² Oktay Sönmez, **Anılarda Gemiler Ufkun Ötesinde Kayboldular**, 2.bs., İst., Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2008, s.150.

3. BÖLÜM:

YÜKSEK DENİZCİLİK OKULU (03/06/1946 - 18/08/1981)

Okulun 1946'da Yüksek Denizcilik Okulu adını almasıyla başlayan ve 1980 askeri müdahalesi sonrasında Deniz Kuvvetleri Komutanlığı'na devredilmesiyle sona eren üçüncü evre, otuz beş yılı aşkın bir süreyi kapsamaktadır. Bu evrenin sonunda okul, Denizcilik Yüksek Okulu adını alacaktır²³³. Doğal olarak, bu kadar uzun bir süreç için, aktarılması gerekenler diğer evrelere göre daha fazladır. Bu nedenle örneğin; bu evrede çok daha fazla yönetmelik bulunduğundan, maddelerin detayına girmek yerine belli başlı değişiklikler üzerinden gidilerek açıklama yapılması ya da her yıl değişen ders programlarını yansıtmak yerine en belirgin değişikliğe sahip olanların seçilmesi tercih edilmiş, daha çok karşılaştırma imkânı yaratacak bir aktarım yapılmaya çalışılmıştır. Üçüncü evrenin araştırılması sırasında dikkat çeken nokta belge sayısı ve kalitesindeki göreceli düşüştür. Örneğin, en önemli kaynakların bulunduğu Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi'nde 1970-80 arası için aşağıda kullanılan birkaç belge ve kullanılmaya ihtiyaç duyulmayan yiyecek alımlarına dair az sayıda Kararname'den başka önemli bir veriye ulaşılamamıştır. Keza okul arşivinde bulunan kayıtlarda da sistematik bir düzene rastlanmadığı gibi, ihtiyacı tam olarak karşılayacak verilere de erişilememiştir. Bu bölümde, bu şartlar altında elde edilen verilerle, okulun gelişimi kronolojik olarak incelenecektir.

3.1. İDARİ YAPI

3.1.1 YÖNETMELİKLER VE YÖNETİCİLER

3/6/1946 tarihli, 4915 numaralı Kanun ile okulun adı Yüksek Denizcilik Okulu olarak değişmiştir. Bundan önce benzeri değişiklikler Kararnameler ile yapılırken, bu defa değişiklik Kanun olarak yayınlanmıştır. “*Yüksek Denizcilik Okulu ve Denizcilik Meslek Okul ve Kursları Hakkında Kanun*”²³⁴ adıyla yayınlanan bu Kanun'a, bundan sonra çıkarılacak olan Kanun, Kararname, Tüzük veya

²³³ Resmi Gazete, 20 Ağustos 1981, S: 17434.

²³⁴ Resmi Gazete, 8 Haziran 1946, S:6328.

Okul tarihinde çok önemli bir yer tutan bu Kanun, 2/3/2005'de kabul edilen 5310 sayılı Kanun ile yürürlükten kaldırılmıştır. Bkz. Resmi Gazete, 15 Mart 2005, S: 25756.

Yönetmelikler'in atıf verilerek çıkarıldığı görülmüştür. Bu nedenle bu Kanun'un "Kuruluş Kanunu" olarak nitelendirilmesi de mümkün olabilecektir. Kanun'un birinci maddesi şöyledir:

"Madde 1- Ulaştırma Bakanlığına bağlı (Yüksek Deniz Ticaret Okulu) nun adı (Yüksek Denizcilik Okulu) olarak değiştirilmiştir."²³⁵

Okulun parasız ve yatılı olduğunu ama isteyenlerin de ücretini vererek bu okulda okuyabileceklerini belirleyen 3. madde, başka önemli şartları da belirlemektedir. Bu maddeye göre ayrıca, parasız yatılı öğrencilerden kendi istekleriyle veya inzibati nedenlerle okuldan ayrılanların, tahsil giderlerini faiziyle birlikte ödemesi gerekmektedir. Yine aynı madde'de, mecburi hizmetin bir kısmı ya da tamamının Ulaştırma Bakanlığı'nın izniyle özel kişilere ait Türk ticaret gemilerinde geçirilebileceği belirlenmiştir. Okulun bu dönemdeki öğrencileriyle yapılan röportajlarda ortaya çıkan önemli sorunlardan birinin "mezun olduktan sonra görev yapacak gemi bulunamaması" olduğu belirtilirse bu maddenin de önemi ortaya çıkacaktır.

Böylece Kanun'da Madde 1 ile okulun adının değişimi açıklanırken, Madde 3 ile de temel karakteristik özelliği olan parasız yatılı olma statüsü değiştirilmiştir. Bu doğrultuda paralı öğrenci alma yolu açılmıştır.

Bu Kanun kapsamında belirlenen okul kadrosunun önceki yıllara oranla, daha gelişmiş bir yapıda olduğu Tablo 3.1'de görülebilecektir.

²³⁵ **Resmi Gazete**, 8 Haziran 1946, S: 6328.

Tablo 3.1
1946'da Okulun Kadro ve Maaş Yapısı*

Görev çeşidi	Sayı	Aylık (Lira)
Yüksek Denizcilik Okulu		
Okul Müdürü	1	100
Müdür Yardımcısı (Öğretim)	1	80
Müdür Yardımcısı (Kurslar)	1	80
Müdür Yardımcısı (Dahiliye)	1	70
Öğretim Şubesi		
Öğretmen	3	100
Öğretmen	4	90
Öğretmen	4	80
Öğretmen	4	70
Öğretmen	4	60
Öğretmen Yardımcısı	4	40
Öğretmen Yardımcısı	4	35
Kitaplık Müdürü	1	50
Memur	1	25
Tatbikat Gemisi Kaptanı	1	90
Tatbikat Gemisi Birinci Zabiti	1	80
Tatbikat Gemisi Başmakinisti	1	80
Tatbikat Gemisi İkinci Makinisti	1	70
Tatbikat Gemisi Sıhhat Memuru	1	35
Tatbikat Gemisi Levazım Şefi	1	35
Kurslar Şubesi		
Kurs Öğretmeni	3	70
Kurs Öğretmeni	3	60
Kütük Şefi	1	40
Dahiliye Şubesi		
Doktor	1	60
Dahiliye Şefi	1	50
Dahiliye Şefi	3	40
Kütük Memuru	1	25
İşlemler Şubesi		
İşlemler Şefi	1	50
Saymanlık Şefi	1	40
Mutemet	1	35
Ayniyat Saymanı	1	40
Ayniyat Memuru	1	25
Ambar Şefi	1	40
Satınalma Şefi	1	35
Dosya ve Kağıt Memuru	1	25
Ek Görev Tazminatı		
Laboratuvar Şefi	2	170
Laboratuvar Şefi	2	140

*Resmi Gazete, 8 Haziran 1946, S: 6328.

Bu cetveldeki öğretmen kadrosu, 7/10/1946 tarihinde yapılan bir istekle, arttırılmıştır²³⁶. Diğer yandan, bu tabloda hizmetliler gösterilmemiştir. Bu yapı aşağıda 1951 Yönetmeliği incelenirken görülecektir. Bir önceki evrede incelenilen, 1934 ve hatta 1945 Kadro ve Maaş Yapısı'na göre, 1946'da daha profesyonel bir yapılanmaya gidildiği yukarıdaki tablo vasıtasıyla görülmektedir.

1946 tarihli ve 4915 sayılı Kanun neticesinde, Yüksek Denizcilik Okulu'na ait ilk Yönetmelik olan *1946 Yönetmeliği*²³⁷, 1945 Talimatnamesi'ne göre değişiklikler oluşturularak yeniden hazırlanmıştır. Bu değişikliklerin en önemlilerini içermesi nedeniyle, 1. madde aynıyla aşağıda verilmektedir:

“MADDE 1: Ticaret gemilerine güverte zabiti (Öğrenim süresi dört yıl) ve deniz makine mühendisi (Öğrenim süresi dört yıl) yetiştirmek ve yüksek dereceli olmak üzere açılmış olan ‘YÜKSEK DENİZCİLİK OKULU’ Ulaştırma Bakanlığına bağlı olup yatılı ve parasızdır.

Okul'a ayrıca yatılı ve paralı öğrenci de alınabilir. Bu gibi öğrencilerin sayısı ve ücreti ve bu ücretlerin ödeneceği taksitler Ulaştırma Bakanlığı tarafından belirlenir. Bu kabil öğrenciler, öğretim süresince, ücretsiz öğrenciler hakkındaki bütün hükümlere tâbidir.”²³⁸

Maddenin birinci paragrafında görüldüğü gibi, 1945 Talimatnamesi'nde yer aldığı halde hiç uygulanmadığı tespit edilen, makine bölümü için beş yıllık eğitim süresi, bu Yönetmelik'te, uygulamada var olan şekliyle, dört yıl olarak ifade edilmiştir. Ayrıca, yine 1945 Talimatnamesi'nde makine bölümü mezunları için “mühendis makinist” sıfatı oluşturulmuş iken, bu Yönetmelik'te “deniz makine mühendisi” unvanı getirilmiştir. 1945 Talimatnamesi incelenirken makine bölümü mezunlarının, mühendis olarak anılmasının önünün açıldığı ifade edilmişti. Ama hemen sonrasında olan bu değişiklik, unvan belirlemede bir karışıklık ve kararsızlık olduğunu göstermektedir. Bunun nedeni, bu terimin Türkçe anlamıyla ilk defa oluşturulmaya çalışılmasıdır.

Birinci maddenin ikinci paragrafında da yatılı ve paralı öğrenci de alınabileceği belirtilerek, 4915 sayılı Kanun ile oluşturulan bir yenilik daha

²³⁶ BCA, Bakanlar Kurulu Kararları (1928 ve Sonrası), 112 69 20, (9/11/1946).

²³⁷ T.C. Ulaştırma Bakanlığı Yüksek Denizcilik Okulu, **Yüksek Denizcilik Okulu Yönetmeliği: Genel Hükümler**, İst., Hüsnütabat Basımevi, 1946, s.7, 52.

²³⁸ A.e., s.7.

Yönetmeliğe taşınmıştır. Böylece okulun temel karakteristiği olan dört yıllık parasız-yatılı bir okul olmasının kapsamı genişletilmektedir.

İkinci madde ise yeni oluşturulmuş bir maddedir. Bu maddeye göre; “idari personel yetiştirmek veya mevcut denizcilerin kifayetini yükseltmek amacıyla şubeler veya kurslar açmaya Ulaştırma Bakanlığı” yetkilidir. Oysa önceki evrede görülen, Ulaştırma Bakanlığı Görevleri ve Kuruluşu Hakkında Kanun’da okul müdürünün görev tanımı içinde “okul tarafından idare edilen denizcilik meslek kursları hakkında özel kanun hükümlerini uygular” belirlemesi yapılmıştı. Bununla ilgili olarak, 1946 Yönetmeliği’ndeki bu yeni maddenin bir sorumluluk çatışmasını önlemek için konulduğu anlaşılmaktadır.

Ayrıca, müdürün okulda çalışacak memur ve müstahdemleri seçme yetkisi önceki Talimatname’de açıkça belirlenmiş iken, bu Yönetmelik’de “Ulaştırma Bakanlığı tayin eder” şekline dönüştürülmüştür. 1945 Talimatnamesi’ne göre 1946 Yönetmeliği’nde yapılan bu iki değişiklik okul müdürünün yetkilerinin kısıtlandığı anlamına gelmektedir.

Bunlardan başka, 1945 Talimatname’sinde olmayan, “Okul Tatbikat Gemisi Hakkındaki Hükümler” başlığı 1946 Yönetmeliği’ne girmiştir. Buna göre; güverte şubesi son sınıf öğrencileri, son sınıf eğitimlerini, makine şubesi öğrencileri ise son sınıfa geçecekleri yaz tatilini gemi pratiğinde geçirirler²³⁹. Bu maddenin uygulandığı Öğrenci Kayıt-Sicil Defterleri’nden de tespit edilmiştir.

Okul gemisinde öğrencilerle beraber, navigasyon, gemicilik ve makine öğretmenlerinin yanı sıra, uzak yol ehliyetine sahip gemi adamları bulunur. Okul gemisinin seyahat programı okul müdürlüğünce düzenlenir, öğretim kurulunca onaylanır. Bu seyahat yurt dışına da olabilmektedir. Gemi Nisan ayı sonunda okula döner. Mayıs ayının son iki haftasında da sınavlar yapılır. Sınav sırasında gemi sefer halindedir. Gemi adamlarının temel görevi gemiyi sevk ve idare etmektir. Ama bunun yanı sıra kaptan ve baş makinist eğitim açısından öğretmenlere yardımcı olur. Birinci zabıt ve ikinci makinist de öğrencinin disiplin ve yönetimi, yeme, yatma işleri ile ilgilenir. Öğretmenler müfredatı tamamen uygulamak zorunda olduğu gibi, gidilen limanlar hakkında ticari ve ekonomik önemi, fabrikaları, deniz yapı tezgahlarının gezdirilmesi, limana giriş, çıkış gibi bilgiler vermekle de görevlidir. Öğrenciler kaptana bağlıdır, limanda ve denizde, gemi içinde bir gemi adamı gibi

²³⁹ A.e., s. 7,8,35.

çalışmakla görevlidirler. Gemide de bir disiplin komisyonu vardır. Başkanlığını kaptanın yaptığı bu komisyon, fazla vardiya bekletmek, güverteye çıkmaktan yirmi dört saat (veya kırk sekiz saat) men etmek, dört güne kadar limanda karaya çıkmaktan men etmek gibi cezalar verebilir²⁴⁰.

Yönetmeliğin sonunda bulunan cetvellerden, öğrenciye verilecek giyim eşyası cetvelindeki küçük bir değişiklik, eskiden altışar tane verilen çorap ve mendil sayısının on ikiye çıkarılmış olmasıdır. Ama bunun yanı sıra, tatbikat gemisi adamları, dahiliye işleri müdür yardımcısı ile şefleri ve hizmetlilere verilecek giyim eşyası da listelenmiştir. Taahhütname'ye bakıldığında ise tazminat uygulama şartları değişmemiş, ancak ödeme miktarı 1945 Talimatnamesi'nde "öğrenciye isabet eden tahsisatın yüzde elli fazlası" iken, 1946 Yönetmeliği'nde "en çok dört bin lira" olarak belirlenmiştir. Ayrıca tazminat maddesi 1946 tarihli, 4915 sayılı Kanun'da; sadece parasız yatılı öğrencilerden kendi isteğiyle veya inzibati sebeplerle okuldan çıkanlara faiziyle birlikte ödeteleceği ifade edilirken, 1946 Yönetmeliği'nde buna bir ek getirilmiş ve diploma aldıktan sonra mecburi hizmetini yapmak istemeyenlerin de bu tazminat miktarını ödeyeceği belirtilmiştir.

Diğer ek cetveller arasında önceki Yönetmeliklerde olduğu gibi erzak tayini, kalori cetveli yer almaktadır. Bunların içeriklerinde daha önceki Yönetmeliklere göre hiçbir değişiklik yoktur. Ancak ek olarak bir suç ve ceza cetveli oluşturulmuştur²⁴¹.

1947'deki müdür değişikliği ile yine bir Deniz Harp Okulu mezunu emekli deniz albayı olan Baki Hüsman²⁴², Mevlüt Necdet Deniz'in vefatından sonra müdür olmuştur. Bu dönemde İngilizce öğretmenliği için yabancı uzmanlar getirilmiştir. Bunlardan ismi tespit edilebilen iki tanesi; Seymour Cole²⁴³ ve Alfred Thomas Waite²⁴⁴ dir. Bunlardan Seymour Cole'un 1949 sonuna kadar okulda kaldığı bilgisi mevcuttur²⁴⁵. Ayrıca ad belirtilmemiş olsa da, gelmiş olan uzmanların birinin yıllık 1570 lira, diğerinin 500 lira alması kararlaştırılmıştır²⁴⁶. Bu miktarlar, Türk meslektaşlarına denk maaşlardır.

²⁴⁰ A.e., s.37,39.

²⁴¹ A.e., s.40,51,52.

²⁴² **Türkiye Cumhuriyeti 1923 50 Yıl 1973**, s.218.

"Yüksek Denizcilik Okulunun Müdürlüklerini Yapanlar", **Denizati**, s. 7.

Araştırma sırasında incelenilen bazı evraklar dolayısıyla, bazı kaynaklarda Hüsman olarak verilen soyadının Hüsman olabileceği düşünülmektedir.

²⁴³ **BCA**, Bakanlar Kurulu Kararları (1928 ve Sonrası), 115 93 15, (13/2/1948).

²⁴⁴ **BCA**, Bakanlar Kurulu Kararları (1928 ve Sonrası), 117 78 13, (2/12/1948).

²⁴⁵ **BCA**, Bakanlar Kurulu Kararları (1928 ve Sonrası), 118 90 12, (17/1/1949).

²⁴⁶ **BCA**, Bakanlar Kurulu Kararları (1928 ve Sonrası), 115 94 13, (13/2/1948).

Bu yıllar sürecinde oluşan önemli bir başka değişiklik okulun yatılı olma durumunun değişmesidir. Bunun sebebi bütün yüksek öğrenim kurumlarını kapsayan bir şekilde çıkarılmış bir Kanun'dur. 25/4/1949'da kabul edilen 5375 no'lu *Yüksek Öğrenim Öğrenci Yurtları ve Aşevleri Kanunu*'nun birinci maddesine göre, yüksek öğrenim öğrencilerinin barınmasına mahsus yemekli ve yemeksiz yurtlarla aşevleri açmaya ve işletmeye, Milli Eğitim Bakanlığı yetkilidir²⁴⁷. Geçici madde'ye göre ise, üniversitelerce idare edilen yüksek öğrenim öğrencilerinin yurtları en geç 1950 yılı sonuna kadar Milli Eğitim Bakanlığı'na devrolmalıdır. Ancak, bu Kanun ile aynı yılda oluşturulan, okula ait *1949 Yönetmeliği*'nin birinci maddesine göre okul temel karakteristik özelliği nedeniyle yatılıdır ama 4915 sayılı Kanun'la getirilen imkânla isteyen ücretini vererek de okuyabilmektedir. Madde 1'de belirtilen bu özellik şöyle ifade edilmiştir:

“Madde 1-Ticaret gemilerine Güverte ve Makine zabiti yetiştirmek üzere açılmış olan Yüksek Denizcilik Okulu Ulaştırma Bakanlığına bağlı olup yatılı ve parasızdır. Okulun Güverte ve Makine şubeleri tahsil süresi dört yıldır.

Okula ayrıca paralı ve yatılı öğrenci de alınabilir. Bu gibi öğrencilerin sayısı ve ücreti ve bu ücretlerin ödeneceği taksitler Ulaştırma Bakanlığı tarafından belirtilir. Bu kabil öğrenciler, öğretim süresince, ücretsiz öğrenciler hakkındaki bütün hükümlere tabidir.”²⁴⁸

Buradaki çelişkinin yani yürürlükte yatılı öğrenci alınamayacağını belirten bir Kanun varken, Yönetmelikte okulun parasız yatılı olduğunun yer alması çelişkinin, Yönetmeliğin basım tarihi ile ilgili olduğu düşünülmektedir. Bu çelişkiyi gidermek için olduğu tahmin edilen bir şekilde 1949 Yönetmeliği kitapçığının son sayfalarında, Yüksek Öğrenim Öğrenci Yurtları ve Aşevleri Kanunu bulunmaktadır. Bundan ve mezunlarla yapılan görüşmelerden anlaşıldığı kadarıyla, okuldaki yatakhane, Milli Eğitim Bakanlığı'nın yurdu olmuştur. Yani bir statü değişikliği vardır, yetki el değiştirmiştir. Önceden yatılı kayıt olmuş öğrenciler bu yurttan yararlanmakta serbest bırakılmıştır. Ancak yeni kayıt olan öğrenciler yatılı olarak

²⁴⁷ T.C. Ulaştırma Bakanlığı Yüksek Denizcilik Okulu, **Yüksek Denizcilik Okulu Yönetmeliği**, İst., Öztürk Basımevi, 1949, s.51,52.

²⁴⁸ **A.e.**, s. 4.

alınmamıştır. Buna rağmen pek çok öğrenci yine yurttan kalmayı tercih etmiştir²⁴⁹. Bu durum öğrencinin de yatılı okumak istediğini göstermektedir. Aşağıda, kısa bir süre içinde okulun tekrar eski yatılı statüsüne geri döneceği görülecektir. Kısaca okul bir süre için yatılı öğrenci almamış, bu dönemde yurttan yararlanmak isteyenler Milli Eğitim Bakanlığı'na yurttan kalmak için başvurmuştur. Denizcilik eğitiminin yatılı olup olmaması konusunun Cumhuriyet öncesi dönemden, bugüne kadar tartışıldığı²⁵⁰ ve net bir çözüme ulaştırılmadığı düşünülürse buradaki karmaşanın sebebi de anlaşılacaktır.

1949 Yönetmeliği'nin oluşturduğu yapı ve verdiği görev ve yetkiler açısından 1946 Yönetmeliği ile arasında kayda değer bir fark bulunmamaktadır. Bahsedilmesi gereken bir değişiklik öğrencinin belli şartların gerçekleşmesi durumunda ödemesi gereken tazminat bedelidir. Bu bedel artık belirtilmemekte, ödenecek miktar faiziyle birlikte “tahsil gideri”²⁵¹ olarak ifade edilmektedir.

Ama okul mezunları açısından daha önemli olan, yukarıda görülen madde 1’de ifade edilmeyen bir terimdir. Bu, daha önceki Yönetmeliklerde makine bölümü mezunlarına, terim farklı olsa da, mühendis unvanının verilmesidir. 1949 Yönetmeliği’nde bu unvan belirtilmemiştir. Sadece “güverte ve makine zabiti” ifadesi kullanılmıştır²⁵². Hatta ilginç bir biçimde önceki Yönetmelik’te bu konuyla ilgili olarak var olan yetmiş birinci madde, bu Yönetmelik’te boş bırakılmış, yetmiş ikinci madde’ye geçilmiştir²⁵³. Yetmiş birinci madde’deki boşluk, gerçekte öğrenci ve mezunlara bu konuda verilmesi gereken desteğin yokluğunu ifade etmesi açısından ironik bir görünüm oluşturmaktadır.

Çok kısa bir süre sonra 23/1/1951’de yürürlüğe giren *1951 Yönetmeliği*²⁵⁴ konuya daha değişik bir yaklaşım sunmaktadır. Bu Yönetmelik, “Genel Hükümler” içinde yer alan bazı hakların “uygulanmayacağına” dair Bakanlığa ait bir not ile başlamaktadır. Not aynıyla aşağıda aktarılmaktadır:

²⁴⁹ Efruz İnceci (Gv.’54).

²⁵⁰ Mümtaz Soysal, “Yatısızlık”, *Cumhuriyet*, 14Aralık 2009, s.2.

²⁵¹ **Yüksek Denizcilik Okulu [1949] Yönetmeliği**, s.48.

²⁵² **A.e.**, s.4.

²⁵³ **A.e.**, s.22.

²⁵⁴ T.C. Ulaştırma Bakanlığı Yüksek Denizcilik Okulu, **Yüksek Denizcilik Okulu Yönetmeliği**, İst., Kader Basımevi, 1951, s.1,27.

“Bu yönetmelik Ulaştırma Bakanlığının 23.1.1951 gün ve 3-10-937 sayılı emirlerle yürürlüğe girmiş olup okula yatılı öğrenci alınması, makine sınıfına verilecek mühendislik ünvanı, hizmetlilerin tayin ve görevlerine okul müdürlüğünce nihayet verilmesi hakkındaki hükümleri tatbik edilmeyecektir.”²⁵⁵

Bu kısıtlamanın daha iyi anlaşılabilmesi için, 1951 Yönetmeliği’nde kısıtlama getirilen maddelerin de aynen verilmesi doğru olacaktır. İlgili maddeler aşağıdadır:

“MADDE 1- Yüksek Denizcilik Okulu Ulaştırma Bakanlığına bağlı yüksek bir ihtisas ve meslek kuruluşudur. Bu okul ticaret gemilerine bilgili ve karakterli kaptan ve gemi makineleri işletme mühendisi yetiştirir.

MADDE 2- Okul güverte ve makine olmak üzere iki kola ayrılmıştır, her iki kolun öğretim süresi dörder yıldır. Okula paralı ve parasız yatılı öğrenci alınacağı gibi parasız gündüzlü öğrenci de alınabilir.

MADDE 6-... d)Okul hizmetlilerini tayin etmek ve gerekirse görevine son vermek...”

Bu maddeler ve kısıtlamalar incelenmeden önce okulun en son hangi durumda olduğunu hatırlatmak gerekmektedir. Okul parasız yatılı öğrenci alırken 4915 sayılı Kanun bunu paralı yatılı olarak genişletmiş, ancak bu arada çıkan yeni bir Kanun ile bütün üniversitelerin yatakhaneleri Milli Eğitim Bakanlığı’na yurt olarak bağlanmış durumdadır. Yani 1951 Yönetmeliği çıkarıldığı esnada okul bu Kanun hükmü altındadır. Ancak buna rağmen yukarıda görüldüğü gibi Yönetmeliğe yatılı olma şartı konulmuştur. Dolayısıyla da Ulaştırma Bakanlığı getirdiği kısıtlama ile bu hükmün uygulanmayacağını vurgulamaktadır.

Yürürlükte yatılı öğrenci alınmasını engelleyen bir Kanun varken, Yönetmeliğe ısrarla böyle bir madde konulmasının sebebi anlaşılammakla beraber, bu konuda bir çalışma ve ümit olduğu da düşünülebilir. Çünkü altı ay sonra, 27/7/1951 tarihinde kabul edilen 5819 numaralı ek Kanun²⁵⁶ ile durum eski haline getirilmiştir. Buna göre; Milli Eğitim Bakanlığı’na devredilmiş binalar, döşeme,

²⁵⁵ A.e., s.1.

²⁵⁶ Resmi Gazete, 2 Ağustos 1951, S: 7874.

demirbaş, eşya ve malzeme Ulaştırma Bakanlığı'na devrolur. Bu, okulun tekrar kendi öğrencisini yatılı alabilmesi demektir. Böylece 25/4/1949'da kaybedilen yatılı öğrenci alma hakkı, 27/7/1951'de yani iki eğitim yılı geçtikten sonra yeniden elde edilmiştir. Bu devir işleminin bir getirisi olarak, Kanun'un ekindeki bir cetvelle hizmetliler de belirlenmektedir:

Tablo 3.2
1951'de Okulda Bulunan Hizmetliler*

Görevin Çeşidi	Sayı	Ücret
Doktor	1	200
Hastabakıcı	1	120
Aşçıbaşı	1	175
Aşçı	1	120
Aşçı yamağı	1	80
Bulaşıkçı	1	80
Çamaşırıcı	2	75
Lokantacı	2	80

*Resmi Gazete, 2 Ağustos 1951, S:7874.

Bu ek Kanun ile yatılı olma durumu çözüme ulaştırıldıktan sonra, bu maddede dikkati çeken önemli bir değişiklik daha bulunduğu belirtilmelidir. Bu da Okulun parasız gündüzlü öğrenci de almaya başlamış olmasıdır. Parasız gündüzlü öğrenci alımı ilk defa 1951 Yönetmeliği ile uygulanmaya başlamıştır. 1946'daki Kuruluş Kanunu ile okulun temel özelliği olan parasız yatılılık durumunun yanına paralı öğrenci alma durumunun eklendiği hatırlanacaktır. Ancak burada ilk defa açıkça gündüzlü öğrenci alınabileceği de belirtilmiştir.

1951 Yönetmeliği'nde Ulaştırma Bakanlığı'nın yaptığı bir diğer kısıtlama olan, okul müdürünün göreve son verme yetkisinin elinden alınmasının ardında yatan nedenlere dair somut bir tespit yapılamamıştır. Bu arada 1951'de okula yeni bir müdür geldiği de belirtilmelidir. 1951'den 1955'e kadar okulda kalacak olan Nejat Saner, Deniz Harp Okulu mezunu, emekli Deniz Albayı'dır²⁵⁷.

²⁵⁷ Türkiye Cumhuriyeti 1923 50 Yıl 1973, s.218.

“Yüksek Denizcilik Okulunun Müdürlüklerini Yapanlar”, *Denizati*, s. 7.

Bakanlığın getirdiği kısıtlamalardan sonuncusu, unvan kullanımının durdurulmasıdır. Bu kısıtlama nedeniyle bir bölümü uygulanmayacak olan “gemi makineleri işletme mühendisi” sıfatını içeren birinci madde yukarıda verilmiş durumdadır. (Bkz. 111.sayfa)

Bugün bu unvan ile mezun olan öğrenciler açısından konunun gelişimi, unvanı almak için yapılan mücadele, önemli olmalıdır. “Mühendis makinist” ile başlayan “deniz makine mühendisi” olarak devam eden ve sonunda 1951’de, bugün kullanılan terime yani “gemi makineleri işletme mühendisi” terimine ulaşan mezunlar, bu dönemde Ulaştırma Bakanlığı ile Milli Eğitim Bakanlığı arasındaki anlaşmazlık nedeniyle bu sıfatı kullanamamaktadırlar. Bunun ardında yatan çekişme aşağıda incelenecektir.

Yüksek Denizcilik Okulu Mezunları Cemiyeti’nin bu konudaki bir yayınında²⁵⁸ yapılan aktarıma göre; 1946’dan itibaren makine mezunlarına Deniz Makine Mühendisi unvanı Ulaştırma Bakanlığı tarafından verilmiş ama “çeşitli zümre ve zihniyet” buna engel olmuştur. Açıklamada, Amerika Birleşik Devletleri’nden örnek verilmekte ve burada aynı amaçla kurulan okulda ilave dersler konulmasıyla mühendis unvanının alındığı, buradan biri Türkiye’de çalışacak olsa mühendis kadrosunda olacağı belirtilmektedir. Türkiye’de ise okul mezunlarının diplomasında bir unvan olmadığı, makinist veya çarkçı olarak anıldıkları, oysa, bu ifadelerin bir yandan vazife ismi olduğu, diğer yandan da çok gelişmiş bulunan gemi inşası ve makineleri dolayısıyla bunların vazife ismini bile karşılamakta yetersiz kaldığı açıklanmaktadır²⁵⁹. Çeşitli lisanlardan örnekler verilerek, bunların hepsinin mühendis anlamına geldiği, buna rağmen Türkiye’de itirazları engellemek için sınırlı bir ifade ile “gemi makineleri işletme mühendisi” unvanının seçildiği belirtilmektedir. Ayrıca, okulun imkanları, programı ve deniz üzerindeki zor çalışma şartları anlatılarak konunun önemi ortaya konmaya çalışılmıştır.

1946’da bu unvan verilmek istendiğinde Milli Eğitim Bakanlığı’nın onayı gerektiğinden, konu Bakanlığa ulaştığında Teknik Üniversite’den görüş sorulmuştur. 19/9/1946’da Üniversite’nin raporunda, eksik konular tamamlanırsa mühendislik verilebileceği bildirilir. Bu eksikler giderildikten sonra yapılan incelemede, Ord. Prof. Salih Murat Uzdilek mühendislik unvanının verilmesini onaylar, Prof. Telfer

²⁵⁸ Yüksek Denizcilik Okulu Mezunları Cemiyeti Yayınlarından, **Yüksek Denizcilik Okulu Makine Mezunlarının İsim Davası**, [y.y.], [s.1,12].

²⁵⁹ A.e., [s.2-5].

ise onaylamaz. Konu ortada kalır. Yazıdaki ifadeye göre, dönemin müdürü olan Baki Hüsmen bu konuda hiçbir çalışma yapmamıştır. Mezunların çabalarıyla yine Ulaştırma Bakanlığı'na başvurulur. Yeni programlar onaya sunulur ve yine Teknik Üniversite'den onay istenir. Bu defa komisyonda Prof. Fikret Narten, Prof. Muhittin Etingü ve Prof. Ata Nutku vardır. Bu komisyon raporunda konuyu üç bölüme ayırarak incelemiştir. Birinci sebep psikolojiktir. Çünkü Türkiye gibi ülkelerde unvan çok önemsenmektedir. Ama bunun ötesinde, ciddi bir sorumluluk üstlenen bu kişilere bir unvan verilmek istenmesi doğal olarak karşılanmaktadır. Burada komisyon İngilizce bir terim olarak “engineer” sözcüğünü irdelemiş, bunun Türkiye’de kullanılan mühendis sözcüğünü karşılamadığı, çünkü mühendisin anlamında “yapım” olduğu oysa “engineer” sıfatının lokomotif, tank kullananlara bile verildiği ifade edilmiştir. Mezunlar derneği ise, mühendisliği ifade edenin “engineer” olduğu, yanına gelen “marine”, “officer” gibi sözcüklerin ise o işi belirleyen sıfat olduğunu iddia etmektedir.

Komisyonun ikinci sebep olarak irdelediği teknik nedene göre; mühendislik bir yapım işidir. Ama buna karşılık mezunlar derneği şu savı ileri sürmektedir: Denizin ortasında makine bozulduğunda yoktan var edecek şekilde tamirat yapma kabiliyetinde olan makine bölümü mezunları için zaten gemi “işletme” mühendisi unvanı kullanılmak istenmektedir. Ayrıca mühendislik, yapıma dayalı ise orman mühendisi, ziraat mühendisi, maden mühendisi nasıl olmaktadır?

Komisyon son olarak da tahsil sebebi üzerinde durur. Buna göre okulun şu anki programı mühendis unvanı almaya yetmemektedir. Mezunlar Derneği tarafından ise programın Amerika Birleşik Devletleri’nde uygulanan programa eşdeğer olduğu, orada bu bölümü bitirenlere “Bachelor of Science in engineer” unvanı taşıyan diplomanın verildiği ifade edilir. Ancak sonuç olarak komisyon, mühendis sıfatının bu şartlar altında kullanılmasına onay vermemiştir²⁶⁰.

Burada konuyla ilgilenenlerin dikkatini çeken nokta şudur: 1930’larda okul ile çok yakın ilişkileri olan, hatta burada öğretmenlik yapmış ve aynı dönemde olmasa da bir süre yayın yönetmenliğini abisinin yaptığı Deniz dergisinde yazıları yayımlanan Ata Nutku’nun sonradan okula karşı olumsuz bir tavır almasının nedenleri bilinmemektedir.

²⁶⁰ A.e., [s.5-12].

Gemi Makineleri İşletme Mühendislerinin bu unvanı kullanıp kullanmaması hakkında, 1953'deki bu rapor ve yayından sonra hiçbir resmi yazışma veya Kararname'ye rastlanmasa da bundan sonraki bütün okul Yönetmelikleri'nde, makine bölümü mezunlarının “gemi makineleri işletme mühendisi” unvanını alacağını yazmaktadır. 15/12/1954 tarihli bir gazete haberinde de Yüksek Denizcilik Okulu (YDO) makine bölümü mezunlarının artık mühendis unvanını alacağı ifadesi yer almaktadır²⁶¹. Ancak bu unvanın ilk olarak hangi yılda diplomalarda yer aldığı tespit edilemeye çalışıldığında, bir okul mezunu ve aynı zamanda okulun öğretmeni ve müdürlerinden olan Fahrettin Küçükşahin'in anılarında bir açıklamaya rastlanmıştır. Buna göre; 1955 yılından itibaren bu ibare diplomalarda yer almıştır. Bunu çok iyi hatırlamaktadır çünkü diplomaları kendisi yazmıştır²⁶². Bu sadece anılarda kalan bir bilgi olmanın ötesinde Danıştay tarafından da 28/11/1955'ten itibaren geçerli olacak şekilde diplomalarda yer almasına karar verilmiştir²⁶³. Bunun önemli sonuçlarından biri de gemi makineleri işletme mühendislerinin artık oda kurabilecek olmasıdır. Ancak bu sürecin de zor geçtiği bir gazete haberinden anlaşılmaktadır. Bu habere göre 1960'da yapılan Mühendisler Kongresinde şiddetli tartışmalar olmuş, YDO makine bölümü mezunlarının mühendis sayılamayacağı bazı delegeler tarafından ifade edilmiş, Kongre Başkanı tarafsız idare yapamadığı için zorla kürsüden indirilmiş, ama gerek bu kararın mahkeme tarafından kesinleştirilmesi ve gerekse kongre sonucunda yapılan oylama sonucunda YDO makine bölümü mezunları Oda'ya kabul edilmiştir²⁶⁴.

Diğer taraftan, bu süreç içinde hiç gündemde olmayan güverte bölümü mezunları çok daha sonra, 1977'de bir girişimde bulunarak kendilerinin de teknik sınıfta olduklarını belirleyen bir karar elde etmişlerdir. Buna göre, “657 sayılı Kanunun değişik 36. maddesinin A/4 fıkrasında yer alan ‘benzeri Fen Bilimleri ve Teknik Bilimler Lisansiyerleri’ meyanında kabul edilmeleri ve teknik hizmetler sınıfı kapsamına alınmaları”nı 7/13215 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile sağlayabileceklerdir. Bu Karar için Maliye Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı ve

²⁶¹ “Denizcilik Okulu mezunları mühendis olabilecek”, **Milliyet**, 15 Aralık 1954, s.4, (Çevrimiçi) <http://gazetearsivi.milliyet.com.tr>, 8 Aralık 2010.

²⁶² Fahrettin Küçükşahin, **Uzun İnce Bir Yol**, İst., Sena Ofset, 2004, s.122.

²⁶³ (Çevrimiçi) <http://www.danistay.gov.tr>, (22/9/2010).

²⁶⁴ “Mühendisler Kongresinde Başkan kürsüden indirildi”, **Milliyet**, 13 Nisan 1960, s.5, (Çevrimiçi) <http://gazetearsivi.milliyet.com.tr>, 8 Aralık 2010.

Devlet Personel Dairesi'nin olumlu görüşleri alınmıştır²⁶⁵. Bu güverte mezunlarının da mühendis kategorisinde olması anlamına gelmektedir. Ancak bugünkü duruma bakıldığında, Yüksek Denizcilik Okulu güverte bölümü mezunlarının hâlâ bu kategoriye geçmek için mücadele ettiği, bu kararın uygulanmadığı görülmektedir²⁶⁶.

1953'de okulda bir değişim daha yaşanmaktadır. Ders programı ve öğrenci durumu daha sonraki bölümlerde incelenecek olan Limancılık Bölümü bu yıl itibariyle açılmış bulunmaktadır. Bu konuda bir resmi yazışma veya bir yönetmelik değişikliği bulunmasa da fiili durum Öğrenci Kayıt-Sicil Defterleri'nden tespit edilebilmektedir. Ancak Limancılık Bölümü eğitimi iki yıllık bir programdır ve iki devre mezun verdikten sonra kapanmıştır. Yani 1953-54, 1954-55 ve 1955-56 yıllarında bu eğitim verilmiş ve sonrasında bölüm lağvedilmiştir²⁶⁷.

Okulda 1955 yılında olan müdür değişikliğiyle, Nurettin Boyman gelmiş ve 1960 yılına kadar müdürlük görevini sürdürmüştür. Böylece ilk defa Gazi Eğitim Enstitüsü mezunu bir öğretmen okulun müdürlüğüne atanmaktadır. Nurettin Boyman, bu atama olduğu sırada Mesleki Teknik Öğretim Genel Müdürü'dür²⁶⁸.

Bu dönemde yapılan bir başka atama bir müdür yardımcısı ile ilgilidir. Bu müdür yardımcısı, yapılan araştırmalar esnasında hiç görülmeyen bir şekilde Kararname ile atanmıştır. Yapılan araştırmalarda 1928'den itibaren 1956 yılına gelinceye kadar, okula atanmış Müdürler için bile Bakanlar Kurulu Kararına rastlanmadığı gibi, müdür yardımcıları için de rastlanmamıştır. Atamanın bu şekilde olmasının nedeni, bu Kararname ile müdür yardımcılığına atanan Mehmet Fahrettin Akerson'un Ulaştırma Bakanlığı Müşavirlerinden olması olabilir²⁶⁹. Bu; bugüne kadar bulunabilen belgelere göre Bakanlık içinden üst düzey bir bürokratin ilk defa okulda görevlendirildiği anlamına gelmektedir.

Bu yıllarda rastlanılan bir başka Yönetmelik, *Kıyafet Talimatnamesi*'dir. Okulun kuruluşundan sonra ilk örneği 1935'de görülen Kıyafet Talimatnamesi'nin

²⁶⁵ **Ulaştırma Bakanlığı Personel Dairesi Arşivi**, Başbakanlık Kanunlar ve Kararlar Tetkik Dairesi Başkanlığı, 196-25/ 01751, (10/3/1977).

²⁶⁶ Namık Asena (Gv.'43), Refik Akdoğan (Gv.'48).

²⁶⁷ İTÜ Denizcilik Fakültesi Arşivi, [**Öğrenci Kayıt-Sicil Defteri: 1951**], [s.y.].

Bu kaynakta olağan sıralamanın dışında bir başlıkla karşılaşılmıştır. Var olan defter başlıklarında en son 1949-53 bulunduğu için bu defterin 1953-56 gibi bir başlığa sahip olması beklenirken 1951 başlığı verildiği görülmüştür. Bu defter kayıtları 1953 girişli limancılık bölümü öğrencileri ile başlamakta ve daha sonra 1954-55-56 girişli öğrencilerle devam etmektedir. Burada bir yanlış yazım olduğu düşünülse de orijinal kaydı bozmamak için defter orijinal başlığıyla isimlendirilmiştir.

²⁶⁸ **Türkiye Cumhuriyeti 1923 50 Yıl 1973**, s.218.

“Yüksek Denizcilik Okulunun Müdürlüklerini Yapanlar”, **Denizati**, s. 7.

²⁶⁹ **BCA**, Bakanlıklar arası Tayin Daire Başkanlığı (Üçlü Kararnameler) , 256 10 17,(25 Ocak 1956).

yenilenmiş haline 21/3/1956'da karar verilmiştir²⁷⁰. İncelendiği kadarıyla, iki talimatname arasında genel görünüm ve alamet olarak önemli bir fark tespit edilmemiştir. Ancak 1935 Kıyafet Talimatnamesi'nde mendile varıncaya kadar detaylı bir giyim şekli tarif edilirken, bu Talimatname'de özellikle ceket ve kaput'un daha detaylı anlatımı tercih edilmiştir. Ayrıca yine 1935 Talimatnamesi'nde alamet'i oluşturan demir martins demiri olarak tabir edilirken, 1956 Kıyafet Talimatnamesi'nde simis demiri olarak ifade edilmiştir. Görünüş olarak aralarında fark yoktur. Sadece ay-yıldız eklendiği dikkati çekmektedir. (Bkz.:EK-90)

Özellikle birinci evre'yi tanımak için en önemli kaynak olan, *Âli Deniz Ticaret Mektebi Hakkında Malumat* adlı tanıtım kitapçığının bir benzeri 1957'de de basılmıştır²⁷¹. Ancak birinci tanıtım kitapçığında okulda nasıl bir eğitim verildiği ve okulun imkanları anlatılırken 1957'de hazırlanan kitapçıkta çoğunlukla denizcilik mesleğinin manevi yönü üzerinde durulmuş ve, “Denizcilik, Tarihin karanlık devirlerinden beri Dünya'nın en eski ve şerefli mesleklerinden biridir” veya “Yüksek Denizcilik Okulu, büyüklerimizin teşvik ve sıcak alakalarına mazhar olur, devletin yakın ilgisini görür” gibi anlatımlar kullanılmıştır. Buradaki fotoğraflardan izlendiği kadarıyla, okulun fiziksel şartlarında önemli bir değişiklik olmadığı, sadece kıyıya bir küçük havuz ve kayıkhaneye yapılmış olduğu görülmektedir. (Bkz.:EK-91,92) Tanıtım kitapçığındaki önemli ifadelerden biri de makine bölümünden “gemi makineleri işletme mühendisi” olarak mezun olunacağını belirtmesidir²⁷².

Üçüncü evrede sıklıkla karşılaşılan değişikliklerinden biri daha bu yıllarda gerçekleşmiştir. Bundan sonra oluşturulacak Yönetmeliklerin ana hatlarını belirleyen bir Nizamname, 1958'de 4/ 10370 sayılı Kararname²⁷³ ile hazırlanmış ve “*Yüksek Denizcilik Okulu ve Denizcilik Meslek Okul ve Kursları Hakkında Nizamname*” adıyla Resmi Gazete'de yayınlanmıştır²⁷⁴.

1958 Nizamnamesi'nde üçüncü evrenin önceki Yönetmelikleri'nde olduğu gibi, okulun yatılı ve parasız olduğu ama “paralı” yatılı öğrenci de alınabileceği vurgulanmıştır. Parasız gündüzlü veya yatısız öğrenci alınabilmesi belirtilmemiştir. Bu ilerde Nizamnameye getirilecek ekler arasında ortaya çıkacaktır. Önceki Yönetmeliklerde, “öğrenim programı Ulaştırma Bakanlığı tarafından onaylanır”

²⁷⁰ **Resmi Gazete**, 4 Ağustos 1956, S: 9373.

²⁷¹ **Yüksek Denizcilik Okulu [Tanıtım Kitapçığı]**, İst., Hüsnütabiat Matbaası, 1957, [s.1,30].

²⁷² **A.e.**, [s.21].

²⁷³ **BCA**, Bakanlar Kurulu Kararları (1928 ve Sonrası), 148 28 11, (23/5/1958).

²⁷⁴ **Resmi Gazete**, 17 Haziran 1958, S: 9934.

denirken, burada “Ulaştırma Bakanlığı tarafından hazırlanır, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından onaylanır ” şekline dönüşmüştür. Bu ifade, ilk defa bu Nizamname’de açıkça yazılsa da kuruluştan beri eğitim-öğretim programının Milli Eğitim Bakanlığı tarafından onaylanması gerektiği çeşitli kaynaklarda belirtilmiştir²⁷⁵. Bir başka farklılık da; önceki Yönetmeliklerde, Ulaştırma Bakanlığı’nın denizci yetiştirmekle görevli olduğu, bunun için eğitim kurumları, kurslar açabileceği ifade edilirken, burada bir kısıtlamaya gidilerek “güverte zabiti” ve “gemi makineleri işletme mühendisi” haricindeki personeli yetiştirmek üzere meslek okulları açabilir ifadesi getirilmiştir. Yani bu Nizamname’ye göre üst düzey gemi adamı yetiştirecek tek kurum Yüksek Denizcilik Okulu’dur.

1958 Nizamnamesi’ndeki başka bir kısıtlama okul müdürünün görevleri konusundadır. Okul müdürü idari konularda doğrudan doğruya, öğrenim konusunda ise, Öğretim Kurulu kararlarına ve mevzuat’a göre okulu idare eder denmektedir. Ayrıca okul bünyesinde bir kurs açılırsa idaresi müdüre aittir. Ama başka yerlerde açılacak kurslara Ulaştırma Bakanlığı bir müdür tayin eder. Okuldaki diğer kurullar Müsabaka İmtihanı Komisyonu, Disiplin Cezaları ve Disiplin Komisyonu, Satın alma, Muayene ve Tesellüm Komisyonları’dır. İşleyişleri öncekilerle çok benzer durumdadır.

1958 Nizamname’sine zamanla bazı değişiklikler getirilmiştir. 1960’da iki kez değiştirilen 1958 Nizamnamesi, 1971’de de bir çok maddesi itibarıyla ve son olarak 1977’de değiştirilmiştir. Bunlar önemli değişiklikler olarak görüldüğü için burada incelenecektir. İlk değişiklik 12/7/1960’da kabul edilen bir Kararname ile olmuştur²⁷⁶. Buna göre üçüncü madde’de var olan, parasız yatılı, paralı yatılı öğrenci alınımının yanı sıra, parasız yatısız öğrenci de alınabileceği eklenmiştir. Aslında 1951 Yönetmeliği’ne gündüzlü öğrenci olarak girmiş olan bu madde, bir ihmalkârlık neticesinde unutulmuş ve bu nedenle sonradan eklenmiş midir, yoksa yatısız öğrenci istenmediği için bir sistem değişikliği yapılmak istenmiş ama uygulanamamış mıdır kesin olarak öğrenilememiştir. Dolayısıyla burada bir değişiklik yoktur sadece önceki Yönetmeliklerde zaten varolan bir madde tekrar vurgulanmıştır. Aynı Kararname içerisinde bir başka değişiklik, madde 22’deki müsabaka imtihanları yerine seçme imtihanları ifadesinin getirilmesidir. Ancak bu ifadenin kullanımının da sonradan ihmal edildiği ve müsabaka imtihanı ifadesinin kullanılmaya devam ettiği

²⁷⁵ **Âli Deniz Ticaret Mektebi Hakkında Malumat**, s.2.

²⁷⁶ **BCA**, Bakanlar Kurulu Kararları (1928 ve Sonrası), 156 8 7, (12/7/1960).

görülmektedir. Bu Kararname ile getirilen son değişiklik ise, birinci değişiklik paralelinde, sınıfta kalarak parasız yatılı okuma hakkını kaybedenlerin yatisız veya paralı yatılı olarak devamlarını sağlamaya yöneliktir. Bu değişiklikler arasında en önemlisinin bu olduğu anlaşılmaktadır.

1958 Nizamnamesi'ne Kararname ile getirilen bir başka değişiklik 19/12/1960'da gerçekleşmiştir. Buradaki değişiklik, madde 20'ye eklenen "yabancı uyruklu öğrencilerin müsabaka imtihanına tabi tutulmamaları"²⁷⁷. Küçük bir ayrıntıya dikkat edilecek olursa, yedinci ayda yapılan değişiklikte seçme imtihanı ifadesi getirilmişken, hâlâ eski ifade kullanılmaktadır.

1958 Nizamnamesi'ndeki diğer değişiklikler 12/7/1971'de çıkarılan bir Kararname²⁷⁸ ile gerçekleştirilmiştir. 1958 Nizamnamesi'nin 8. maddesi, 11. maddesinin (d) fıkrası, 12. maddesi, yukarıda yine bir değişiklik nedeniyle incelenilen 20.maddenin (f) fıkrası ve 22. madde ile 23. maddeye değişiklikler getirilmiştir. Bu değişiklikler şunlardır:

8., 11. ve 12. maddelerde yapılan değişiklikler, yeni kurulmuş bir komisyon olan Kayıt ve Kabul Komisyonu'nun eklenmesi ile ilgilidir. 1951 Yönetmeliği'nde var olan Yazılma Komisyonu ve Müsabaka İmtihanı Komisyonlarının işlerini kendinde toplayan bir komisyon olduğu anlaşılan bu komisyonun görevleri sayılırken "Üniversitelerarası Giriş Sınavına katılanların puan sırası ve bölüm isteklerine göre asıl ve yedek listelerinin hazırlanması" da belirtilmiştir. Bu yeni ifadenin kullanımıyla, ülke genelinde olan bir değişikliğin Nizamname'ye nasıl yansıdığı açıkça görülmektedir. Artık müsabaka sınavı yoktur, öğrenciler yurt çapında yapılan Üniversitelerarası Giriş Sınavı ile okula girmektedir.

20. madde'deki değişiklik ise yukarıdaki açıklamayı yansıtabilecek şekilde bu sınavda alınacak puana göre, gerekli puanı tutturuların okula girebileceği ama Ulaştırma Bakanlığı'nın izni ile alınan yabancı öğrencilerin Üniversitelerarası Giriş Sınavı'na girmesinin şart olmadığı, sadece komisyon tarafından Türkçe yeterliliğinin tespit edilmesi gerektiğini belirler. Diğer değişikliklere göre ise; Üniversitelerarası Giriş Sınavında alınan puan, kayıt ve kabul komisyonunun belirlediği puanın üstünde ise puan sırasına ve bölüm tercihinin göre öğrenci kabul edilir. Puanlar eşitse lise diploma derecesi üstün olan tercih edilir. Bu da eşitse kura çekilir.

²⁷⁷ BCA, Bakanlar Kurulu Kararları (1928 ve Sonrası), 158 34 12, (19/12/1960).

²⁷⁸ BCA, Bakanlar Kurulu Kararları (1928 ve Sonrası), 269 51 18, (12/7/1971).

1958 Nizamnamesi'ndeki son değişiklik 1977'de olmuştur²⁷⁹. Öğretim Kurulu'nun vazifelerinden olan "eğitim,öğretim ile ilgili yönetmelikleri hazırlayıp, Bakanlığın onayına sunmak" şeklinde daha yeni bir Türkçe ile ifade edilmesinden başka, disiplin kurulu yapısında da bazı değişiklikler yapılmıştır. Üye sayısı Müdür, kıdemli müdür yardımcısı ve üç öğretmenden oluşacak şekilde beş üyeye çıkarılır. Ayrıca üç yedek üye de seçilecektir. Müdür'ün yokluğunda müdür yardımcısı komisyona başkanlık edecektir. Bu eski yönetmelikte kıdemli olan öğretmenin başkanlık etmesi şeklindedir.

1960'lardan itibaren, okulda oluşan değişiklikler incelendiğinde, bunların başında yine bir Müdür değişikliği görölmektedir. Okulda en uzun süreli müdürlük görevini sürdürenlerden biri olan Nurettin Boyman'dan sonra, 1960'dan 1962'ye kadar bu göreve emekli bir Tuğamiral olan Hamit Ültan'ın getirilmesi, 1960 askeri müdahalesinin etkisini çağrıştırmaktadır²⁸⁰. Fahrettin Küçükşahin'in anılarında anlattığına göre; Hamit Ültan çok çalışkan biridir ve okulun dış görünüşünü değiştirecek şekilde badana-boya ve bahçe düzenlemesi yaptırtmıştır. Ancak öğretmen ve öğrencilerle geçinememiş, bazılarını okuldan uzaklaştırmak üzere tayinlerini çıkarttırmış ama bu olaylar sonucunda okula gelen müfettiş'in raporu neticesinde okuldan ayrılan kendisi olmuştur²⁸¹. Bu süreç gazetelere de yansımış, hatta okulun üçüncü evresinde sıklıkla görülen boykotlardan birine neden olduğu anlaşılmıştır. 18 Nisan 1962'de çıkan bir habere göre öğrenciler boykot'a giderek derslere girmemişlerdir. Bu boykot'un nedenini; tayin edilen dört öğretmenin, gerçekte okulun akademi olması için çalışmaları neticesinde okuldan uzaklaştırılmalarını protesto etmek olarak açıklamışlardır. Ertesi gün gelen teftiş heyetiyle öğrenciler görüşmüş, boykota son verilmiş ve 21 Haziran 1962'de de okula yeni bir müdür tayin edildiği haberi yayımlanmıştır²⁸².

Hamit Ültan'ın okuldan ayrılışından sonra müdür Servet Hacıpaşaoğlu olmuş ve görevini 1966'ya kadar sürdürmüştür. Kendisi Gazi Eğitim Enstitüsü mezunu bir edebiyat öğretmenidir. Bu göreve gelmeden önce Milletvekilliği yapmıştır²⁸³.

²⁷⁹ **Resmi Gazete**, 15 Mart 1977, S: 15879.

²⁸⁰ **Türkiye Cumhuriyeti 1923 50 Yıl 1973**, s.218.

"Yüksek Denizcilik Okulunun Müdürlüklerini Yapanlar", **Denizati**, s. 7.

²⁸¹ **Uzun İnce Bir Yol**, s.180.

²⁸² "Denizcilik Okulu Öğrencileri Dün Derslere Girmedii", **Milliyet**, 18 Nisan 1962, s.1. "Denizcilik Okulunda Boykot Muvakkaten Sona Erdii", **Milliyet**, 19 Nisan 1962, s.2. "YDOna Yeni Bir Müdür Tayin Edildi", **Milliyet**, 21 Haziran 1962, s.2. (Çevrimiçi) <http://gazetearsivi.milliyet.com.tr>, 8 Aralık 2010.

²⁸³ **Türkiye Cumhuriyeti 1923 50 Yıl 1973**, s.218.

Yüksek Denizcilik Okulu Müdürü olmadan önce X. ve XI. Dönemlerde, Müdürlüğü bıraktıktan sonra ise XVIII. Dönemde Milletvekilliği yapmıştır²⁸⁴.

Bu döneme kadar okul müdürlerini tespit etmek için kullanılan kaynaklarda bulunmayan bir isim, Cumhuriyet Arşivi'nden çıkmıştır. Buna göre, 6 Eylül 1966'da Sadık Baklacioğlu, Ulaştırma Bakanlığı'nda müsteşar iken, okula Müdür olarak tayin edilmiştir²⁸⁵. Ancak gerek Ulaştırma Bakanlığı'nın Yıllığında, gerekse sektör dergilerinde okul ile ilgili yayınlarda adının hiç geçmemesi, ve ayrıca o dönemde okulda okuyan veya görevli olanlarla yapılan konuşmalar dolayısıyla, bu kişinin görevine başlamadığını anlaşılmaktadır. Yararlanılan kaynaklarda, Servet Hacıpaşaoğlu'nun 1966'da görevi bitince yerine Ahmet Morgil'in geldiği görülmektedir. Ahmet Morgil de Gazi Eğitim Enstitüsü mezunudur. Branşı Türkçe öğretmenliğidir. Halefi gibi, kendisi de eski bir Milletvekili'dir. Bir kaynakta 1971'e kadar bu görevi sürdürdüğü²⁸⁶ ifade edilse de 30/Kasım/1970'de emekli olmak suretiyle görevinden ayrılmıştır. IX, X, XI. Dönemlerde Milletvekilliği yapmıştır²⁸⁷.

Bu arada farklı konuda bir Yönetmelik 1963 yılında, "*Yüksek Denizcilik Okulu Öğrencilerinin Okul Dışı Pratik Eğitim Yönetmeliği*" adıyla Resmi Gazete'de yayınlanmıştır²⁸⁸. Bu Yönetmelik'in birinci maddesine göre okul öğrencileri, pratik eğitimlerini, Denizcilik Bankası T.A.O. ve D.B. Deniz Nakliyatı T.A.Ş. Genel Müdürlüklerinin tersane ve gemilerinde yapacaktır. Bunun için bir pratik eğitim çizelgesi hazırlanmalıdır. Bu çizelgede her öğrenci için çalışacağı tersane ya da gemi, bu eğitimin süresi gibi bilgiler vardır. Bu bilgiler öğrencinin çalışması gereken kuruma iki ay önceden bildirilir, kurum da buna göre iş planını yapar ve okula bildirir. Pratik eğitim, pratik eğitim amirinin gözetiminde yapılır. Bu kişi yerine göre tersane müdürü, kaptan ve ya baş makinist olabilir. Ancak okul da gerekli gördüğü durumlarda öğrencilerle birlikte bir idareci ve öğretmen yollayabilir. Pratik eğitim amiri öğretmen yetkisine sahiptir ve gerektiğinde okul müdürünü temsilen ceza verebilir. Ayrıca eğitimin sonunda öğrencinin başarısını gösteren pratik eğitim fişini doldurarak okula yollar. Öğrenciler ise bu eğitimde geçirdikleri her gün için bu

"Yüksek Denizcilik Okulunun Müdürlüklerini Yapanlar", **Denizati**, s. 7.

²⁸⁴ Kazım Öztürk, **Türk Parlamento Tarihi TBMM- X. Dönem**, [y.y.], Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yayınları, [t.y.], s.534.

²⁸⁵ **BCA**, Bakanlıklar arası Tayin Daire Başkanlığı (Üçlü Kararnameler) , 320 32 5, (6 Eylül 1966).

²⁸⁶ **Türkiye Cumhuriyeti 1923 50 Yıl 1973**, s.218.

"Yüksek Denizcilik Okulunun Müdürlüklerini Yapanlar", **Denizati**, s. 7.

²⁸⁷ Kazım Öztürk, **Türk Parlamento Tarihi TBMM-IX. Dönem**, [y.y.], Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yayınları, [t.y.], s.933.

²⁸⁸ **Resmi Gazete**, 23 Mayıs 1963, S:11410.

Yönetmelikte belirlenen gündelik miktarını alırlar. Bu eğitim yurt dışı sefer olarak yapılıyorsa bunu döviz olarak almaktadırlar. Bu gündelikler şöyledir:

Birinci sınıflar için 8 T.L.

İkinci sınıflar için 10 T.L.

Üçüncü sınıflar için 12 T.L.

Dördüncü sınıflar için 14 T.L.

Bu madde 1968’de değişikliğe uğradıktan sonra, son halini 1975’de alır. Buna göre kurumlar, öğrencilere ödenecek brüt gündelikleri günün koşullarına göre belirleyecektir²⁸⁹.

13 Haziran 1969’da ise okulun Genel Yönetmeliği yayınlanır. 1958 Nizamnamesi’nden on bir yıl, 1951 Yönetmeliğinden on sekiz yıl sonra düzenlenen bu Yönetmelik’te kuruluş yapısı ve iş dağılımı daha önceki Yönetmeliklerden farklı olduğu için detaylara inilerek incelenecektir. *Yüksek Denizcilik Okulu Genel Yönetmeliği*²⁹⁰ olarak adlandırılan bu Yönetmelik üç bölüme ayrılmıştır.

Üç maddeden oluşan birinci bölümde okula ait genel hükümler vardır. Bunlar okulun karakterini yansıttığından aşağıda aktarılmıştır:

“Madde1- Ulaştırma Bakanlığınca 4915 sayılı Kanuna göre açılmış Yüksek Denizcilik Okulu, Deniz Ticaret Filosuna Uzak Yol Güverte Zabiti ve Gemi Makineleri İşletme Mühendisi yetiştiren yüksek bir ihtisas ve meslek kuruluşudur.

Madde 2- Yüksek Denizcilik Okulunda öğretim ve eğitim güverte ve makine kollarına ayrılmıştır. Süresi dört yıldır. Görülecek lüzum üzerine başka kollar da açılabilir.

Madde 3- Okulun Müdür, müdür yardımcıları ve memurları doğrudan doğruya, öğretmen ve öğretmen yardımcıları 44, 45, 46. maddeleri gereğince öğretim kurulunca seçilir, Ulaştırma Bakanlığınca tayin olunur.”

Görüldüğü üzere, bu maddeler içinde okulun parasız yatılı, paralı yatılı ya da yatısız olduğuna değinilmemiştir. Ancak diğer yandan, 1953’teki limancılık bölümü tecrübesi dolayısıyla başka kollar açılabileceği Yönetmeliğe girmiş durumdadır. Bu imkân 1975’e kadar kullanılmayacaktır. Kayıt-Sicil Defterleri’nden takip edilebildiği kadarıyla 1975-76 eğitim yılında ulaştırma-işletme bölümü açılacaktır.

²⁸⁹ Resmi Gazete, 24 Haziran 1975, S: 15305.

²⁹⁰ Resmi Gazete, 13 Haziran 1969, S: 13222.

İkinci bölüm “Öğrenci kayıt ve kabulü” olarak başlıklandırılmış, ancak bunun detayı verilmeyerek “Okula kayıt ve kabul yönetmeliğine göre öğrenci alınır” ifadesi yer almıştır. Kayıt ve Kabul Yönetmeliği’ne 1970 yılı itibarıyla ulaşılabildiği ve bu da “Okula Giriş ve Devam Şartları” başlığı altında incelenmiştir.

Üçüncü bölüm ise çeşitli başlıklara ayrılmıştır: Organlar, Müdürlük, İşlemler Bürosu, Öğretim Bürosu, Öğretim Kurulu, Komisyonlar, Müsabaka İmtihan Komisyonu, Disiplin Komisyonu, Satın Alma Komisyonu, Muayene ve Tesellüm Komisyonu, Öğretim, Öğretmenler, Laboratuvar Şefleri, Fabrika Şefi, Öğrenciler, Disiplin, İmtihanlar, Tatiller, Sağlık İşleri, Yiyecek İşleri, Giyecek İşleri, Çeşitli Hükümler. Bu başlıklardan anlaşıldığı kadarıyla bundan sonra organizasyon daha modern bir anlayışla yapılmaktadır.

Okulun organları, Müdürlük, Öğretim Kurulu ve çeşitli komisyonlardır. Müdürlük, İşlemler Bürosu ve Öğretim Bürosu’nda çalışanlar vasıtasıyla işlerini yürütür. Müdür önceden de olduğu gibi, okulu temsil eder. Öğretim Kurulu’na, Satın Alma Komisyonu’na başkanlık eder. Disiplin Yönetmeliği’ne göre yetkisi dahilindeki cezaları verir. Okulun bütçesini hazırlayarak Bakanlığa teklif eder, onaylanan bütçeyi kanuna uygun şekilde kullanır. Açık olan öğretmen kadroları, memurluklar için adayları Bakanlığa bildirir. Hizmetlileri Bakanlık adına tayin eder, bunlara bir haftaya kadar izin verebilir. Muhasebe evrakını, diplomaları ve diğer evrakları imzalar. Okulun eğitim-öğretim çalışmalarını düzenler, Okulun gayesine uygun öğrenciler yetiştirmek için gerekli tedbirleri alır. Ayrıca Müdür yardımcıları, dahiliye şefleri ve memurlar arasında iş bölümü yapar.

Müdür yardımcıları da, görevlerini bizzat veya dahiliye şefleri ve memurlar vasıtasıyla yapar. Görevlerinden bazıları şöyle sıralanabilir; Öğretim Kurulu’nun raportörlüğünü yapmak ve zabitleri saklamak, öğrencilere ait kayıtları, askerlik işlemlerini takip etmek, haftalık ders ve günlük çalışma programlarını hazırlamak, hasta öğrencilerin durumlarını takip etmek, mezunlarla temas sağlamak, bina ve bahçenin bakımını sağlamak, ambar ve depo kayıtlarını kontrol etmek, okul doktoru ve ayniyat saymanı ile beraber yemek listesi hazırlamak, seferberlik, pasif korunma, yangın söndürme işlerini yapmak, nöbetçi amirliği yapmak. Nöbetçi olanlar ise Okulun gündelik işlerinin düzenli gitmesinden sorumludur. Bu işler de, öğrencilerin derslere zamanında girip çıkmasını sağlamak, öğrenci yoklamalarını kontrol etmek, öğretmeni gelmeyen sınıfları belirlemek, çamaşır yıkanması işini takip etmek, öğrenci sayısına göre erzak çıkartılmasını, erzak’ın kazanlara tam olarak

konulmasını, iyi pişirilmesini denetlemek, çalışma saati sonunda gelen erzak ve eşyayı teslim almak, öğrencilerin viziteye çıkışını düzenlemek, okul kapısı ve diğer bazı yerlerin zamanında kapanıp açılmasını sağlamak, öğrencileri toplantı, gezi, törenlere hazırlamak, yatakhaneye zamanında çekilmelerini sağlamak, deniz mevsiminde öğrencilerin belli programa göre denize girmesini sağlamak, kurtarma ekip ve vasıtalarını kontrol etmektir. Dahiliye şefleri de bütün bu işlere, kendilerine verilenleri yapmak suretiyle yardımcı olurlar.

İşlemler Bürosu, Okulun hesap, para, ayniyat, ambar, depo, satın alma, muayene, teslim ve evrak işlerini yürütür. İşlemler şefi bu büronun amiridir. Tahakkuk amirliği yapmak, bütçe tasarısı hazırlamak, ödenek durumunu Müdür'e bildirmek, parasız yatılı öğrencilerin masraflarını işlemek, paralı yatılı öğrencilere tebligat yapmak, taksitleri yatırmayanları Müdür'e bildirmek, Satın Alma Komisyonu'nda bulunmak gibi işleri yürütür.

Okulun önemli görevlerinden biri Ayniyat Saymanlığı'dır. Ayniyat Saymanı, okulun eşya ve malzemesinin iyi bakımından sorumludur. Demirbaş defterini tutar, zarar gören eşyayı sorumlusuna ödetir. Ambar şefi, Ayniyat Saymanı'nın mutemetidir. Yevmiye ve ambar defterlerini tutar, okula gelen erzak ve malzeme'nin muayene ve tesliminin yapılmasını, ambardaki malzemeler bitmeden noksanların tamamlanmasını sağlar. Saymanlık şefi, aylık, ücret ve gider hesaplarının tahakkuku, arttırma, eksiltme ve ihale evraklarının hazırlanması gibi işleri yapar. Okulda ayrıca, avans, satın alma, maaş dağıtım işlerini yapacak bir mutemet ve gelen giden evrak kayıtlarını yapacak dosya ve kağıt memuru, kitaplık müdürü ve memuru da bulunur.

Okuldaki kendine özgü görevlerden biri kayıkthane amirliğidir. Kayıkthane'de çalışan gemici ve hizmetlilerin amiridir. Okula ait deniz araçlarının bakımını, mevzuata uygunluğunu sağlar. Pratik gemicilik derslerinde kullanılacak araçları hazırlar, filikaları motorla takip eder. Sarf edilen yakıt ve malzemeye ait cetveller tutar, denize girme mevsiminde, kurtarma vasıtalarını hazır bulundurur, rıhtım üzerinde gemicilerden birini gözcü olarak görevlendirir. Yönetmelikte kayıkthane amirinin bakımını yapacağı yerler de sayılmış, bunlar arasında kayıkthane, havuz, meteoroloji istasyonunun yanı sıra, ilginç olabilecek, atlama trampeni de belirtilmiştir. Bu ifadeden bu dönemde Okulun donanımı içinde atlama trampeni olduğu ortaya çıkmaktadır.

Öğretim Bürosu ise Okulun eğitim öğretim, sicil kayıt işlerini tüzük, yönetmelik ve emirler gereğince yapar. Bu araştırma sırasında kullanılan önemli

kaynaklardan biri olan Öğrenci Kayıt-Sicil Defterlerini, bu büronun amiri olan Kütük Şefi tutmaktadır. Ayrıca diplomaları ve eğitimle ilgili diğer belgeleri hazırlar, gemi adamı sınavlarına ilişkin dosyaları tutar ve bütün bu kayıtları kilit altında bulundurur.

Öğretim Kurulu'nun görevi her zamanki gibi müfredat programını hazırlamaktır. Diğer görevleri değişime uğramamıştır. Okula alınacak ders kitaplarını veya yayınlanacak ilmi eserleri incelemek, disiplin ve müsabaka sınavı komisyonu üyelerini seçmek, sınavların yazılı, sözlü, pratik olup olmayacağına ve zamanına karar vermek, geçici veya kesin olarak Okuldan çıkarılacak öğrencilerin durumuna karar vermek, yönetmelikleri Bakanlığın onayına sunmak üzere hazırlamak, bu kurulun görevleri arasındadır.

Diğer başlıkların içeriği, örneğin laboratuvar ve fabrika şefinin görevlerinin ne olacağına net bir biçimde belli olması veya sağlık işlerinin içeriğini oluşturan okul doktorunun sorumluluklarının değişmemiş olması nedeniyle, çalışmada bu başlıkların üzerinde durulmamıştır. Ancak “Çeşitli hükümler” başlığı altında bu Yönetmeliğe kadar hiç görülmemiş maddeler bulunmaktadır. Örneğin; Madde 84'e göre “Okul idaresi mezunlarla temas sağlayarak mesleki hayat ve faaliyetler hakkında bilgi toplamaya ve okulu ilgilendiren konularda mesleki kurumlarla işbirliği teminine çalışır.” Bir başka yeni oluşturulmuş madde olan Madde 85'e göre “ Okuldan yetişmiş ve meslekte fevkalade hizmetleriyle tanınanlar, ve değerli hizmetlerinden sonra Okuldan ayrılan idareci ve öğretmenler için bir şeref köşesi kurulacak, buraya fotoğrafı konulacak olanları Öğretim Kurulu seçecektir.” Madde 86 ise okulun kuruluşunun her sene kutlanacağını, bu konuda toplantılar, törenler düzenleneceğini ve buna mezunların, meslek kurumu temsilcilerinin çağrılacağını bildirir. 1969 Genel Yönetmeliği'nde her sene olması belirtilen okulun kuruluş günü kutlamalarına dair davetiye eklerde sunulmaktadır. (Bkz.:EK-94) Ancak bunun öncesinde, 1959 yılında da bu kutlamanın ciddiyetle yapıldığına dair önemli bir belge bulunmuştur. Bu belge, bu günün anısına bastırılan hatıra pulları ve özel damga kartıdır.(Bkz.:EK-95) Bu belgelerden başka, okulun üçüncü evre sonunda askeri yönetime geçmesinden sonra yapılan bir kutlama davetiyesi daha eklere konulmuştur. (Bkz.:EK-96) Burada ilginç olan, sivil dönem kutlamalarında 1909 yani Milli Ticaret-i Bahriye Mektebi'nin, askeri dönemde ise 1884 yani Mekteb-i Bahriye-i Hazret-i Şahane içindeki “Leyli Tüccar Kapudan Mektebi”nin açılışının kuruluş günü olarak kabul edilmesidir.

Bu arada yapılan önemli atılımlardan birinin de okula özgü bir marş oluşturmak olduğu tespit edilmiştir. 31/5/1969'da Milliyet gazetesinde yayınlanan bir ilanla okul marşı için güfte yarışması yapılacağı duyurulmuştur. Bu ilan "Talebe Cemiyeti" tarafından verilmiştir. Jüri heyeti'nin; Ahmet Morgil, Baki Süha Ediboğlu, Behçet Kemal Çağlar, Fazıl Hüsnü Dağlarca, Feridun Fazıl Tülbentçi, Ferit Baykam, Prof. Mehmet Kaplan ve Behlül Toygar'dan oluştuğu açıklanmıştır. Ayrıca kazanan eserin sahibine Denizcilik Bankası gemilerinden birinde lüks mevki Akdeniz seyahati bileti (veya bedeli) verileceği ifade edilmiştir²⁹¹.

Bu önemli çalışmalarla okulun kimliğinin sağlamlaştırılması, aidiyet duygusunun kuvvetlendirilmesi gibi sonuçlara ulaşabilmenin yanı sıra 1969 Genel Yönetmeliği ile beraber organizasyon şemasının da daha oturmuş bir duruma geldiği görülmüştür. Belki de bu oturmuşluk sayesinde artık okul ile ilgili başka istekler ortaya çıkmaya başlamıştır. 1970'de düzenlenen Türk Denizciliğini Kalkındırma Sempozyumu'nda bir bildiri sunan²⁹², o dönemde okulda öğretmen olan fakat sonra okul müdürü olacak, eski mezunlardan Nejat Odman, Devlet Denizcilik Akademisi kurulması gereğinden bahsetmiştir. Denizcilikte ileri durumda olan ülkelerin eğitim işini çoktan hallettiklerini, bunların okullarının ya üniversitelere bağlı fakülte ya da akademi olduklarını belirterek, Yüksek Denizcilik Okulu'nun maddi ve hukuki imkânsızlıklara rağmen kapasitesinin üzerinde bir gelişme ve verim sağladığı, ancak hızla gelişen denizcilik ve deniz işletmeciliği koşullarına karşı şu şartların sağlanması gerektiğini ifade etmiştir:

Odman'a göre, metodlu ve sürekli araştırmalar ile, gelişen öğretim paralel yürütülmelidir. Öğretim üyeleri geliştirilmeli, araştırma ortamı sağlanmalıdır. Teknik ve bilimsel sorunların çözümünde kamu ve özel sektör işbirliği yapılmalıdır. Bilim ve tekniğin ilerleyişi takip edilmeli, bilimsel yayın faaliyetleri ve yabancı benzer kurumlar ile bilimsel işbirliği yapılmalıdır. Değişen şartlara hızla uyabilmek için teşkilat ve müfredat değişikliklerini kolaylaştıracak mevzuat sağlanmalıdır.

Böylece bilimsel özerkliği olan, denizcilikteki gelişmelere paralel uygulamalar yapabilecek, yeni bölümler açabilecek, kendi döner sermayesi olan ve akademik kariyer imkanı tanıyan, dış ülkelere eleman gönderebilecek, araştırma ve

²⁹¹ "Yüksek Denizcilik Okulu Marşı Güfte Yarışması", **Milliyet**, 31/5/1969, s.8, (Çevrimiçi) <http://gazetearsivi.milliyet.com.tr>, 8 Aralık 2010.

²⁹² Yüksek Denizcilik Okulu Mezunları Cemiyeti, **Türk Denizciliğini Kalkındırma Sempozyumu**, [y.y.], 1970, [s.y.].

yayın yapabilecek bir Devlet Denizcilik Akademisi'nin şart olduğu fikrini işlemektedir.

Buraya kadar Nejad Odman bir mezun ve öğretmen olarak olması gerektiğini düşündüğü konuları anlatmıştır. Ancak araştırılması gereken nokta 1966'dan beri yani dört senedir, Yüksek Denizcilik Okulu'nun Akademi olması için Kanun teklifinin Meclis'te neden beklediğidir. Yukarıda Müdürler incelenirken bahsi geçen, ancak görevine de hiç başlamamış olan Sadık Baklacioğlu'nun 6/Eylül/1966 tarihli atama yazısı ekinde bulunan bir açıklama notuna göre; Yüksek Denizcilik Okulu'nun Akademi olması hakkındaki Kanun teklifi, Millet Meclisi'ne sevk edilmiş durumdadır. Bu not bizzat dönemin Ulaştırma Bakanı Seyfi Öztürk tarafından yazılmıştır²⁹³. Konunun camia içinde tartışılmaya başlanması ise daha eskilere dayanmaktadır. 1958'de Yüksek Ticaret Okulu'nun akademi olmasıyla, Yüksek Denizcilik Okulu'nun da akademi olması gerektiği Öğretim Kurulu'nda konuşulmuştur²⁹⁴. Bundan sonra dergilerde bu konuda bir çok makaleye rastlanmaktadır²⁹⁵. Yukarıda Nejad Odman tarafından sunulan bildiri aslında bunların bir birikimidir. Ancak bu kararın bu kadar uzun süre sonuçlanmamasının nedeni Bakan ve Başbakan düzeyinde ilgisizlik olarak görülmektedir²⁹⁶. Bu noktada, konunun ötelenmesinde askeri müdahalelerin payı da unutulmamalıdır²⁹⁷.

1971'den sonra okula yeni bir Müdür atanır. İsmail Göksu emekli bir albaydır²⁹⁸. Aşağıda başka bir konuda incelenecek bir rapordan anlaşıldığı kadarıyla, İsmail Göksu 1975'te de halen okulda müdür pozisyonundadır²⁹⁹. Bundan sonra sırasıyla Kemal Sevindik, Fikret Birtürk, Faruk Altunbay ve Nejad Odman müdür olurlar. 1949 Güverte mezunu olan Fikret Birtürk, 1978'de kısa bir süre müdürlük yapmıştır. Fikret Birtürk'ün görevden ayrılmasından sonra 1978 sonlarında müdür olan Faruk Altunbay (Bkz.:EK-97) ise Almanya'da okumuş bir makine

²⁹³ BCA, Bakanlıklar arası Tayin Daire Başkanlığı (Üçlü Kararnameler) , 320 32 5, (6 Eylül 1966).

²⁹⁴ **Uzun İnce Bir Yol**, s. 192.

²⁹⁵ Metin Leblebicioğlu, "Deniz Ticaret Akademisi ve Okul Gemisi", **Deniz**, S:70, (Ocak 1961), s.4. "Devlet Denizcilik Akademisi", **Deniz**, S:176, (Aralık 1969), s.8,12.

²⁹⁶ **A.e.**, 192,193.

²⁹⁷ Akademi olma konusunun ötesinde, bir hatırlatma yapmak açısından, 1999'da Denizcilik Bakanlığı'nın kurulma çabalarından söz etmek gerekmektedir. Çünkü denizcilik sektörü konusunun boyutları çok geniştir ve bu konuda nelerin düşünüldüğünü ama yapılamadığını bilmek durumu kavramak açısından önemlidir. Dönemin Denizcilikten Sorumlu Devlet Bakanı olan Ramazan Mirzaoğlu, Denizcilik Bakanlığı'nın kurulması için son imzayı Ekonomiden Sorumlu Devlet Bakanı olan Kemal Derviş'ten alarak, yasa tasarısını Millet Meclisi'ne sevk etmiş, ama bu girişimin de sonu gelmemiştir²⁹⁷. (Bkz.: EK-99)

²⁹⁸ **Uzun İnce Bir Yol**, s.210.

²⁹⁹ Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu Marmara Bilimsel ve Endüstriyel Araştırma Enstitüsü, **Yüksek Denizcilik Okulu Tesis ve Sistem Analiz Etüdü**, [y.y.], 1975, [önsöz].

mühendisidir³⁰⁰. Kendisi ayrıca 1945-46 ders yılından itibaren okulda makine öğretmenliği de yapmıştır. Fakat görevi başında vefat etmesinden sonra, Makine Bölümünden 1949'da mezun olan Nejat Odman (Bkz.:EK-98) müdür olarak tayin edilir ve 1980'e kadar görevini sürdürür³⁰¹. Bu sırada yapılan 1980 askeri müdahalesi ile okul yeni bir döneme girmektedir. Askeri müdahalenin hemen sonrasında müdürlüğe emekli tuğamiral Bülent Işın getirilmiştir³⁰². Bunun ardından, kısa bir süre müdürlük görevini Fahrettin Küçükşahin yerine getirir³⁰³. Kendisi 1951 Makine Bölümü mezunudur. Okulun 18/08/1981'de Denizcilik Yüksekokulu³⁰⁴ olarak Deniz Kuvvetleri Komutanlığı'na bağlandığı ve Tuzla'ya taşındığı dönemde ise müdür emekli deniz kurmay albayı Ekrem Öztürk'tür³⁰⁵.

Okulun idari yapısına dair, bu süre zarfında yani 1970'lerin sonu ile 1981 arasında bulunabilen kararname, evrak veya yazışma sayısında bariz azalma söz konusudur. 1973 yılı için Ulaştırma Bakanlığı'nın hazırladığı yıllıkta bulunan organizasyon şeması, idari yapıya dair ele geçen en somut göstergedir.(Bkz. Tablo 3.3) Bu tabloda görüldüğü gibi eğitim gemisi Kaptanı doğrudan Müdür'e bağlıdır. Ayrıca Müdür'ün iki yardımcısı bulunmaktadır. Bunlardan biri öğretim işleri ile ilgilenirken diğeri yönetim işlerinden sorumludur.

Kendi içerisinde bu yapıya sahip olan Yüksek Denizcilik Okulu'nun Ulaştırma Bakanlığı içindeki pozisyonu da, aynı yayının içindeki başka bir organizasyon şeması ile aktarılmıştır³⁰⁶. Buna göre okul, Ulaştırma Bakanlığı Müsteşarlığı'ndaki üç müsteşar yardımcısından birine bağlı olan Liman ve Deniz İşleri Daire Başkanı'nın altındaki birimler arasında bulunmaktadır. Liman ve Deniz Daire Başkanlığına bağlı diğer dört müdürlük; Marmara, Karadeniz, Akdeniz, Ege Bölgeleri Liman Deniz İşleri Müdürlükleridir.

³⁰⁰ **Yüksek Denizcilik Okulu 1975-1979 Yıllığı**, [s.184].

³⁰¹ **Uzun İnce Bir Yol**, s.214,239.

³⁰² **A.e.**, s.244.

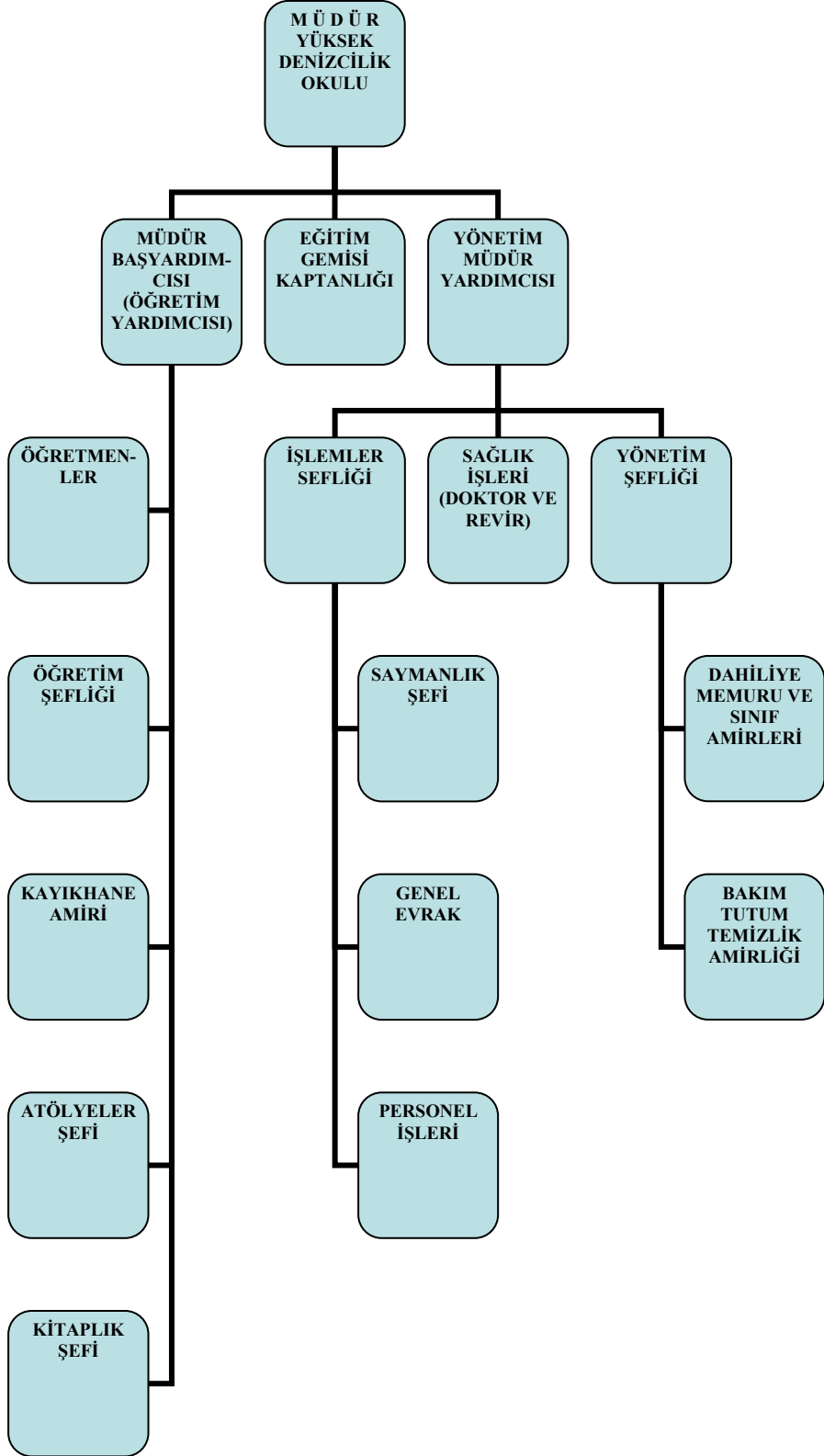
³⁰³ **A.e.**, s.245.

³⁰⁴ **Resmi Gazete**, 20 Ağustos 1981, S: 17434.

³⁰⁵ **Uzun İnce Bir Yol**, s.254.

³⁰⁶ **Türkiye Cumhuriyeti 1923 50 Yıl 1973**, [s.y.].

Tablo 3.3
1973 Yönetim Şeması*

* Türkiye Cumhuriyeti 1923 50 Yıl 1973, [s.y.].

Bu dönemde okul ile ilgili bazı çalışmalar yapılmış ama hiç birinin sonu getirilememiştir. Ancak sonuca ulaştırılamasa da, bu çaba ve isteklere değinmek gereği duyulmuştur.

Bunlardan biri; Yüksek Planlama Kurulu'nca hazırlanan ve Bakanlar Kurulu'nca yürürlüğe konması kararlaştırılan “Türk Deniz Ticaretini, Deniz Ticaret Filosunu ve Gemi İnşa Sanayini Teşvik ve Geliştirme Politika Esasları” adlı 1974 yılında hazırlanan rapordur³⁰⁷. Rapor, başlıkta adı geçen konularda gelişme sağlamak için çeşitli öneriler yapmaktadır. Ancak bütün bunların temeli olan eğitim konusunda, sadece “küçük zabıt ve gemi adamları yetiştirecek meslek okullarının açılması” belirlemesi haricinde bir açıklama veya öneriye yer verilmemiştir. Oysa en başta incelenilen 1928 tarihli “Türkiye Deniz Ticaretinin Vaziyeti Hazinesi Terfi Çareleri Hakkında Rapor” hatırlanacak olursa, deniz ticaretinin bütün alanlarına değinildiği gibi, geniş ve detaylı bir bölüm de kurulması istenen okula ayrılmıştır. Yüksek Planlama Kurulu'nun raporunda ayrıca bir Deniz Ticaret Odası kurulması gerektiği de ifade edilmiştir. Bu odanın kurulması ise ancak 1982'de gerçekleşmiştir³⁰⁸.

Bu dönemde yapılan bir başka çalışma; okul ile doğrudan ilgili olan “Yüksek Denizcilik Okulu Tesis ve Sistem Analizi Etüdü” dür. Bu çalışma, Ulaştırma Bakanlığı ve Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu (TBTA)[TÜBİTAK], Marmara Bilimsel ve Endüstriyel Araştırma Enstitüsü (MBEAE) tarafından imzalanan araştırma projesi sözleşmesi uyarınca, MBEAE Yöneyem Araştırması Ünitesi'nce yapılmış bir çalışmadır. Beş kişilik bir ekip tarafından hazırlanan raporun çalışmalarına, 19 Şubat 1974'de başlanmış, Şubat 1975'te bitirilmiştir. Elli altı sayfalık bu raporda özet olarak şu konulara değinilmiştir:

Araştırmada Türkiye'de gemi seferlerinin nerede ve nasıl yapıldığı belirlendikten sonra, bunun gerektirdiği ehliyete sahip personel profili ortaya konmuş ve kaynakları belirlenmiştir. Buna göre başta Yüksek Denizcilik Okulu olmak üzere, Deniz Harp ve Deniz Astsubay Okulları, makine mühendisi veya yüksek mühendis yetiştiren üniversite, akademi ve diğer yüksek okullar ve pratikten yetişen kişiler deniz personeli kaynağını oluşturmaktadır. Ancak askeriyeden ticari filoya geçişlerde bazen yaş sınırının yüksek olması, bazen de eğitim olarak yetersiz kalınması, diğer mühendislik okullarından gelenlerin mutlaka bir oryantasyon eğitimine ihtiyaç

³⁰⁷ BCA, , Bakanlar Kurulu Kararları (1928 ve Sonrası), 324 78 17, (31/12/1974).

³⁰⁸ Hakkımızda, (Çevrimiçi) <http://www.denizticaretodasi.org>, 23.09.2010.

duyması, pratikten yetişenlerin de uzak yol ehliyetini çok uzun yıllara dayanan tecrübelerden sonra alabilmesi neticesinde, tek ve asıl kaynak Yüksek Denizcilik Okulu olarak görülmektedir³⁰⁹. Araştırma sırasında görülmüştür ki, okul mezunlarının bir kısmı özel gemi işletmelerinin filolarında çalışmakta, bir kısmı da karada çalışmayı tercih etmektedir. Hatta daha tecrübeli zabitler yabancı filolara gitmektedir. Bundan sonra raporda personel ve deniz ticareti politikaları incelenmiş ve bunların hiçbir zaman yeterli ve bilinçli bir program dahilinde yapılmadığı sonucuna varılmıştır. Örneğin, İkinci planlama döneminde kararlaştırılanların, 1975 yılı itibarıyla halen gerçekleştirilemediği görülmüştür.

Bu planlarda, zabıt ihtiyacının belirlenmesi için tek çıkış noktasının filo tonajı olması dolayısıyla, 1995'e kadar filoda olabilecek gelişim senaryoları yapılmıştır. Çeşitli ihtimallere göre beş ayrı senaryo düzenlenmiş ve bunların sonucunda, ihtiyaç olacak zabıt sayısı bulunmaya çalışılmıştır. Bunun için diğer bir taraftan da 1940'dan itibaren mezun olmuş ve halen denizde çalışan personelin durumu incelenerek "ek zabıt ihtiyacı" ortaya konmuştur. Böylece Yüksek Denizcilik Okulu'ndan yetişmesi gereken öğrenci sayısı bulunmuştur³¹⁰. (Bkz.:EK-100)

İşte bu miktarları karşılayacak sayıda öğrenci yetiştirmesi gereken okulun, bir yandan da eğitim kalitesini yükseltmesi gerektiği düşünülmektedir. Bunun için yapılan ilk öneri, yatılı olma imkânının kaldırılmasıdır. Böylece idareci ve öğretmenlerin buradan tasarruf edecekleri zamanı eğitim ve öğretime yönlendirecekleri savunulmaktadır. Bir başka yöntem olarak, kademeli bir eğitim sistemi getirilmesi önerilmektedir. Örneğin ön lisans benzeri yapılar, 2+2[yıl] veya 2+1+1[yıl] sistemi ile kurulabilir belirlenmesi yapıldıktan sonra, yurt dışı örnekleri üzerinde iyi inceleme yapılması gerektiği açıklanır. Eğitimi tam olarak oturttuktan sonra akademik bir yapılanmaya gidilmesi, bu yapının da bölüm sistemine göre kurulması tespiti yapılmaktadır³¹¹.

Artan öğrenci sayısına daha iyi eğitim verebilmek için yapılması gerekenler belirlendikten sonra şu anki durumda yetersiz görülen özellikler şöyle sıralanmıştır:

- 1- Okul Ortaköy'de kalmak suretiyle öğrenci kapasitesini arttırabilir. Ama ideal bir eğitim için gerekli laboratuvar, spor tesisi gibi eklentileri yaparak genişlemesi fiziksel olarak mümkün değildir.

³⁰⁹ Yüksek Denizcilik Okulu Tesis ve Sistem Analiz Etüdü, s.2,4.

³¹⁰ A.e., s.6-24.

³¹¹ A.e., s.26-38.

- 2- Dersler gün içinde çok uzun zaman almakta ve uygulamalı kısımlar (laboratuar çalışmaları veya denizde pratik eğitim gibi) ya hiç yapılmamakta ya da yetersiz kalmaktadır.
- 3- Ders dışı eğitim olanakları çok sınırlıdır.
- 4- İdari organizasyon etkinliğini yitirmiştir ve mevcut öğretim kadrosundan yeterli şekilde yararlanılamamaktadır.³¹²

Bu eksiklikleri giderebilmek için öneriler oluşturulmuştur. Bu öneriler şöyle özetlenebilir:

Uygulamalı eğitim ihtiyacı: Kısaca laboratuvarlar ve pratik eğitim için gereken imkanlar olarak belirlenen uygulamalı eğitim ihtiyacı, bu imkanların 1975 yılı itibariyle okulda olmadığını göstermektedir. Burada kesinlikle olması gerekenler şunlardır: Navigasyon, yük ve işlemler, buhar, içten yanmalı makineler, elektronik, kimya, hidrolik, mekanik mukavemet, malzeme, meteoroloji, teknik resim-makine elemanları, gemicilik, can güvenliği, yangın söndürme, kayıkthane, termodinamik, soğutma ve havalandırma, kütüphane. Var olup yetersiz görülenler ise; fizik, beden eğitimi, okul gemisi, atölye, yabancı dil laboratuvarı imkânlarıdır. Gemi inşa, bilgisayar, nükleer enerji laboratuvarları ise çok gerekli görülmemektedir.

Öğrencilerin ders dışı faaliyet ihtiyaçları: Bu spor ve diğer sosyal tesisler olarak düşünülmüş ama genel bina ve tesis ihtiyacı içinde ele alınabileceği belirtilmiştir.

Bina ve tesis ihtiyacı: okulun altı, yedi yüz civarında öğrencisi olacağı düşünülerek; öğretim binaları, idari binalar, yurtlar, yemekhaneler, laboratuvarlar, deniz kıyısı tesisleri, öğretim üyesi lojmanları sayılmaktadır.

Yer ihtiyacı: Yukarıda sayılan tesisleri içerebilecek bir alanın ne kadar olması gerektiği yurt dışından örneklerle açıklanmıştır. Buna göre öğrenci başına inşaat alanı, Macaristan'da 40m², Almanya'da 0.5 dekar, Danimarka'da 0.2 dekadır. Türkiye'de ise İstanbul Teknik Üniversitesi yerleşkesi örnek alınırse okulun toplam inşaat alanı 35000m² olmalıdır. Tesislerin üç katlı olacağı düşünülürse arazi taban alanı 12000m² olabilir. Ama ileride olabilecek genişleme ihtiyacı ve boş alan gereksinimi de düşünülürse 75 dönüm civarında bir alana ihtiyaç olduğu tespiti yapılmıştır. Ayrıca bu arazinin, yani okulun, kolay ulaşılabilir bir yerde olması, deniz kıyısında olması, yol, su, elektrik alt yapısına sahip olması, makine bölümünün

³¹² A.e., s.35.

uygulamaları için tersanelere yakın olması da gerekmektedir. Bu dönemde bütün bu özellikleri kapsadığı düşünülen tek bir yer bulunabilmiştir³¹³. Bu da Tuzla, Sakız Yarımadası'dır³¹⁴.

Bu raporun içeriğinde görüldüğü gibi, pek çok sorun 1960'lardan ve hatta 1940'lardan beri çözülememektedir. Yapılan görüşmelerden, aktarılan kaynaklardan anlaşıldığı kadarıyla bunun en önemli nedeni mevzuattır. Ancak okul daha kurulmadan, 1928'de İstanbul Ticaret ve Sanayi Odası'nın dikkat çektiği, okulun özerk bir yapıda olması gerektiği sorunu, özellikle 1950'lerden itibaren kendini iyice göstermiş, ancak ilgili makamlar konuya duyarsız kalmıştır. Bunun iyi bir örneği, Mezunlar Derneği'nin bir yazısında kendini göstermektedir. 1976'da okul Müdürlüğü'ne Kemal Sevindik atanırken, dönemin Ulaştırma Bakanı Nahit Menteşe, bir gazeteye “ okul camiası içinde idarecilik yeteneğine sahip kimseyi bulamadım” şeklinde bir açıklama yapmıştır. Camiayı küçük düşürücü olduğu ileri sürülen bu beyan çok tepki toplamış ve Mezunlar Derneği, yöneticilikte çok tecrübeli üyeleri olduğunu ileri sürmüştür. Ayrıca Ulaştırma Bakanı'nından Denizcilik Akademisi konusundaki kesin vaadini bir an önce gerçekleştirmesi istenmiştir³¹⁵. Ancak Nahit Menteşe'den sonraki Bakan olan Güneş Öngüt'ün de verdiği sözlere rağmen tasarı Meclis'ten geri çekilmiştir³¹⁶.

Üçüncü evre, Yönetmelikler anlamında yeni bir anlayışın geliştirildiği bir dönemdir. Bu dönemde yönetsel her konu için ayrı bir yönetmelik hazırlanmaktadır. Bunun ilk örneği Pratik Eğitim Yönetmeliği ile görülmüş idi. Burada bunun bir başka örneğine daha rastlanmaktadır. 1975'de okul tarafından yapılacak yayınların tâbi olacağı “*Yüksek Denizcilik Okulu Yayın Yönetmeliği*” hazırlanmıştır³¹⁷.

Bu Yönetmeliğe göre yayım işlerini öğretmenler kurulunun seçeceği geçici yayım komisyonları yürütecektir. Komisyon, eserin ilgili olduğu bilim dalına göre, öğretmenler kurulu tarafından seçilecek en az üç öğretmen ve başkan sıfatıyla müdürden oluşmaktadır. Okul; ders aracı olarak kullanılan kitap ve teksirler, yardımcı kitaplar, bilimsel araştırma ve incelemeler, dergi ve bültenler, tezler ve diğer bazı yayınlar yapabilir. Komisyon, eserin hangi kategoriye dahil olduğunu ve

³¹³ A.e., s.40,42.

³¹⁴ Bu konu “Okul Yerleşkesi” bölümünde incelenecektir.

³¹⁵ “Yüksek Denizcilik Okulu Mezunları Derneği'nin Basın Bildirisi”, **Denizati**, 1977, [t.y.], s.4.

³¹⁶ “Denizcilik ve Kabotaj Bayramı törenlerle kutlandı”, **Milliyet**, 2 Temmuz 1978, s.11, (Çevrimiçi) <http://gazetearsivi.milliyet.com.tr>, 8 Aralık 2010. **Uzun İnce Bir Yol**, s.192.

³¹⁷ **Resmi Gazete**, 25 Ocak 1975, S: 15129.

yönetmeliğe uygun olup olmadığını belirten raporu okul müdürüne sunduktan sonra, basılması konusundaki kararı öğretmenler kurulu verir. Eserin bilim ve dil bakımından sorumluluğu yazara aittir. Çeviri eserler için ilgili kanun hükümleri uygulanır. Yazara sayfa başına ödenecek miktar, en çok 50 lira, çeviri eserlerde ise 35 liradır. Derleme bir eserse bu rakamların yarı yarıya azı ödenmektedir. Teksir edilen eserlerde de bu rakamların %30'u yazar hakkı olarak ödenir. Bu Yönetmelik'te eserin maliyet hesabı, yazar hakkının hesaplanması, kitap satış bedelinin belirlenmesi de karara bağlanmıştır. Bastırılan kitap ve teksirlerden yazara elli adet ücretsiz olarak verilmektedir. Ayrıca yapılan her yayından okul kütüphanesinde yirmi beş tane bulundurulacaktır. İlgili öğretim üyelerine birer tane, aynı konuda eğitim yapan kuruluşlara da beşer tane yollanacaktır.

Yayın Yönetmeliği'nden sonra, *Kıyafet Yönetmeliği*'nin de 1975'de yeniden oluşturulduğu görülmektedir. Burada ilk dikkati çeken fark şudur: 1956'da düzenlenen son Kıyafet Yönetmeliği, Denizcilere Mahsus Kıyafet Yönetmeliği'nin bir bölümü idi. Oysa bu Yönetmelik, tamamen Yüksek Denizcilik Okulu'na mahsus bir Kıyafet Yönetmeliğidir³¹⁸. Burada kıyafetin biraz daha detaylı tanımı ve örneğin; yazlık elbise kumaşının keten değil de terilen olması gibi farklar haricinde apoletlerde de bazı değişiklikler vardır. Bu yıllarda liman işletmesi bölümünün bulunması dolayısıyla demir veya pervanenin altında bulunan şerit kaldırılmış, bu iki alamet bir çember içine alınmış, demir ise altında şeritli (veya dalga işaretli) olarak limancılık bölümünün alameti olmuştur. (Bkz.:EK-101) Öğrenciye verilecek giyecek listesi daha detaylı bir şekilde yazılmış örneğin; apolet, kemer, yazlık elbiseye uygun beyaz ayakkabı gibi belirlemeler burada ilk defa görülmüştür.

1975'de yeni bir Yönetmelikle daha karşılaşılır. Bu da "*Yüksek Denizcilik Okulu Bölümler Yönetmeliği*"dir³¹⁹. Burada okulun organizasyon yapısı daha modern bir anlayışla düzenlenmektedir. Buna göre okulun organları şunlar olmuştur: Öğretim Kurulu, Yönetim Kurulu, Okul Müdürü, Bölüm Genel Kurulu, Bölüm Yönetim Kurulu, Bölüm Başkanı.1975 Bölümler Yönetmeliği'nde bu organların yetki ve sorumlulukları belirlenmektedir. Öğretim kurulu önceden beri olduğu gibi eğitim, öğretimin geliştirilmesi, araştırma çalışmaları için önerilerini Yönetim Kurulu'na sunar. Önceki Yönetmeliklerde önerilerini Müdür'e sunuyordu. Yönetim Kurulu eğitim, öğretim, araştırma konularını, tüzük, yönetmelik, plan programı,

³¹⁸ **Resmi Gazete**, 30 Mart 1975, S: 15193.

³¹⁹ **Resmi Gazete**, 6 Mayıs 1975, S: 15228.

bölüm genel kurullarından gelen önerileri karara bağlar, bütçeye son şeklini verir, benzer kuruluşlarla veya üst makamlarla yapılacak toplantılar için okul temsilcilerini seçer. Bu görev dağılımından anlaşıldığı gibi, okul müdürünün görev içeriği karar verme mekanizması olmaktan çıkmış, yürütmeye doğru kaymıştır. Ama yine de açık kadrolar için öneride bulunma yetkisi Müdüredir. Bölümlerle ilgili organlar da kendi bölümlerinin eğitim, öğretim, araştırma, bütçe gibi konularında kararlar alır ve bunlar başkan vasıtasıyla müdürlüğe sunarlar.

Bölümler Yönetmeliği'nin bu yıl kurulacak olan ulaştırma-işletme bölümü ile bir bağlantısı olup olmadığı anlaşılamamıştır. Çünkü Yönetmelikte bölüm adı hiç geçirilmemiştir.

1979'da hazırlanan "*Yüksek Denizcilik Okulu Genel Yönetmeliğinin Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine Dair Yönetmelik*", adından da anlaşıldığı gibi 1969 Genel Yönetmeliği'ne dair değişiklik getirmektedir³²⁰. Bu Yönetmelik neticesinde, 1969 Yönetmeliği'nden beri on yıllık süre zarfında bu konuda yeni bir Yönetmelik çıkarılmadığı anlaşılmaktadır. Burada getirilen birkaç değişiklik şöyle özetlenebilir: Müdür yardımcılarının, Müdür'e yardımcı olma işini, dahiliye şefleri vasıtasıyla yapması yerini "sınıf amirleri" vasıtasıyla yapmasına bırakmıştır. Nöbetler yirmi dört saatten on altı saate indirilir. Ancak çizelgeye göre sırası gelen sınıf amiri, resmi tatil günlerinde de nöbet tutar. Nöbetten sonra yirmi dört saat izinli olma hakkı aynen devam etmektedir. 1969 Genel Yönetmeliğinde, müdür yardımcıları için detayıyla sayılan görevlere, dahiliye şefleri memur edilebiliyorken, bu yönetmelikteki değişiklik doğrultusunda sınıf amirlerine sorumluluk verilebilecektir.

1979 idari değişikliklerini içeren Yönetmelik'ten sonra, yine değişik bir konuda bir Yönetmelik hazırlandığı görülmektedir. Yine 1979'da hazırlanan bu Yönetmelik'in adı "*Yüksek Denizcilik Okulu Spor Birliği Yönetmeliği*"dir³²¹. Bu Yönetmelikle okulda müdürlüğe bağlı bir Spor Birliği kurulmaktadır.

Bu birliğin kurulmasının amacı; beden ve ruh sağlığının geliştirilmesi, denizcilik mesleğine intibak, gençliğin spor ihtiyacının karşılanması, boş zamanlarının değerlendirilmesi ve seyirci olmaktan kurtarılması olarak açıklanmış, devamında da "Yüksek öğrenim gençliğinin Atatürk ilkeleri doğrultusunda milli değerler ve ülküleri benimsemiş, araştırmacı, yapıcı, yaratıcı ve birleştirici yeteneklere sahip milli ruh ve heyecan içinde eğitilme ve yetiştirilmesinin sağlanması" olarak

³²⁰ **Resmi Gazete**, 22 Temmuz 1979, S: 16704.

³²¹ **Resmi Gazete**, 2 Ağustos 1979, S: 16715.

önemli yükümlülükler üstlenilmiştir. Genel hükümlerde, Spor Birliği'nin başkanı okul müdürü olarak belirlenir. Bu birliğe, öğrenciler, öğretim üyeleri, öğretim görevlileri ve yardımcıları üye olabilir. Amaç yüksek öğretim kurumları arasındaki yarışmalara okulu temsilen katılmaktır. Spor Birliğinin organları Genel Kurul ve Yönetim Kurulu'dur. Genel Kurulu oluşturacak olanlar; Müdür, Makine, Güverte, Deniz Ulaştırma ve İşletme bölüm başkanları, İdari işler yöneticisi, beden eğitimi bölümü öğretmenleri, sınıf temsilcileri, okul takımı kaptanlarıdır. Genel Kurulda bir önceki yılın faaliyet raporu görüşülür ve onaylanır. Ayrıca bu yılın faaliyet programı ve bütçesi de görüşülür ve onaylanır. Burada seçilen Yönetim Kurulu on beş günde bir toplanarak sporla ilgili her türlü faaliyetin yürütülmesini sağlar.

1979 yılında yeni bir Yönetmelik daha hazırlanmıştır. *Yüksek Denizcilik Okulu Kütüphane Yönetmeliği*'ne³²² göre; Kütüphane ve Dokümantasyon Merkezi, okulda görevli öğretim üyeleri, yardımcıları ve öğrenciler için çalışma ve araştırmalarında yardımcı olacak her türlü yayın ve dokümanı toplamak, sınıflamak, korumak ve bunlardan yararlanılmasını sağlamak amacıyla kurulmuştur.

Okulun idari işlerine dair Yönetmelikler, 1979 itibarıyla sona ermektedir. Okulun bu evresine dair bulunabilen en son Yönetmelik ise 1980 yılında hazırlanmış olan Disiplin Yönetmeliği'dir ve aşağıdaki başlık altında incelenecektir. Bundan sonra ise, 18/8/1981'de kabul edilen 2507 numaralı Kanun ile okul askeri yönetime geçer³²³.

3.1.2. BÜTÇE

Okulun bütçesi için yararlanılan kaynak olan Başbakanlık İstatistik Genel Müdürlüğü [BIGM]³²⁴ verileri, 1955 yılı ile sona ermektedir. Benzeri veriler başka hiçbir kaynaktan bulunamadığı için okul bütçesi somut verilerle ancak 1955'e kadar incelenebilecektir. Bu veriler içerisinde de 1953-60 arasında toplu bir yayın yapılmış, ve veriler daha öncekilere göre detay verilmeden hazırlanmıştır. Bu nedenle 1953, 1954, 1955 verileri tabloya genel hatlarıyla yansıtılabilmektedir. Yirmi beş yıllık eksiklik nedeniyle amaca tam olarak hizmet etmese de, okul ile ilgili bulunabilen bütün verilerin aktarımı amaçlandığı için aşağıdaki tablo oluşturulmuştur.

³²² Resmi Gazete, 2 Ekim 1979, S: 16772.

³²³ Resmi Gazete, 20 Ağustos 1981, S:17434.

³²⁴ Bu kurumun adı 1953-60 verileri incelenirken Başvekalet Devlet İstatistik Enstitüsü'ne dönüşmektedir.

Tablo 3.4
1946-56 Arasında Okulun Bütçe Durumu*

Yıllar	Bir yıl içinde devlet bütçesinden verilen ödenek	Bir yıl içinde yapılan giderler										
		Maaş ve Ücretler için					Başka giderler için					GENEL TOPLAM
		Türk uzman ve öğretmenlerine verilen maaş ve ücretler	Yabancı Öğretim Uzmanları ve Öğretmenlerine verilen ücretler	İdare işyarlarına verilen maaş ve ücretler	Toplam	Öğretim tesisat ve atölye levazımı	İaşe giderleri	İnşaat, tamirat ve kamulaştırma	Başka giderler	TOPLAM		
Lira	Lira	Lira	Lira	Lira	Lira	Lira	Lira	Lira	Lira			
1946-47	688259	39498		86182	125680	13444	157977	23478	299490	494389	620069	
1947-48	793520	82779		145577	228356	24696	167163	13646	250459	455964	684320	
1948-49		90671	5910	182647	279228	31726	168684	3547	228810	432767	711995	
1949-50		152517	12453	213985	378955	64091	287237	4990	118932	475250	854205	
1950-51		129434		102219	231653	18956	8853	2600	19159	49568	281221	
1951-52		114346		127384	241730	18473	107675	3666	62905	192719	434449	
1952-53		121980		152514	274494	19554	228306	2077	17097	267034	541528	
1953-54		142259		143951	286210				215214	215214	501424	
1954-55		189929		160217	350146				250835	250835	600981	
1955-56		191875		168044	359919				263209	263209	623128	

*BİGM, Milli Eğitim Meslek, Teknik ve Yüksek Öğretim İstatistikleri 1946-1947 No: 297, [İst.], Pulhan Matbaası, 1948, s.215. BİGM, Milli Eğitim Meslek, Teknik ve Yüksek Öğretim İstatistikleri 1947-1948 No:308, İst., Pulhan Matbaası, 1949, s.261. BİGM, Milli Eğitim Meslek, Teknik ve Yüksek Öğretim İstatistikleri 1948-1949 No:327, Ank., Yeni Matbaa, 1950, s.296,297. BİGM, Milli Eğitim Meslek, Teknik ve Yüksek Öğretim İstatistikleri 1949-1950 No: 336, Ank., Doğuş Ltd. O. Matbaası, 1952, s.330,331. BİUM, Maarif İstatistikleri Meslek, Teknik ve Yüksek Öğretim 1950-1951 No:348, Ank., Biricik Matbaası, [t.y.], s.396,397. BİUM, Maarif İstatistikleri Meslek, Teknik ve Yüksek Öğretim 1951-1952 No:357, Ank., Akın Matbaacılık, [t.y.], s.386,387. BİUM, Maarif İstatistikleri Meslek, Teknik ve Yüksek Öğretim 1952-1953 No:368, Ank., Saim Toraman Matbaası, [t.y.], s.444,445. T.C. Başvekalet Devlet İstatistik Enstitüsü (DİE) Milli Eğitim İstatistikleri Meslek, Teknik ve Yüksek Öğretim 1953-1960 No:438, [y.y.], 1963, s.758.

Yukarıdaki tabloda ilk iki sene itibarıyla ödenekten daha az harcama yapıldığı görülmektedir. Bu daha önceki evrelerde de dikkati çekmiş bir özelliktir. Burada ayrıca 1950-51 yılında iâşe tutarının çok azaldığı görülmektedir. Bunun yatılı olma durumunun kaldırılmasıyla ilgili olduğu anlaşılabilir. Böylece öğrencilerin yiyecek masrafı da ortadan kalkmış veya çok azalmıştır. 1954 yılına kadar memurlara yapılan ödemenin, öğretmenlere yapılan ödemedan daha fazla olması ise öğretmen yapısına dair önemli bir göstergedir.

Aynı kategorideki diğer okullarla yani İstanbul'daki diğer Yüksek Okullarla karşılaştırma yapılması okulun durumunu daha net anlaşılabilir duruma getirmektedir. Bu karşılaştırmalarda okulun diğer evrelere göre daha değişken bir durum sergilediği görülmektedir. İlk iki dönem diğer okullardan hem ödenek hem de masraf açısından açık ara önde görülen okul, bu yıllar içinde 1947-48 döneminde sadece Teknik Okul tarafından geçilmiştir. Teknik Okul'a ayrılan ödenek 991.170 lira iken, maaşlara 436.773 lira ödenmiş, bunun içinde Türk öğretmenler 272.490 lira, öğretim, inşaat, iâşe vs. giderler için 554.550 lira harcayarak toplam masrafı 991.323 lira olmuştur. Burada özellikle Teknik Okul'un öğretim tesisat ve atölye giderlerine bakıldığında 130.712 lira olduğu görülmektedir. Bu, Yüksek Denizcilik Okulu'nun 24.696 liralık masrafının yanında oldukça büyük bir rakamdır. Öte yandan aynı yıl için Güzel Sanatlar Akademisi, 367.968 lira ödenek almış, Türk öğretmenlerine 239.702 lira ödemiş, öğrenim, tesisat, atölye giderleri 9.000 lira'da kalırken toplam harcaması 367.968 lira olarak ödeneği ile başa baş gelmiştir. Bu iki okulda da yabancı öğretmen kadrosu dolu iken, Yüksek Denizcilik Okulu'nda ise boştur.

1950-51 devresi için Güzel Sanatlar Akademisi öğretim üyelerine 302.028 lira, Teknik Okul 314.193 lira ödemiştir. Aynı yılın tesisat ve öğretim vasıtaları masrafları bu iki okul için sırayla 45.058 lira ve 61.440 liradır. Toplam masrafları ise 516.227 lira ve 655.364 lira olmuştur. 1955-56 devresinde bu iki okulun masrafları 942.905 lira ve 1.311.990 liraya çıkmıştır. Bu arada Teknik Okul'un adının Yıldız Teknik Okulu olarak değiştiğinin belirtilmesi gerekmektedir. Çünkü aynı kategorideki, diğer okulların değişimini takip etmek Yüksek Denizcilik Okulu'ndaki değişimin yönünü anlamak açısından önemlidir.

Diğer yandan bu kategoride masrafları daha az olan okullar olduğu da belirtilmelidir. Burada dikkati çeken nokta, genel masraf toplamları daha düşük olsa

da, bu okulların Yüksek Denizcilik Okulu ile aynı veya daha yüksek öğretim üyesi ödemesine sahip olduklarıdır.

3.1.3 OKULA GİRİŞ VE DEVAM ŞARTLARI

Bu başlık altında önce, *1946 Yönetmeliği*'ne göre oluşan değişiklikler incelenecek, sonra sırasıyla diğer ilgili Yönetmeliklere geçilecektir.

Okula girebilmek için gerekli ön şart olan, yirmi iki yaşını bitirmemiş Türk ve erkek³²⁵ olmak temelde aynı kalmakla beraber, 1945 ve 1946 Yönetmelikleri arasında kayıt ve kabul şartları açısından bazı değişiklikler oluşmuştur. Ayrıca her zamanki gibi Okula alınacak öğrenci sayısını Bakanlık belirlemektedir. Bu da değişmez kurallardan biridir. Diğer değişiklikler incelendiğinde bazı yeni maddeler görülmektedir. Bunlardan biri, bir yüksek okula kayıt olduğu halde buradan vazgeçip Yüksek Denizcilik Okulu'nda okumak isteyenlerle ilgilidir. Bunlar okudukları sınıfı geçmiş olduklarını ispat etmelidirler. Bir başka yeni madde “yedek liste” uygulamasını getirir. Müsabaka sınavına girerek başarılı olduğu halde okula girmeyenler yerine bu kişilere müracaat edilecektir. Diğer ise, yeni oluşan “paralı” öğrencilerle ilgilidir. İlgili maddeye göre, paralı öğrenci başvurusu belirlenen miktardan fazla ise, bu öğrenciler, gerek okula girme, gerekse istedikleri şubeye seçilme amacıyla müsabaka sınavına tabi tutulurlar.

Bu yeni maddelerden başka bazı değişiklikler de vardır. Örneğin; müsabaka sınavlarının içeriğine matematik, fizik, kimya haricinde kozmografya ve Türkçe kompozisyon eklenmiştir. Paralı öğrenciden taahhüname alınmayacağı belirlenmiştir. Ayrıca önceki Yönetmelikte kayıt yaptırdığı halde, mazeretsiz biçimde on beş gün içinde okula başlamayanların ilişkisi kesilirken, bu Yönetmelikte aynı süre bir haftaya indirilmiştir.

Bir başka farklılık da müsabaka sınavında alınan puanlarda eşitlik olması durumunda yapılacaklar konusundadır. 1945 Yönetmeliği'nde bu şartlar detayıyla belirlenmişken, bu Yönetmelik'te herhangi bir şart sunulmamıştır³²⁶.

Öğretim ve sınavlar açısından en temel fark, önceki Yönetmelik'te yer alan ama uygulanmayan makine bölümünün beş sene eğitim görme durumudur. Çünkü bu beşinci sene eski Yönetmeliğe göre stajda geçecektir. 1946 Yönetmeliği ise stajı, makine bölümü için son sınıftan önceki yaz aylarında yapılacak bir okul gemisi

³²⁵ Yüksek Denizcilik Okulu [1946] Yönetmeliği, s. 25.

³²⁶ A.e., s.26,27.

pratik eğitimi olarak düzenler. Güverte bölümü, son senesini okul gemisinde pratik yaparak geçirir. Okulun açılış kapanış, tatil zamanları aynı şekilde belirlenmiştir. Makine bölümü öğrencileri bir diploma projesi hazırlayarak okulu bitirir. Ders, laboratuvar, atölye ve deniz üzerinde operasyon eğitimlerinin muallimler meclisince belirlenen önem katsayıları uygulaması kaldırılmıştır. Atölye, fabrika, resim, proje, şekil, laboratuvar, ameli gemicilik, ameli navigasyon derslerinden özel sınav olmaması durumu aynen devam etmektedir. Diğer derslerden iki özel sınav yapılır. Sınıf geçme sınavlarında hangi dersten sözlü, yazılı veya pratik olarak sınava girileceği öğretim kurulu tarafından belirlenir. Notlar on üzerinden verilir. Mazereti olmadan sınava katılmayanlar sıfır almış sayılır. Sınıf geçmek için bazı yüzdelerle hesaplama yapmak gerekmektedir. Üssümizan olarak adlandırılan uygulama devam etmektedir. Genel anlamda, önceki yıllardaki gibi en az beş almak söz konusudur. Makine bölümündeki öğrenciler, proje notu olarak en az altı almalıdır. Buraya kadar öncekilerle çok farklı olmayan bir sınav yönetmeliği vardır. Ancak bazı detaylarda fark olabilmektedir. Örneğin; kırk beşer dakikalık iki müzakere zamanının altmış dakikaya çıkarılması gibi. Diğer yandan, 1945 Yönetmeliği'nde olduğu halde, burada olmayan bazı maddeler de vardır. Buna örnek olarak; gemi pratiği ile ilgili maddelerin, 1946 Yönetmeliğinde “Okul Tatbikat Gemisi Hakkında Hükümler” adıyla başka bir başlıkta oluşturulması gösterilebilir. Ancak bu bölümde fabrika pratiğinden hiç bahsedilmemiştir.

Buradaki en önemli yeni maddelerden biri okul mezunlarına diplomalarının 1 Temmuz Denizcilik Bayramı'nda verileceğini belirten altmış dokuzuncu maddedir. Bu okulun kuruluş ruhunun ortaya konmasıdır. Bu dönemde ciddiyetle uygulanan kural, daha sonra bazen bozulmuş, bazen uygulanmıştır. Bunun nedeni olarak, törene katılacak devlet büyüklerinin programına uymak şeklinde bir açıklama yapılmaktadır. Ancak ileride incelenecek Yönetmelikler'de ilgili maddeler vasıtasıyla da bu geleneğin yok sayıldığı görülecektir.

Ayrıca mezun olan öğrenciler arasında eskiden ilk üç başarılı öğrenciye ödül verilirken, bu sene itibarıyla ilk iki sıradaki öğrenciye verilmeye başlanmıştır³²⁷.

Öğrencilerin okulda okurken uyması gereken şartlarda bazı değişiklikler olmuştur. Okulun bütün usul ve nizamlarına, müdür, müdür yardımcısı, öğretmenler ve dahiliye şeflerinin emirlerine uyulması, öğrencinin müdür ile temas etmemesi,

³²⁷ A.e., s.18-24.

bunu dahiliye şefi vasıtasıyla gerçekleştirmesi, okulda tatil zamanları “bekar” öğrenci dışında öğrenci kalmaması, bunların da geceyi dışarıda geçirmemesi, evli olanların okula kabul edilmemesi, sonradan evlenenlerin ihraç edilmesi, sekiz yıl mecburi hizmet gibi şartlar aynen uygulanmaya devam edilirken, okulun kendine verdiği eşyayı iyi kullanmayan öğrencinin bunu tazmin etmesi şartı yeni getirilmiştir. Ayrıca “hastalık haricinde sebeplerle ders yılında devamsızlık dörtte birini geçemez” ifadesi netleştirilerek “on beş günü geçemez” haline getirilmiştir.

Disiplin konusunda ise İnzibat Encümeni kalkmış yerine Disiplin Komisyonu getirilmiştir. Önceki Yönetmelik’te tard kararları Bakanlığın onayına bağlı iken, bu Yönetmelik ile beraber belli durumu aşan cezaların disiplin komisyonu tarafından, bunun altında kalanların doğrudan okul müdürü tarafından verilmesi sağlanmıştır. Öğrencinin aldığı cezaların puanları, örneğin; tevbih [azarlama, paylama]; 5 puan, tekdir; 8 puan, izinsizlik; 10 puan, muvakkat tard; 150 puan gibi, öğrenim yılı başında kendine verilen 300 ahlak puanından düşülür. Bunların tanımları ve uygulamışlarında değişiklik yoktur. Bu arada yeni iki madde ile öğrencilerin yapması gerekenler belirlenir. Buna göre; öğrenciler okul içinde veya dışında okul amirlerini, öğretmenlerini ve birbirlerini selamlamak durumundadır. Ayrıca okul dışında kanunlara ve edebe aykırı yerlerde bulunmaları, sivil gezmeleri, siyasi partilere, yabancı kulüplere üye olmaları yasaklanmıştır³²⁸.

1946 Yönetmeliği’nden sonra oluşturulan *1949 Yönetmeliği*’nde kayıt ve kabul işleri açısından hiçbir değişiklik olmamıştır³²⁹. Sınavlarla ilgili bölümde bazı değişiklikler vardır. Bu değişikliklerin bir kısmı makine bölümü ile ilgilidir. Çünkü örneğin 57. maddede, 1946 Yönetmeliği’nde güverte dördüncü sınıfın geçme notunun nasıl belirleneceği anlatılmış ama makine şubesine yer verilmemiştir. Bu eksik, 1949 Yönetmeliği’nde giderilmiştir. Böylece makine dördüncü sınıfta geçme notunun, güverte ile benzeri şekilde, dört senenin sınıf geçme notu, proje notu (güverte için gemi pratiğinden alacağı not) , mesleki siciller üzerinden makine bölümü öğretmenleri tarafından takdir edilen not olacağı şartı eklenmiştir³³⁰. Makine son sınıf öğrencileri için değişen bir şart da diploma projesinin teslim tarihinin, sadece rahatsızlık neticesinde on gün daha uzatılmasıdır. Önceki Yönetmeliğe göre projesini teslim edemeyenlere hemen ikinci bir hak daha verilirken, 1949

³²⁸ A.e., s.28-,32.

³²⁹ **Yüksek Denizcilik Okulu [1949] Yönetmeliği**, s. 22,24.

³³⁰ A.e., s. 18.

Yönetmeliği'nde öğrenci, ancak takip eden ders yılında yapılmak üzere ikinci bir hak kazanmaktadır.

Önceki Yönetmelik'te olduğu gibi, en çok üç dersten beşten aşağı not alan öğrenci bütünlemeye kalırken, üçten fazla dersten beşten az not alan öğrenci ihraç olunmaktadır. Ama diğer ihraç şartlarından biri olan bütünleme sınavından bir dersten beşten az alınması şartı yumuşatılmış ve sadece bir dersten başarılı olamayan öğrenci, ahlak puanı da yarıdan az değilse aynı sınıfı bir daha okur şekline dönüştürülmüştür. Ayrıca paralı okuyan öğrencinin kaldığı ders, bir nedenle müfredattan kaldırılmış olsa bile, öğrenci aynı sınıfı tekrar okur şartı da getirilmiştir. İhraç olması gereken öğrencinin bir defaya mahsus olarak paralı okumasına izin verilmesi ise aynen devam eden şartlardandır. Ancak bunun için Ulaştırma Bakanlığı'nın izni gerekmektedir.

1946 Yönetmeliği'ne göre 1949 Yönetmeliği'nde olan önemli bir değişiklik, okulun ruhunu yansıttığı ifade edilen diploma töreninin 1 Temmuz'da yapılması geleneğinin bozularak, tören gününün Mayıs'ın son Pazar'ı olarak belirlenmesidir³³¹. Bu değişikliğin nedeni anlaşılamamıştır.

Öğrencinin uyması gereken şartlar ve disiplin cezaları konusunda da hiçbir değişiklik olmamıştır.

Hatırlanacağı gibi, okulun yatılı olma durumunun bir Kanun ile sona ermesinden kısa süre sonra çıkarılan bir ek Kanunla bu hak yeniden verilmiş ve bunun hemen arkasından da *1951 Yönetmeliği* çıkarılmış idi. İşte bu Yönetmeliğin Kayıt ve Kabul Şartları, Öğrenci Yazılma İşleri başlığı altında yer almıştır. Bu açıdan önemli bir fark olmayan şartlar arasında; örneğin; kayıt süresinin 10 Ekim'de biteceği belirlenmesi, müsabaka sınavı içeriğinde bir geri dönüş olması ve sadece matematik, fizik, kimya derslerinden yapılması, bir de açıkça "erkek öğrenci" alınacağını belirtmemesi gibi az sayıda değişiklik de görülmektedir³³².

Öğretim ve sınavlara bakıldığında ise, haftalık 40 saatlik ders programının 38'e indirildiği görülür. Sınav şekilleri, minimum not hesapları, uygulamalı derslerden alınacak kanaat notları aynı şekilde devam ederken sınıfta kalma konusunda bazı değişiklikler olduğu görülmektedir. Bir, iki, üçüncü sınıflarda sadece bir dersten kalan öğrenci üst sınıfa devam eder ancak kalan dersin de sınavını vermek zorundadır. Parasız yatılılar da bir defaya mahsus olarak, sınıfta kalır ise paralı

³³¹ A.e., s.19-21.

³³² **Yüksek Denizcilik Okulu [1951] Yönetmeliği**, s.11, 13.

yatılı olarak devam edebilir. Bunlar yeni kurallardır ve ihraç şartlarının yumuşaması anlamına gelmektedir. Bir değişiklik de son sınıf güverte öğrencilerinin okul bitirme notları ile ilgilidir. Bunların da, makine bölümü öğrencilerinin proje notlarının en az altı olması gerektiği gibi, tatbikat gemisinde yapılan sınavdan ve öğretmenlerinin vereceği kanaat notu ile yazılı not ortalamasından altıyı tutturmuş olmaları gerekmektedir. Yönetmelik'te makine bölümünün proje çalışması için hiçbir şekilde süre uzatımı olmayacağını belirtilmesinin yanı sıra, ikinci bir haktan da bahsedilmemektedir. İngilizce için muafiyet sınavı gelmiştir. Bu sınavdan geçenler, bütün öğrenim hayatı boyunca İngilizce dersine devam etmeyecektir. Bütün bu uygulamaların neden geldiği, eğitim-öğretim seviyesini nasıl etkilediği bu evre öğrencileri, öğretmenleri ve diğer ilgililer tarafından bugünkü durum da incelenerek mutlaka tartışılmalıdır.

Öğrencilerin uyması gereken şartlar ve disiplin hükümleri de temelde değişirse de, öğrencilerin birbirini ve amirlerini selamlaması ve resmi elbise ile gezmesi hükümlerine yer verilmemiştir. Yatılı öğrencilerin Çarşamba akşamı ve Cumartesi-Pazar günleri izinli oldukları açıkça yazılmıştır. Ancak eskiden izne tabi iken, artık gece saat yirmi dörtten sonra okula gelinemeyeceği kararlaştırılmıştır³³³.

1951 Yönetmeliği'nden sonra, 1958 Nizamname'si ile genel hatlar itibarıyla bazı belirlemeler yapılmıştır. Okula kayıt olmak için ön şartlar aynen uygulanmakta olsa da 1951 Yönetmeliği'ndeki gibi erkek olma şartını yazmaya ihtiyaç duyulmamıştır. Burada kabul şartlarındaki yenilik, yabancı uyrukta olanların da Ulaştırma Bakanlığı izni ile okulda okuyabilmesidir³³⁴. Bunun bir sonraki aşamasında 1960'da çıkarılan bir Kararname ile yabancı uyrukluların müsabaka imtihanına tabi tutulmaması da kararlaştırılmıştır³³⁵. 1971'de Üniversitelerarası Giriş Sınavı'nın ortaya çıkmasından sonra oluşturulan bir Kararname ile yapılan değişikliğe göre de yabancı uyrukluların Ulaştırma Bakanlığı izni alındıktan sonra bu sınava girmelerinin şart olmadığı, sadece okul kayıt komisyonu tarafından Türkçe yeterliklerinin belirlenmesi gerektiği kabul edilmiştir³³⁶.

Müsabaka sınavı kapsamına ise Türkçe yeniden alınır. Bu sınavda eşit puan alanların diploma derecesine göre, bunun eşitliğinde de okula yazılma sırası önceliğine göre kayıt yaptırabilecekleri belirlenmiştir. Ders tam notu 100 olarak

³³³ A.e., s.14-21.

³³⁴ Resmi Gazete, 17 Haziran 1958, S: 9934.

³³⁵ BCA, Bakanlar Kurulu Kararları (1928 ve Sonrası), 158 34 12, (19/12/1960).

³³⁶ BCA, Bakanlar Kurulu Kararları (1928 ve Sonrası), 269 51 18, (12/7/1971).

değiştirilir. Bir yenilik de, 1951 Yönetmeliği'nde öğrenci kalitesini zayıflatacağı düşünülmüş olan ihraç şartlarını yumuşatan maddelerin biraz daha değiştirilmesidir. Buna göre paralı veya parasız yatılı öğrenci iki sene aynı sınıfta kalırsa, kaydı silinir. Ancak farklı sınıflarda iki kere kalmış ise paralı olarak okumaya devam eder³³⁷. 1960'da buna gelen değişiklik olayı biraz daha netleştirir. Bu öğrenciler paralı yatılı veya yatisız olarak okumaya devam edebilirler kararına varılmıştır³³⁸.

1969 Genel Yönetmeliği'nde kayıt ve kabul işleri, disiplin ve imtihanlar başlıkları altında bu konularda ayrı birer Yönetmelik hazırlanacağı ifade edilmiştir. 1969 Genel Yönetmeliği idari yapı açısından önceki bölümde incelenmiş idi. Ancak bu Yönetmeliğin "Öğrenciler" başlığı altında, kayıt ve devam şartlarına ilişkin genel yapıda bazı değişiklikler getirdiği dikkati çekmektedir. Örneğin, paralı öğrencinin bunu üç taksitte ödeyebileceği ama süresi içinde ödenmezse okul ile ilişkisinin kesileceğini belirten yeni bir madde bulunmaktadır. Ayrıca birinci evrede görülen, parasız yatılı öğrenciye bir miktar harçlık verilmesi de yine Yönetmeliğe girmiştir³³⁹.

1969 yılında hazırlanan diğer Yönetmelik de okulun sınıf geçme, bütünleme ve engel sınavlarının durumunu belirleyen müstakil bir *İmtihan Yönetmeliği*'dir³⁴⁰. Bu Yönetmelik beş bölümden oluşmaktadır. Bu bölümler sırasıyla, başarı ve notlar; gemi tatbikatı, makine pratiği, diploma projesi; devam; imtihanlar; ve çeşitli hükümlerdir. Bu bölümler içerdikleri değişiklikler açısından incelenmeye çalışılacaktır.

1958 Nizamnamesi tam notu 100 olarak belirlese de 1969 İmtihan Yönetmeliği'nde notların daha önce olduğu gibi 10 üzerinden verileceği belirlenir. Öğrenciler derslerden sömestr başına bir kanaat, bir yazılı sınav notu alırlar. Kanaat notu ile sınıf imtihanı notunun ortalaması netice notunu belirler. Sınav günleri önceden ilan olunur. Kanaat notu ise, haber verilmeden yapılan müzakereler, yoklamalar, ödevlere göre belirlenir. Hastalık neticesinde sınava giremeyenler, okulun belirlediği bir hastaneden rapor getirerek engel sınavına girebilir. Notlardan başka her sınıfın aldığı "ders sayısının altı katı olan temel ölçüsü" vardır açıklaması yapılmış ama bunun ne için kullanılacağı belirtilmemiştir. Ayrıca notlara ve temel ölçüye öğrencinin itiraz edemeyeceği ifade edilir.

³³⁷ **Resmi Gazete**, 17 Haziran 1958, S: 9934.

³³⁸ **BCA**, Bakanlar Kurulu Kararları (1928 ve Sonrası) , 156 8 7, (12/7/1960).

³³⁹ **Resmi Gazete**, 13 Haziran 1969, S: 13222.

³⁴⁰ **Resmi Gazete**, 10 Ocak 1969, S: 13097.

Gemi tatbikatı öncekilerle çok benzer bir yapıda gerçekleşir. Buradaki not ortalamasının en az altı olması gerektiği tekrar edilir. okul tatbikat gemisi olmadığında ne yapılacağı açıklanır. Buna göre okul müdürünün uygun göreceği bir program uygulanır. Bu bölümün içeriğine makine pratiği ve diploma projesinin de alınması konunun daha bilinçli şekilde ele alındığını göstermektedir. Bunun en önemli göstergesi öğrencilerin yapacağı pratik eğitimlerin bir çizelgeye bağlanmış olmasıdır. Bir karşılaştırma yapılabilmesi için bu program aynen aktarılmaktadır:

“Güverte 1. sınıf Okul Gemisinde 60 gün,
Güverte 2. sınıf Okul Gemisinde 60 gün,
Makine 1. sınıf fabrika ve havuzlarda 60 iş günü,
Makine 2. sınıf Okul gemisinde buhar ve kazanları ve buhar makinelerinde 60 gün,
Makine 3. sınıf motorlu bir gemide 60 gün,
Makine 4. sınıf türbinli bir gemide 15 gün pratik eğitimlerini yaparlar.”³⁴¹

Bu arada belirtmek gerekir ki 1972’de yapılan bir değişiklikle Makine 4. sınıf için pratik eğitim kaldırılmış yerine Makine 3. sınıf için “motorlu bir gemide 60 gün ve türbinli bir gemi veya türbinli bir kara tesisinde 15 gün pratik eğitim yaparlar” şartı getirilmiştir³⁴².

Aynı madde bir kez daha 1975’de değişime uğrar. Bu değişiklikle güverte birinci sınıf; okul eğitim gemisinde yirmi ila kırk gün, güverte ikinci sınıf; kamu veya özel kuruluşlara ait gemilerde yirmi ila kırk gün, makine birinci sınıf; fabrika ve havuzlarda kırk beş gün, makine üçüncü sınıf da yaz tatilinde altmış gün pratik eğitim yapacaktır. Değişiklik sadece bu madde ile kalmamıştır. Yapılan diğer değişiklikler şunlardır: Ders sayısının üçte birinde bulunmayan öğrenci bütünlemeye kalıyor iken, 1975’den sonra sınıfta kalacaktır. İmtiharlarda Ulaştırma Bakanlığı tarafından bir ayırtman bulundurulma şartı kaldırılmıştır. Ayrıca madde 23 tamamen değiştirilmiştir. Bu maddede eski halinde sınavların ne zaman ve nasıl yapılacağı açıklanırken, yeni halinde iki dersten başarı sağlayamayan öğrencinin borçlu geçeceği, yine başarılı olmazsa sınıfta kalacağı şartı getirilmiştir³⁴³.

³⁴¹ A.y.

³⁴² Resmi Gazete, 5 Ağustos 1972, S: 14267.

³⁴³ Resmi Gazete, 30 Eylül 1975, S: 15372.

1969 İmtihan Yönetmeliği'nde diploma projesi şartları değişmemiştir. Sadece, projenin durumuna göre ilgili öğretmenlerin onayına bağlı olarak, sayısı beş öğrenciyi geçmeyecek bir grup tarafından yapılabilmesi yeni bir gelişmedir.

Devam şartlarına gelince, bu Yönetmelik bunu da detayıyla tarif etmektedir. Buna göre, dersanelerde, laboratuvarlarda, atölyelerde, deniz araçlarında yapılan derslerde, gezi ve ziyaretlerde, etüdlerde, konferans, tören ve gösterilerde, gemi tatbikatı veya makine pratiğinde devam mecburidir. Ayrıca daha önce görülen ahlak puanı gibi, bir devam puanı belirlenmiştir. Bunun üçte ikisinin altına düşen öğrenci sınıfta kalır. Yukarıda sayılanların her birinin devam puanı belirlenmiş durumdadır.

İmtihanlar önceki ile aynı zamanlarda, yani Şubat ayının ilk haftasında ve Haziran'da sınıf imtihanları, Ekim'de bütünleme, okulun açılmasından sonraki ilk hafta engel sınavları yapılır. Bir dönemlik derslerin bütünlemeleri Haziran'dadır. Sözlü sınavlara sabah 9.00'da başlanır, 13.30'da ara verilir. 19.30'dan sonra sınav yapılmaz. Yazılı sınavlara da sabah 9.00'da başlanır. Sınav başladıktan sonra salona öğrenci alınmaz, dışarı çıkan öğrenci tekrar içeri alınmaz. Sınav için mühürlü kağıtlar kullanılır, sonuçlar bir hafta içinde okul müdürüne teslim edilir.

Çeşitli hükümler arasında ise yeni bir madde, pratik eğitimde başarısızlık gösteren son sınıf öğrencilerinin bunu tekrar etmeleridir. Bu Yönetmeliğe göre diplomalar Temmuz'un ilk haftasında verilir. Ayrıca makine bölümü mezunlarına "gemi makineleri işletme mühendisi" diploması verildiği net biçimde belirtilmiştir³⁴⁴.

Bu Yönetmeliğe sonradan yapılan bir ek, unutulmuş bir açıklamayı içermektedir. 1951 Yönetmeliğinde de görülmüş olan, fakat sonra kaldırılan kanaat notu ve sınıf imtihanı notunun ortalamasının netice notunu oluşturduğu açıklaması ilgili maddeye eklenmiştir³⁴⁵.

1970 yılında yenilenen *Kayıt ve Kabul Yönetmeliği* ise genel anlamda önceki şartlara benzer de olsa bazı değişiklikleri içermektedir. Okula kaydolacak yabancı öğrencinin lise denkliğinin Milli Eğitim Bakanlığı'nca kabul edilmesi, sağlık şartları arasında güverte şubesine kayıt olmak isteyenler için 1.63'den kısa olmayacak şekilde boy şartının konmuş olması, renk körlüğüne dikkat çekmesi, adaylara fotoğraflı bir sınava giriş belgesi verilmesi ve bunun dikkatle kontrolü, sınav kağıtlarının kimlik bilgilerinin kapatılarak toplanması ve notlanması hem yeni

³⁴⁴ A.y.

³⁴⁵ Resmi Gazete, 14 Şubat 1969. S: 13127.

kurallar oluşması hem de yapılan işin gelişimini göstermesi açısından bahse değer görülmüştür³⁴⁶.

1971'de *Disiplin Yönetmeliği* yenilenmiş ve oldukça değişik maddeleri içerdiği görülmüştür³⁴⁷. Bu Yönetmelik dört bölümden oluşmaktadır. Disiplin cezaları, disiplin cezasını gerektiren fiil ve hareketler, usul hükümleri ve çeşitli hükümler bu bölümlerin başlıklarını oluşturmaktadır.

Disiplin cezaları aynı olmakla beraber geçici tard; geçici çıkarma, kati tard; büsbütün çıkarma olarak isimlendirilmiştir. Bu cezaları gerektirecek davranışlar da kendi içinde dört bölümde açıklanmıştır. Bunlar, okulun şeref ve itibarını sarsan fiil ve hareketler, okulun nizam, intizamını, sükun ve huzurunu bozan fiil ve hareketler, öğrenim ve eğitim işlerine zarar veren fiil ve hareketler, cezayı gerektiren diğer fiil ve hareketler olarak ayrılmıştır. Toplam kırk dokuz davranışı içeren bu maddelerin hepsinin sayılması yerine birkaç örnek verilmesi tercih edilmiştir: Tek başına veya topluca okul idare ve öğretmen kadrosu mensuplarının şahısları veya kararları hakkında aleyhte yayın yapmak, diğer öğrencileri kışkırtmak, verilen emirlere tek başına veya topluca karşı koymak, siyasi faaliyette bulunmak, ilan asmak, okula silah ve keyif verici madde sokmak, birini yaralamak, okul mensuplarına nezaketsiz davranmak, resmi belgeler üzerinde tahrifat yapmak, okuldan kaçmak, sivil elbise bulundurmak, devam zorunluluğu belirlenmiş faaliyetlere katılmamak, öğretmenden izin almadan ders notlarını teksir etmek, kavga etmek, okulda uygunsuz kıyafetle dolaşmak, temizliğe dikkat etmemek, voleybol, atletizm, tenis sahalarında ve jimnastik salonunda ayak topu oynamak bunlardan bazılarıdır.

Usul hükümlerinde ise bütün kararların uygulanması Müdürlüğe bırakılsa da, büsbütün çıkarma cezası Bakanlıkça onaylanmalıdır. Cezayı gerektiren bir davranış oluştuğunda, tahkikat yapılır, öğrencinin sözlü veya yazılı savunması alınır. Geçici çıkarma cezası bir haftadan uzun olamaz. Cezaların karar ve tebligat örnekleri öğrenci dosyasında saklanır ve kayıtlara geçirilir. Ancak öğrencinin iyi hali görüldüğünde, öğretmenler kurulunun üçte iki çoğunluğu ile bu cezalar kaldırılabilir. Buna büsbütün çıkarma dahil değildir.

³⁴⁶ **Resmi Gazete**, 8 Mayıs 1970, S: 13489.

³⁴⁷ **Resmi Gazete**, 4 Mart 1971, S: 13768.

Çeşitli hükümlerde ise; öğrencinin pratik eğitimi sırasında davranışlarının nasıl cezalandırılacağı belirlenir, toplu işlenen suçlarla ilgili açıklama yapılır ve okul binası veya eşyası zarara uğrarsa ödetileceği belirtilir³⁴⁸.

1971'deki Disiplin Yönetmeliği'nden sonra uzun süre herhangi bir Yönetmelik hazırlanmamıştır. Bundan sonra en son 1969'da hazırlanan *Sınav Yönetmeliği*'nin yenisi 1977'de yürürlüğe girmiştir³⁴⁹. Bölüm başlıkları aynı olan yani başarı ve notlar, pratik eğitim ve tezler, devam, sınavlar, çeşitli hükümler başlıklarını içeren bu iki Yönetmelik arasındaki en önemli fark sonuncusunun çok daha açık bir dille yazılmış olmasıdır. Örneğin bir önceki Yönetmelikte ne olduğu tam olarak açıklanmayan “temel ölçü” kavramı burada kaldırılmıştır. İki Yönetmelik genel anlamda benzese bile bazı farklar oluşmuştur. Pratik eğitim için her bölüm kendi komisyonunu kurar ve müdürlük, bu komisyonların mevzuat doğrultusunda aldığı kararlara göre pratik eğitimi yürütür. Yapılan program en az on gün önceden öğrenciye tebliğ edilir. Pratik eğitim süreleri ise aşağıdaki listede görüleceği gibi tamamen değişmiştir:

Sınıflar	Dönem	Staj Yeri	Süre
Güverte 1	Yaz	Gemi	30 gün
Güverte 2	Yaz	Gemi	60 gün
Güverte 2	Yaz	Tersane	15 gün
Güverte 3	Yaz	Gemi	90 gün
Güverte 4	Serbest	Hastane	15 gün
Makine 1	Yaz	Fabrika veya Tersane	45 iş günü
Makine 2	Yaz	Gemi (kazan ve pistonlu)	30 gün
Makine 3	Yaz	Gemi (motorlu)	60 gün
Makine 3 veya 4	Serbest	Türbin	15 gün
Ulaştırma 1	Yaz	Denizcilikle İlgili Kurum	45 gün
Ulaştırma 2	Yaz	Gemi	60 gün
Ulaştırma 3	Yaz	Bölge Md. Liman Bşk.	45 gün

Bu Yönetmelikte, son sınıftaki makine bölümü öğrencilerinin proje, güverte ve ulaştırma-işletme bölümü öğrencilerinin de tez hazırlamaları gerektiği açıkça ifade edilir. Proje veya tez için komisyonun vereceği not altıdan az olmamalıdır.

³⁴⁸ A.y.

³⁴⁹ Resmi Gazete, 24 Aralık 1977, S:16149.

Proje veya tezi zamanında hazırlamayan Eylül sonunda da teslim edemezse bitirme sınavlarına giremez. Devam şartı da çok nettir. Dersleri üçte birine katılmayan öğrenci sınıfta kalır. Önceki Yönetmelikte bu konularda çok detaya inen ama iyi açıklanamadığı için kafa karıştıran detaylardan vazgeçilmiş, yukarıda belirtildiği gibi kısa ve net bir anlatım oluşturulmuştur. Ayrıca “sınavlar” bölümünde de sınav saatleri, hangi dersin hangi şekilde sınavı olacağı gibi ayrıntılardan vazgeçilmiştir. Bunun yanı sıra bölümün özelliğine göre önem taşıyan bazı derslerden sınıf geçmek için altı ve altının üzeri not alma zorunluluğu devam etmektedir. Çeşitli hükümlerde ise yeni olarak ulaştırma- işletme bölümü mezunlarının “deniz işletmecisi” unvanını içeren diploma alacağı belirtilmektedir.

Bundan sonra bir önceki 1970’de görülen Kayıt ve Kabul Yönetmeliği 1978’de yenilendiği gibi, ayrıca okula alınacak yabancı uyruklu öğrenciler için de bir Kayıt ve Kabul Yönetmeliği düzenlenmiştir³⁵⁰. Yabancı uyruklu öğrenci alımına 1958 Nizamnamesi ile izin verildiği düşünülürse oldukça geç kalmış bir düzenleme olduğu düşünülebilir.

1978 Kayıt ve Kabul Yönetmeliği’ne göre okul her zamanki gibi parasız yatılıdır. Ama yatısız veya paralı yatılı öğrenci de kabul edilir. Baş vuracak adaylar için sağlık şartları da dahil olmak üzere aynıdır, ama bu defa açıkça “erkek ve bekar olmak” ifadesi de şartlar içinde yer alır. Burada başvuracak adaylar için önemli bir farklılık meslek lisesi mezunlarının kabul edilmemesidir. Adayların kayıt işlemlerinde ise bazı küçük değişiklikler örneğin on iki fotoğraf değil de üç fotoğraf istenmesi gibi değişikliklerin yanında asıl önemli olan, okula girişin Üniversitelerarası Seçme Sınavı’na bağlanmış olmasıdır. 1970’deki Yönetmelik’te okulun seçme sınavı komisyonu tarafından yapılan sınav sonucu okula giren öğrenciler, artık Türkiye genelindeki sınav sonucuna göre okula kabul edilmektedir. Bu sınavdan alınması gereken puanı belirleyecek olan yapı ise kayıt ve kabul komisyonudur. Ancak bu sınav sonrasında öğrenci alımı, sağlık kurulu raporlarına ve fizik kondisyon testleri sonucuna bağlıdır. 1970 Yönetmeliği’nde aday öğrencilerden istenen belgeler, bu defa kesin kayıt yaptıracak öğrencilerden istenmektedir. Buradaki ayrıntı, parasız yatılılardan taahhütname alınırken, paralı öğrencilerden okul ücretinin ilk taksitini yatırdığını dair makbuz isteniyor olmasıdır.

³⁵⁰ **Resmi Gazete**, 24 Eylül 1978, S: 16414.

Genel olarak iki Kayıt ve Kabul Yönetmeliği'nde önemli bir değişiklik olmasa da, fiili uygulamada farklılıklar olduğu mezunlarla yapılan görüşmeler sırasında ortaya çıkmıştır. Örneğin bu dönemde okula paralı öğrenci statüsünde kayıt yaptırmak isteyenlere izin verilmemiş ve mutlaka bir devlet kurumu hesabına burslu okumaları istenmiştir³⁵¹. Bunun sebebi devletin elindeki deniz ticaret filosundaki açığı kapatmak istemesi olabilir. Bunun ötesinde yatsız öğrenci alınması da serbest iken, okul bunu da mümkün olduğunca kısıtlamaktadır. Örneğin; ilk defa 1951 Yönetmeliği'nde gündüzlü öğrenci alınacağı yazılı olarak belirlenmişken, 1951'de gazeteye verilen öğrenci alımı ilanında gündüzlü öğrenci alınmayacağı özellikle ifade edilmiştir³⁵². Bu sonraki yıllarda da aynı şekilde devam etmiştir. Bu nedenle yazılı kurallara mutlak doğru olarak bakılmamalıdır. Bu konuda olduğu gibi başka bazı konuların da bu derecede karmaşık olmasının sebebi yazılı kurallar ile uygulamaların sebebi tam olarak anlaşılamayan bir şekilde farklı gelişmiş olmasıdır.

1978'de düzenlenen ikinci Kayıt ve Kabul Yönetmeliği olan “*Yüksek Denizcilik Okulu'na Alınacak Yabancı Uyruklu Öğrenci Kayıt ve Kabul Yönetmeliği*” ise, bu statüdeki öğrencilerin ancak Ulaştırma Bakanlığı'nın izni ile ve yatsız veya paralı yatılı olacak şekilde alınmasına imkân verir. Bu yabancı öğrencilerden alınacak parayı da Ulaştırma Bakanlığı belirlemektedir. Türk öğrenciler için geçerli şartlar olan; lise öğrenim denkliği Milli Eğitim Bakanlığı'na tasdik ettirmek, yirmi iki yaşından büyük olmamak, sağlık kurulu raporu ile denizciliğe uygun durumda olduğunu göstermek, başka bir okuldan disiplin cezası nedeniyle çıkarılmamış olmak, erkek ve bekar olmak şartları aynen geçerlidir. Sahip olmaları gereken sağlık koşulları da aynıdır³⁵³.

Okulun bu evresine dair son Yönetmelik, 1971'deki Disiplin Yönetmeliği'nden sonra yenilenen *1980 Disiplin Yönetmeliği*'dir³⁵⁴. 1971 ile beraber Disiplin Yönetmeliği çok detaylı bir yapıya dönüşmüş idi. Bu Yönetmelik'te bunun daha detaylandığı görülmektedir. Öncelikle, verilecek cezalar değişikliğe uğramıştır. Bunlar; uyarma, kınama, okuldan geçici uzaklaştırma ve okuldan sürekli uzaklaştırma olarak belirlenmiştir. Bu cezaların hangi fiiller neticesinde alınacağı yaklaşık yetmiş iki madde ile belirlenmiştir. Ayrıca tekrarları durumunda hangi

³⁵¹ Hakan Karakaya (Gv.'80).

³⁵² “Yüksek Denizcilik Okulu Müdürlüğünden”, **Milliyet**, 10 Eylül 1951, s.3, (Çevrimiçi) <http://gazetearsivi.milliyet.com.tr>, 8 Aralık 2010.

³⁵³ **Resmi Gazete**, 24 Eylül 1978, S: 16414.

³⁵⁴ **Resmi Gazete**, 25 Nisan 1980, S.16970.

cezalarla sonuçlanacağı da belirlenmiştir. Bu Yönetmelikte siyasi fiillerin çok net ortaya konduğu görülmektedir. 1971 Yönetmeliği'nde birkaç maddede, örneğin; tek başına veya topluca emre mukavemet etmek, okulda siyasi tahrikte bulunmak, toplantılar düzenlemek, ilan asmak, tabanca veya bıçak getirmek gibi belirlemeler yapıldığı halde 1980 Yönetmeliği'nde bunlar daha detaylandırılmıştır. Okuldan geçici uzaklaştırma cezası içinde; diğer fiillerin yanı sıra siyasi suçlar şunlardır: Okula yasak yayın getirmek, öğrencilikle bağdaşmayacak dergi, broşür, bildiri dağıtmak, okul içinde siyasi partilerin, bunlara bağlı ideolojik kuruluşların propagandasını yapmak, okulun dernek ve kulüplerini amaçları dışında hareketlere kışkırtmak, ölü veya sağ kişilerle ilgili gösteri düzenlemek, kişileri bu eylemlere katılmaya zorlamak, herhangi dernek, örgüt, parti adına kayıt yapmak, bağış toplamak, milli duyguları zedeleyici, anayasanın ikinci maddesine aykırı sözlü, yazılı yayın yapmak, yine anayasanın bu maddesine göre milli demokratik, laik, sosyal hukuk devleti niteliklerine aykırı amaç taşıyan ideolojik yayınları okula sokmak. okuldan sürekli uzaklaştırmayı gerektirecek siyasi fiiller de şöyle özetlenebilir: Siyasal ve ideolojik görüşler doğrultusunda eylem düzenlemek veya katılmak, okulda yetkisi olmaksızın arama, eşyalara el koyma, postaları açma gibi eylemler yapmak, kişileri din, dil, ırk, cinsiyetlerine göre ayırmayı, kötülemeyi amaçlayan eylemler düzenlemek ve katılmak, bir kişinin veya grubun vicdani ve dinsel inanç özgürlüğünü engellemek, ders ve sınavların yapılmasına engel olmak, öldürücü alet taşımak, yasadışı örgütlere üye olmak, propagandasını yapmak, anayasanın ikinci ve üçüncü maddesine aykırı bayrak, sembol, rozet taşımak, slogan söylemek, “ Türkiye'nin devleti ve milleti ile bölünmezliği” ilkesine ve insan haklarına, milli demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti niteliklerine aykırı miting, forum, yürüyüş düzenlemek veya bunlara etkin biçimde katılmak, devlet ve rejim aleyhinde bir suçtan mahkum olmak.

Bunların haricinde suç sayılan pek çok fiil daha olduğu unutulmamalıdır. Burada yaşanan dönem gereği siyasi suçlar üzerinde durulmuştur. Pratik eğitim yapılırken işlenen suçlar için ne yapılacağı da bu Yönetmelik'te belirlenmiştir. Suç teşkil eden fiil öğrenilince soruşturma başlatılır. Disiplin Kurulu soruşturmayı yürütürken öğrencinin savunmasını alır, tanıkları dinler. Soruşturma, deliller yeterli bulunmazsa genişletilebilir. Sonuç gerekçeli karar olarak yazılır. Herhangi bir nedenle Disiplin Kurulu'nun sonuçlandıramadığı soruşturmalar, karar verilmek üzere Bakanlığa yollanır.

Böylece okulun en çok tanındığı ve en çok öğrenci yetiştirdiği üçüncü evresi olan Yüksek Denizcilik Okulu'na ait Yönetmelikler'in incelenmesi bu çalışma itibarıyla tamamlanmıştır.

3.2. DERS PROGRAMI

Ders programını ve aynı zamanda bundan sonraki başlık olan öğrenci profilini incelerken kullanılan en önemli ve temel kaynak olan Öğrenci Kayıt-Sicil Defterleri konusunda oluşan sıkıntı, konu anlatımına başlanmadan önce açıklanmalıdır. Birinci ve ikinci evrelerde dört tanesi incelenilen, üçüncü evre için de beşincisi ve altıncısı incelenmeye başlanan Kayıt-Sicil Defterlerinde bir eksiklik olduğu tespit edilmiştir. Bu çalışmada destekleyici, yardımcı kaynak olarak kullanılan diğer bazı kaynaklarla karşılaştırıldığında 1957-58 girişlilerden itibaren var olması gereken yedinci defterin olmadığı anlaşılmıştır. Arşiv sorumluları ile yapılan görüşmeler neticesinde, arşivin geçmiş yıllarda bir su baskınına uğradığı öğrenilmiş ve bu defterin burada zayi olduğu sonucuna varılmıştır. Bu kayıp neticesinde oluşan bazı boşluklar diğer kaynakların incelenmesiyle giderilmeye çalışılmış, ancak üçüncü evreye dahil olan birkaç yıl için ders programlarıyla ilgili başka hiçbir kaynağa ulaşılamadığından 1957-58, 1958-59 ders yıllarının birinci sınıf programlarına ve 1959-60 ders yılının birinci, ikinci, dördüncü sınıf ders programlarına ulaşamamıştır. Ancak unutulmamalıdır ki bu çalışmada otuz beş yılı kapsayan bir evre, ilk defa incelenmektedir. Bu nedenle bazı boşluklarına rağmen çok uzun bir süreç için, tam olarak oluşturulmuş otuz adet ders programı olduğu göz önüne alınmalıdır. Genel gidişata bakıldığında ise bu eksik sınıflara ait programlarda önemli bir değişiklik olmadığı anlaşılabilmektedir.

Öte yandan bir defterin kayıp olmasının yanı sıra, var olan ve üçüncü evre için incelenilen diğer iki defterin kayıtlarında da eksikler olduğu belirtilmelidir. Örneğin; 1945-46 girişli öğrencilerde, nedeni anlaşılamayan bir şekilde, özellikle makine sınıfı öğrencilerinin ilerleyen sınıflarında ders notları hiç tutulmamış, dolayısıyla da hangi dersleri aldıkları anlaşılamamıştır. 1955-56 girişli öğrencilerde de çok az öğrencinin ders ve not kaydı tam olarak yapılmış, çoğunluğun kaydı boş bırakılmıştır. Burada sadece son sınıf bölümünde mezuniyet derecesi pekiyi, iyi, orta olarak belirtilmiştir. Bu şekilde kayıt tutmak için öğrenci seçiminin neye göre yapıldığı anlaşılamamıştır. 1956-57 girişlilerde ise, sadece sınıf tekrar edenlerin

kayıtları tutulmuştur. Geriye kalan öğrencilerin kayıtlarında sadece birinci sınıf derslerinin isimleri not belirtilmemek suretiyle bulunmaktadır.

Bu sistematikten uzak kayıt tutma problemi başka şekillerde de kendini göstermektedir. Örneğin, karşılaşılan sorunlardan biri de, el yazısı problemidir. Özellikle estetik görünümü güzel olmasına çalışılan el yazılarında okunabilme zorluğu yaşanmıştır. Bu sorunun yanı sıra ders isimlerinin birbirine karışması da söz konusu olabilmektedir. Örneğin fabrika ve filika ders isimleri süslü bir el yazısıyla birbirine kolaylıkla karıştırılabilmektedir. Bu konudaki başka bir sorun ders kayıtlarını tutan memurların kendi istekleri doğrultusunda ders isimlerini kısaltmaları hatta değiştirmeleridir. Örneğin bir yılın ders programında “fizik” dersi varken, diğer yıl bu “fizik ve laboratuvar” dersi olabilmektedir. Burada ders içeriği gerçekten değişmiş ve laboratuvar imkanları öğrenciye sunulmuş mudur yoksa sadece diğer memur ders ismini kısaca yazmış mıdır anlayılamamaktadır. “Makine elemanları” dersi zamanla “makine elemanı” dersine dönüşmüştür. “Hukuk” olarak kaydedilen ders, bazen “temel hukuk”, bazen “kara ticaret hukuku” bazen de “temel hukuk ve kara ticaret hukuku” olarak görülebilmektedir. Genelde “soğutma” olarak kayıtlara geçen ders bazı yıllarda “soğutma ve havalandırma” olarak bulunmaktadır. “Elektronik” dersi genelde yanlış bir biçimde “elektrik” olarak yazılmış, sonra karalama yapılarak elektronik olarak değiştirilmiştir. Çoğunlukla “buhar”, “türbin”, “piston” olarak kısaltılan ders isimleri aslında “gemi buhar makineleri”, “gemi buhar türbinleri”, “pistonlu buhar makineleri” gibi isimlere mi sahiptir yoksa içerikler tamamen değişmekte midir, ya da “Motor” dersinde her zaman diesel motorları mı okunmaktadır, gibi çelişkiler ortaya çıkmaktadır. Gerçekte içeriklerin değişmediği, sadece memurların istedikleri gibi kısaltmalar yaptıkları anlaşılmaktadır. Diğer yandan okul dışından olan bir araştırmacının, örneğin; “gem. dah. iht. mak.” kısaltmasının “gemi dahili ihtiraklı makineleri” olduğunu veya “tem. den. bil.” kısaltmasının temel deniz bilimleri değil de “temel denizcilik bilgisi” olduğunu anlaması oldukça zordur. Bütün bu örnekler kayıt tutmada bir sorun olduğunu göstermektedir.

Bunların yanı sıra, öğrencilerin sınıf geçmek için not alması konusunda en önemli eksik, okulu bitirmek için gerekli şart olan staj kayıtlarının yeterli olarak tutulmamasıdır. Staj notlarının yanı sıra proje veya tez notları da çok az denebilecek şekilde kayıtlara girmiştir. Aşağıda, örnek olarak seçilen ders yıllarının programları aktarılırken kayıtlarda görüldüğü şekliyle verilmiştir. Bu tablolarda eğer yer

almıyorsa bile Güverte 4 sınıfının staj yılı olduğu, Makine 4 sınıfının ise derslerin yanı sıra bir proje vermek zorunda olduğu unutulmamalıdır. Ayrıca her yıl yaz stajlarının yapılması ve bunlardan da geçer not alınması okulu bitirebilmek için şarttır. Bunların nasıl bir program dahilinde yapılacağı Yönetmelikler incelenirken belirtilmiştir.

Kayıp olan Öğrenci Kayıt- Sicil Defteri ile beraber buradan elde edilen bilgilere son verilmek zorunda kalınmıştır. Bu defterlerin devamı niteliğinde olan kayıtlar öğrenci dosyaları şeklinde oluşturulmuştur. Bu dosyalarda öğrenciye ait sağlık taramaları, verilen cezalar, çeşitli yazışmalar kısaca şahsi ve gizli bilgiler bulunmaktadır. Bu nedenle araştırmanın bu dosyalar üzerinden yürütülmesine okul yönetimi tarafından izin verilmemiştir. Bu öğrenci dosyalarının hiçbir sınıf, numara vb. bir kriter gözetilmeden kutular içinde muhafaza edilmeleri, bu kutuların içinde olan dosyalara, eğer arşivin bilgisayar programına kayıt edilmişse, öğrenci adı vasıtasıyla ulaşılabilmesi ve bu işlemin 1500 kadar öğrenci için yapılması gerektiği, fiiliyatta da bu kaynağın kullanımını imkansız hale getirmektedir. Bu nedenle bu aşamadan sonra okul arşivinde bulunan başka kaynaklara yönelim söz konusu olmuştur. Bu doğrultuda ders programını oluşturmak üzere bulunan kaynak, her ders yılı için sınıf mevcutlarına göre tutulmuş sınav notları cetvellerinden oluşan dosyalar olmuştur.(Çeşitli yıllardaki örnekler için Bkz.:102-105) Bu dosyalar, 1960-61 ders yılından başlayarak 1980-81 ders yılı dahil olmak üzere okulun arşivinde bulunmaktadır. Ancak bu dosyaların 1961-62'ye ait olan Güverte 3, Güverte 4 dosyalarının bulunamadığı belirtilmelidir. Bir kısmı Öğrenci Kayıt-Sicil Defterleri, bir kısmı da Sınav Notları Cetvelleri incelenerek oluşturulan ders programlarının detayları aşağıdadır.

Genel olarak bakıldığında otuz beş yılı içeren bu evrede, birinci sınıflar 1946-47 ile beraber önemli bir değişiklik geçirmiş, yeni programın oturması bazı küçük değişikliklerle birkaç sene sürmüş ve 1950-51'den sonra hemen hemen hiç değişmeden 1961-62 dönemine kadar devam etmiştir. 1961-62'de yapılan değişiklikten sonra 1975-76 yılına kadar aynı programla gelinmiş ama bundan sonra her yıl bir-iki ders değişikliğiyle devam edilmiştir.

İkinci sınıflarda, üçüncü evrenin başlamasıyla önemli değişiklikler yapılmış, bu değişim ancak 1951-52'den sonra sona ermiştir. Bundan sonra çeşitli yıllarda yine bir veya iki ders ekleme veya çıkarma söz konusu olsa da, asıl önemli değişiklik 1961-62'de yapılmış, bu 1962-63'de bir revizyona daha uğramış, sonrasında 1975-

76'ya kadar az sayıda değişiklik ile gidilmiştir. Bundan sonra sınıf programlarına yine her yıl, en az bir ders eklendiği veya çıkarıldığı görölmektedir. Burada ikinci sınıflar açısından bakıldığında makine bölümünün ders programının daha az değişikliğe uğradığı dikkati çekmektedir.

Üçüncü sınıf ders programlarının 1952-53 yılından itibaren yerine oturduğu dikkati çekmektedir. 1961-62'de yapılan değişikliklerden sonra, değişim birkaç yıl daha devam etmiştir. 1965-66'dan sonra çok önemli değişiklik olmasa bile, program bir, iki ders eklemek veya çıkarmak suretiyle mutlaka değiştirilmiştir. Bu arada sadece üçüncü sınıflar açısından 1970-71 programı, 1974-75'e kadar aynen devam ettirilmiştir. Bundan sonra, üçüncü evrenin sonuna kadar düzenli ve devamlı bir programa rastlanmamaktadır.

Dördüncü sınıf ise güverte şubesi için staj yılıdır ve değişiklik olmaması beklenir. Ancak, buradaki kayıtlar genelde tutulmamış, tutulan kayıtlarda da önce sadece navigasyon ve gemicilik notları varken sonra bu notlar pratik navigasyon, nazari navigasyon, pratik gemicilik, nazari gemicilik olarak çeşitlendirilmiştir. 1960-61'den itibaren de bunlara "gemi tatbikatı defterinin incelenmesi" sonucunda alınan notlar eklenmiştir. Ayrıca 1962-63'de Güverte 3, bu yıldan önce veya sonra rastlanmayan bir şekilde, staj yılı gibi gösterilmiş, Güverte 4, ders yılı olarak kaydedilmiştir. Bu bir kayıt hatası mıdır yoksa bazı nedenlerle bu yılın stajı üçüncü sınıfta mı yapılmak zorunda kalınmıştır anlaşılamamıştır. Makine şubesi ise derslere devam etmekte ve proje hazırlamaktadır. Makine bölümünün programında staj olarak görülen kayıtlar yaz stajlarıdır ve bunlardan da geçer not alınmak zorundadır. 1951-61 arasında dördüncü sınıf programında hiç değişiklik olmamış ama bundan sonraki süreçte en fazla iki yıl süresince aynı program uygulanmışsa, sonra mutlaka bir değişiklik yapılmıştır.

Üzerinde durulması gereken bir başka nokta, aktarılacak olan programlardaki derslerin niteliğidir. Öncelikle seçmeli ders olmadığı tespit edilmiştir. Ayrıca bu derslerin bazıları bir yarıyıl okunmuş derslerdir. Örneğin; ameli gemicilik veya filika dersleri böyledir. Ama bazen de genel eğilim olarak bütün eğitim yılında okunan dersler, bazı yıllarda bir yarı yıl okunmuştur. Örneğin; fabrika, sigorta, protokol ve hatta gemi inşaiye dersi bile bazı yıllarda bir yarıyıl olarak okunmuştur. Bunların ayırt edilmeye ve belirtilmeye çalışılması ise çok karışık bir görüntüye neden olacağından tercih edilmemiştir. Bu nedenle aşağıda incelenecek olan programlar, bu

okuldan mezun olan bir “öğrencinin sahip olacağı donanım” şeklinde düşünülürse daha doğru bir fikre sahip olunacaktır.

Genel görünümü böyle olan ders programlarının içeriğine gelindiğinde, ilk olarak 1946-47 ve 1947-48 ders programları geçiş dönemini daha iyi kavrayabilmek için tablo olarak aktarılacaktır. Böylece bir önceki evrenin son ders programı olan 1945-46 programı ile birlikte ele alındığında yapılan değişikliklerin doğruları, yanlışları veya eksikleri, fazlalıkları daha iyi görülebilecektir. Buna örnek olarak 1946-47 ders yılında güverte bölümünün temel dersleri olan gemi inşaiye, navigasyon, meteoroloji, hukuk derslerinin birinci sınıf programından çıkarılması gösterilebilir. Makine bölümünde de makine umumi bilgisi dersinin kaldırılması aynı doğrultuda bir uygulamadır. Benzeri değişiklikler ikinci ve üçüncü sınıflarda da olmuştur. Bu, okuldaki sistem değişikliği nedeniyle bir kararsızlık yaşanması şeklinde yorumlanabilir. Bunlardan başka askerlik dersi artık ders programından çıkarılmaktadır. Beden eğitimi de bu yıllarda programdan çıkarılmıştır ve daha sonra ancak 1960-61’de yeniden programda görülecektir. Yapılan değişiklikleri net bir biçimde görebilmek için bu evrenin ilk iki ders yılı programı ardı ardına aşağıda verilmektedir.

Programda farkı net bir şekilde görüldüğü gibi eski sistemden gelen Kaptan 4 sınıfı, aslında 1945-46’da Kaptan 3 olarak stajlarını yapmış ve mezun olmayı beklerken okulun tedrisatı dört yıla çıkarılınca bir yıl daha staj yapmak zorunda kalmıştır. Bu nedenle okul 1945-46’da mezun vermemiştir. İlk dört yıllık eğitim mezunları 1946-47 eğitim yılı mezunları olmuştur. (Diploma örneği için Bkz.:EK-106) Ayrıca bu iki program karşılaştırıldığında güverte ve makine birinci sınıfların derslerinin, özellikle de temel bazı dersler çıkarılarak azaltılması, yeni sisteme hazır olunmadığının göstergesidir. Aşağıdaki 1947-48 programında bunun biraz daha düzeltilmeye çalışıldığı fark edilmektedir.

Tablo 3.5
1946-47 Ders Programı*

Güverte 1	Güverte 2	Güverte 3	Kaptan 4
Ameli Gemicilik	Ameli Gemicilik	Ameli Gemicilik	
Astronomi	Ameli Navigasyon	Deniz Nakliyatı	
Cebir	Cebir	Elektrik	
Fabrika	Deniz Nakliyatı	Emtia Bilgisi	
Fizik	Elektro Teknik	Gemi ve Gemicilik Tarihi	
İktisadi Coğrafya	Fizik	Gemicilik	
İngilizce	Hukuk	Hukuk	
Nazari Gemicilik	İngilizce	İktisadi Coğrafya	
	İnşaiye-Gemi	İngilizce	
	Makine	İnkılap Tarihi	
	Nazari Gemicilik	İnşaiye-Gemi	
	Nazari Navigasyon	Navigasyon Astronomi	
	Oseonografi	Telsiz Telgraf	
	Tarih		
	Telsiz Telgraf		
Makine 1	Makine 2	Makine 3	Makine 4
Ameli Gemicilik	Ameli Gemicilik	Buhar Kazanları	Deniz Makine Pratik Bilgisi
Cebir	Cebir	Deniz Makineleri Pratik Bilgisi	Gemi Buhar Türbinleri
Fabrika Tatbikatı	Fizik	Gemi Buhar Türbinleri	Gemi Dahili İhtiraklı Makineleri
Fizik	Gemi Elektrik Lab.	Gemi Dahili İhtiraklı Makineleri	Gemi Yardımcı Makineleri
İngilizce	Gemi Elektrik	Gemi Pistonlu Makineleri	Gemicilik
Makine Elemanları	İngilizce	Gemicilik	Isı Ekonomisi
Malzeme Bilgisi	Mihanik	Hukuk	İngilizce
Malzeme Lab.	Mihaniki Teknoloji	İngilizce	Tarih
Mihanik	Teknik Resim	İnşaiye-Gemi	
Mihaniki Teknoloji	Termo Dinamik	Kalkülasyon	
Teknik Resim		Makine Elemanları	
		Makine Tecrübe Lab.	
		Mihanik	
		Pompa-Kompresör	

*[Öğrenci Kayıt-Sicil Defteri: 1941-44], [s.y.]. [Öğrenci Kayıt- Sicil Defteri: 1944-48], [s.y.].

Tablo 3.6
1947-48 Ders Programı*

Güverte 1	Güverte 2	Güverte 3	Güverte 4
Ameli Gemicilik	A.Gemicilik	A. Gemicilik	
Astronomi	A.Navigasyon	Coğrafya	
Cebir	Cebir	Deniz Nakliyatı	
Fabrika	Deniz Nakliyatı	Emtia Bilgisi	
Fizik	Elektro Teknik	Hıfzısıhha	
İngilizce	Fizik	Hukuk	
Kimya	Gemi İnşaiye	İktisadi Coğrafya	
Makine Bilgisi	Hukuk	İngilizce	
Meteoroloji	İngilizce	İnşaiyelik	
Nazari Gemicilik	Makine Bilgisi	N. Gemicilik	
Tarih(Deniz)	N. Gemicilik	Navigasyon Astronomi	
Teknik Resim	N.Navigasyon	Radyo Teknik	
	Oseonografi		
Makine 1	Makine 2	Makine 3	Makine 4
A. Gemicilik	A.Gemicilik		Deniz Makine Pratik Bilgisi
Cebir	Buhar Kazanları		Gemi Buhar Türbinleri
Fabrika	Cebir		Gemi Dahili İhtiraklı Makineleri
Fizik	Elektro Teknik		Gemi Pistonlu Makineleri
Fizik lab.	Fabrika tatbikatı		Hukuk
İngilizce	İngilizce		Isı Ekonomisi
Kimya	Makine Elemanları		İngilizce
Malzeme Bilgisi	Makine Tecrübe Lab.		İnşaiye
Mihaniki Teknoloji	Mihanik Teknoloji		N. Gemicilik
Tasarı Geometri	Tarih(Deniz)		Pompa-Kompresör
Teknik Resim	Teknik Mekanik		Proje
Tenik Mekanik	Teknik Resim		
	Termodinamik		

* [Öğrenci Kayıt- Sicil Defteri: 1944-48], [s.y.].

Daha önce de açıklandığı gibi güverte son sınıflar, bu ders yılını staj yaparak geçirmektedir. Ancak bu yıl için Kayıt-Sicil Defterinde herhangi bir kayıt yapılmadığından buraya da aynı şekilde yansıtılmıştır. Ayrıca 1947-48 yılı ders programında Makine 3 ve dolayısıyla bir sonraki yılın Makine 4 sınıfı için de bir kayıt bulunamamıştır. Bunlar 1945-46 girişli öğrencilerdir. Ancak bu öğrencilerin,

girişleri haricinde ders kayıtları yapılmamıştır. Sadece mezun olup olmadıkları belirtilmiştir.

1948-49 programında Güverte 1'den astronomi, Güverte 3'den navigasyon astronomi çıkarılmıştır. Güverte 1'e hukuk, navigasyon ve son defa görülecek olan askerlik, Güverte 2'ye aynı şekilde askerlik ile elektromekanik, emtia bilgisi ve mors, Güverte 3'e işletme, inkılap tarihi, mors, nazari navigasyon eklenmiştir. Makine 1'e makine bilgisi ve askerlik eklenmiş, teknik mekanik çıkarılmıştır. Makine 2'den makine laboratuvarının çıkarılması tek değişikliktir. Makine 3 ise program oldukça değişmiş durumdadır. Bu nedenle bütün dersleri belirtmek doğru olabilir: gemi yardımcı makineleri, İngilizce, ısınma ve hararet, hukuk, ısı ekonomisi, elektroteknik, soğutma makineleri, motor, işletme, inşaiye, kalkülasyon, pistonlu buhar makineleri, buhar türbinleri, buhar kazanları, ameli gemicilik.

1949-50'de oluşan değişiklikler şöyledir: Birinci sınıflardan askerlik ve cebir kalkmış, matematik gelmiştir. Ayrıca Makine 1'e teknik mekanik dersi de konmuştur. Güverte 2'de okunmakta olan askerlik de kaldırılmış bunun yanı sıra elektromekanik de kaldırılırken, yerine elektroteknik dersi konmuştur. Makine 2'de sadece makine elemanları kaldırılmış, "mk. elektrik" olarak kaydedilen elektrik makineleri dersi gelmiştir. Makine 3 programında işletme çıkarılmıştır. Makine 4'de kıyaslama yapacak uygunlukta program bulunmadığından, bu sınıfın derslerini aktarmak gerekmektedir: İngilizce, hukuk, gemi yardımcı makineleri, işletme, motor, inşaiye, pistonlu buhar makineleri, sıhhat bilgisi, buhar türbinleri, ameli gemicilik ve proje bu sınıfın programında bulunmaktadır. Burada inşaiyenin gemi inşaiye, motorun gemi diesel motorları olduğu belirtilmelidir. Güverte 4 staj nedeniyle navigasyon ve gemicilik derslerinden ibaretettir.

1950-51 programının Güverte bölümündeki değişiklikleri, Güverte 2'ye matematik, Güverte 3'e radyo teknik derslerinin gelmiş olmasıdır. Makine bölümünde ise, Makine 2'de buhar kazanları, elektrik makineleri ve cebir derslerinin kaldırılması, matematik ve makine elemanları derslerinin gelmesi, Makine 3'de hukuk dersinin kaldırılıp, makine tecrübe laboratuvarı dersinin gelmesi olan değişikliklerdir.

1951-52'de oldukça fazla değişiklik olması ve bunun çok az değişiklikle iki yıl daha uygulanması nedeniyle bu yılın ders programı aşağıda tablo olarak aktarılmıştır.

Tablo 3.7
1951-52 Ders Programı*

Güverte 1	Güverte 2	Güverte 3	Güverte 4
Deniz tarihi	A. Gemicilik	A. Gemicilik	N. Gemicilik
Fabrika tatbikatı	Deniz Hukuku Pers. İşleri	Deniz Nakliyatı	N. Navigasyon
Fizik ve lab.	Deniz Ticareti ve Nakliyat	Ekonomi ve İş Ekonomisi	P. Gemicilik
Hukuk ve Personel İşleri	Elektrik Cayro	Elektroteknik	P. Navigasyon
İngilizce	Fizik ve lab.	Emtia Bilgisi	
Kimya ve lab.	Gemi İnşaiye	Gemi İnşaiye	
Makine Bilgisi	İngilizce	Gemi İşleri ve Deniz Sigorta	
Matematik	İşletme Ekonomisi	İngilizce	
Meteoroloji	Kara ve Deniz arası Ticaret	Mors	
N. Gemicilik	Kimya ve lab.	N. Gemicilik	
Navigasyon	Makine Bilgisi	Navigasyon	
Pratik gemicilik	Matematik	Sağlık Bilgisi	
Teknik Resim	N. Gemicilik	Soğutma ve Havalandırma	
	Navigasyon		
	Telsiz Muhabere		
Makine 1	Makine 2	Makine 3	Makine 4
Fabrika	Elektrik Makine ve lab.	A.N.Gemicilik	Dizel Motorlar
Fizik ve lab.	Fabrika tatbikatı	Buhar Makine Kazan	Ekonomi
İngilizce	İngilizce	Buhar Makine Piston	Gemi İnşaiye
Kimya ve Malzeme Bilgisi	Kimya ve Malzeme Bilgisi	Buhar Makine Türbin	Gemi Yard. Mak.
Makine Bilgisi	Makine Elemanları	Deniz Tarihi	Hukuk
Matematik	Matematik	Dizel Motorlar	İngilizce
Mihanik Teknoloji	Mihanik Teknoloji	Ekonomi ve İş Ekonomisi	Kazan
N.P. Gemicilik	N ve P Gemicilik	Elektrik ve Makine lab.	Onarım
Teknik Mekanik	Teknik Mekanik	Gemi İnşaiye	Pistonlu
Teknik Resim ve Tasarı Geometri	Teknik Resim ve Tasarı Geometri	Gemi Yard. Makineleri	Proje
	Termodinamik	İngilizce	Sihhat Bilgisi
		Soğutma ve Havalandırma	Sigorta
			Türbin

*[Öğrenci Kayıt- Sicil Defteri: 1944-48], [s.y.]. İTÜ Denizcilik Fakültesi Arşivi, [Öğrenci Kayıt- Sicil Defteri: 1949-53], [s.y.].

1952-53'de bu programa göre oluşan değişiklik, üçüncü sınıflara inkılap tarihi dersinin gelmesidir. Ayrıca Güverte 3'e telsiz muhabere dersi de konulmuştur. Buna karşılık bu sınıftan mors, elektroteknik, gemi işlemleri ve sigorta dersleri kaldırılmıştır.

1953-54 yılında var olan programda yapılan tek değişiklik Güverte 2'den deniz ticaret ve nakliyatının kaldırılıp deniz ticaret hukukunun getirilmesidir.

Ancak bu arada 1953-54'e çok önemli bir değişiklik yapılmış ve okulda Limancılık Bölümü açılmıştır. Limancılık Bölümüne sadece iki yıl öğrenci alınmış, bunlar 1955-56 ders yılında mezun edilerek bu bölüm kapatılmıştır. Birinci yılda Liman 1 olarak kaydedilen bu sınıfta şu dersler vardır: İngilizce, makine bilgisi, deniz tarihi, ekonomi ve iş ekonomisi, telsiz muhabere, nazari gemicilik, fizik, matematik, elektronik, navigasyon, meteoroloji, ulaştırma, hukuk, sağlık bilgisi, kimya ve malzeme bilgisi, teknik resim, liman işletmesi, ameli gemicilik. Görüldüğü gibi program çok yoğundur. Güverte 1'de on üç ders okunurken Liman 1'de on sekiz ders okunmaktadır.

1954-55 yılında hem programda olan değişiklikleri görmek hem de okulun yeni bölümüyle beraber durumunu kavramak için ilgili ders programı aşağıda aktarılmıştır.

Tablo 3.8
1954-55 Ders Programı*

Güverte 1	Güverte 2	Güverte 3	Güverte 4
A. Gemicilik	Cayro Elektrik	Deniz Ticaret Hukuku	N. Gemicilik
Deniz Tarihi	Deniz Ticaret Hukuku	Ekonomi ve İş Ekonomisi	N. Navigasyon
Fabrika tatbikatı	Ekonomi	Elektronik	P. Gemicilik
Fizik	Fizik	Emtia Bilgisi	P. Navigasyon
İngilizce	Gemi İnşaiye	Gemi İnşaiye	
Kara Ticaret Hukuku	Gemi İşlemleri ve Sigorta	İngilizce	
Kimya	Hukuk	İnkılap Tarihi	
Makine Bilgisi	İngilizce	N. Gemicilik	
Matematik	Kimya	Navigasyon	
Meteoroloji	Makine Bilgisi	P. Gemicilik	
N. Gemicilik	Matematik	Sağlık Bilgisi	
Navigasyon	N. Gemicilik	Soğutma	
Teknik Resim	Navigasyon	Telsiz Muhabere	
	P. Gemicilik		
	Telsiz Muhabere		
Makine 1	Makine 2	Makine 3	Makine 4
Fabrika tatbikatı	Elektrik Makineleri Lab.	Buhar Mak. Kazan	Buhar Mak Piston
Fizik	Fabrika	Buhar Mak. Piston	Buhar Mak. Kazan
İngilizce	İngilizce	Deniz Tarihi	Deniz Mak Onarım
Kimya	Kimya	Dizel Motorlar	Dizel Motorlar
Makine Bilgisi	Makine Elemanları	Eko ve İş Ekonomisi	Ekonomi ve İş Ekonomisi
Matematik	Matematik	Elektrik Mak. Lab.	Gemi İnşaiye
Mihaniki Teknoloji	Mihaniki Teknoloji	Gemi İnşaiye	Gemi İşlem ve Sigortaları
N.P. Gemicilik	N.P Gemicilik	Gemi Yard. Mak.	Gemi Yard Mak.
Teknik Mekanik	Teknik Mekanik	İngilizce	Hukuk
Teknik Resim	Teknik Resim ve Tasarı Geometri	İnkılap Tarihi	İngilizce
	Termodinamik	N.P. Gemicilik	Proje
		Soğutma ve Havalandırma	Sağlık Bilgisi
		Türbin ve lab.	Türbin ve lab.
Limancılık 1	Limancılık 2		
Deniz Tarihi	Deniz Merasim ve Taşıma		
Ekonomi	Ekonomi ve İş Ekonomisi		
Elektronik	Elektronik		
Fizik	Fizik		
Gemicilik	Gemi İnşaiye		
Hukuk	Hukuk		
İngilizce	İngilizce		
Kimya	İnkılap Tarihi		
Liman İşletmeciliği	Kimya		
Makine Bilgisi	Liman İşletmesi		
Matematik	Makine Bilgisi		
Meteoroloji	Matematik		
Navigasyon	Navigasyon		
Sağlık Bilgisi	Nazari Gemicilik		
Teknik Resim	Telsiz Muhabere		
Telsiz Muhabere	Ulaştırma		
Ulaştırma			

* [Öğrenci Kayıt- Sicil Defteri: 1949-53], [s.y.]. [Öğrenci Kayıt-Sicil Defteri: 1951], [s.y.].

1955-56 yılının ders programı bu süreçte en az değişikliğe uğramış programlardan biridir. Makine 1 ders programından pratik gemicilik çıkarılmış, Makine 2 programında da bir önceki yılda teknik resim ve tasarı geometri olarak bulunan ders, sadece teknik resim olarak programa alınmıştır. Bu yıl itibarıyla biten limancılık bölümünde ise Liman 2 dersleri hiç değiştirilmeden aynı program uygulanmıştır.

1956-57 ders programında yine çok az değişiklik olmuştur. Güverte birinci sınıfta hukuk dersinin adı kara ticaret hukuku olarak değişmiş, fabrika dersi kaldırılmış, liman işletmesi dersi getirilmiştir. İkinci sınıfa da liman işletmesi dersinin gelmesi, limancılık bölümünün kapatılmasının sonucudur. Ayrıca Güverte 2 ve 3'e ulaştırma dersi konmuştur. Makine bölümünde ise nazari gemicilik dersinin adının gemicilik olarak değişmesi haricinde üçüncü ve dördüncü sınıflara fabrika dersi konmuştur. Buna karşılık üçüncü sınıftan gemicilik dersi kaldırılmıştır.

Bundan sonra 1957-58, 1958-59 ve 1959-60 ders yıllarında konu girişinde açıklandığı gibi kayıtlardaki eksiklikler nedeniyle boşluklar vardır. Ancak programın öncesi ve sonrası incelendiğinde bu yıllarda önemli bir değişiklik olmadığı sonucuna varılmaktadır.

1960-61 yılının programı, öncesinde karşılaştıracak yeterli bilgi olmaması ve ayrıca 1955'den beri oluşan değişikliklerin somut bir biçimde görülebilmesi amacıyla, aşağıda tablo halinde aktarılmaktadır.

Tablo 3.9
1960-61 Ders Programı*

Güverte 1	Güverte 2	Güverte 3	Güverte 4
Ameli Gemicilik	Ameli Gemicilik	Ameli Gemicilik	A. Gemicilik
Beden Eğitimi	Beden Eğitimi	Beden Eğitimi	A. Navigasyon
Deniz Tarihi	Deniz Ticaret Hukuku	Deniz Ticaret Hukuku	Gemi Tatbikatı
Fabrika	Devletler Hukuku	Ekonomi	N. Gemicilik
Fizik	Ekonomi	Elektronik	N. Navigasyon
Hukuk	Elektronik	Emtiaa Bilgisi	
İngilizce	Fizik	Gemi İnşaiye	
Kimya	Gemi İnşaiye	İngilizce	
Liman İşletmesi	Gemi İşlemleri Sigorta	İnkılap Tarihi	
Makine Bilgisi	İngilizce	Navigasyon	
Matematik	KaraTicaret Hukuku	Nazari Gemicilik	
Meteoroloji	Kimya	Sağlık Bilgisi	
Navigasyon	Liman İşletmesi	Soğutma	
Nazari Gemicilik	Makine Bilgisi	Telsiz	
Teknik Resim	Matematik	Ulaştırma	
	Navigasyon		
	Nazari Gemicilik		
	Telsiz		
	Ulaştırma		
Makine 1	Makine 2	Makine 3	Makine 4
Beden Eğitimi	Beden Eğitimi	Beden Eğitimi	Ekonomi
Fabrika	Elektrik	Deniz Tarihi	Endüstri İşletmesi
Fizik	Fabrika	Ekonomi	Fabrika
Gemicilik	Gemicilik	Elektrik	Gemi İnşaiye
İngilizce	İngilizce	Fabrika	Gemi Yardımcı Makineleri
Kimya	Kimya	Gemi İnşaiye	Hukuk
Makine bilgisi	Makine Bilgisi	Gemi Yardımcı Makineleri	İngilizce
Matematik	Makine Elemanı	İngilizce	İnkılap Tarihi
Mihaniki Teknoloji	Matematik	Kazan	Kazan
Teknik Mekanik	Teknik Mekanik	Makine Elamanı	Liman İşletmesi
Teknik Resim	Teknik Resim	Motor	Makine Onarımı
	Termodinamik	Piston	Motor
		Soğutma	Piston
		Türbin	Proje
			Sağlık Bilgisi
			Türbin

*İTÜ Denizcilik Fakültesi Arşivi, [1960-61 Not Cetveli], [s.y.].

Bu yılı takip eden 1961-62 yılında özellikle makine bölümünde önemli değişiklikler olmuştur. Ancak bu yıla ait dosyalar içinde Güverte 3 ve Güverte 4 sınav not çizelgeleri kayıp durumdadır. Bu önemsizmesi gereken bir kayıptır. Çünkü böyle önemli değişikliklerin yapıldığı bir yılda, bu değişikliklerin güverte bölümüne yansması tam olarak takip edilememektedir. Ulaşılan belgeler vasıtasıyla şu değişikliklerin olduğu görülebilir: Güverte 1 sınıfından liman işletmesi, meteoroloji, deniz tarihi, fabrika, hukuk dersleri kaldırılmış, deniz sigortası, filika, ulaştırma dersleri getirilmiştir. Makine 1'den gemicilik, mihaniki teknoloji, teknik mekanik dersleri çıkarılmış, filika, tasarı geometri, temel denizcilik bilgisi, yangın-yara-savunma dersleri gelmiştir. Güverte 2'den pratik gemicilik, elektronik, telsiz, hukuk dersleri çıkarılmış, çatışma, deniz muhaberesi, kargo, yangın-yara-savunma dersleri konmuştur. Makine 2'de elektrik, gemicilik, makine elemanları, teknik mekanik dersleri çıkarılarak, devletler hukuku, fizik, gemi makineleri operasyonu, tasarı geometri, temel denizcilik bilgisi, temel hukuk dersleri konulmuştur. Makine 3'de deniz tarihi, makine elemanı, motor, piston, türbin dersleri kaldırılmış, deniz sigortası, deniz ticaret hukuku, devletler hukuku, fizik, gemi makine operasyonu, ısı ekonomisi, temel hukuk, yangın-yara-savunma dersleri getirilmiştir. Makine 4'de ise, ekonomi, endüstri işletmesi, fabrika, liman işletmesi, makine onarım, piston dersleri programdan çıkarılmış, filika, deniz sigortası, devletler hukuku, gemi buhar makineleri, gemi enerji tesisleri, gemi makine operasyonu, nükleer fizik dersleri getirilmiştir.

Burada nükleer fizik, yangın-yara-savunma, kargo (yük işlemleri), çatışmayı önleme gibi derslerin ilk defa programa girdiği dikkati çekmektedir. Bu radikal değişiklikler sırasında dönemin müdürü Hamit Ültan'dır. Bu önemli değişiklikleri içermesi dolayısıyla program eksiği olsa da 1961-62 ders programı aşağıda verilmiştir.

Tablo 3.10
1961-62 Ders Programı*

Güverte 1	Güverte 2	Güverte 3	Güverte 4
Beden Eğitimi	Beden Eğitimi		
Deniz Sigortası	Çatışma		
Filika	Deniz Muhaberesi		
Fizik	Deniz Sigortası		
Gemi Makine Temel Bilgisi	Ekonomi		
İngilizce	Fizik		
Kimya	Gemi İnşaiye		
Matematik	Gemi Makine Temel Bilgisi		
Navigasyon	İngilizce		
Nazari Gemicilik	Kargo		
Pratik Gemicilik	Kimya		
Teknik Resim	Liman İşletmesi		
Ulaştırma	Matematik		
	Navigasyon		
	Nazari Gemicilik		
	Ulaştırma		
	Yangın Yara Savunma		
Makine 1	Makine 2	Makine 3	Makine 4
Beden Eğitimi	Beden Eğitimi	Beden Eğitimi	Deniz Filikaları Operasyonu
Fabrika	Devletler Hukuku	Deniz Sigortası	Deniz Sigortası
Filika İdaresi	Fabrika	Deniz Ticaret Hukuku	Devletler Hukuku
Fizik	Fizik	Devletler Hukuku	Gemi Buhar Makineleri
Gemi Makineleri Temel Bilgisi	Gemi Makineleri Operasyonu	Ekonomi	Gemi Enerji Tesisleri
İngilizce	Gemi Makineleri Temel Bilgisi	Elektrik Makineleri	Gemi İnşaiye
Kimya	İngilizce	Fabrika	Gemi Makine Operasyonu
Matematik	Kimya	Fizik	Gemi Yardımcı Makineleri
Staj	Matematik	Gemi İnşaiye	İngilizce
Tasarı Geometri	Staj	Gemi Makine Operasyonu	İnkılap Tarihi
Teknik Resim	Tasarı Geometri	Gemi Yardımcı Makineleri	Kazan
Temel Denizcilik Bilgisi	Teknik Resim	Isı Ekonomisi	Motor
Yangın Yara Savunma	Temel Deniz Bilgisi	İngilizce	Nükleer Fizik
	Temel Hukuk	Kazan	Proje
	Termodinamik	Soğutma	Sağlık Bilgisi
		Staj	Temel Hukuk
		Temel Hukuk	Türbin
		Yangın Yara Savunma	

*İTÜ Denizcilik Fakültesi Arşivi, [1961-62 Not Cetveli], [s.y.].

1962-63 ders programında dikkati çeken en önemli değişiklik Güverte 3 sınıfının staj yaptığını ifade eden “tatbikat defterinin tetkiki”, gemicilik (yazılı ve sözlü), navigasyon (yazılı ve sözlü) notlarının görülmesidir. Buna karşılık Güverte 4 sınıfının on dört dersten oluşan bir programı vardır. Bunun haricinde bu yıl az sayıda değişiklik olmuştur. Örneğin, birinci sınıf dersleri hiç değişmemiştir. Güverte 2’den kimya, fizik, deniz sigortası ve makine temel bilgisi dersleri çıkarılmış, pratik gemicilik, protokol, temel ve kara ticaret hukuku dersleri getirilmiştir. Makine bölümünde, Makine 3’de fizik ve soğutma çıkarılarak, makine elemanları, mukavemet, sağlık bilgisi konmuştur. Makine 4’de beden eğitimi, deniz tarihi, elektrik , protokol dersleri getirilmiş, buna karşılık filika, sigorta, hukuk, devletler hukuku kazan dersleri kaldırılmıştır. Burada tekrardan kaçınan, amaca yönelik bir program oluşturulmaya çalışıldığı gözlemlenmektedir³⁵⁵.

1963-64’de sadece üçüncü ve dördüncü sınıfların programları değiştirilmiştir. Burada bir yıl önce staj yapan Güverte 4 normal bir ders programı görmektedir. Bu programda sadece ulaştırma ve yangın-yara-savunma yoktur. Güverte 3’de de benzer şekilde ulaştırma, yangın-yara-savunma ve protokol dersleri yoktur. Makine 3’den çok ders çıkarılmıştır. Bunlar; ekonomi, fabrika, ısı ekonomisi, mukavemet, sağlık dersleridir. Makine 4’den ise motor, sağlık, nükleer fizik dersleri kaldırılmıştır³⁵⁶.

1964-65 de az değişiklik olan yıllardandır. Üçüncü sınıflardan filika dersi çıkarılmış, Güverte 3’e protokol, Makine 3’e fabrika dersi getirilmiştir. Bundan başka, Makine 1’den yangın-yara-savunma, Makine 4’den soğutma ve elektrik çıkartılmıştır. Elektrik dersinin yerine elektronik dersi getirilmiştir³⁵⁷.

Bundan sonra 1975-76’ya kadar çok az değişiklik içeren program süreci başlamıştır. Her yıl sadece bir veya iki ders değiştirilmiştir ancak bu yine de değişiklik yapılması anlamındadır. Bu kadar sık değişikliğe neden ihtiyaç duyulduğu ise cevaplanamayan bir sorudur. Bu değişiklikler şunlardır:

1965-66 ders programında Makine 3’e motor dersi eklenmiş, ancak bir yıl önce elektronik ile değiş-tokuş yapılan elektrik dersi yine getirilmiştir³⁵⁸. 1966-67’de ikinci sınıflardan yangın-yara-savunma dersi çıkarılmıştır³⁵⁹. 1967-68’de Güverte 2’den hukuk, Makine 3 ve 4’den elektrik çıkarılarak yerine tekrar elektronik

³⁵⁵ İTÜ Denizcilik Fakültesi Arşivi, [1962-63 Not Cetveli], [s.y.].

³⁵⁶ İTÜ Denizcilik Fakültesi Arşivi, [1963-64 Not Cetveli], [s.y.].

³⁵⁷ İTÜ Denizcilik Fakültesi Arşivi, [1964-65 Not Cetveli], [s.y.].

³⁵⁸ İTÜ Denizcilik Fakültesi Arşivi, [1965-66 Not Cetveli], [s.y.].

³⁵⁹ İTÜ Denizcilik Fakültesi Arşivi, [1966-67 Not Cetveli], [s.y.].

getirilmiştir³⁶⁰. 1968-69'da Güverte 3'den deniz muhaberesi kaldırılmıştır. Makine 3'den ise akışkanlar mekaniği kaldırılarak kazan dersi getirilmiştir³⁶¹. 1969-70 programındaki değişiklik sadece güverte bölümünde olmuştur. Güverte 2 ve 3'den pratik gemicilik ve çatışma çıkarılmış, ayrıca Güverte 2'den deniz muhaberesi de çıkarılırken, oşinografi ve sağlık bilgisi eklenmiştir. Güverte 3'e de işletme ekonomisi eklenmiştir³⁶². 1970-71'deki tek eksilme Güverte 3'te sağlık bilgisi dersidir. Ama bunun yanında bazı dersler eklenmiştir. Makine 3'e makine dinamiği ve makine elemanları, Makine 4'e ise ısıtma-havalandırma ve işletme ekonomisi dersleri gelmiştir³⁶³. 1971-72'de Makine 4'den makine elemanlarının çıkarılması tek değişikliktir³⁶⁴. 1972-73 hiçbir değişiklik olmadan uygulanan nadir yıllardandır³⁶⁵. Aynı şekilde 1973-74 ders programı da güverte ve makine bölümleri için aynen uygulanmış, ancak çok önemli bir değişiklik olarak yeniden liman işletmesi bölümü açılmak istenmiştir. Bu yıl itibarıyla Liman 1 sınıfı açılmış ancak devam ettirilmemiş ve kapatılmıştır³⁶⁶. 1974-75 ders programında olan değişiklikler ise şunlardır. Güverte 1'den filika, Güverte 2'den sigorta, Güverte 3'den deniz tarihi, Makine 3'den sigorta ve kazan, Makine 4'den deniz tarihi çıkarılmıştır³⁶⁷.

1975-76 ise hem oluşan değişiklikleri hem de yeni bir bölümü içermesi nedeniyle önemli bir yıldır. Bu yılın programı aşağıda tablo halinde aktarılmaktadır.

³⁶⁰ İTÜ Denizcilik Fakültesi Arşivi, [1967-68 Not Cetveli], [s.y.].

³⁶¹ İTÜ Denizcilik Fakültesi Arşivi, [1968-69 Not Cetveli], [s.y.].

³⁶² İTÜ Denizcilik Fakültesi Arşivi, [1969-70 Not Cetveli], [s.y.].

³⁶³ İTÜ Denizcilik Fakültesi Arşivi, [1970-71 Not Cetveli], [s.y.].

³⁶⁴ İTÜ Denizcilik Fakültesi Arşivi, [1971-72 Not Cetveli], [s.y.].

³⁶⁵ İTÜ Denizcilik Fakültesi Arşivi, [1972-73 Not Cetveli], [s.y.].

³⁶⁶ İTÜ Denizcilik Fakültesi Arşivi, [1973-74 Not Cetveli], [s.y.].

³⁶⁷ İTÜ Denizcilik Fakültesi Arşivi, [1974-75 Not Cetveli], [s.y.].

Tablo 3.11
1975-76 Ders Programı*

Güverte 1	Güverte 2	Güverte 3	Güverte 4
Beden Eğitimi	Beden Eğitimi	Beden Eğitimi	Gemicilik (Sözlü)
Fizik	Ekonomi	Deniz Ticaret Hukuku	Gemicilik (Yazılı)
Gemi İnşaiye	Elektronik Cihazlar	Elektronik Cihazlar	Navigasyon (Sözlü)
Gemicilik	Fizik	Gemi İnşaiye	Navigasyon (Yazılı)
İngilizce	Gemi İnşaiye	Gemicilik	
Kimya	Gemicilik	İngilizce	
Meteoroloji - Oşinografi	İngilizce	İşletme Ekonomisi	
Navigasyon	Kimya	Kimya	
Protokol	Meteoroloji - Oşinografi	Liman İşletmesi	
	Navigasyon	Meteoroloji - Oşinografi	
	Protokol ve Liderlik Psikolojisi	Navigasyon	
	Yük ve İşlemleri	Protokol ve Liderlik Psikolojisi	
		Yük İşlemleri	
Makine 1	Makine 2	Makine 3	Makine 4
Beden Eğitimi	Beden Eğitimi	Akışkanlar Mekaniği	Buhar Kazanları
Fabrika	Ekonomi	Beden Eğitimi	Buhar Türbinleri
Fizik	Elektroteknik	Elektroteknik	Devrim Tarihi
Gemi Makineleri Temel Bilgisi	Fabrika	Gemi İnşaiye	Diesel Motorları
İngilizce	Gemi Makine Operasyonu	Gemi Makine Operasyonu	Elektroteknik
Kimya	İngilizce	Gemi Yardımcı Makineleri	Gemi İnşaiye
Lineer Cebir	Matematik	Isı Transferi	Isıtma Havalandırma
Matematik	Mihaniki Teknoloji	İngilizce	İngilizce
Tasarı Geometri	Mukavemet	Makine Dinamiği	İşletme Ekonomisi
Teknik Resim	Sağlık Bilgisi	Makine Elemanları	Protokol ve Liderlik Psikolojisi
Temel Deniz Bilgisi	Teknik Mekanik	Motor	
	Teknik Resim	Pistonlu Buhar Makineleri	
	Temel Hukuk Kara Ticaret Hukuku	Soğutma	
	Termodinamik		
Ulaştırma-İşletme 1	Ulaştırma-İşletme 2	Ulaştırma-İşletme 3	Ulaştırma-İşletme 4
Beden Eğitimi			
Deniz Ulaştırma Ekonomisi			
Ekonomi			
Fizik			
Gemicilik			
İngilizce			
Liman Terminal			
Teknik Resim			
Temel Hukuk			

* İTÜ Denizcilik Fakültesi Arşivi, [1975-76 Not Cetveli], [s.y.].

Programdan da görüldüğü gibi Güverte 1 sınıfının dersleri çok azaltılmıştır. Gemi makineleri temel bilgisi, matematik, teknik resim, hukuk, ulaştırma dersleri programdan çıkmış, meteoroloji ise oşinografi ile birleştirilerek okunmaya başlanmıştır. Güverte 2'den deniz ticaret hukuku, liman işletmesi, ulaştırma, matematik, sağlık bilgisi derslerinin çıkarılması, fizik, kimya, elektronik cihazlar ve protokol derslerinin eklenmesi söz konusudur. Güverte 3'den cayro, devletler hukuku, devri tarihi dersleri çıkmış, kimya, liman işletmesi dersleri konmuştur. Makine bölümünde ise daha az değişiklik olmuştur. Makine 1'den pratik matematik çıkmış, lineer cebir gelmiş, Makine 3'den deniz ticaret hukuku, Makine 4'den akışkanlar mekaniği çıkmıştır.

Bundan sonra programda yine her yıl birtakım değişiklikler yapılarak 1980-81 ders yılına kadar gelinmiştir. Bu son seneyi incelemeden önce programda oluşan değişiklikler şöyle irdelenebilir:

1976-77 yılında Güverte 1 ve 2 programına hukuk eklenmiştir. Ayrıca Güverte 1'e matematik, Güverte 2'ye teknik resim dersleri ilave edilmiştir. Güverte 3'de kimya, meteoroloji, liman işletmesi ve protokol dersi kaldırılırken, chartering [gemi kiralama] ve sağlık bilgisi dersleri konmuştur. Makine bölümünün değişiklikleri Makine 1 sınıfında; gemi makineleri temel bilgisi ve temel denizcilik bilgisi dersleri programdan çıkarılarak analitik geometri ve statik dersleri, Makine 2, 3 ve 4'e elektrik makineleri dersi eklenmesidir. Bu yıl ikinci sınıfı açılan Ulaştırma-İşletme bölümünde de, birinci sınıfta bir program değişikliği yapılarak, ulaştırma dersi kaldırılmış, işletme ekonomisi dersi konulmuştur³⁶⁸.

1977-78 'de Güverte 1'den hukuk çıkarılmıştır. Güverte bölümünün azalan dersi sadece bu olmuştur. Bunun yanında Güverte 2'ye elektronik, Güverte 3'e işletme ekonomisi ve gemi makine temel bilgisi eklenmiştir. Bunların haricinde ilginç bir durum oluşmuş ve güverte dördüncü sınıf staj değil, bir ders yılı şeklinde bu yılı geçirmişlerdir. Öğrencilerin derslerden aldıkları notlar arasında "tez" notlarının da olması okulu bitirmelerinin tez hazırlamak suretiyle olduğunu göstermektedir. Dönem mezunlarıyla yapılan görüşmelerde bu yıldan itibaren güverte bölümünün de makine bölümü gibi sadece yaz stajına gittiği açıklığa kavuşmuştur³⁶⁹. Makine bölümünde de bazı ekleme ve çıkarmalar vardır. Makine 1'den lineer cebir ve statik çıkarılmış, gemi makineleri temel bilgisi ve temel

³⁶⁸ İTÜ Denizcilik Fakültesi Arşivi, [1976-77 Not Cetveli], [s.y.].

³⁶⁹ Tefik Batuş (Gv.'80).

denizcilik bilgisi yeniden programa alınmıştır. Makine 2'den elektroteknik çıkarılmış, Makine 3'den elektrik makineleri ve ısı ekonomisi dersleri çıkarılırken, deniz sigortası, buhar kazanları, temel hukuk ve ayrıca deniz ticaret hukuku dersleri konmuştur. Makine 4'e ise pistonlu buhar makineleri ve işletme ekonomisi dersleri eklenmiştir³⁷⁰.

Burada tipik bir örneği görülen ders değiş-tokuşuna üçüncü evere boyunca sıklıkla rastlanılmaktadır. Bir örnek daha vermek gerekirse 1975-76'da Güverte 1'den çıkarılan matematik, 1976-77'de tekrar programa alınmıştı. Programdaki bu kararsızlığın 1975'den sonra çok sık müdür değiştirilmesine bağlanması doğru değildir. Örneğin 1954-55'de teknik resim ve tasarı geometri kaldırılmış, ertesini yıl yine konmuş ya da elektrik ve elektronik devamlı olarak yer değiştirmiştir. Benzeri bir değiş-tokuşa bu yıllarda Ulaştırma-İşletme bölümünde de rastlanmaktadır. Ulaştırma ve işletme ekonomisi dersleri her yıl yer değiştirmektedir. Bunun nedenleri öğretmen yetersizliği, sektördeki eleman ihtiyacı veya programı belirlemede keyfi olarak kullanılan deneme-yanılma yöntemi olabilir. Ama hangi neden olursa olsun programdaki oturmamışlık, daha önceki konu başlıklarında incelenilen akademi olma, mühendis unvanı kazanma isteklerini hatırlatmaktadır. Bu isteklere karşılık bulunmamasının nedenleri okulun temel fonksiyonu olan öğrenci yetiştirme sisteminde de aranmalıdır.

1978-79 ders yılının programı, hem Ulaştırma-İşletme bölümünün dört sınıfını birden görebilmek, hem de oluşan değişiklikleri daha iyi kavrayabilmek için aşağıda tablo halinde verilmektedir.

³⁷⁰ İTÜ Denizcilik Fakültesi Arşivi, [1977-78 Not Cetveli], [s.y.].

Tablo 3.12
1978-79 Ders Programı*

Güverte 1	Güverte 2	Güverte 3	Güverte 4
Beden Eğitimi	Beden Eğitimi	Beden Eğitimi	Chartering
Fizik	Ekonomi	Deniz Liman İşletmesi	Deniz İş Hukuku
Gemi İnşaiye	Fizik	Deniz Ticaret Hukuku	Deniz Sigortası
Gemicilik	Gemi İnşaiye	Gemi İnşaiye	Deniz Ticaret Hukuku
İngilizce	Gemicilik	Gemi Makine Temel Bilgisi	Devletler Hukuku
Kimya	İngilizce	Gemicilik	Devrim Tarihi
Matematik	Kimya	İngilizce	Gemicilik
Meteoroloji	Matematik	İşletme Ekonomisi	İngilizce
Navigasyon	Meteoroloji	Navigasyon	Liman Deniz İşletmesi
Protokol (Liderlik Psikolojisi)	Navigasyon	Sağlık Bilgisi	Navigasyon
	Teknik Resim	Ulaştırma	Oşinografi
	Temel Hukuk	Yük İşlemleri	Yük İşlemleri
	Yük İşlemleri		
Makine 1	Makine 2	Makine 3	Makine 4
Beden Eğitimi	Beden Eğitimi	Akışkanlar Mekaniği	Buhar Kazanları
Fabrika	Ekonomi	Beden Eğitimi	Buhar Türbinleri
Fizik	Fabrika	Deniz Sigortası	Devrim Tarihi
Gemi Makineleri	Gemi Makine Operasyonu	Deniz Ticaret Hukuku	Diesel Motorları
İngilizce	İngilizce	Diesel Motorları	Elektroteknik
Kimya	Matematik	Gemi İnşaiye	Gemi İnşaiye
Matematik	Mekanik	Gemi Makine Operasyonu	Isıtma Havalandırma
Tasarı Geometri	Mihaniki Teknoloji	Gemi Yardımcı Makineleri	İngilizce
Teknik Resim	Mukavemet	İngilizce	İşletme Ekonomisi
Temel Deniz Bilgisi	Sağlık Bilgisi	Kazan	Pistonlu Buhar Makineleri
	Teknik Resim	Makine Dinamiği	Protokol (Liderlik Psikolojisi)
	Temel Hukuk	Makine Elemanları	
	Termodinamik	Pistonlu Buhar Makineleri	
		Soğutma	
Ulaştırma-İşletme 1	Ulaştırma-İşletme 2	Ulaştırma-İşletme 3	Ulaştırma-İşletme 4
Beden Eğitimi	Beden Eğitimi	Beden Eğitimi	Chartering
Deniz Ulaştırma Ekonomisi	Deniz Ulaştırma Ekonomisi	Deniz liman İşletmesi	Deniz İş Hukuku
Ekonomi	Ekonomi	Deniz Ticaret Hukuku	Deniz Sigortası
Fizik	Gemi İnşaiye	Deniz Ulaştırma Ekonomisi	Deniz Ticaret Hukuku
Gemicilik	Gemi Makine Temel Bilgisi	Ekonomik Coğrafya	Deniz Ticaret Politikası
İngilizce	Gemicilik	Gemi İnşaiye	Deniz Ulaştırma Ekonomisi
Liman Terminal	İngilizce	İdare Hukuku	Devletler Hukuku
Matematik	İstatistik	İngilizce	Devrim Tarihi
Teknik Resim	Kimya	İşletme Ekonomisi	Gemicilik
Temel Hukuk	Liman ve Deniz İşletmesi	Liman ve Terminal	İngilizce
	Liman ve Terminal	Meteoroloji	Liman Deniz İşletmesi
	Matematik	Navigasyon	Muhasebe-Maliye
	Navigasyon	Temel Hukuk Kara Ticaret Hukuku	Navigasyon
	Temel Hukuk	Yük İşlemleri	Sağlık Bilgisi
	Yük İşlemleri		

* İTÜ Denizcilik Fakültesi Arşivi, [1978-79 Not Cetveli], [s.y.].

Bundan sonraki yıl olan 1979-80 devresinde yine ilginç değişiklikler dikkati çekmektedir. Okul kurulduğundan beri en temel derslerden biri olan gemi inşaiye güverte bölümünün birinci sınıf programından çıkarılır. Lineer cebir yeniden gelir. Güverte 3 ve 4'e ise elektronik cihazlar dersi tekrar konmuştur. Son yılların gelişmesi olarak yine Güverte 4 sınıfı staj yerine, ders yılı ve tez hazırlığı olarak geçirilmektedir. Makine bölümünde de değişiklikler olmuştur. Birinci sınıfa analiz, protokol, analitik geometri, lineer cebir dersleri getirilmiştir. Makine 2'ye yine analiz dersi ve diferansiyel denklem, elektroteknik, dersleri konmuş ama ekonomi, mihaniki teknoloji, matematik, hukuk dersleri çıkarılmıştır. Makine 3'e de elektroteknik gelmiş, sigorta, kazan, piston, gemi yardımcı makineleri dersleri kaldırılmıştır. Ulaştırma 1'de ulaştırma ekonomisi ve liman-terminal dersi kaldırılırken, lineer cebir ve navigasyon getirilmiştir. İkinci sınıftan yük işlemleri dersi kalkmış, dördüncü sınıfa konmuştur. Dördüncü sınıftan ayrıca ulaştırma ve sağlık dersleri kaldırılmıştır³⁷¹.

Aşağıda bu evrenin son ders programı olan 1980-81 yılı programı görölmektedir.

³⁷¹ İTÜ Denizcilik Fakültesi Arşivi, [1979-80 Not Cetvelii], [s.y.].

Tablo 3.13
1980-81 Ders Programı*

Güverte 1	Güverte 2	Güverte 3	Güverte 4
Beden Eğitimi	Beden Eğitimi	Beden Eğitimi	Chartering
Fizik	Ekonomi	Deniz İş Hukuku	Deniz Sigortası
Gemicilik	Fizik	Deniz Ticaret Hukuku	Deniz Ticaret Hukuku
İngilizce	Gemi İnşaiye	Devletler Hukuku	Devrim Tarihi
Kimya	Gemicilik	Elektronik Cihazlar	Elektronik Cihazlar
Lineer Cebir	İngilizce	Gemi İnşaiye	Gemicilik
Navigasyon	Meteoroloji	Gemi Makine Temel Bilgisi	İngilizce
Yönetim ve Liderlik	Navigasyon	Gemicilik	Liman Deniz İşletmesi
Yüksek Matematik	Oşinografi	İlk Yardım Stajı	Navigasyon
	Teknik Resim	İngilizce	Oşinografi
	Temel Hukuk	İşletme Ekonomisi	Protokol
	Yük İşlemleri	Meteoroloji	Tez
	Yüksek Matematik	Navigasyon	Yük İşlemleri
		Sağlık Bilgisi	
		Staj	
		Ulaştırma	
		Yük İşlemleri	
Makine 1	Makine 2	Makine 3	Makine 4
Analitik Geometri	Analiz	Akışkanlar Mekaniği	Buhar Kazanları
Analiz-1	Beden Eğitimi	Diesel Motorları	Buhar Türbinleri
Atelye Bilgisi	Diferansiyel Denklem	Elektronik	Devrim Tarihi
Beden Eğitimi	Elektroteknik	Elektroteknik	Diesel Motorları
Deniz Bilimlerine Giriş (Temel Deniz Bilgisi)	Fabrika	Gemi İnşaiye	Elektroteknik
Fizik	Gemi Makine Operasyonu	Gemi Makine Operasyonu	Gemi İnşaiye
Gemi Mühendisliği Giriş (Gemi Makineleri Temel Bilgisi)	Gemi Makine Temel Bilgisi	Hukuk	Gemi Yardımcı Makineleri
İngilizce	İngilizce	Isı Transferi	Isıtma Havalandırma
Kimya	Mekanik	Makine Dinamiği	İşletme Ekonomisi
Lineer Cebir	Mukavemet	Makine Elemanları	Pistonlu Buhar Makineleri
Tasarı Geometri	Sağlık Bilgisi	Mihaniki Teknoloji	Proje
Teknik Resim	Teknik Resim	Mukavemet	Protokol
Yönetim ve Liderlik (Protokol)	Termodinamik	Soğutma	
		Staj	
Ulaştırma-İşletme 1	Ulaştırma-İşletme 2	Ulaştırma-İşletme 3	Ulaştırma-İşletme 4
Beden Eğitimi	Beden Eğitimi	Beden Eğitimi	Chartering
Ekonomi (Makro)	Deniz Ulaşım Ekonomisi	Bilgisayar	Deniz İş Hukuku
Fizik	Ekonomi	Deniz Ticaret Hukuku	Deniz Sigortası
Gemicilik	Gemi İnşaiye	Gemi İnşaiye	Deniz Ticaret Hukuku
İngilizce	Gemi Makineleri Temel Bilgisi	İdare Hukuku	Deniz Ticaret Politikası
Kimya	Gemicilik	İngilizce	Devletler Hukuku
Lineer Cebir	Hukuk	İşletme Ekonomisi	Devrim Tarihi
Seyir (Navigasyon)	İngilizce	Kara Ticaret Hukuku	İngilizce
Teknik Resim	İstatistik	Liman Deniz İşletmesi	İşletme Ekonomisi
Yüksek Matematik	Kimya	Liman Terminal	Liman Deniz İşletmesi
	Liman ve Deniz İşletmesi	Meteoroloji	Maliye
	Liman ve Terminal	Muhasebe	Muhasebe
	Navigasyon	Navigasyon	Yük İşlemleri
	Yüksek Matematik	Staj	
		Ulaşım Ekonomisi	
		Yük İşlemleri	

* İTÜ Denizcilik Fakültesi Arşivi, [1980-81 Not Cetveli], [s.y.].

Bu son programda da her sınıfta ders ekleme veya çıkartma suretiyle değişiklikler yapıldığı gözlemlenmektedir. Bütün bu yıllar incelendiğinde programlarda yapılan değişikliklerin iki şekilde olduğu dikkati çekmektedir. Birincisi; baştan beri var olan derslerin programa eklenmesi veya çıkarılması, ikincisi ise; daha önce hiç uygulanmamış yeni derslerin programa alınmasıdır. Birinci yöntemin okulun sistem değiştirdiği yıllarda, sınıf programlarının düzenlenmesi açısından uygulanması anlaşılacakla beraber, yıllar boyunca bir dersin programa konması, ertesi yıl çıkarılması, bir sonraki yıl yeniden konması anlaşılammıştır. Bu, programın bilimsellikten uzak bir şekilde ve akademik kadro oluşturulmadan hazırlandığını düşündürmektedir.

Diğer yandan, programa yeni dersler eklenmesinin mesleki eğitimin gelişimini sağlamak açısından çok önemli olduğu düşünülmektedir. Bu yeni derslerin programlara ilk kez girdiği yıllar şöyle belirlenmiştir:

1948-49 ders yılında güverte bölümüne mors, makine bölümüne işletme dersleri konulmuştur. Bu yılda mesleki ders olmasa bile inkılâp tarihi dersinin konulduğu da gözlemlenmektedir. Bu ders 1963-64'de devrim tarihi olarak isim değiştirir. 1951-52 yılında güverte bölümünde cayro, makine bölümünde sigorta dersleri yeni olarak görülmektedir. Burada makine bölümüne konan işletme ve sigorta gibi derslerin amacının, makine mezunlarını geminin yönetsel konularına yakınlıktır. 1952-53'de güverte bölümünde görülen telsiz dersi büyük ihtimalle mors dersinin devamı niteliğinde bir derstir. 1956-57'de yine güverte bölümünde ilk defa ulaştırma ve liman dersleri görülür. Bunun da, limancılık bölümünün kapatılmasından sonra ortaya çıkan ihtiyacı gidermek için konduğu açıktır. 1960-61'de makine bölümünde ilk defa endüstri işletmesi ve liman işletmesi dersleri görülür. Ancak bunlardan hemen vazgeçilir. 1961-62 ders yılında güverte bölümünde çatışma, kargo [yük], yangın-yara-savunma dersleri getirilmiştir. Önemi nedeniyle makine bölümüne de yangın-yara-savunma dersi konmuş, bunun yanında nükleer fizik gibi bu güne kadar hiç görülmeyen bir ders de iki yıl uygulandıktan sonra kaldırılmıştır. 1962-63'de ilk defa protokol ve liderlik psikolojisi dersi görülür. 1967-68'de yeni oluşturulan ders makine bölümü için akışkanlar mekaniğidir. 1976-77'de güverte bölümüne chartering [kiralama], makine bölümüne statik dersleri getirilir. 1979-80'de ise yeni derslerin çoğu makine bölümüne eklenmiştir. Bunlar; analiz, analitik geometri, diferansiyel denklemlerdir. Ayrıca yüksek matematik ders ismi olarak ilk defa bu yılın kayıtlarında görülmektedir. Burada uzun yıllar sonra

karşılaşılan diferansiyel denklemler ise, en son 1943-44 yılında görülen temami ve tefazuli dersinin modern versiyonudur. Bu yıl itibarıyla yeni konan bir ders de bilgisayar dersidir. Ancak bu ders sadece ulaştırma-işletme bölümüne konmuştur.

Bu başlık altında ders programlarının incelenmesi bittikten sonra, bu konuda bulunan bir makaledeki yorumları aktarmak yerinde olacaktır. Çünkü makalede programa ilişkin önemli tespitler yapılmaktadır. Her ne kadar bu makalede yer alan programın 1956'da revize edildiği görüşü, burada örnekleri ortaya konmuş otuz beş programın akışına uygunluk göstermiyorsa da, makalede, programdaki aksaklıklar ve olması gerekenler tespit edilmiştir. Buna göre var olan sistemdeki en önemli sorunlar; eğitim dilinin İngilizce olmaması, akademik bir yapı kurulamamış olması, bunun yansıması olarak hukuksal sorunlarda yetersiz kalınması, deniz ticaretinin genel anlamda profesyonel bir organizasyondan uzak olması ve alt yapının yetersizliği ile devletin bu konuda yatırıma gitmemesi olarak sıralanmaktadır. Makalede örnek olarak 1967-68 girişli bir makine bölümü öğrencisinin dört yıllık programı ile tarih verilmemesi dolayısıyla, makalenin yayım tarihindeki güverte bölümü programı olduğu tahmin edilen bir ders programı kullanılmıştır. Buna göre dersler yedi grupta incelenmiştir: Temel bilimler dersleri, mühendislik dersleri, mesleki dersler, işletme dersleri, hukuk, sağlık bilimleri ve diğer dersler. Bu anlamda incelendiğinde yukarıdaki sorunların da giderilebilmesi için okulun, bir üniversiteye bağlanması ama bu üniversitenin de hukuk fakültesi, tıp fakültesi, işletme fakültesi, uluslar arası ilişkiler bölümü, mühendislik fakültesini içermesi gerektiği belirtilmiştir. Makalede ancak bu şekilde akademik formasyon sağlanabileceği açıklanmaktadır³⁷².

Ders programlarının en önemli elemanı olan ve bu evrede basılmış okul kitapları incelenmek istendiğinde, yapılan araştırmalar sırasında bu kitaplara çok daha seyrek biçimde rastlanmıştır. Bunlardan yenilenerek basımı yapılan **Modern Gemicilik**'in okulun kuruluş yıllarından beri öğretmenliğini yapan Hayri Baran tarafından yazıldığı ikinci evrede de görülmüş idi. Ayrıca, ikinci evrede öğretmen olarak görülen ama bu kitabı yazdığı sırada emekli olan Kamil Eyice'nin **Bahri Heyet** kitabı bulunan kitaplar arasındadır. Bu kitaplar her zaman olduğu gibi "T.C.

³⁷² Eralp Özil, "Eğitimde Mevcut Durum", **Denizati**, S: 10 (Ekim 1986), s.21-25.

Ulaştırma Bakanlığı Yüksek Denizcilik Okulu” ibaresini taşımaktadır. Bulunabilen kitapların künyeleri aşağıda verilmektedir³⁷³.

1- Seri: 1 No:9

Buhar Makineleri Bilgisi

M. Abdülkerim Aytan, Yüksek Denizcilik Okulu Makine Muallimi
[y.y.], Özen Matbaası, 1947

2- Seri:1 Sa: 11

Navigasyon (Seyri Sefain)

Kamil Eyice, Yüksek Denizcilik Okulu Navigasyon Astronomi
Öğretmeni

İst., Halk Basımevi, 1947

3- Seri:1 Sıra: 8

Modern Gemicilik, ikinci basılış

Hayri Baran, Yüksek Denizcilik Okul Gemicilik Öğretmeni
İst., Tan Matbaası, 1950

4- Seri:1 Sayı: 21

Nautical Astronomy (Bahri Heyet) Cilt II

Kamil Eyice, Yüksek Denizcilik Okulu emekli öğretmenlerinden
İst., Halk Basımevi, 1950

5- Seri: IV Sayı:25

Elektrik Makinaları

A. Kasatkin, M. Perakalin, Çev: Şükrü Durusel
İst., Kader Basımevi, 1951

6- Seri: IV Sayı: 29

Astronomi Seyri ve Radyo Seyir Yardımcıları

Sabri Mengül

İst., Sulhi Garan Matbaası, 1953

Bu evrede ilerleyen yıllarda öğrencilerin öğretmenlerin ders notlarından oluşan teksirlerden dersleri takip ettiği görülmektedir. Ayrıca özellikle makine bölümü için İstanbul Teknik Üniversitesi'nin yayınladığı kitaplar ya da Genel

³⁷³ Yüksek Denizcilik Okulu Mezunlar Derneği Kitaplığı, İTÜ Denizcilik Fakültesi Kütüphanesi Mümtaz Diker Kitaplığı, Denizcilik Fakültesi Sosyal Yardımlaşma Vakfı Kitaplığı, Milli Kütüphane ve Mutlu Karakaya Özel Arşivi'nden yararlanılmıştır.

Kurmay Başkanlığı'nın, Deniz Kuvvetleri Komutanlığı'nın yayınladığı kitapların kullanıldığı, ilgili kütüphane ve kitaplıklarda bunlara rastlanmasından anlaşılmıştır. Bunlardan başka, gerek okulda öğretmen olduğu bilinen, gerekse denizcilik sektöründe belli mevkilerde bulunan kişilerin kitaplarına da rastlanmıştır, Ancak bunlar okul tarafından bastırılmamış, başka kurumlar tarafından yayınlanmış kitaplardır. Bunların ders kitabı veya yardımcı kitap olarak kullanıldığı tahmin edilmektedir. Örnek vermek gerekirse; **Denizde Yük Taşıma**; (Hayrettin Karaaslan, İstanbul Liman Reis Muavini; Behçet Cemal, Deniz Nakliyat Dairesi Fen Şubesi Güverte Mütahassısı), 1943, **Meteorolojik Aletler**; (Refi Tarıkahya, Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü, Aletler Şubesi Müdürü), 1970, **Göksel Navigasyon**; (M. Müfit Özel), (t.y.) sayılabilir. Ayrıca kitap olarak değilse bile, Yüksek Denizcilik Okulu Fizik Kondisyon Departmanı tarafından teksir şeklinde basılmış, **Denizciler İçin Fizik Kondisyon**; (Ruhi Sarıalp) adlı yayına da rastlanılmıştır.

Ayrıca bir kütüphanenin katalog taraması esnasında, yine okul tarafından veya Mezunlar Derneği tarafından yayımlanan bazı kitaplara da rastlanmıştır. Bunlar; **Soğutma Makineleri**; (Kemal Akman), 1952, **Gemi Makineleri Bilgisi**; (M. Lütfullah Güneralp), 1967, **Radio Telgraf ve Radio Telefon Dersleri**; (Abdüllatif Hizer), 1946, **Pratik Meteoroloji**; (Hikmet Ilgaz), 1950, **Diesel Motorları**; (Fahrettin Küçükşahin), 1973, **İçten Yanmalı Gemi Makineleri**; (N. Petrovsky), 1980'dir.

3.3. ÖĞRENCİ PROFİLİ

Öğrenci profilinin incelenmesine, önceki bölümlerde olduğu gibi, doğum yeri itibarıyla köken araştırması sonuçları ile başlanacaktır. Öncelikle bu araştırma sırasında karşılaşılan sorunlar ve çözümler aktarılacaktır.

Öğrencinin doğum yeri tespiti için kullanılan Kayıt-Sicil Defterlerinin sonuncusunun kayıp olması ve ayrıca bundan sonraki kayıtların ise öğrencilerin özel ve gizli bilgilerini içerecek dosyalar halinde tutulduğu için, Denizcilik Fakültesi yönetimi tarafından incelemeye izin verilmemiş olması nedeniyle yeni kaynak arayışına gidilmiştir. Bu konu için bulunabilen kaynak, öğrencilerin mezuniyet ortalamalarının hesap edildiği çizelgelerdir. Büyük bir tesadüf eseri bu çizelgelerde öğrencinin doğum yeri ve ek olarak bazılarında askerlik şubesi kayıtlara alınmıştır. Eğer bu çizelgelerde doğum yeri kaydı yapılmıyaydı bu araştırmanın tamamlanması

da mümkün olmayacaktı. (Çeşitli yıllara ait mezuniyet not çizelgeleri örnekleri için Bkz.: EK-107-109)

Ancak burada da şöyle bir sorun ortaya çıkmaktadır. Araştırma, 1956-57 girişlilere kadar Kayıt-Sicil Defterlerinden yapılan inceleme ile okula kayıt olan öğrenciler üzerinden yürütülmüş iken, bundan sonra mezun olan öğrenciler üzerinden yürütülebilecektir. Bu bir sayı farkına yol açacaktır. Çünkü, kayıt olan ama okula hiç devam etmeyen ve ya ikinci sınıftan sonra okuldan ihraç edilen ya da ayrılan, hatta sınıfta kalan öğrenciler bu farkı yaratacaktır. Ancak gerek bu dönemde mezun sayısının yani veri miktarının artması, gerekse araştırmanın önemi nedeniyle inceleme yarıda bırakılmamış ve mezunlar üzerinden yürütülmüştür. Bu noktadan sonra, mezunlardan yola çıkılarak bunların hangi devrede okula girdiği belirlenmiş ve tabloya standardizasyonu sağlamak için bu şekilde yansıtılmıştır. Kısaca bütün köken tabloları giriş yıllarına göre oluşturulmaya çalışılmıştır. Burada ve genel olarak araştırılan diğer konularda kontrol için örnekleme yöntemi kullanılmıştır.

Mezunlar üzerinden yapılan bu incelemede iki ayrı kaynak birbirini takip etmiştir. 1957-58'den itibaren mezuniyet notları çizelgelerinden yararlanılmış, 1974-75 girişlilerden itibaren ise daha sağlam bir kaynak olarak görülen diploma kayıt defterleri kullanılmıştır. Bu tarihten öncesi için diploma kayıt defteri bulunmamaktadır. (Çeşitli yıllardaki diploma kayıt defteri örnekleri için Bkz.:EK-110-112)

Bu incelemeler sırasında yaşanan en büyük zorluk, büyük şehirler dışında kalan yerlerden gelen öğrencilerin doğum yeri kayıtlarının, ilçe hatta köy bazında yapılmış olmasıdır. Bunların bağlı oldukları illerin belirlenmesi hem vakit almakta hem de bazılarında kesin belirleme yapılamamaktadır. Bazı yerler aktüel bilgi dağarcığı sayesinde bilinmektedir. Örneğin; Sürmene, Bünyan, Arapkir'in kolayca nerede olduğu bulunabilmiştir. Ancak örneğin; Akçadağ, Kelkit, Mecedözü, Haymana, Bozdoğan gibi yerler için ancak harita incelemesiyle il tespiti yapılabilmektedir. Ayrıca Türkiye'de pek çok ilde bulunabilecek Sofular, Yeşilköy gibi kesin belirleme yapılamayan yerleşimler okunamayanlar arasında gösterilmiştir. Bu incelemenin sadece bu bölüm için bin beş yüz civarında öğrenci için yapılması incelemenin zorluğunu açıklayabilir. Ayrıca il belirleme işlemine destek olması açısından, eğer kayıtlarda varsa, askerlik şubesi ve geldiği lise adından da faydalanılmıştır.

Bu şartlar altında hazırlanan köken tabloları iki ayrı tablo olarak aktarılacaktır. Birincisi öğrenci giriş kayıtlarına göre 1956-57'ye kadar olan dönem için, diğeri 1957-58'den sonra mezuniyet kayıtlarından yararlanılarak hazırlanan dönem içindir. Aşağıdaki tablolarda yurt içi katılımların yanı sıra, yurt dışı katılımlar da görülecektir. Önceki evrelerden farklı olarak bu evrede yabancı öğrenci kabulünün başladığı unutulmamalıdır.

Tablo 3.14
1946-57 Arasında Okulun Öğrenci Kökeni Dağılımı*

Bölgeler	İller/Ülkeler	1946-47	1947-48	1948-49	1949-50	1950-51	1951-52	1952-53	1953-54	1954-55	1955-56	1956-57
Marmara	İstanbul	8	11	9	8	20	20	10	15	11	19	11
	Bursa	1	1	3	1	4	6		1	1	2	2
	Balıkesir	1	2	1	2	2	1		1	3		1
	Tekirdağ	1				1				1		1
	Edirne	1				3			1			
	Kırklareli	1										
	Çanakkale	1		1							2	1
	Kocaeli		1	2					1		1	1
	Bilecik							1			1	
Sakarya	1				1		1			1		
Toplam		15	15	16	11	31	27	12	19	16	26	17
Ege	İzmir	5	4	6	2	2	3		1	3	8	2
	Aydın		2		1	1					1	1
	Denizli				3	2						
	Afyonkarahisar							1		2		
	Muğla			1			1					1
	Manisa	1								1	2	
	Uşak			1	1			1				
	Kütahya	1	1	1		1		1	1			
Toplam		7	7	9	7	6	4	3	2	6	11	4
Karadeniz	Rize					2					1	3
	Samsun	2		1	1		2	1			3	1
	Trabzon		1			1	2			1	5	
	Artvin				1	1	1			1	1	
	Amasya			1		1		1				
	Bolu							1				1
	Sinop	1	2	2			1	1		1		
	Çorum					1				2	1	2
	Tokat						1					1
	Ordu			1		2	2		2			
	Düzce			1								
	Zonguldak			1			1		1	1	1	
	Bartın	1										
	Kastamonu			1		1		1			1	1
Giresun				1		2		1	1		2	
Toplam		4	3	8	3	9	12	5	4	7	13	11
Akdeniz	Antalya		1	2			1					
	Adana	1				2	1	1			1	1
	Burdur		2									
	Isparta		1	1								1
	Mersin					2	1				2	2
	Antakya	2			1	1	1	1			1	
Toplam		3	4	3	1	5	4	2	0	0	4	4
İç Anadolu	Kayseri			1		1				1	1	
	Ankara		1	3	1	1	1	2	1	3	5	6
	Konya		1		1	1	4	3			2	
	Kırıkkale										1	
	Karaman											1
	Kırşehir	1									1	1
	Niğde			1			1		1			1
	Yozgat									1		
	Sivas		1			2			1			
	Eskişehir		2		2	1	1		1	3	3	
Toplam		1	5	5	4	6	7	5	4	8	13	9
Doğu Anadolu	Erzincan			1		1	1			1		
	Erzurum									1		1
	Tunceli		1									
	Ağrı											1
	Muş			1								
	Van						1					
	Kars		1			1			1			
	Malatya	1	3	3		1				1		1
	Elazığ	1	3	2		1	1					1
Toplam		2	8	7	0	4	3	0	1	3	0	4
Güneydoğu Anadolu	Kahramanmaraş	1										
	Gaziantep											
	Şanlıurfa		1			1			1	1	1	1
	Diyarbakır		3									1
Toplam		1	4	0	0	1	0	0	1	0	1	2
Yabancı Ülkeler	Yunanistan									1		
	Bulgaristan	1		1						1	2	
	SSCB							1				
	Romanya						1					
Toplam		1	0	1	0	0	1	1	0	2	2	0
Okunamayan		1		1	1			1				2
Genel Toplam		35	46	50	27	62	58	29	31	42	70	53

*[Öğrenci Kayıt- Sicil Defteri: 1944-48], [s.y.]. [Öğrenci Kayıt-Sicil Defteri: 1949-53], [s.y.]. [Öğrenci Kayıt-Sicil Defteri: 1951], [s.y.].

Tabloya göre yapılabilecek ilk tespit, Marmara Bölgesi'nden olan katılımın açık şekilde fazla olmasıdır. Böyle olması tahmin edilebilir bir sonuç iken, ikinciliğin Karadeniz Bölgesi'nde gibi gözükmesi biraz daha irdelenmesi gereken bir sonuçtur. Tabloda on sekiz ili içeren bir dağılım gösteren Karadeniz bölgesi, en fazla il sayısına sahiptir. Bu doğrultuda katılımının fazla olması da doğal bir sonuçtur. Bu nedenle oransal olarak düşünmek sonuca daha doğru yaklaşılmasını sağlayabilir. Bu açıdan bakıldığında Karadeniz Bölgesinden il başına 21.8 kişilik ortalama ile kayıt yaptırılmıştır. Bu, başvurunun az olacağı tahmin edilen bir bölge olan İç Anadolu ile kıyaslandığında şu sonuca ulaşılmıştır: İç Anadolu tabloda 12 il ile bulunmaktadır. Bu bölgenin ortalamasına bakıldığında ise il başına ortalama 23.25 kişilik başvuru ile karşılaşılmaktadır.

Üçüncü evre salt kayıt sayısı olarak incelendiğinde sıralama şöyle olmaktadır:

Marmara Bölgesi	822 kişi
Karadeniz Bölgesi	392 kişi
İç Anadolu Bölgesi	279 kişi
Ege Bölgesi	216 kişi
Doğu Anadolu Bölgesi	138 kişi
Akdeniz Bölgesi	133 kişi
Güneydoğu Anadolu Bölgesi	57 kişi

Bu sayılar yukarıdaki açıklama doğrultusunda bölgelerin il başına ortalama katılımı olarak incelenirse sıralama aşağıdaki gibi olmaktadır.

Marmara Bölgesi	74.7 kişi
Ege Bölgesi	27 kişi
İç Anadolu Bölgesi	23.3 kişi
Karadeniz Bölgesi	21.8 kişi
Akdeniz Bölgesi	19 kişi
Doğu Anadolu Bölgesi	12.5 kişi
Güneydoğu Anadolu Bölgesi	6.3 kişi

Her iki durumda da okula baş vuru açısından Marmara Bölgesi birinci, Güneydoğu Anadolu Bölgesi sonuncu sıradadır. Ancak bu bakış açısıyla düşünüldüğünde tablodaki dağılımın ilk görünüşten daha farklı olduğu sonucuna

varılabilmektedir. Bu irdeleme yöntemleri daha farklı kriterler kullanılarak değiştirilebilir.

Her ne kadar doğuya gidildikçe, öğrenci başvuru miktarı azalsa da, bunun tahmin edilenden daha fazla olduğu görülmektedir. Aynı şekilde il bazında başvuru dağılımı da tahmin edilenden daha fazla gerçekleşmiştir. Buna karşılık Hakkâri, Siirt, Bitlis ve Bingöl'den başvuruya hiç rastlanmamıştır. Ayrıca Şırnak, Batman, Bayburt, Ardahan ve Adıyaman'dan da başvuru tespit edilememekle beraber, bunun o dönemdeki mülki idare yapısından kaynaklandığı tahmin edilmektedir. Diğer bölgelerden, özellikle İç Anadolu düşünülenin çok üzerinde bir sonuç vermiştir. Göreceli olarak hesaplandığında, Karadeniz katılımının dördüncü sıraya düşmesi de tahmin edilemeyecek sonuçlardandır.

Öğrenci yapısının incelenmesi için kullanılan bir başka kaynak Başbakanlık İstatistik Genel Müdürlüğü'nce yayınlanan Milli Eğitim İstatistikleridir. Bu tablolarda ilerleyen yıllar itibarıyla daha detaylı, gelişmiş istatistikler beklenirken, aksine daha genel ve toplu sonuçlar halinde yayınlanmış istatistiklere rastlanmaktadır. Bu durum aşağıda görülecek tabloları da etkilemektedir. Yıllara göre değişen başlıklar ve sonuçlar bu otuz beş yıllık süreç için standart bir tablo yapılmasını engellemiştir. Bu nedenle üçüncü evre üç ayrı tablo halinde incelenebilecektir. Bu üç tabloda ortak olan belirlemeler “yeni kayıt”, “toplam öğrenci” ve “mezun olan öğrenci ” sayılarıdır. Bununla beraber ilk dört ders yılı için oluşturulan tablo önceki evrelere benzer biçimde sınıflara dağılımı ve sınıf geçme durumunu da içermektedir. İkinci tablo, okula artık paralı öğrenci alınması nedeniyle buna uygun bir başlıkla hazırlanmış ve “kendi hesabına”, “devlet ve müesseseler hesabına” şeklinde bir ayrıma gidilmiştir. Öğrenci Kayıt-Sicil Defterleri incelenirken de bunu belirtecek notlara rastlanmıştır. Örneğin bazı öğrencilerin yanında “gündüzlü”, bazılarının yanında “paralı”, bazılarının yanında ise “Şilepçilik A.Ş. hesabına” gibi ibareler görülmüştür. Diğer yandan bu ikinci tabloda ve sonraki tabloda ise öğrenciler “Türk” ve “yabancı” olarak da değerlendirmeye alınmıştır. Ayrıca Milli Eğitim İstatistiklerinde var olan bir araştırma da öğrencilerin öğrendikleri yabancı dildir. Bu yabancı dilin Yüksek Denizcilik Okulu için bütünüyle ve her zaman İngilizce olması nedeniyle ayrı bir sütun halinde belirtilmemiştir.

Tablo 3.16
1946-50 Arasında Okuldaki Öğrenci ve Mezuniyet Durumu*

Yıllar	Şubeler	Yeni Kayıt	Ders Kesimindeki Öğrenci Durumu						Sınıf Geçme ve Mezuniyet Durumu					
			S1	S2	S3	S4	Toplam	Türk Parasız Yatılı	Bir den ikiye	İkiden Üçe	Üçten Dörde	Diploma Alanlar	Sınıfta Kalanlar	Toplam
1946-47	Güverte	25	42	22	27	12	103	103	37	20	26	12	8	103
	Makine	22	18	29	24	13	84	84	14	25	23	13	9	84
	Yekün	47	60	51	51	25	187	187	51	45	49	25	17	187
1947-48	Güverte	25	34	40	21	26	121	121	29	39	21	26	6	121
	Makine	22	27	15	25	23	90	90	23	15	25	23	4	90
	Yekün	47	61	55	46	49	211	211	52	54	46	49	10	211
1948-49	Güverte	25	24	30	39	21	114	114	22	30	33	21	8	114
	Makine	25	28	23	15	25	91	91	22	19	10	23	17	91
	Yekün	50	52	53	54	46	205	205	44	49	43	44	25	205
1949-50	Güverte	17	17	22	30	39	108	108	14	21	30	39	4	108
	Makine	10	14	25	19	16	74	74	13	19	18	15	9	74
	Yekün	27	31	47	49	55	182	182	27	40	48	54	13	182

*Milli Eğitim Meslek, Teknik ve Yüksek Öğretim İstatistikleri 1946-1947 No: 297, s.200,201. Milli Eğitim Meslek, Teknik ve Yüksek Öğretim İstatistikleri 1947-1948 No:308, s.242,243. Milli Eğitim Meslek, Teknik ve Yüksek Öğretim İstatistikleri 1948-1949 No:327, s.276,277. Milli Eğitim Meslek, Teknik ve Yüksek Öğretim İstatistikleri 1949-1950 No: 336, s.314,315.

Tablo 3.17
1950-70 Arasında Okuldaki Öğrenci ve Mezuniyet Durumu*

Yıllar	Şubeler	Yeni Kayıt	Ders Kesimindeki Öğrenci Sayısı			Mezuniyet İmtihanı Sonucu		
			Türk		Yabancı	Toplam	Girenler	Diploma Alanlar
			Kendi Hesabına	Devlet veya Müesseseler Hesabına				
1950-51	Güverte	38	28	79	0	107	30	30
	Makine	24	12	70	0	82	19	19
	Toplam	62	40	149	0	189	49	49
1951-52	Güverte	32	25	83	0	108	21	21
	Makine	22	6	78	0	84	23	23
	Toplam	54	31	161	0	192	44	44
1952-53	Güverte	14	11	81	0	92	18	18
	Makine	9	0	67	0	67	15	15
	Toplam	23	11	148	0	159	33	33
1953-54	Güverte, Makine ve Liman	26	12	138	0	150		36
	Toplam	26	12	138	0	150		36
1954-55	Güverte, Makine ve Liman	42	10	139	0	149		56
	Toplam	42	10	139	0	149		56
1955-56	Güverte, Makine ve Liman	69	14	138	0	152		33
	Toplam	69	14	138	0	152		33
1956-57	Güverte ve Makine	50	10	156	0	166		22
	Toplam	50	10	156	0	166		22
1957-58	Güverte ve Makine	54	8	188	0	196		34
	Toplam	54	8	188	0	196		34
1958-59	Güverte ve Makine	36	11	183	0	194		51
	Toplam	36	11	183	0	194		51
1959-60	Güverte ve Makine	77	20	188	1	209		32
	Toplam	77	20	188	1	209		32
1960-61	Güverte ve Makine							
	Toplam							
1961-62	Güverte ve Makine	34	28	161	4	193		45
	Toplam	34	28	161	4	193		45
1962-63	Güverte ve Makine	43	20	163	8	191		66
	Toplam	43	20	163	8	191		66
1963-64	Güverte ve Makine	54	12	164	10	186		41
	Toplam	54	12	164	10	186		41
1964-65	Güverte ve Makine	48	8	173	6	187		37
	Toplam	48	8	173	6	187		37
1965-66	Güverte	19	3	84	9	96		23
	Makine	30	4	102	4	110		21
	Toplam	49	7	186	13	206		44
1966-67	Güverte	20	1	84	8	93		31
	Makine	30	3	110	4	117		28
	Toplam	50	4	194	12	210		59
1967-68	Güverte	22	1	72	11	84		18
	Makine	30	3	112	4	119		21
	Toplam	52	4	184	15	203		39
1968-69	Güverte	32		77	10	87		22
	Makine	23	2	124	4	130		35
	Toplam	55	2	201	14	217		57
1969-70	Güverte	22		77	7	84		19
	Makine	33	2	119	5	126		28
	Toplam	55	2	196	12	210		47

* Maarif İstatistikleri Meslek, Teknik ve Yüksek Öğretim 1950-1951 No:348, s.372,373. Maarif İstatistikleri Meslek, Teknik ve Yüksek Öğretim 1951-1952 No:357, s.362,363. Maarif İstatistikleri Meslek, Teknik ve Yüksek Öğretim 1952-1953 No:368, s.420,421. Milli Eğitim İstatistikleri Meslek, Teknik ve Yüksek Öğretim 1953-1960 No:438, s.736. DİE, Milli Eğitim İstatistikleri Meslek-Teknik ve Yüksek Öğretim 1961/65, [y.y.], [t.y.], s.513. DİE, Milli Eğitim İstatistikleri Yüksek Öğretim 1965-67, [y.y.], [t.y.], s.29. DİE, Milli Eğitim İstatistikleri Yüksek Öğretim 1967-70, [y.y.], [t.y.], s.14,57.

Tablo 3.18
1970-81 Arasında Okuldaki Öğrenci ve Mezuniyet Durumu*

Yıllar	Şubeler	Yeni Kayıt	Ders Kesimindeki Öğrenci Sayısı			Mezuniyet İmtihanı Sonucu	
			Türk	Yabancı	Toplam	Girenler	Diploma Alanlar
1970-71	Güverte	24	76	11	87		
	Makine	34	118	9	127		
	Toplam	58	194	20	214		48
1971-72	Güverte	21	77	14	91		
	Makine	10	120	12	132		
	Toplam	31	197	26	223		46
1972-73	Güverte ve Makine	52	199	25	224		47
	Toplam	52	199	25	224		47
1973-74	Güverte ve Makine	96	248	19	267		55
	Toplam	96	248	19	267		55
1974-75	Güverte ve Makine	96		14	310		54
	Toplam	96		14	310		54
1975-76	Güverte, Makine ve İşletme	197		9	470		59
	Toplam	197		9	470		59
1976-77	Güverte, Makine ve İşletme	63		7	454		98
	Toplam	63		7	454		98
1977-78	Güverte, Makine ve İşletme	104		12	456		95
	Toplam	104		12	456		95
1978-79	Güverte, Makine ve İşletme	184		28	542		193
	Toplam	184		28	542		193
1979-80	Güverte, Makine ve İşletme	155			489		51
	Toplam	155			489		51
1980-81	Güverte, Makine ve İşletme	130		59	560		100**
	Toplam	130		59	560		

* DİE, Milli Eğitim İstatistikleri Öğretim Yılı Başı 1970-71, [y.y.], [t.y.], s.110,111. DİE, Milli Eğitim İstatistikleri Öğretim Yılı Başı 1971-72, [y.y.], [t.y.], s.108,109. DİE, Milli Eğitim İstatistikleri Öğretim Yılı Başı 1972-74, [y.y.], [t.y.], s.132. DİE, Milli Eğitim İstatistikleri Yüksek Öğretim 1970-74, [y.y.], [t.y.], s.3. DİE, Milli Eğitim İstatistikleri Yüksek Öğretim 1974-78, [y.y.], [t.y.], s.6,25,39. DİE, Milli Eğitim İstatistikleri Yüksek Öğretim 1978-79, [y.y.], [t.y.], s.11. DİE, Milli Eğitim İstatistikleri Yüksek Öğretim 1979-80, [y.y.], [t.y.], s.12. DİE, Milli Eğitim İstatistikleri Yüksek Öğretim 1980-81, [y.y.], [t.y.], s.12.

**Bu rakam ilgili istatistik tablosunda bulunmamaktadır. Çünkü orijinal tablolarda, mezunlara ait rakam bir önceki yılın mezunlarını ifade etmektedir. Buna göre 1980-81 mezunları da 1981-82 istatistiklerinde bulunacak iken, bu yıl itibarıyla askeri yönetime geçen Okul için istatistiki veriler tablolardan çıkarılmıştır. Bu nedenle, eksik bilgiyi tamamlamak amacıyla bu rakam 1909-2004 Mezunları Kitaplığı'ndan alınmıştır.

Tablolar incelendiğinde 1960-61 yılına ait veri olmadığı görülmektedir. Bu dönemde toplu yayınlar yapan DİE'nin bu yılı atladığı fark edilmiştir. Eldeki verilere dayanarak 1960-61'de yeni kayıt sayısının en az 37, mezun sayısının 62 olabileceği söylenebilir.

Bu tablolardan izlendiği gibi öğrenci başvuru sayısında tespit edilebilecek bir eğilim yoktur. Bazı yıllar altmışlara çıkan başvuru sayısı, ertesi yıl yirmilere düşebilmektedir. Ancak yetmişli yıllardan sonra öğrenci başvuru sayısı artmış, yüzlü rakamları geçebilmiştir. Yine de TBTA Marmara Bilimsel ve Endüstriyel Araştırma Enstitüsü'nün ulaştığı ihtiyacı kapatmak için olması gereken zabit sayılarının çok altında öğrenci okula girmekte ve mezun olmaktadır. Örneğin; bu araştırmaya göre 1980 mezunu olması gereken rakam beş ayrı ihtimale göre hesaplandığında en çok 198 ile en az 130 arasında olmalıdır. 1980 Mezunları için gerçekte oluşan rakama bakıldığında 51 olduğu görülür. Bu evrede en çok öğrenci girişi ve dolayısıyla mezuniyeti ile, sadece 1978-79 devresi tahminlere uygun sonuçlar vermektedir.

Öğrenci profili incelenirken sadece sayısal durumu değil, gerçekleşen olayları da incelemek yerinde olacaktır. Önceki evrelerde de hareketli bir öğrenci yapısına sahip olan okul, bu evrede de birçok boykota sahne olmuştur.

Bunlardan tespit edilebilen ilki, 1 Temmuz 1949'da çoğunluk öğrencinin Denizcilik Bayramı merasimine katılmaması ile gerçekleşmiştir. Bu boykota birinci sınıflardan sadece dört öğrenci katılmıştır. Toplamda, tespit edilen doksan öğrenci takdir cezası almıştır. Ancak bu boykotun nedeni anlaşılamamıştır³⁷⁴.

Bu olayların yanı sıra öğrenciler sosyal olaylardan da vazgeçmemiştir. Talebe Cemiyeti'nin geleneksel olarak düzenlediği çay davetleri bunlardan biridir. (Bkz.:EK-113) Bir başka etkinlik sivil toplum örgütü bazında görülmektedir. 1956'da Türkiye Milli Talebe Federasyonu'nda "İstanbul Yüksek Okullar Talebe Reisi" YDO'dan bir öğrenci olmuştur³⁷⁵.

Ayrıca bu dönemde 1949'da Mezunlar Derneği kurulmuştur. Mezunlar Derneği her zaman okulun gelişmesi için çalışmış ve destek olmuştur. Örneğin; Okulun eksiklerinin giderilmesi için Ulaştırma Bakanlığı'na müracaatlarda

³⁷⁴ [Öğrenci Kayıt-Sicil Defteri: 1944-48], [s.y.].

³⁷⁵ "Talebe Federasyonu kongresi yapıldı", *Milliyet*, 2 Nisan 1956, s.5, (Çevrimiçi) <http://gazetearsivi.milliyet.com.tr>, 8 Aralık 2010.

bulunmak³⁷⁶ veya makine sınıfı mezunlarının mühendis unvanını alması için çalışmalar yapmak³⁷⁷ bunlar arasında sayılabilir. 1959'da kurulan Türk Uzakyol Gemi Kaptanları Derneği ve 1960'da kurulan Gemi Makineleri İşletme Mühendisleri Odası da okul mezunları tarafından kurulan diğer örgütlerdir.

Genel bir inceleme yapıldığında 1956 yılının okul için çok faal bir yıl olduğu anlaşılmıştır. Yukarıda belirtilen bazı faaliyetlerin yanında örneğin; okul bir münazara yarışmasına katılmıştır. Konusu “Dünyaya kadın mı, erkek mi hakimdir?” olan bu münazara Güzel Sanatlar Akademisi ile yapılacaktır ve tahmin edilebileceği gibi, YDO dünyaya erkeklerin hakim olduğunu savunmaktadır. Ancak Güzel Sanatlar Akademisi'nin yarışmaya gelmemesi nedeniyle, YDO hükmen galip gelmiştir³⁷⁸. Bir başka faaliyet okulun aynı yıl düzenlediği bir defiledir. Bu defilede öğrenciler tarihi denizci kıyafetlerini tanıtmışlardır³⁷⁹.

Ancak bundan sonra yıllar boyunca okulda boykotlar durmamıştır. Yine 1956'ya rastlayan ve kalitesiz yemek yapılması nedeniyle oluşan bir boykot³⁸⁰, benzeri bir sebeple 1957'de de olmuştur³⁸¹. Ancak bu sefer sebebin sadece yemek olmadığı, boykotun ardında bir çok sebebin var olduğu görülmüştür. Müdür Nurettin Boyman'ın okulun yapısına uymadığını düşünen öğrenciler, başvuru yapacak merci bulamadıklarını, müdürün ceza verme yetkisi olmadığı halde, ceza verdiğini, muallimler meclisince “güverte bölümü eğitiminin 3 yıla indirildiğini” ancak bunun Vekâlet'e bildirilmediğini, öğrenci istihkakı arttığı halde yemek kalitesi ve gramajının düştüğünü ve giyim eşyasının verilmediğini ileri sürmüşlerdir³⁸². Boykot bittikten sonra üç öğrenci okuldan atılmış ama bu defa da diğer öğrenciler kendilerinin de cezalandırılmasını isteyerek arkadaşlarına destek vermişlerdir³⁸³.

³⁷⁶ “Yüksek Denizcilik Okulu Cemiyet Bültenlerinden”, **Deniz**, S: 41, (Ağustos 1958), s. 23.

³⁷⁷ Cemil Arıksan, “Y.D. Okulu Mezunları Cemiyetinin 12. Genel Kongresi Dolayısıyla”, **Deniz**, S:81, (Aralık 1961), s. 15.

³⁷⁸ “Enteresan bir münazara yapılamadı”, **Milliyet**, 10 Mart 1956, s.2, (Çevrimiçi)

<http://gazetearsivi.milliyet.com.tr>, 8 Aralık 2010.

³⁷⁹ “Orjinal Bir Defile”, **Milliyet**, 24 Mart 1956, s.3, (Çevrimiçi) <http://gazetearsivi.milliyet.com.tr>, 8 Aralık 2010.

³⁸⁰ “Yüksek Denizcilik Okulunda ‘Salçasız pişen fasulye’ ihtilafa sebep oldu”, **Milliyet**, 9 Mayıs 1956, s.1, (Çevrimiçi) <http://gazetearsivi.milliyet.com.tr>, 8 Aralık 2010.

³⁸¹ “Kurufasulye ve Pilava Paso”, **Milliyet**, 15 Mart 1957, s.1, (Çevrimiçi)

<http://gazetearsivi.milliyet.com.tr>, 8 Aralık 2010.

³⁸² “Yüksek Denizcilik Okulunda Boykot Devam Ediyor”, **Milliyet**, 16 Mart 1957, s.1, (Çevrimiçi) <http://gazetearsivi.milliyet.com.tr>, 8 Aralık 2010.

³⁸³ “Boykot Kısmen Dün Sona Erdi”, **Milliyet**, 17 Mart 1957, s.3. “Deniz Ticaretten boykotla ilgili 3 talebe kovuldu”, **Milliyet**, 9 Mayıs 1957, s.1. “Fasulyaya boykot hadisesi henüz kapanmadı”, **Milliyet**, 13 Mayıs 1957, s.2. (Çevrimiçi) <http://gazetearsivi.milliyet.com.tr>, 8 Aralık 2010.

Bundan sonra öğrencilerin affedileceği haberi gelmiş ve affedilen öğrenciler derslere başlamışlardır³⁸⁴.

Burada ilk ip uçları verilen eğitim faaliyetlerinin istenen şekilde gitmemesi, bundan sonraki boykotlarda daha açık şekilde ortaya konmuş ve özellikle okulun akademiye dönüştürülmesi isteği en önemli neden olmuştur. Örneğin 1968’de yapılan bir boykotta bu sektörün önemine karşılık, denizciliğe ve denizciye hiç önem verilmediği ve köklü bir reform gerektiği beyan edilmiştir³⁸⁵. Yine bu yıl, dışarıdan ehliyet almak için yapılan sınavın engellenmesi şeklinde bir direniş de gerçekleştirilmiştir³⁸⁶. Dışarıdan sınava girip uzak yol ehliyeti almaya çalışanların başında askeri okullardan yetişenler vardır. Ayrıca ameli yetişenler de bulunmaktadır.

1969’da yine boykot yapan öğrenciler, bu defa Bakan ile görüşmüşlerdir. Dönemin Bakanı Nahit Menteşe okula giderek “Polis Koleji kapatılır ama bu okul kapatılamaz. Devlet sizden hizmet bekliyor” diyerek akademi için elinden gelen gayreti göstereceğini ifade etmiştir³⁸⁷. Bu görüşmeden sonra öğrenciler okulun skolastik çağ zihniyeti ile yönetildiğini, yabancı gemilere ödenen navlun ücretleri elde tutulabilse Yunanistan gibi akademiler kurup, her yıl on gemi alınabileceğini açıklayan bir bildiri yayınlamışlar³⁸⁸, sonrasında boykota son vermişlerdir. Nahit Menteşe’nin, 1975’den sonra tekrar Bakan olduğunda, okulun mezuniyet törenlerine katılmadığı ve 1976’daki müdür atamasında okul camiasında bunu yapabilecek kimse olmadığı için dışarıdan atama yaptığı beyanı hatırlanacaktır. (Bkz.: 131. sayfa)

1974 ve 1975 daha iyi eğitim, akademi olma isteği gibi nedenlerle yine boykotlar yapılmış ancak verilen sözlere rağmen sonuç alınamamış³⁸⁹ ve akademi olmak için verilen yasa tasarısı Meclis’ten çekilmiştir.

³⁸⁴ “Denizcilik Okulundan kovulan 3 talebe affedilecek”, **Milliyet**, 14 Mayıs 1957, s.5. “Affedilen Talebeler Derse Başladılar”, **Milliyet**, 19 Mayıs 1957, s.3. (Çevrimiçi) <http://gazetearsivi.milliyet.com.tr>, 8 Aralık 2010.

³⁸⁵ “Denizcilikte boykot var”, **Milliyet**, 20 Haziran 1968, s.1, (Çevrimiçi) <http://gazetearsivi.milliyet.com.tr>, 8 Aralık 2010.

³⁸⁶ “Denizcilik Okulunda Sınav Yaptırılmadı”, **Milliyet**, 17 Eylül 1968, s.1, (Çevrimiçi) <http://gazetearsivi.milliyet.com.tr>, 8 Aralık 2010.

³⁸⁷ “Bakan Boykotçu Öğrencilerle Görüştü”, **Milliyet**, 8 Aralık 1969, s.1, (Çevrimiçi) <http://gazetearsivi.milliyet.com.tr>, 8 Aralık 2010.

³⁸⁸ “Yüksek Denizcilik Okulu Öğrencileri Bildiri Yayınladı”, **Milliyet**, 14 Aralık 1969, s.11, (Çevrimiçi) <http://gazetearsivi.milliyet.com.tr>, 8 Aralık 2010.

³⁸⁹ “Yüksek Denizcilik Okulu Öğrencileri Boykota Başladı”, **Milliyet**, 12 Nisan 1974, s.3. “Bulu’da işgalci kızlar okula erkek sokmuyor”, **Milliyet**, 12 Kasım 1975, s.1. (Çevrimiçi) <http://gazetearsivi.milliyet.com.tr>, 8 Aralık 2010.

Öğrencilerle ilgili hatırlanacak konular boykotlarla kısıtlı değildir. Örneğin, Mobil gibi dünya çapında büyük bir firmanın Türkiye'nin seçkin üniversitelerindeki sekiz öğrenci için verdiği bursun birini YDO makine bölümüne vermesi, okulun önemini açıklamaktadır³⁹⁰. Bir başka öğrenci faaliyeti ise 1975 yılında üç öğrencinin 6,5 metrelik bir yelkenli tekne ile Libya'ya gitmesi olmuştur. Bu faaliyet sonucunda Turgut Reis'in mezarı ziyaret edilmiş ve daha önemlisi okulun adının duyurulması amaçlanmıştır³⁹¹.

3.4. ÖĞRETMEN PROFİLİ

Üçüncü evrede okulun öğretmen profilinin ne durumunda olduğunu anlamak için önce BİUM verileriyle oluşturulan tablo'yu incelemek gerekmektedir. Ancak bu yıllarda istatistik incelemeler çok değişken verilere göre yapıldığından, sonuçları tek bir tabloda toplamak mümkün olmamıştır. Kullanılan farklı verilere göre üç tablo oluşturulmuştur. Bu tablolardan birincisinde öğretmenler kendi eğitimlerine göre, ikincisinde unvanlarına göre, üçüncüsünde ise hem unvan hem de kadro durumlarına göre sınıflandırılmışlardır. İlk iki tabloda yani 1960'a kadar olan süreçte Türk veya yabancı oldukları da incelenirken, bu yıldan sonra bu konuda bir değerlendirme yapılmamıştır.

³⁹⁰ “Mobil 8 gence yüksek tahsil bursu veriyor”, **Milliyet**, 24 Temmuz 1963, s.3, (Çevrimiçi) <http://gazetearsivi.milliyet.com.tr>, 8 Aralık 2010.

³⁹¹ Ömer Salcı (Gv. '75).

Tablo 3.19
1946-53 Arasında Öğretmen Yapısı*

Profesör ve Öğretmenlerin Menşeleri																		
Yıllar	Üniversite Mezunları						Yüksek Okul Mezunları						Diğer Menşeler		Vekiller		Toplam	Tamamen Mühaller
	T		Y		M		T		Y		M							
	E	K	E	K	E	K	E	K	E	K	E	K	E	K	E	K		
1946-47	3		1				13		2				1				20	
1947-48	5		1				13		8				2				29	
1948-49	6				15		6		2				3				32	
1949-50	10		4				12						3				29	
1950-51	6						9		8								23	4
1951-52	5		7				11										23	
1952-53	6	1	1				12		5								25	1

* Milli Eğitim Meslek, Teknik ve Yüksek Öğretim İstatistikleri 1946-1947 No: 297, s.210,211.
 Milli Eğitim Meslek, Teknik ve Yüksek Öğretim İstatistikleri 1947-1948 No:308, s.256,257.
 Milli Eğitim Meslek, Teknik ve Yüksek Öğretim İstatistikleri 1948-1949 No:327, s.290,291.
 Milli Eğitim Meslek, Teknik ve Yüksek Öğretim İstatistikleri 1949-1950 No: 336, s.326,327.
 Maarif İstatistikleri Meslek, Teknik ve Yüksek Öğretim 1950-1951 No:348, s.390,391. Maarif İstatistikleri Meslek, Teknik ve Yüksek Öğretim 1951-1952 No:357, s.380,381. Maarif İstatistikleri Meslek, Teknik ve Yüksek Öğretim 1952-1953 No:368, s.438,439.

Tablo 3.20
1953-60 Arasında Öğretmen Yapısı*

Yıllar	Tabiiyetlerine Göre						Unvanlarına Göre																
	Türk		Yabancı		Toplam		Ordinaryüs Profesör		Profesör		Doçent		Öğretim Görevlisi		Okutman		Uzman		Öğretmen		Asistan		
	E	K	E	K	E	K	E	K	E	K	E	K	E	K	E	K	E	K	E	K	E	K	
1953-54	26	1			26	1														26	1		
1954-55	29	1			29	1														29	1		
1955-56	28	2			28	2														28	2		
1956-57	27	1			27	1														27	1		
1957-58	26	1			26	1														26	1		
1958-59	27	1			27	1														27	1		
1959-60	28	1			28	1														27	1	1	

* Milli Eğitim İstatistikleri Meslek, Teknik ve Yüksek Öğretim 1953-1960 No:438, s.737.

Tablo 3.21
1961-81 Arasında Öğretmen Yapısı*

Yıllar	Kadrolu														Kadrosu Başka Okulda						Sözleşmeli-Ücretli						Toplam	
	Profesör		Doçent		Öğretim Görevlisi		Uzman		Öğretmen		Vekil Öğretmen		Asistan		Profesör		Öğretim Görevlisi		Öğretmen		Öğretim Görevlisi		Öğretmen		Asistan			
	E	K	E	K	E	K	E	K	E	K	E	K	E	K	E	K	E	K	E	K	E	K	E	K	E	K		E
1961-62	1							25	1			2																29
1962-63	1		1		25	1										4									1			33
1963-64					25											4				4								33
1964-65					18			6								4				4								32
1965-66					23											4				5								32
1966-67					20							4		1		6				3								34
1967-68					17						5					6				3								31
1968-69					21						4					6				5								36
1969-70					18											8				7								33
1970-71								20	1					1		2				7								31
1971-72								19	1				2		1							7						30
1972-73								20	1					1								9						31
1973-74					17		1					2	1			2						9						32
1974-75								21	2									3				10						36
1975-76								21	3									4				20						48
1976-77								20	6									4				21						51
1977-78								26	5									31	1									63
1978-79								21	8									44	3									76
1979-80								23	8									2				33	2					68
1980-81								18	8									7	1			34						68

* Milli Eğitim İstatistikleri Meslek-Teknik ve Yüksek Öğretim 1961/65, s.536,537. Milli Eğitim İstatistikleri Yüksek Öğretim 1965-67, s.54,55. Milli Eğitim İstatistikleri Yüksek Öğretim 1967-70, s.126,127. Milli Eğitim İstatistikleri Öğretim Yılı Başı 1970-71, s.140,141. Milli Eğitim İstatistikleri Öğretim Yılı Başı 1971-72, s.126,127. Milli Eğitim İstatistikleri Öğretim Yılı Başı 1972-74, s.142. Milli Eğitim İstatistikleri Yüksek Öğretim 1970-74, s.102,103. Milli Eğitim İstatistikleri Yüksek Öğretim 1974-78, s.76. Milli Eğitim İstatistikleri Yüksek Öğretim 1978-79, s.24. Milli Eğitim İstatistikleri Yüksek Öğretim 1979-80, s.26. Milli Eğitim İstatistikleri Yüksek Öğretim 1980-81, s.31.

Üçüncü evreyle beraber kadın öğretmenlerin okulda çalışmaya başladığı görülmektedir. 1953'den sonra irdelenmeye başlanan unvan durumuna göre ise, okulda sadece öğretmen statüsündekiler eğitim vermektedir. İkinci tabloda görülen diğer unvanlara sahip hiçbir öğretim üyesi bulunmamaktadır. Oysa aynı dönemin bir başka yüksek okulu olan Gazetecilik Enstitüsü'nde Ordinaryüs profesörler, profesörler, doçentler ders vermektedir. Altmışlardan itibaren bu durum biraz daha iyileştirilmeye çalışılmışsa da hiçbir zaman istenen düzeyde olmamıştır. Bu yıllardan sonra okulda, okul mezunlarının öğretmen olması sıklıkla karşılaşılan bir durumdur.

Okuldan mezun olduktan sonra okulda çeşitli görevlerde çalışmış, kısa bir süre de müdürlüğünü yapmış olan Fahrettin Küçükşahin'in 1962'de okuldaki öğretmenlerin bir kısmı ile çektiği fotoğraf, öğretmenler konusunda önemli bir belgedir. (Bkz.:EK-114) Bu fotoğrafta yer alanları bir şema ile tanıtan Küçükşahin, yazısında anılarını da aktarmaktadır. Ancak burada sadece bu yazıda yer alan öğretmen isimlerine ve derslere yer verilecektir.

1- M. Mehmet Aydıncık	Matematik
2-Fahrettin Küçükşahin(Mk.'51)	Diesei Motorları, Teknik Resim
3- Reşit Uğur (Gv.'30)	Müdür Yardımcısı
4-İbrahim Kulan (Gv.'43)	Müdür Yardımcısı, Ameli Gemicilik, Meteoroloji
5-Reşit Ayda	Termodinamik, Isıtma-Havalandırma
6-Burhanettin Kunt	Bölge Müdürü, Hamit Naci Kaptanı, Navigasyon
7-Servet Hacıpaşaoğlu	Müdür, Liderlik ve Protokol
8-Suat Plevne	Ulaştırma
9-Prof. Hasan Refik Ertuğ	İşletme Ekonomisi
10-Cemalettin Yavaşca	Deniz Ticaret Hukuku
11-Lütfullah Güneralp (Mk.'35)	Gemi Makineleri Temel Bilgisi
12-Nurullah Omayer	Buhar Türbinleri, Gemi Yardımcı Makineleri
13-Ahmet Erdem	Gemi İnşaatı
14-İbrahim Özbek	Fizik
15-Kemal Üçyiğit	Kimya, Malzeme Bilgisi
16-Mehmet Ali Kayalı	Matematik

17-Faruk Kalyoncu	Mukavemet, Mekanik
18-Rafet Yalçın (Mk.'49)	Termodinamik, Soğutma Makineleri
19-Reşat Yılcıoğlu	Okul doktoru, Sağlık Bilgisi
20-Prof. Mehmet Çakır	Buhar Kazanları
21-Mustafa Tekin (Mk.'47)	Buhar Türbinleri, Buhar Kazanları
22-Muzaffer Gündoğan	Elektronik, Seyir Cihazları
23-Behlül Toygar	İngilizce
24- [Boş bırakılmış]	
25-Doç. Cafer Fuat Ezgü	İnkılâp Tarihi
26-Faruk Altunbay	Buhar Kazanları, Pistonlu Buhar Makineleri, Makine Elemanları, Mekanik, Termodinamik
27-Ruhi Sarıalp	Beden Eğitimi
28-Halil Gümüşfiliz (Gv.'41)	Gemicilik, Nazari Gemicilik
29-Mehmet Müfit Özel (Gv.'53)	Navigasyon ³⁹²

Bu listede yer alan Ulaştırma Bakanlığı Liman ve Deniz İşleri Dairesi Başkanı Suat Plevne'nin 1953'ten itibaren deniz ulaştırması öğretmenliği yapmak üzere okula atandığı bilinmektedir³⁹³. Bundan bir süre sonra Suat Plevne müşavirliğe atanmış ama okuldaki görevine de devam etmiştir³⁹⁴. Fahrettin Küçükşahin'in anlatımıyla Suat Plevne, Plevneli Gazi Osman Paşa'nın torunudur.

Bu dönemde yine bu listede yer alan, okulun çok ünlü bir öğretmeni daha vardır. 1948 Londra Olimpiyatlarında üç adım atlamada Türkiye'ye bronz madalya kazandıran, başka pek çok yarışmalarda altın madalyalar kazanan Ruhi Sarıalp okulun beden eğitimi öğretmenidir³⁹⁵. Ruhi Sarıalp'in okula gelmesinden sonra, spor faaliyetlerindeki ivmenin arttığı görülmüştür. Örneğin; 1960'da Basketbol Milli Takımı çalışmalarını YDO spor salonunda yapmıştır. Aynı sene Uluslararası Hakem Kursu da YDO'da gerçekleştirilmiştir. 1971'de Güreş Hakemleri Kursu ve Beden Eğitimi Öğretmenleri Eğitimi YDO'da gerçekleştirilen faaliyetler arasındadır. Ruhi

³⁹² Fahrettin Küçükşahin, "Geçmiş Zaman Olur ki Hayali Cihan Değer", **Denizcilik Dergisi**, (Mart-Nisan 2010), s.83,84.

³⁹³ **BCA**, Bakanlıklar arası Tayin Daire Başkanlığı (Üçlü Kararnameler), 241 37 15, (30/Kasım/1953).

³⁹⁴ **BCA**, Bakanlıklar arası Tayin Daire Başkanlığı (Üçlü Kararnameler), 250 14 4, (30/Nisan 1955).

³⁹⁵ Ekrem Bat, "Ruhi Sarıalp", **Denizati**, (Ocak/Şubat 1999), s.36,39.

Sarıalp'in, spor ve sporda tıbbın yeri konularını dünya çapında izleyen bir uzman olarak 1969'da YDO'da kurduğu fizik kondisyon salonu halka da açılmıştır³⁹⁶.

Bir diğer öğretmen, okulun hem avukatlığını hem de hukuk öğretmenliğini yapan Cemalettin Yavaşca ise ünlü bestekar Alaaddin Yavaşca'nın ağabeyidir. Burhanettin Kunt ise Milli Ticaret-i Bahriye Kaptan ve Çarkçı Mektebi 1926 Güverte mezunu ve Marmara Bölgesi Liman ve Deniz İşleri Müdürü'dür.

Bu evrenin son dönemlerinde öğretmenlik yapanlar ise 1979 mezunlarının hazırladığı yıllıkta yer almışlardır. Bu öğretmenlerin listesi yıllıkta yer aldığı bilgiler doğrultusunda aşağıda verilmektedir:

Nejad Odman (Mk.'49)	Gemi Makine Temel Bilgisi, Gemi Makine Operasyonu
Gündüz Aybay (Gv.'53)	Güverte Bölüm Başkanı, Yük İşlemleri, Ticaret, Hukuk,Deniz İşleri Hukuku
Rafet Yalçın (Mk.'49)	Makine Bölüm Başkanı, Termodinamik, Gemi Makine Temel Bilgisi
Tufan Menteş	İşletme Bölüm Başkanı, Deniz Ticaret Hukuku
Necmettin Akten (Gv.'65)	Navigasyon
Müfit Özel (Gv.'53)	Navigasyon
Yücel Süygen (Gv.'67)	Navigasyon
Turgut Kocaengin (Gv.'44)	Navigasyon, Gemicilik, Temel Donanım Bilgisi
Refik Akdoğan (Gv.'48)	Gemicilik
Necati Sansa	Gemicilik
Hamdi İmer	Gemicilik
Tarık Ülgener	Gemicilik, Liman ve Deniz İşletmesi
Ziya Akan	Liman ve Deniz İşletmesi
Günay Salman (Gv.'52)	Liman ve Deniz İşletmesi, Yük İşlemleri
Abdürrahim Akarsu(Gv.'51)	Yük İşlemleri
Cemil Bayülgen	Ulaştırma
Muammer Kocaoğlu	Deniz Ulaştırma Ekonomisi

³⁹⁶ "Basketbol milli takımı namzetleri çalışmaya başlıyor", **Milliyet**, 20 Nisan 1960, s.5. "Hakem Kursu Sona Erdi", **Milliyet**, 4 Ağustos 1960, s.6. "Fizik Kondisyon Merkezi", **Milliyet**, 1 Temmuz 1969, s.10. Ruhi Sarıalp, "Sporda tıbbın yeri ve önemi", **Milliyet**, 3 Şubat 1971, s.10. "Güreş Hakem Kursu Yüksek Denizcilik Okulunda", **Milliyet**, 20 Şubat 1971, s.8. "Yüksek Denizcilik Okulu fizik kondisyon istasyonu halka hizmet ediyor", **Milliyet**, 3 Nisan 1971, s.10. "Arman 'kamp hayatı futbolcuları bezdiriyor' ", **Milliyet**, 3 Nisan 1971, s.10. (Çevrimiçi) <http://gazetearsivi.milliyet.com.tr>, 8 Aralık 2010.

Behçet Özçiçekçi	Deniz Ulaştırma Ekonomisi
Adnan Lavkan	Ekonomi
Oğuz Başaran	Buhar Kazanları
Tarık Batur	Akışkanlar Mekaniği
Şadan Bulutoğlu	Buhar Türbinleri
Şefik Karaer	Türbin
Haşmet Tan	Türbin
Tevfik Develi	Atölye
Yıldır Yazıcıoğlu	Atölye
Ahmet Erdem	Gemi İnşaiye
A. Dursun Kañeker	Gemi İnşaiye
Cengiz Seren	Gemi İnşaiye
Nail Ersoy	Matematik
Süleyman Karadeniz	Matematik
Yıldız Öcal	Matematik
Necdet Acar	Matematik
Halit Gürdeniz (Mk. '49)	Liderlik Psikolojisi, Sevk ve İdare
Ruhi Sarıalp	Liderlik Psikolojisi, Sevk ve İdare, Fizik Kondisyon
Volkan Tunaşat	Fizik Kondisyon
Bülten Kumral	Fizik Kondisyon
Süleyman Bal	Fizik Kondisyon
Yavuz Olcay (Gv. '48)	Deniz Sigorta
Özhan Gürkan	Deniz Sigorta, Deniz Ticaret Hukuku
Yılmaz Savaşer	Temel Hukuk, Devletler Hukuku, Deniz İş Hukuku
Tarcan Ütsek	Temel Hukuk
Fusun Aksoy	İngilizce
Vedat Cebeci	İngilizce
Turan Doğan	İngilizce
Cemile İskenderoğlu	İngilizce
Ayşe Kutlu	İngilizce
Gönül Sümer	İngilizce
Tuğrul Atasoy	İngilizce

Emine Başaran	İngilizce
Abdullah Durukal	İngilizce, Devrim Tarihi
Ekrem İhtiyaroğlu	Mekanik Mukavemet
Faruk Kalyoncuoğlu	Mihaniki Teknolojisi
Mahmut Kayral	Elektronik, Elektrik Motorları
Adil Keskin	Elektroteknik
FahrettinKüçükşahin(Mk.'51)	Motorlar,Gemi Yardımcı Makineleri, Makine Temel Bilgisi
Bilge Okay	Ekonomik İstatistik
İpek Özarıslan	Ekonomik Coğrafya, İşletme Ekonomisi
İbrahim Özbek	Fizik
İlhan Yıldırım	Fizik
İbrahim Ölüç	Fizik
Sinan Paçalıoğlu	Isıtma, Havalandırma
Kudret Rodopman	Kimya
Oya Eksen	Kimya
Selçuk Seden	Makine Dinamiği
Burhanettin Sükan	Meteoroloji
Semra Ertüre	Meteoroloji, Oşinografi
Hicrani Sümer (Mk.'48)	Teknik Resim
Bedrettin Türker	Sağlık Bilgisi
Necdet Zabçıoğlu (Gv.'50)	Chartering
Faruk Akyan	Tasarı Geometri
Deniz Birkan	Maliye, Muhasebe
Nevzat Eser	Maliye, Muhasebe, Deniz Ticaret Politikası
Melih Köknel	Liman Terminal
Uğur Köktürk	Makine Elemanları ³⁹⁷

Bu listelerde yer alanlar haricinde öğretmenlik yaptıkları tespit edilebilen okul mezunları şunlardır:

Nevzat Üner (Milli Ticaret-i Bahriye Gv.'28), Cevdet Damakoğlu (Gv.'34), Sabri Ceren (Gv.'35), Mümtaz Diker (Gv.43), Turgut Kocaengin (Gv.'44), Ferit

³⁹⁷ Yüksek Denizcilik Okulu 1975-1979 Yıllığı, [y.y.], [t.y.], s.8,22.

Biren (Gv.'51), Haluk Özgün (Mk.'51), Fikret Özefe (Mk.'53), Prof. Halis Odabaşı (Mk.'54), Efruz İnceci (Gv.'54), Engin Derinsu (Gv.'57), Müfit Kılınçcı (Mk.'60), Teoman Akın (Gv.'62), Yüksel Aysuna (Gv.'62), Ömür Öztaşkın (Gv.'68), Saim Oğuzülgen (Gv.'68), Prof. Atilla Ertaş (Mk.'68), İlhan Uçansu (Gv.'69), Mehmet Cincik (Mk.'69), Erkan Dereli (Mk.'74), Fethi Yağız (Gv.'77), Sinan Gonca (Mk.'78), Tuğrul Karaman Dirin (Mk.'78), Muhammet Sandıkçı (Mk.'81), Ömer Asmalı (Gv.'81).

Otuz beş yıllık çok uzun bir dönemi kapsayan üçüncü evrede tespit edilebilen ve yukarıda sayılan öğretmen isimleri haricinde önceki evrelerden bu evreye geçecek şekilde öğretmenlik yapanlar olabileceği gibi, daha sonra ki evrelerde öğretmenlik yapamaya başlayanlar olabileceği göz ardı edilmemelidir.

3.5. OKUL YERLEŞKESİ

Okulun bu evreye isabet eden, çeşitli yıllarda hazırlanmış Yönetmelikler'inden, okulda atölye, fabrika, laboratuvar, yatakhane, revir, spor alanları ve kütüphane olduğu anlaşılmaktadır. Bunlar okul kurulduğundan beri var olan imkanlardır. Ancak öğrenci sayısı arttıkça yeni binalara ihtiyaç duyulmaktadır. En son 1944'de, var olan binalara bir kat eklenerek bu binaların birbirine bağlandığı bir önceki evre incelenirken görülmüş idi.

Bundan sonra tespit edilebilen ilk çalışma 1967'de olmuştur. okulun tapusundan da görülebileceği gibi (Bkz.:EK-115) 5/6/1967'de o zamanki Galatasaray Lisesi tarafında kalan küçük bir arsanın Yüksek Denizcilik Okulu'na devri (veya birleştirilmesi, tevhid) gerçekleştirilmiştir. Bunun ardından hazırlanan 11/8/1967 tarihli yeni bir proje Beşiktaş Belediyesi arşivinde yapılan bir çalışma ile tespit edilmiştir. Bu projeye göre okul binaları üç katlı hale getirilecek, yeni bir bina ve ayrıca ikinci yeni bir bina konferans salonu olarak yapılacak, bahçeye yüzme havuzu eklenecektir. (Bkz.:EK-116) Ancak bunların yapılmamış olmasından bu projenin yürürlüğe girmediği anlaşılmaktadır.

Bunun yerine, 1970'de çıkarılan bir Kararname ile dersane ve yemekhane bloku inşaatının, bir müteahhide yaptırılması kararlaştırılır³⁹⁸. Bu Kararname ile sadece ek bir bina yaptırılacaktır. Eklerde sunulan fotoğrafta en sağda kalan bina bu binadır. (Bkz.:EK-117) Ancak başka bir Kararname'den anlaşıldığı kadarıyla bu

³⁹⁸ BCA, Bakanlar Kurulu Kararları (1928 ve Sonrası), 256 61 9, (14/8/1970).

inşaat hemen bitirilememiş, 1972'ye sarkmıştır. Bu nedeni daha önceki yıllarda 2.206.113 lira sarf edildiği halde, tedrisata açılması için 527.256 lira daha gerekmesidir. Bu nedenle hazırlanan Kararname ile, ihtiyaç olan miktarın Turhal Sanat Enstitüsü projesinden yapılacak tasarrufla karşılanması kararlaştırılmıştır³⁹⁹.

Bu ilaveden sonra Ulaştırma Bakanlığı tarafından, okulun, on dönüm bahçesine yapılan ilavelerle tamamen dolmuş olduğu ve deniz ticaret sektöründe yeni elemana çok ihtiyaç duyulsa da, okulun daha fazla öğrenci alamaz hale geldiği düşünülmektedir. Birkaç yıl sonra ihtiyacı hiçbir şekilde karşılayamayacağı tahmin edilen okul için Ulaştırma Bakanlığı 1973'den itibaren yeni bir yer bulma araştırmasına başlamıştır⁴⁰⁰. Bu arayış içinde öğrencilerin pratik yapmalarına da imkan verecek, tersane bölgesi olan Pendik-Tuzla yeni okul için uygun bir bölge olarak düşünülmüştür. Bu düşüncenin 1975'te de devam ettiği "Tesis ve Sistem Analizi Etüdü" raporu incelenirken görülmüş idi. Bu raporda okulun gelecekte yetiştirmesi gereken öğrenci sayısı hesaplanmış, buna göre sahip olması gereken tesis ihtiyacı belirlenerek 75 dönümlük bir araziye sahip olması gerektiği bulunmuştur. Bunun için en uygun yer olarak Tuzla, Sakız Yarımadası belirlenmiştir⁴⁰¹. Kemal Sevindik'in Müdürlüğü sırasında yani 1976'dan itibaren bu arazinin kamulaştırılması için, daha sonraki müdürlerden olan Nejat Odman çok uğraşmış ve başarmıştır. 25 Aralık 1978 günü Yüksek Denizcilik Okulu binalarının yapımı için yaklaşık yirmi dört milyon liraya kamulaştırılan 198 dönümlük araziye yapılacak tesisler için bir proje yarışması düzenlenmiştir. 25 Temmuz 1980'de düzenlenen kollokyuma otuz beş proje katılmıştır. Yarışma sonucunda Yusuf Dino- Murat Artu ikilisinin projesi birinci seçilmiştir. Bu yarışmanın seçici kurulunun danışman üyesi tanınmış isimlerden olan Ahmet Vefik Alp'tir⁴⁰².

Bu arazi ile ilgili bir anıyı da aktarmak önemli fırsatların nasıl kaçırıldığını göstermek açısından önemlidir. International Maritime Organisation [IMO, Uluslararası Denizcilik Örgütü] iki uzmanını incelemeler yapmak üzere Nejat Odman'ın Müdürlüğü döneminde okula gönderir. Toplantılar esnasında kendilerine, Tuzla'da bir arazi alındığı, oraya yeni bir okul yaptırılacağı söylenince, yabancı

³⁹⁹ BCA, Bakanlar Kurulu Kararları (1928 ve Sonrası), 284 52 20, (15/7/1972).

⁴⁰⁰ Türkiye Cumhuriyeti 1923 50 Yıl 1973, s.225.

⁴⁰¹ Yüksek Denizcilik Okulu Tesis ve Sistem Analiz Etüdü, s.48.

⁴⁰² Uzun İnce Bir Yol, s.229.

Kudret Rodopman, "İ.T.Ü. Denizcilik Fakültesi Yerleşim Yeri Sorunu Üstüne", Denizati, S: 8-9 (Ağustos-Eylül 1992), s.7,8.

"İstanbul Yüksek Denizcili Okulu Mimari Proje Yarışması Kollokyumu", Denizati, S: 3 (Mart 1982), s.23.

uzmanların tepkileri hiç de beklendiği gibi olmaz, Ortaköy'ün çok güzel bir yer olduğunu yeni bir yere ihtiyaç olmadığını belirtirler. Fikirlerini değiştirebilmek amacıyla, uzmanlar Tuzla Sakız Yarımadası'na götürülür. Bu tanıtım gezisi neticesinde yüz yıllık sakız ağaçlarıyla kaplı araziye beğenmişlerdir. Hatta bir Dünya Denizcilik Akademisi kurmak için buranın uygun olup olmayacağını hakkında ne düşünüldüğünü sorarlar. Nejat Odman ve anıyı anlatan Fahrettin Küçükşahin çok sevinerek olumlu cevap veririler⁴⁰³.

Ancak bütün bu uğraşlar sırasında olan 12 Eylül askeri müdahalesi ve okulun Deniz Kuvvetlerine bağlanmasıyla okul ani bir kararla Tuzla Tahaffuzhane bölgesine taşınmıştır⁴⁰⁴. IMO sadece sivil kuruluşlarla çalıştığından yukarıda bahsedilen imkan otomatikman ortadan kalkmıştır. İlk defa 1980'lerde Türkiye'de telaffuz edilen Dünya Denizcilik Üniversitesi ise bundan sonra 1983'te İsveç'in Malmö şehrinde kurulur.

Okulun genel yapısı haricinde, okul için çok simgesel olan bahçesindeki gemi direği hakkında da bilgi vermek gerekmektedir. Okulun 1932 *Ali Deniz Ticaret Mektebi Hakkında Malumat* adlı kitapçığından beri görülen bu direğin 1950 öncesi hakkında bir bilgiye ulaşılamamıştır. Ama şu anda Ortaköy'deki lisenin bahçesinde halen bulunan direk, 1950'de hurdaya çıkan İzmir gemisinin grandi direğidir. Dönemin Müdürü Nejat Saner tarafından ziyaret edilen Haliç Tersanesi'nde tesadüfen görülen direk Tersane Müdürü'nden istenmiş, yazışmalar neticesinde yüzer bir vinç ile okula getirilerek 1955 yılında bahçeye dikilmiştir. (Bkz.:EK-118)

3.6. OKUL GEMİLERİ

Bu evrenin ilk yıllarında, ikinci evre'de görülen Hamid Naci gemisi okul gemisi olarak hizmet vermeye devam etmektedir. 1946'da çıkarılan 4915 sayılı Kanun'da okul gemisi ile ilgili kadro belirlenmiştir. Buna göre kadroda Kaptan, Birinci Zabit, Baş Makinist, İkinci Makinist, Sıhhat Memuru, Levazım Şefi vardır⁴⁰⁵. 1946 Yönetmeliği'nde güverte dördüncü sınıf öğrencilerinin son senelerini okul gemisi'nde stajda geçirecekleri ve buna göre not alacakları belirtilir. Hatta bütünleme

⁴⁰³ Uzun İnce Bir Yol, s.235,237.

⁴⁰⁴ Kudret Rodopman, s. 8.

⁴⁰⁵ Resmi Gazete, 8 Haziran 1946, S:6328.

ve engel sınavları da okul gemisinde yapılacaktır⁴⁰⁶. Bu Yönetmelikte okul gemisi ile ilgili olarak ilk defa “Okul Tatbikat Gemisi Hakkındaki Hükümler” başlığı açılmıştır. Burada yer alan bir maddeye göre güverte öğrencilerinin son sınıfı okul gemisinde geçirmesi gibi makine öğrencileri de son yaz tatillerini yani altıncı ve yedinci sömestr arasını okul gemisinde pratik yaparak geçirir. Okul gemisinde Navigasyon, Gemicilik ve Makine öğretmenleri bulunacaktır. Bu bölümde okul gemisi kadrosunun görevleri teker teker sayılmıştır. Okul gemisinde kaptan başkanlığında kurulan disiplin komisyonun vereceği kararlar yönetseldir, bu nedenle sicile geçmez. Bunların uygulayıcısı birinci zabittir. Kati veya muvakkat tard gerektirecek bir suç işlenirse, konu okul müdürlüğüne aktarılır ve okulun disiplin komisyonu karar verir⁴⁰⁷.

1949 Yönetmeliği ise bu konuda çok farklı bir bölümü içermektedir. Bu bölümün başlığı şudur: “Güverte Dördüncü Sınıfların Devlet Deniz Yolları Gemilerinde Yapacakları Stajlar Hakkında Ek”⁴⁰⁸. Bunun diğer bir açıdan ifadesi, okul gemisinde pratik eğitim yapılmayacak olmasıdır. Bunun nedeni Hamit Naci gemisinin çok eskimiş olması olabilir. Böyle olduğu geminin, Ulaştırma Bakanlığı tarafından 1951 ‘de çürüğe çıkarılmasından anlaşılmaktadır⁴⁰⁹. Diğer taraftan, 1951’e ait Yönetmelik’te yine “Okul Tatbikat Gemisi Hakkında Hükümler” başlığı görülmektedir. Bu bir ihmalkârlık sonucu eski bir geminin, okul gemisi olarak tekrar kullanılmaya başlandığının göstergesi midir bilinmemekle beraber, 1952’de Hamit Naci ile son kez pratik eğitime çıkan güverte son sınıf öğrencilerinin büyük bir kaza geçirdiği, bu dönemde öğrenci olanlarla yapılan görüşmeler esnasında öğrenilmiştir⁴¹⁰. Bundan sonra 1953’de hazırlanan bir Kararname ile Hamit Naci’nin yabancılara satışına izin verilir⁴¹¹.

Böylece okul 1963’e kadar okul gemisi olmadan eğitimini devam ettirir. Bu arada 1957’den itibaren YDO’nun gemi ihtiyacı haber olarak gazetelerde yer alır⁴¹². 1958 yılına ait bir dergide bulunan, bir okul mezunu tarafından yazılmış makalede okul gemisi olmamasının olumsuz yönleri anlatılırken, aynı zamanda okula karşı ilgisizlikten ve genel anlamda okuldaki her türlü donanım ve eğitim araçlarının hem

⁴⁰⁶ **Yüksek Denizcilik Okulu [1946] Yönetmeliği**, s.20,21.

⁴⁰⁷ **A.e.**, s. 35,39.

⁴⁰⁸ **Yüksek Denizcilik Okulu [1949] Yönetmeliği**, s.33.

⁴⁰⁹ **Türkiye Cumhuriyeti 1923 50 Yıl 1973**, s.221.

⁴¹⁰ Efruz İnceci (Gv.’54).

⁴¹¹ **BCA**, Bakanlar Kurulu Kararları (1928 ve Sonrası), 134 93 7, (25/11/1953).

⁴¹² “Yüksek Denizcilik Okulu bir gemi istiyor”, **Milliyet**, 3 Ağustos 1957, s.2, (Çevrimiçi) <http://gazetearsivi.milliyet.com.tr>, 8 Aralık 2010.

teknik hem de bilgi anlamında eski kaldığından yakınmaktadır⁴¹³. Bu yazı, yirmi yıl önce yazılan ve önceki bölümlerde alıntılar yapılan yazılarla karşılaştırıldığında, bu süre zarfında okulun nereden nereye geldiğinin açık olarak görülmesini sağlamaktadır. Bir başka makalede ise, bu durumun okulun özerkliğini elde edemeyip, halen Ulaştırma Bakanlığı'na bağlı olması nedeniyle olduğu sorgulanmaktadır⁴¹⁴.

1960'dan itibaren ise okula bir gemi verileceği haberleri görülmeye başlanır⁴¹⁵ ve bu ancak 1963'de gerçekleşir. 1963'de eskiden donanmaya ait bir mayın tarama gemisi olan Ayancık, Deniz Kuvvetleri tarafından okula hediye edilir. (Bkz.:EK-119) 1941'de Avustralya'da inşa edilen ve ilk adı "Launceston" olan geminin boyu 57 metre, eni 10 metre ve sürati 15.5 deniz milidir⁴¹⁶. Gemi önce Deniz Kuvvetlerine katılmış, oradan da Yüksek Denizcilik Okulu'na geçmiştir. Yapılan onarımlardan sonra 1 Temmuz 1965'de okul gemisi olarak hizmete başlamıştır. 29 personel, 4 öğretmen ve 48 öğrenci alabilecek kapasitesi vardır⁴¹⁷. Okula devrolduktan sonra, bu gemi de Hamit Naci adını almıştır⁴¹⁸. Gemide çalışmak üzere belirlenen personelin atamaları, okul ile ilgili diğer bütün konularda olduğu gibi, Kararnameler vasıtasıyla yapılmaktadır. Örneğin Gemi'nin zabıt ihtiyacı⁴¹⁹, diğer personel yağcı, yağ ateşçisi, makine lostromosu gibi ihtiyacı⁴²⁰ konusunda bulunan Kararnameler buna örnek gösterilebilir.

1965'te fiilen okul gemisi olan Hamit Naci'nin üçüncü evre sonuna kadar görevine devam ettiği bilinmektedir. Bu arada 1981'de askeri dönemin müsteşarı olan bir Tümamiral'in, okul gemisininin Hamit Naci olan ismini değiştirerek Kolağası Hamit Naci yapmak istemiş olması dönemin ruhunu yansıtmak açısından önemlidir⁴²¹.

⁴¹³ Behçet Özçiçekçi, "Yüksek Denizcilik Okulunun Kalkındırılması", **Deniz**, S:39, (Haziran 1958), s.14,15.

⁴¹⁴ "Yüksek Denizcilik Okuluna Muhtariyet Verilmelidir", **Deniz**, S:64, (Temmuz 1960), s.4,5.

⁴¹⁵ "Denizcilik Okuluna Bir Gemi Verilecek", **Milliyet**, 29 Mart 1960, s.2, (Çevrimiçi)

<http://gazetearsivi.milliyet.com.tr>, 8 Aralık 2010.

⁴¹⁶ "Denizcilik Okulunun Yeni Gemisi: Ayancık", **Milliyet**, 22 Haziran 1962, s.3, (Çevrimiçi)

<http://gazetearsivi.milliyet.com.tr>, 8 Aralık 2010.

Bu kaynakta 1941 olarak verilen yapım tarihi aşağıdaki kaynakta 1942 olarak geçmektedir.

⁴¹⁷ **Türkiye Cumhuriyeti 1923 50 Yıl 1973**, s.221.

⁴¹⁸ "Ayancık Gemisinin İsmi Hamit Naci Oldu", **Milliyet**, 13 Haziran 1963, s.2, (Çevrimiçi)

<http://gazetearsivi.milliyet.com.tr>, 8 Aralık 2010.

⁴¹⁹ **BCA**, Bakanlar Kurulu Kararları (1928 ve Sonrası), 187 37 1, (21/6/1965).

BCA, Bakanlar Kurulu Kararları (1928 ve Sonrası), 280 29 3, (6/4/1972).

⁴²⁰ **BCA**, Bakanlar Kurulu Kararları (1928 ve Sonrası), 188 54 8, (4/9/1965).

⁴²¹ **Uzun İnce Bir Yol**, s.246.

Ayancık'ın okul gemisi Hamit Naci olması sürecinde 1963'den itibaren bir başka okul gemisi daha ortaya çıkar. Bu geminin ismi Namık Kemal'dir. Resmi bir belge olarak ilk defa 1963'de yayımlanan "Pratik Eğitim Yönetmeliği'nde" adı tespit edilen bu gemi, Fahrettin Küçükşahin'in anlattığına göre 1959'da Ulaştırma Bakanı'nın, Japonya'da yaptırılan gemilerden birinin okul gemisi haline dönüştürülme sözü vermesiyle, okul gemisi olmuştur. Ancak geminin göreve başlamasıyla ilgili bir kesin bir tarih bulunmamaktadır⁴²². Aslında bu dönem okul öğrencilerinin Denizcilik Bankası ve Deniz Nakliyatı tersane ve gemilerinde staj yaptıkları bir dönemdir ve bu gemi de gerçekte Deniz Nakliyatı'nın bir gemisidir. Ancak bir anlaşmayla, geminin seferlerinin okula göre düzenlenmesi ve Namık Kemal gemisinin yaz stajları için okul öğrencileri tarafından pratik eğitim amaçlı olarak özellikle Amerika seferleri için kullanılması kararlaştırılmıştır⁴²³. (Bkz.:EK-120) Ancak bu stajlardan birinde gemide çıkan bir yangından sonra okul gemisi olma özelliği kaldırılmıştır. Bu olayın tarihi de kesin olarak tespit edilememiştir⁴²⁴.

⁴²² A.e., s.147.

⁴²³ Resmi Gazete, 23 Mayıs 1963, S: 11410.

⁴²⁴ Uzun İnce Bir Yol, s.148-255.

SONUÇ

Bugün İstanbul Teknik Üniversitesi Denizcilik Fakültesi adı ile faaliyetine devam eden ve Türkiye’de ticari denizcilik eğitimi konusunda en köklü geçmişe sahip olan kurumun bugüne gelinceye kadar şu aşamalardan geçtiği kabul edilmektedir: Leyli Tüccar Kaptan Mektebi, Milli Ticaret-i Bahriye Kaptan ve Çarkçı Mektebi, Ticaret-i Bahriye Mekteb-i Âlisi, Yüksek Deniz Ticaret Mektebi, Yüksek Denizcilik Okulu, Denizcilik Yüksek Okulu, İTÜ Denizcilik Meslek Yüksek Okulu ve İTÜ Denizcilik Fakültesi. Bu aşamalardan ilk ikisi detaylarına girilmeden ancak konuya bir temel oluşturması açısından önemli noktaları vurgulanacak şekilde giriş bölümünde ele alınmıştır. Ticaret-i Bahriye Mekteb-i Âlisi, Yüksek Deniz Ticaret Mektebi ve Yüksek Denizcilik Okulu aşamaları ise bu çalışmanın temel konusunu oluşturmaktadır. Okuldaki her sistem değişikliği, kendini ayrı bir ad ile göstermiştir. Bunların her biri önemli bir değişimi ifade ettiğinden ve ayrıca devre, dönem gibi sıkça kullanılan kavramlarla karışmaması için her aşama birinci evre, ikinci evre vb. olarak isimlendirilmiştir. Askeri dönem olan Denizcilik Yüksek Okulu dönemi ise incelenmek istenmesine rağmen yapılamamıştır. Deniz Kuvvetlerine dilekçe ile yapılan iki başvuru sonucunda taraflarında bir bilgi olmadığı cevabı alınmıştır. Ayrıca arşiv belgelerinin de 30 yıl dolmaması nedeniyle incelenemeyeceği göz önüne alınarak, ilk kaynaktan bilgi elde edilemeyeceği anlaşıldığından bu dönemin incelenmesinden vazgeçilmiştir. Günümüze daha yakın bir dönem olan İTÜ dönemi de hâlen süregelen bir yapı olduğu için araştırmaya dâhil edilmemiştir. Bu iki dönemin başka çalışmalarda incelenmesi temenni edilmektedir.

Araştırma yapılırken, gerek mezunlarla yapılan görüşmelerde ve gerekse çeşitli makalelerde ya da internette yer alan tarihçe bölümlerinde, incelemeye konu olan okulun geçmişinin Leyli Tüccar Mektebi ve Milli Ticaret-i Bahriye Kaptan ve Çarkçı Mektebi’ne dayandığı söylemine rastlanmıştır. Yapılan incelemelerde Leyli Tüccar Kaptan Mektebi ve Milli Ticaret-i Bahriye Kaptan ve Çarkçı Mektebi’nin birbirinin devamı olup olmadığı konusunun yanı sıra, bu okulların açılış ve kapanış tarihleri konusunda da şu ana kadar elde edilen bilgiler ışığı altında bir görüş birliği

sağlanamadığı anlaşılmıştır. Konunun bu kadar belirsiz olmasının nedeni, konu hakkında çok az araştırma yapılmış olmasıdır.

Bu belirsizlik nedeniyle, okul mezunları ve diğer ilgililerle yapılan görüşmelerde en çok merak edilen konunun okulun tarihçesinin ne olduğu ve kuruluşunun tam olarak hangi tarihe dayandığının belirlenmesi olduğu görülmüştür. Çünkü Cumhuriyet döneminde okulun kuruluş yıl dönümü kutlamalarının bazen Leyli Tüccar Kaptan Mektebi'ne, bazen de Milli Ticaret-i Bahriye Kaptan ve Çarkçı Mektebi'ne dayandırıldığı görülmektedir. Buna göre okul bazen 1884'e göre, bazen 1909'a göre kuruluş tarihini belirleyip kutlama yapmıştır. Bu konuda iki ayrı çelişki mevcuttur. Birincisi; bu okullardan hangisi Yüksek Denizcilik Okulu'nun ve devamında Denizcilik Fakültesi'nin geçmişi temellendirmektedir veya hepsi birbirinin devamı mıdır? İkincisi bugüne kadar kabul edilmiş bu tarihler doğru mudur? Bu konuları doğru bir biçimde açıklamak için tarihlerin belgeler üzerinden incelenip doğruya ulaşılmmasının yanı sıra, kavramsal olarak da bir karar verilmelidir. Bu karar; bir kurumun, kendinden önceki başka bir kurumun devamı olması kriterlerinin belirlenmesi konusunda olmalıdır. Örneğin; Okulların birbirinin devamı olması için İstanbul'da açılmış herhangi bir ticari bahriye okulu olması yeterli midir, yoksa öğrenci profili, müfredat yapısı ve hatta kuruluş felsefesi mi incelenmelidir? Dikkat edilmesi gereken konulardan biri de okulun sivil yönetimde olduğu dönemde, kuruluş tarihinin sivil okul olan Milli Ticaret-i Bahriye Mektebi'ne dayandırılması, askeri yönetim altında iken, Bahriye Mektebi bünyesinde kurulmuş olan Leyli Tüccar Kaptan Mektebi'ne dayandırılmış olmasıdır.

Tarih tespitindeki farklarının ise hicri, miladi ve rumi takvimler arasındaki çevirilerden kaynakladığı tahmin edilmektedir. Dolayısıyla okulun kuruluş tarihi belirlemesi konusuna şu tespit yapılabilir: Bu güne kadar ele geçen belgeler itibarıyla kuruluş tarihi konusunda bir görüş birliği yoktur. Bu konudaki araştırmalar çoğaltılmalı ve konunun ilgilileri ile uzmanların fikir birliği sonucunda hangi ekolün tarihçeyi oluşturacağına karar verilmelidir. Bu doğrultuda ulaşılan belgeler incelenerek bir tarih belirlemesi yapılmalıdır.

Diğer taraftan bu çalışmada incelenmiş olduğu kadarıyla, Milli Ticaret-i Bahriye Kaptan ve Çarkçı Mektebi "mülga" olarak nitelendirilmektedir. Yani lağvedilmiştir. Bugüne kadar devir edildiğine dair bir bulgu ele geçmemiştir. Bu nedenle; ticari denizcilik eğitimine önemli katkıları nedeniyle çok saygı duyulsa da, bazı makalelerde geçen "Yüksek Denizcilik Okulu Kurucusu Hamit Naci Bey"

ifadesinin doğruluğu tartışılmalıdır. Bir yandan da Cumhuriyet döneminde, artık yüksek okul olmakla ilgili bir problemin kalmaması, ders programındaki gelişme, modernleşme, öğrenci profiline büyük bir yayılma göstermesi; hatta yurt dışına açılması, aynı şekilde mezunların ve okulun da gerek yabancı firmalar, gerekse yabancı denizcilik örgütleri ve okulları ile kurdukları ilişkiler düşünülürse, kuruluşun 1928 olarak kabul edilmesi de ihtimaller arasına girebilir.

Bu doğrultuda, Osmanlı İmparatorluğu dönemindeki durumun aydınlatılması, okulun gelişiminin tam olarak anlaşılması için önemlidir. Bu nedenle tez kapsamında olmadığı halde, akademik araştırmaların çok az olduğu bu süreç için birincil kaynaklara yani Osmanlı ve Cumhuriyet Arşivi ile Deniz Müzesi Tarihi Deniz Arşivi belgelerine başvurulmuştur.

Az sayıda da olsa akademisyenler tarafından yapılan araştırmaların sonucunda Osmanlı İmparatorluğu döneminde ticari denizcilik eğitiminin nasıl başladığı konusuna ışık tutan belgeler ortaya konulmuştur. Buna göre, ticari denizcilik eğitimi alanında bugüne kadar bulunan en eski belge 1848 tarihlidir ve Sakız Adası'nda kurulmuş olan özel bir okul hakkındadır. İstanbul'da 1870'de bir ticari denizcilik okulu varlığına dair bazı bulgular varsa da, bu belgelerle ispatlanabilmiş değildir. Bundan sonra bulunabilen belgeler doğrultusunda 1884'de hazırlanan bir nizamname ile ticari denizcilik okulunun açılmasının hazırlığı yapıldığı görülür. Ancak bu okulun açılışının daha sonraki bir tarihe kaldığı anlaşılmaktadır. Bu tarihin 1886 veya 1887 olduğu konusundaki belgelerin ve daha detaylı olarak incelenerek bir sonuca varılması gerekmektedir. Bu çalışmada ortaya konan belgeler itibarıyla; gerek okulun 22 Mart 1887'de açıldığını belirten yazışma, gerekse örneğin ilk mezunların 1891'de verildiğini belirten belgeler gibi destekleyici bilgiler sonucunda okulun eğitime 1887'de başladığı anlaşılmaktadır. Bunun yanı sıra, kapanış tarihi konusunda da bir belirsizlik söz konusudur. Bazı yazışmalardan anlaşıldığı kadarıyla okul mezunlarının iş bulamaması ve yeterli eğitimi alamaması nedeniyle, bir başka görüşe göre ise yeterli derecede mezun vermesi nedeniyle okul 1905'te Bahriye Mektebi bünyesine alınmıştır. Bir görüşe göre bu tarih kapanış olarak yorumlanabilmektedir. Oysa bir başka görüş, Bahriye Mektebi bünyesinde iken de Leyli Tüccar Kaptan Mektebi olarak mezun verildiğinin ve bu nedenle buradan son mezunların verildiği 1909 tarihinin kapanış tarihi olarak kabul edilmesi gerektiğini belirtmektedir.

Bundan sonraki aşama, bir şahıs teşebbüsü olan ve özel okul olarak kurulan Milli Ticaret-i Bahriye Kaptan ve Çarkçı Mektebi'dir. Hamit Naci Bey'in kurduğu bu okulun kuruluşu 1909 olarak kabul edilse de, burada ortaya konan belgeler doğrultusunda, yeni bir okul kurulması için Bakanlıklararası yazışmaların 1909'da yapıldığı ama başvuru ve açılışın ancak 1910'da olabildiği görülmektedir.

Milli Ticaret-i Bahriye Kaptan ve Çarkçı Mektebi, Osmanlı İmparatorluğu döneminde kurulmuş ve varlığını Cumhuriyetin ilanından sonra da sürdürmüştür. Ancak bütün bu süreçte okulun lise düzeyinde veya yüksek okul düzeyinde olduğu tartışması dönemin Savunma Bakanlığı ve Milli Eğitim Bakanlıkları arasında sürmüştür. Çünkü okul Savunma Bakanlığı'na bağlı olsa da, programını onaylayacak ve derecesini belirleyecek olan Milli Eğitim Bakanlığı'dır. Burada temelde yatan ikilem şudur: Milli Eğitim Bakanlığı okul kuruluşunda mesleki eğitimin verildiği son iki sınıfa "âli" derecesini vermiş fakat sonradan bunu idadi derecesine indirmek istemiştir. Okulun kurucusu ve müdürü Hamit Naci Bey, okulunun eğitim sistemine çok güvense de ve yazdığı dilekçelerde okul için tespit edilen eksikliklerin yanlışlığını şiddetle savunsa da Milli Eğitim Bakanlığı'nı ikna edememiştir. Bu durum 1928'de Milli Ticaret-i Bahriye Kaptan ve Çarkçı Mektebi'nin lağvedilip, aynı binada devlet tarafından yeni bir ticari denizcilik okulu açılmasına kadar devam etmiştir.

Bu arada İstanbul Ticaret ve Sanayi Odası'nın da bu konuda çalışmalar yaptığı belirtilmelidir. Aslında bu çalışmalar sadece yüksek dereceli bir ticari denizcilik okulunun kurulmasını değil genel anlamda ticari denizciliğin geliştirilmesini içermektedir. 1928'de yapılan bir konferansta sunulan kapsamlı ve modern bakış açısına rağmen bu okulu açma imkânı Ticaret ve Sanayi Odası'na verilmemiştir.

Devletin 1928'de açtığı yeni okul; Ticaret-i Bahriye Mekteb-i Âlisi'dir. 19 Eylül 1928'de yayınlanan talimatname ile okulun iki tâli iki âli sınıftan oluştuğu belirlenmiştir. Tâli sınıfların lise eğitimi düzeyinde olduğu düşünülebilir. Ancak bir yandan da mesleki dersler hazırlık amacıyla verilmektedir. Âli kısımda ise öğrenciler okumak istedikleri konuya göre "kaptan" (sonradan "güverte" olarak adlandırılmaya başlanacaktır) ve "makine" sınıflarına ayrılmıştır. Okul mesleki konumu düşünülerek İktisat Vekâleti'ne bağlı olarak kurulmuştur. Okulun geçirdiği evrimi tanımlaması açısından birinci evre olarak adlandırılan 1928-34 döneminde, ilk iki yıl okul gündüzlü ve paralı olarak eğitim vermiştir. Bunun genelde bilinen ve bir denizcilik

okulundan beklenen temel karakteristik yapıya ters bir yapı olduğu düşünülebilir. Ancak bunun nedeni çok zor koşullarda gelişmeye çalışan Türkiye’de, bu okula devlet tarafından kaynak yaratılamaması olabilir. Ayrıca okulda bu dönemde daha çok mülga Milli Ticaret-i Bahriye Mektebi’nden gelen öğrenciler bulunmaktadır. Bu nedenle eski sistemin sürdürülmüş olması da ihtimal dâhilindedir. Ancak kısa süre sonra okul asıl yapısına kavuşmuştur. 1930’dan itibaren parasız yatılı olarak eğitim vermeye başlamıştır. 1934’e kadar iki tâli, iki âli sınıf içeren parasız yatılı bir okul olarak devam edilmiştir.

1934’te yeni bir Kararname yayınlanır. Buna göre okulun adı Yüksek Deniz Ticaret Mektebi olmuş ve sınıfları da iki tâli, üç âli haline getirilmiştir. Ancak burada, başka konularda da zaman zaman karşılaşılacağı gibi uygulama ile yazılı kararlar arasında fark olduğu belirlenmiştir. Buna göre gerçekte 1934’den itibaren okul üç tâli, üç âli olarak eğitim vermeye başlamıştır. Bu değişim sırasında parasız yatılı durumunda hiçbir değişiklik yapılmamıştır. Okul hâlâ İktisat Vekâleti’ne bağlıdır. 1934-46 arasında ikinci evre bu şekilde devam ederken, okul 1939’da Münakalat Vekâleti’ne bağlanmıştır. 1945’te Münakalat Vekâleti, Ulaştırma Bakanlığı adını alır. Bu arada gerçekleşen önemli bir gelişme 1944’den itibaren okulun lise bölümünün kaldırılmasıdır. 1945’te yayınlanan bir Talimatname ile okulun güverte şubesinin dört yıl, makine şubesinin beş yıl eğitim vermesi planlanır. Ancak bu da uygulamada gerçekleştirilmemiştir. Her iki şubede de dört yıllık eğitim verilmiştir. Kısaca okulun tam anlamıyla yüksek okul kimliğine kavuşması dönüşümü 1944’te başlamış, 1946’da lise bölümünden son mezunların verilmesiyle tamamlanmıştır.

1946’da yayınlanan bir Kanun ile üçüncü evre başlamıştır. Okul 1981’e kadar sürecek bu dönemde Yüksek Denizcilik Okulu adını alır. 1947’de dört yıllık eğitim mezunlarının diplomasında ilk defa Yüksek Denizcilik Okulu ismi yer almıştır. Ancak bu Kanun ile okulun parasız yatılı özelliği korunsada, bunun yanına paralı yatılı olma durumu da eklenmiştir. Bu yeni Kanun’a bağlı olarak çıkarılan Yönetmelik’te paralı yatılı öğrencilerin sayısının ve ödeyecekleri tutarın Ulaştırma Bakanlığı’na belirleneceği açıklanmıştır. Bu sırada okulun kararları dışında gelişen bir durum oluşur. 1949’da çıkarılan bir Kanun ile bütün yüksek öğrenim kurumlarının elinden yatılı öğrenci alma hakkı alınır ve yurt işletme yetkisi Milli Eğitim Bakanlığı’na verilir. Bu nedenle iki eğitim yılı boyunca yatılı öğrenci alamayan Yüksek Denizcilik Okulu, Ulaştırma Bakanlığı’nın bir Ek Kanun

hazırlaması ile eski haklarını elde eder. Böylece 1951'den itibaren yeniden yatılı öğrenci almaya başlanmıştır. Ancak bu sefer de, 1951 Yönetmeliği ile beraber parasız yatılı, paralı yatılı durumlarının yanında parasız gündüzlü (yatisız) öğrenci alma imkânı getirilmiştir. Bütün bu değişikliklerin arasında uygulamaya bakıldığında, okulun öğrencileri yatılı olmaya teşvik ettiği mezunlarca ifade edilmektedir. Güverte ve makine bölümlerinin yanı sıra 1953'de limancılık bölümü de açılmıştır. Bu bölümün eğitimi iki yıllıktır. İki devre öğrenci yetiştirdikten sonra bölüm kapatılmıştır. 1975'de ise yeni bir bölüm daha açılır. Bu dört yıl eğitim veren ulaştırma –işletme bölümüdür. Bu bölüm limancılık eğitimi veren bölümden daha uzun süre açık kalsa da askeri dönemde 1984-85 eğitim yılında son mezunlarını vererek kapatılır.

Okulun bir başka sorunlu konusu mezunlara verilecek unvandır. Bu konunun gelişimi de şöyle özetlenebilir: Okul 1928'de kurulduğunda amacı kaptan ve makinist yetiştirmektir. Hatta bazı kaynaklarda makinist yerine çarkçı ifadesinin kullanıldığı da görülmüştür. Bunun yanı sıra okul tarafından 1932'de yayınlanan *Âli Deniz Ticaret Mektebi Hakkında Malumat* kitapçığında, mezunlara “tüccar gemisi zabıtları” unvanı verildiği ifade edilmiştir.

1934'te Yüksek Deniz Ticaret Mektebi ismi oluşturulurken mezunlar yine kaptan ve makinist olarak ifade edilmişlerdir. İkinci evre içinde yayınlanan 1945 Talimatnamesi biraz daha modern bir anlayışla okulun amacının güverte ve makine zabiti yetiştirmek olduğunu belirtmiştir. Ancak bu Yönetmeliğin bir başka maddesinde de makine şubesi mezunlarının mühendis makinist unvanı alacağı ifadesi eklenmiştir. Böylece makine bölümü mezunları ilk defa 1945'te mühendis olarak anılmıştır. 1946'da ise deniz makine mühendisi unvanı oluşturulmuştur. Görüldüğü gibi unvan konusunda farklı isimlendirmeler yapılmıştır. Çünkü bu kavram Türkçeye yeni girmektedir. Hatta 1951'de makine bölümü mezunlarının unvanı gemi makineleri işletme mühendisi olarak yine değişmiştir. Bundan sonra bugüne kadar kabul edilen şekli bu olmuştur. Bu arada 1949'da unvan konusunda yine zabıt ifadesine geri dönüldüğü belirtilmelidir. Çünkü bu işin karakteristiği tam olarak çözülememektedir. Bu nedenle okul yetkililerinin de çözümsüz kaldığı ve bu konuya hiç değinmediği düşünülmektedir. Bu konuda baş vurulan İTÜ, mühendis olabilmek için üretim yapılması gerektiği konusunda ısrarcıdır. Ancak belirtildiği gibi 1951'de gemi makineleri işletme mühendisi sıfatının oluşturulmasından sonra çeşitli

komisyonlar, tartişmalar, mahkemeler neticesinde Danıştay kararıyla 1955'ten itibaren bu unvan kullanılmaya başlanmıştır.

Benzer şekilde kaptanların da mühendis kabul edilmesi için çalışmalar yapılmıştır. 1977'de bu konuda bir Kararname de çıkartılmıştır. Ancak uygulamada bugün mezunlar bu farkın emeklilik maaşlarına yansımaları için hâlâ uğraşmaktadır.

Okulda bu süreç içinde görev yapan 20 müdürden 10'u askeri kökenlidir. Bu askeri kökenli müdürlerin de 6'sı deniz harp mezunudur. Asker kökenli olmayanların 3'ü Gazi Eğitim mezunu, 3'ü okul mezunudur. Diğerleri arasında 1 ameli kaptan, 1 siyasal mezunu ve 1 makine mühendisi vardır. Birinin ise mezuniyeti tespit edilememiştir.

Müdürün yetkilerinin ise zaman içinde kısıtlanması söz konusu olmuştur. Başlangıçta memurları Bakanlık atamaktadır. Müdür hizmetlileri işe alıp, görevine son vermeye yetkilidir. Sonradan memurları alma görevi de müdüre verilmiştir. Ancak 1946'dan sonra müdürün işe alma yetkisi, 1951'den sonra da görev son verme yetkisi Bakanlığa bırakılmıştır. Bu yetkiler sadece müstahdemlerle sınırlı tutulmuştur. 1958'den sonra okulun idaresi konusunda müdürün yetkilerine sınırlama olmasa bile daha açık şekilde bir ifade getirilmiştir. Buna göre müdür idari konularda doğrudan doğruya, eğitim konusunda ise öğretim kurulu kararlarına ve mevzuata göre okulu idare edecektir.

Okulun tespit edilebilen ilk memur ve hizmetli kadrosu ile son evredeki kadrosu arasında büyük bir fark oluşmuştur. Bu karşılaştırmayı yapmak için Tablo 1.2, Tablo 3.1 ve Tablo 3.2 incelendiğinde fark açıkça görölmektedir. Bu tablolarda dikkati çeken bir başka konu ise maaşlardır. Çünkü genişleyen kadroya ve aradan geçen uzun yıllara karşılık maaşların çok fazla değişmediği anlaşılmaktadır.

Okulun bütçesi ise yıllar içinde çok değişmiştir. Burada doğru bir tahlil yapabilmek için öncelikle bu yıllarda oluşan enflasyon rakamının bilinmesi gerekse de, kuruluştan sonra bütçenin çok fazla arttığı söylenebilir. İlk evrede okulun masrafı için en fazla 91.000 lira civarında bir rakam görölrken, ikinci evrede bu 450.000 lira'ya kadar çıkmış, üçüncü evrede ise 855.000 lira'yı bulmuştur. Burada belirtilmesi gereken konu, okulun masraflarının her zaman verilen ödeneğin altında kalmış olmasıdır. Bu ödenek ise kendi kategorisi içinde diğer okullara göre genelde orta hatta düşük seviyede kalmıştır.

Okulun önemli bir diğer yapısı öğretim kadrosudur. İstatistiki bilgilerde öğretim kadrosunun, aynı kategorideki diğer okulların öğretim kadrolarına göre

nitelik ve nicelik olarak daha kısıtlı olduğu dikkati çekmiştir. Akademik kariyer yapmış öğretmenler diğer okullara göre çok daha az sayıda olacak şekilde okulda görev yapmışlardır. Öğretmenlere verilen maaşlar incelendiğinde, bu tutarın da diğer okullara göre masraflar içinde daha az yüzdeye sahip olduğu anlaşılmaktadır.

Okula kabul edilen öğrenci profili ise başlarda Yönetmelikler’de açık bir şekilde yazmasa da erkek Türk öğrenci olmuştur. Bu yazılı olarak 1951’de Yönetmeliğe girmiştir. Hatta her zaman dikkat edilen boy sınırı bile 1970’de yazılı hâle getirilmiştir. Yaş sınırı ise önceleri lise bölümü de olduğu için farklıdır. Ancak daha sonra yüksek okul haline gelince üst yaş sınırı 22 olmuştur. Ayrıca 1958’de Ulaştırma Bakanlığı’nın onayına bağlı olarak okula yabancı uyruklu öğrenci alımına izin verilmiştir. Bundan başka okula kabul edilecek yatılı- yatisız veya paralı-parasız öğrenci sayısı, ödemenin miktarı ve taksitlendirmesi Ulaştırma Bakanlığı’nın belirlemesi ile oluşmaktadır.

Öğrenci profilinin bir başka açıdan incelenmesi köken açısından yapılmıştır. Buna göre okula başvurunun daha çok hangi bölgelerden olduğu tespit edilmeye çalışılmıştır. Başvurularda Marmara Bölgesi’nin kesin üstünlüğü vardır. En az başvurunun da Güneydoğu Anadolu Bölgesi’nden olduğu görülmektedir. Karadeniz Bölgesi’nin sayısal üstünlüğü vardır ama bu bölgedeki il sayısı da çok fazladır. Ege Bölgesi’nden çok başvuru olacağı öngörülürken, beklenenden daha az olduğu anlaşılmıştır. İç Anadolu Bölgesi ise düşünülenin tersine daha çok başvurunun geldiği bölge olmuştur. Doğu Anadolu Bölgesi de az da olsa çeşitli illerden başvurularıyla tahminleri yanılmaktadır. Ancak yine de hiç başvuru yapılmayan iller bu bölgedendir. Örneğin; Bingöl, Iğdır, Hakkâri bunlar arasındadır.

Okulun disiplin durumu incelendiğinde önceleri disiplin şartlarının genel Yönetmeliler içinde yer aldığı ve detaylarının müdür tarafından belirlendiği görülürken 1960’lardan itibaren ayrı bir Yönetmelik halinde Ulaştırma Bakanlığı tarafından Resmi Gazete’de yayınlandığı görülmüştür. İçerik olarak askeri okullardaki kadar sıkı olan Disiplin Yönetmeliği koşullarının, başlangıçta genel anlamda bu okul öğrencisinin uyması gerekli kuralları belirlemeye yönelik olduğu, ancak 1970’den sonra özellikle siyasi faaliyetleri engellemeye yönelik olarak hazırlandığı dikkati çekmiştir.

Okulun gelişimini gösteren önemli bir konu imtihan ve sınıf geçme şartlarındaki değişikliklerdir. Çünkü bu, okuldan mezun olan öğrencinin kalitesini belirlemektedir. Öğrencilerin bir sene boyunca girmek zorunda oldukları sınavlar,

üssümizan sistemi, sınıf geçme için ayrıca bir sınava daha girilmesi şartları uzun süre aynen devam etmiştir. Ancak 1949'dan itibaren ihraç şartlarında bir yumuşama başlamıştır. Örneğin, bütünleme sınavında bir dersten bile başarısız olan öğrenci Okuldan ihraç edilirken, 1949'dan sonra ahlak puanı yarılanmamışsa aynı sınıfı yeniden okumasına izin verilmeye başlanmıştır. Ayrıca ihraç edilmesi gereken bir öğrenci varsa, bunun da bir defaya mahsus olmak üzere Ulaştırma Bakanlığı'nın izniyle paralı okumasına izin verilmiştir. 1951'den itibaren bu kural biraz daha değiştirilmiştir. Bütünleme sınavlarında bir dersten kalan öğrencinin, alt sınıftan bu dersin sınavlarına girme şartıyla üst sınıfa devam etmelerine izin verilmiştir. Parasız yatılı öğrenci sadece bir defaya mahsus olarak sınıfta kalırsa parasız yatılı olarak okumaya devam edebilir, ama ikinci defa sınıfta kalırsa paralı yatılı veya gündüzlü olarak devam etmesine izin verilecektir. Bu şartlar, günümüzde sınıfta kalma konusunun bile olmaması nedeniyle çok sıkı şartlar olarak görülse de, o dönem için önemli yumuşamalardır. Mezunlarla yapılan görüşmelerde de zaman içinde sınıf geçmenin çok kolaylaştığı ve bunun kaliteyi etkilediği yorumlarına rastlanmıştır.

Okulun gelişimini gösteren bir başka konu ise ders programıdır. Buradaki gerçek gelişim, önce âli kısım programında ve sonrasında yüksek okul olunmasıyla beraber bu programda oluşan gelişimdir. Lise programı okulun Osmanlı İmparatorluğu dönemine uzanan köklerinden, bu dönemdeki eğitim sisteminden gelen bir yapıdır. Modern eğitim sisteminde böyle bir yapı yoktur. Bu nedenle de zaman içerisinde eritilmiş ve kaldırılmıştır. Okulun yüksek bölüm programı incelendiğinde iki yıllık eğitimin zaman içinde önce üç, sonra dört yıla çıkarıldığı görülür. Başlı başına bu eğitim süresi artışı bile gelişimin bir göstergesidir. Bunun içeriğine bakıldığında ise çok daha önemli bir gelişim olduğu görülmüştür.

İlk eğitim yılından yani 1928-29'dan itibaren program devamlı surette değiştirilmiş, geliştirilmiş ve modernleştirilmeye çalışılmıştır. Örneğin; ilk yıl âli kısımda kaptan sınıflarında var olan edebiyat dersi, ikinci yıl kaldırılmış, sadece tâli kısımda okutulmaya başlanmıştır. Bir Osmanlı geleneği denebilecek Fransızca da 1933'ten sonra kaldırılıp, sadece İngilizce öğrenimine devam edilmiştir. İki yıllık yüksek program incelendiğinde, birinci evrede bir geminin yürütülmesini sağlayacak en temel bilgilerin öğretildiği bir program uygulandığı görülmüştür. Kaptan kısmında hukuk, tarih, coğrafya, yabancı dil derslerinin yanı sıra birkaç pratik eğitim dersi ve asıl olarak makine tarifleri, gemi seyri, küresel geometri, gemi inşa, makine kısmında ise tarih ve yabancı dil derslerinin yanında makine, motor, fizik ve integral-

diferansiyel dersleri okunmaktadır. Kısaca burada bir satırda sayılabilecek kadar az ders görülürken, bu ilerleyen yıllarda çok değişecektir.

İkinci evrede bu program, hem kaptan sınıflarında hem de makine sınıflarında biraz daha fazla matematik ve fen dersleri eklenerek geliştirilmeye başlanmıştır. Örneğin, kaptan sınıflarına fizik dersi eklenir, ayrıca deniz meteorolojisi ve nakliyatı gibi mesleğe yönelik dersler de getirilir. Makine kısmında bu değişiklik daha açık gözlenmiştir. Fizik, kimya, gemi inşa, termodinamik, kaldırma kuvveti gibi dersler eklenmiştir. 1944'ten sonra ise çok açık bir şekilde program değişimi başlamıştır. Araştırma sırasında yapılan görüşmelerde ve okunan bazı makalelerde, okuldaki program değişiminin 1950'lerde başladığının ifade edildiği görülmüştür. Bu açıklamalarda Amerika Birleşik Devletleri'nin önemli okullarından olan King's Point Merchant Marine Academy'nin ders programı doğrultusunda bu program değişikliğinin yapıldığı belirtilmiştir. Ancak yapılan incelemelerin sonunda bütün ders programlarının ortaya konulmasıyla değişimin 1944'den itibaren başladığı açıkça görülmektedir. Ancak 1950'lerden sonra da bir gelişimin yaşandığı doğrudur. Burada denizcilik yapmanın ötesinde daha ticari ve işletme konularına yönelim olduğu fark edilmiştir. Ancak bundan sonra programın her yıl değiştirildiği de görülmektedir. Programa eklenen bir ders, sonraki yıl çıkarılmakta bir sonraki yıl yeniden programa girmektedir. Bu kadar sık değişikliğin neden yapıldığı anlaşılamamıştır. Ayrıca bazı radikal ders değişiklikleri de yapılmış ama bunlar devam ettirilememiştir. Örneğin; nükleer fizik dersi bunlardan biridir. Bu değişiklikler bir "doğru programı bulma" sorununu gösterse de 1980'lere yaklaşırken okulun programı çok gelişmiş durumdadır. Mezunların iş bulma sorunu yoktur, hatta yabancı firmalarda da rahatlıkla çalışabilmektedirler.

Bütün bu araştırmalar ve mezunlarla yapılan görüşmelerden sonra, 1928-1981 arasında okulun büyük bir değişme ve gelişme göstermesine rağmen, özellikle 1950'lerde başlayan, 1960'larda ve 1970'lerde artan bir şekilde devam eden kaliteli ve nitelikli eğitim alma sorunu ile karşı karşıya kaldığı görülmüştür. Bu süreçte görülen boykotlar, bir müdürün yurt dışında iken, bazı ihmalkârlıkların görülmesi üzerine dönemin Bakanı tarafından geri çağırılması gazetelere kadar yansıyan sonuçlardır. Bu konuda yapılan yorumlarda, bu sorunların temel nedeni olarak okulun özerk olmaması görülmektedir. Daha 1928'de okul kurulmadan önce üzerinde hassasiyetle durulan bu konunun bu kadar ihmal edilmesi, okulun Akademi'ye dönüştürülmek istenmemesi veya başka bir çözüm yolu

bulunamamasının nedenleri ile bürokratik yapıdaki sorunların paralel doğrultuda olduğu düşünülebilir.

Okulun bu derecede kapsamlı incelemesinin yapılması ve bazı spesifik tespitlerin ötesinde ulaşılmaması gereken bir başka sonuç da her kurumun neden ve nasıl kurulduğunun bilinmesi ve bunun araştırmasını uzmanlar desteğiyle yapmasıdır. Böylece bir yandan bir çalışma felsefesi oluşturulabileceği gibi, diğer yandan da bir tarih bilinci ortaya çıkacaktır.

Günümüzde denizcilik konusunda yapılan tartışmaların başında Türklerin denizci bir ulus olup olmadığı tartışması gelmektedir. Burada işlenmeye çalışılan eğitim konusuyla da ilişkilendirerek duruma baktığımızda, Osmanlı İmparatorluğu'nun modern bir eğitim sistemine geçmek için ilk olarak kurduğu okulun bir denizcilik okulu olduğu görülür. Bu okul Mühendishane-i Bahri Hümayun'un çekirdeği olmuştur. Daha çok gemi inşa temelinde kurulan bu okulun günümüzün seçkin üniversitelerinden İstanbul Teknik Üniversitesi'nin temellerini oluşturduğu kabul edilmekte ve bu nedenle kuruluş 1773'e dayandırılmaktadır. Gemi İnşa Fakültesi dolayısıyla kendini Osmanlı İmparatorluğu'nun kurduğu ilk modern okula ve denizciliğe bağlayan İTÜ, bu konudaki gelişimin nereye varabileceğinin iyi bir örneğidir.

Osmanlı İmparatorluğu'nun denizciliğin önemini fark etmiş olması ve bu nedenle ilk modernleşme adımını denizcilik konusunda atmış olması hem denizciliğin hem de eğitimin önemini vurgulamak açısından önemlidir. Benzer şekilde Atatürk'ün de toplumsal ve ekonomik devrimler arasında ön sıralarda denizcilik konularına yer vermesi tesadüfi değildir. Kısaca bir İmparatorluk da olsa, bir Cumhuriyet de olsa bir ülke için denizcilikte gelişmiş olmak büyük önem taşımaktadır. Özellikle I. Dünya Savaşı'nın başta gelen nedenlerinden birinin denizlere hâkim olma endişesi olduğu düşünülürse konunun önemi daha açık şekilde anlaşılacaktır. Buna karşılık Atatürk'ün de vurguladığı gibi üç tarafı denizlerle çevrili bir ülke olmanın sağlayacağı imkanları uygulamaya geçirerek, Türkiye'nin hem denizcilikte ve hem de bunun doğrultusunda ekonomik gelişmede gereken yere gelmesi için denizcilik camiasına çok görev düşmektedir.

KAYNAKÇA

Resmi Kaynaklar

Deniz Müzesi Arşivi (DMA):

Mektubi (MKT):

140/81, 125/97, 433/79, 433/7,
227/37-A, 477/8, 568/5A, 6/59,
653/127,827/33,1673/3,1673/3-4,
1673/3-5, 1673/3-6, 1673/3-7,
1677/4, 1677/4-2, 1677/4-3,
1677/4-5, 1677/4-6.

Şura-yı Bahriye (ŞUB):

336/16-A, 372/148A, 799A/1-B.

Muhasebe:

1510/46, 2521A/264.

Umumi Evrak Belge:

118/316, 118/315.

Mülga Bahriye Belge:

289/32,699/145,706/377, 744/33.

Başbakanlık Osmanlı Arşivi (BOA):

Yıldız Mütenevvi Maruzat Evrakı (Y. Mtv.): 277/88.

Maarif Nezareti Mektubi Kalemî(Mf. Mkt.): 1204/69, 1151/51.

Şura-yı Devlet (ŞD):

23/10.

Dahiliye Nezareti Emniyeti Umumiye

Müdüriyeti Asayiş Kalemî (DH.EUM.AYŞ): 30/62.

Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA):

Millî Eğitim Bakanlığı (Genel 1920-28): 76 373.

Bakanlar Kurulu Kararları (1920-1928): 030 53 13, 030 53 6.

Bakanlar Kurulu Kararları

(1928 ve sonrası):

46 43 3, 66 52 16, 88 74 19, 97
104 15, 100 94 8, 106 56 3,
104 8 23, 107 87 11, 100 107 16,
102 53 3, 106 52 6, 110 21 15,
107 101 7, 107 102 19, 74 39 12,
47 52 2, 112 69 20, 115 93 15,
117 78 13, 118 90 12, 115 94 13,
148 28 11, 156 8 7, 158 34 12,
269 51 18, 324 78 17, 158 34 12,
269 51 18, 256 61 9, 284 52 20,
134 93 7, 187 37 1, 280 29 3, 188
54 8.

Muamelat Genel Müdürlüğü:

174 201 2, 154 85 20, 191 312 10

Bakanlıklar Arası Tayin Daire Başkanlığı

(Üçlü Kararnameler):

256 10 17, 320 32 5, 241 37 15,
250 14 4.

Resmi Gazete:

19 Eylül 1928, S: 993,
24 Kanunuevvel 1930, S: 1681,
27 Haziran 1934, S: 2737,
29 Mayıs 1934, S: 2713,

31 Mayıs 1939, S: 4220,
7 Teşrinievvel 1939, S: 4330,
6 Temmuz 1945, S: 6050,
8 Haziran 1946, S: 6328,
2 Ağustos 1951, S: 7874,
4 Ağustos 1956, S:9373,
17 Haziran 1958, S: 9934,
23 Mayıs 1963, S: 11410,
10 Ocak 1969, S: 13097,
14 Şubat 1969, S: 13127,
13 Haziran 1969, S: 13222,
8 Mayıs 1970, S: 13489,
4 Mart 1971, S: 13768,
5 Ağustos 1972, S: 14267,
25 Ocak 1975, S: 15129,
30 Mart 1975, S: 15193,
6 Mayıs 1975, S: 15228,
24 Haziran 1975, S: 15305,
30 Eylül 1975, S: 15372,
15 Mart 1977, S: 15879,
24 Aralık 1977, S: 16149,
24 Eylül 1978, S: 16414,
22 Temmuz 1979, S: 16704,
2 Ağustos 1979, S: 16715,
2 Ekim 1979, S: 16772,
25 Nisan 1980, S: 16970,
20 Ağustos 1981, S: 17434,
15 Mart 2005, S: 25756.

Başbakanlık Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) Arşivi:

Başbakanlık İstatistik
Umum Müdürlüğü (BİUM):

Maarif 1923-32 İstatistikleri No:26, İst.,
Devlet Matbaası, 1933.
Maarif 1932-33 İstatistikleri No:31, İst.,
Devlet Matbaası, 1934.
Maarif 1933-34 İstatistikleri No: 68, İst.,
Devlet Matbaası, 1935.
Maarif İstatistikleri 1937-1938 No: 145, İst.
Sühulet Basımevi, 1939.
Maarif İstatistikleri 1938-1939 No: 186, Ank.,
Ulusal Matbaa, 1942.
Maarif İstatistikleri 1939-1940 No: 187, Ank.,
Ulusal Matbaa, 1942.
Maarif İstatistikleri 1940-1941 No: 199,
Ank., Ankara Basım ve Ciltevi, 1943.
Maarif İstatistikleri 1941-1942 No: 227,
Ank., Ankara Basım ve Ciltevi, 1944.
Öğretmenler İstatistiği 1934,1938,1942 No:
200, Ank., Ulusal Matbaa, 1943.

Başbakanlık İstatistik
Genel Müdürlüğü (BİGM):

Milli Eğitim İstatistikleri 1942-1943 No:238,
Ank., [y.y.], 1945.

**Milli Eğitim Meslek, Teknik ve Yüksek
Öğretim İstatistikleri 1943-1944 No:248,**
[y.y.], Pulhan Matbaası 1946.

**Milli Eğitim Meslek, Teknik ve Yüksek
Öğretim İstatistikleri 1944-1945 No:272,**
[y.y.], Pulhan Matbaası 1947.

**Milli Eğitim Meslek, Teknik ve Yüksek
Öğretim İstatistikleri 1945-1946 No:282,**
[y.y.], Pulhan Matbaası 1947.

**Milli Eğitim Meslek, Teknik ve Yüksek
Öğretim İstatistikleri 1946-1947 No:297,**
[y.y.], Pulhan Matbaası 1948.

**Milli Eğitim Meslek, Teknik ve Yüksek
Öğretim İstatistikleri 1947-1948 No:308, İst.,**
Pulhan Matbaası 1949.

**Milli Eğitim Meslek ,Teknik ve Yüksek
Öğretim İstatistikleri 1948-1949 No:327,**
Ank., Yeni Matbaa, 1950.

**Maarif İstatistikleri Meslek, Teknik ve
Yüksek Öğretim 1949-1950 No:336, Ank.,**
Doğuş Ltd. O. Matbaası, 1952.

**Maarif İstatistikleri Meslek, Teknik ve
Yüksek Öğretim 1950-1951 No:348, Ank.,**
Biricik Matbaası, [t.y.].

**Maarif İstatistikleri Meslek, Teknik ve
Yüksek Öğretim 1951-1952 No:357, Ank.,**
Akın Matbaacılık, [t.y.].

**Maarif İstatistikleri Meslek, Teknik ve
Yüksek Öğretim 1952-1953 No:368, Ank.,**
Saim Toraman Matbaası, [t.y.].

Başvekâlet Devlet
İstatistik Enstitüsü (DİE):

**Milli Eğitim İstatistikleri Meslek, Teknik ve
Yüksek Öğretim 1953-1960 No:438, [y.y.],**
1963.

**Milli Eğitim İstatistikleri Meslek, Teknik ve
Yüksek Öğretim 1961-65, [y.y.], [t.y.].**

**Milli Eğitim İstatistikleri Yüksek Öğretim
1965-1967, [y.y.], [t.y.].**

**Milli Eğitim İstatistikleri Yüksek Öğretim
1967-1970, [y.y.], [t.y.].**

**Milli Eğitim İstatistikleri Öğretim Yılı Baş
1970-1971, [y.y.], [t.y.].**

**Milli Eğitim İstatistikleri Öğretim Yılı Baş
1971-1972, [y.y.], [t.y.].**

**Milli Eğitim İstatistikleri Öğretim Yılı Baş
1972-1974, [y.y.], [t.y.].**

**Milli Eğitim İstatistikleri Yüksek Öğretim
1970-1974, [y.y.], [t.y.].**

**Milli Eğitim İstatistikleri Yüksek Öğretim
1974-1978, [y.y.], [t.y.].**

**Milli Eğitim İstatistikleri Yüksek Öğretim
1978-1979, [y.y.], [t.y.].**

**Milli Eğitim İstatistikleri Yüksek Öğretim
1979-1980, [y.y.], [t.y.].**

**Milli Eğitim İstatistikleri Yüksek Öğretim
1980-1981, [y.y.], [t.y.].**

**Ulaştırma Bakanlığı
Personel Dairesi Arşivi:**

Başbakanlık Kanunlar ve Kararlar Dairesi
Başkanlığı, 196-25/01751.

TBMM Zabıt Ceridesi:

Devre:3, Cilt: 19, İctima:59 (1 Mayıs 1930-31
Mayıs 1930), Ank., TBMM Matbaası.

Özel Arşivler

**İstanbul Teknik Üniversitesi
Denizcilik Fakültesi Arşivi:**

[Öğrenci Kayıt-Sicil Defteri: 1928-34],

[Öğrenci Kayıt-Sicil Defteri: 1935-40] ,

[Öğrenci Kayıt-Sicil Defteri: 1941-44] ,

[Öğrenci Kayıt-Sicil Defteri: 1944-48],

[Öğrenci Kayıt-Sicil Defteri: 1951] ,

[Öğrenci Kayıt-Sicil Defteri: 1949-53].

[1960-61 Not Cetveli], [1961-62 Not Cetveli],

[1962-63 Not Cetveli], [1963-64 Not Cetveli],

[1964-65 Not Cetveli], [1965-66 Not Cetveli],

[1966-67 Not Cetveli], [1967-68 Not Cetveli],

[1968-69 Not Cetveli], [1969-70 Not Cetveli],

[1970-71 Not Cetveli], [1971-72 Not Cetveli],

[1972-73 Not Cetveli], [1973-74 Not Cetveli],

[1974-75 Not Cetveli], [1975-76 Not Cetveli],

[1976-77 Not Cetveli], [1977-78 Not Cetveli],

[1978-79 Not Cetveli], [1979-80 Not Cetveli],

[1980-81 Not Cetveli].

[Mezuniyet Not Çizelgesi: 1960-61],

[Mezuniyet Not Çizelgesi: 1961-62],

[Mezuniyet Not Çizelgesi: 1962-63],

[Mezuniyet Not Çizelgesi: 1963-64],

[Mezuniyet Not Çizelgesi: 1964-65],

[Mezuniyet Not Çizelgesi: 1965-66],

[Mezuniyet Not Çizelgesi: 1966-67],

[Mezuniyet Not Çizelgesi: 1967-68],

[Mezuniyet Not Çizelgesi: 1968-69],

[Mezuniyet Not Çizelgesi: 1969-70],

[Mezuniyet Not Çizelgesi: 1970-71],

[Mezuniyet Not Çizelgesi: 1971-72],

[Mezuniyet Not Çizelgesi: 1972-73],
[Mezuniyet Not Çizelgesi: 1973-74].
[Diploma Kayıt Defteri 1],
[Diploma Kayıt Defteri 2],
[Diploma Kayıt Defteri 3],
[Diploma Kayıt Defteri 4],
[Diploma Kayıt Defteri 5],
[Diploma Kayıt Defteri 6].

Mutlu Karakaya Arşivi:

D.B. Deniz Nakliyatı

T.A.Ş.:

Üler, H.:

EK-79

EK-81

EK-82

EK-85

EK-94

EK-95

EK-96

EK-106

EK-113

EK-120

Türk Deniz Ticareti, [y.y.], 1937.

Mekki, Sait:

T.C. İktisat Vekâleti

Âli Deniz Ticaret Mektebi

Neşriyatından:

T.C. İktisat Vekâleti

İstanbul Deniz Ticareti

Müdürlüğü:

T.C. Münakalat Bakanlığı

Yüksek Deniz Ticareti

Mektebi:

Yüksek Deniz

Ticareti Okulu:

Atatürk ve Deniz Ticaretimiz, [y.y.], [t.y.].

Genelkurmay Başkanlığı IX. Şube, **Askerliğe hazırlık dersleri [İkinci Kitap]: Tüccar kaptan ve çarkçı mektebi beşinci sınıflarına mahsus**, İst., Deniz Matbaası, 1939.

Gemicilik Kitabı.

Tarih Öğretmeni Abidin Daver ile Birlikte Öğrenciler.

Dahiliye Memuru Sami Açoköney ve Öğrenciler (18 Kasım 1942).

Nil Muş'unda Öğrenciler (28 Nisan 1946).

1970 Kuruluş Yıldönümü Davetiyesi.

1959 Kuruluş Yıldönümü Davetiyesi.

100. Yıl Kuruluş Yıldönümü Davetiyesi.

Yüksek Denizcilik Okulu Diplomasının İlk Örneklerinden.

Gazetede Yayınlanan Çay Daveti.

Namık Kemal Gemisi.

“Kaptanlarımızın Mektebine”, **Yedi Gün**, S:11, (24 Mayıs1933),s.6-7,17.

Âli Deniz Ticaret Mektebi Hakkında Malumat, İst., [y.y.], 1932.

Denizcilere Mahsus Kıyafet Talimatnamesi, İst., Halk Matbaası, 1935.

Yüksek Deniz Ticareti Mektebi Talimatnamesi, İst., [y.y.], 1945.

Ders Müfredat Programı, İst., Halk Basımevi, 1945.

İTÜ Denizcilik Fakültesi Mezunları (YDO) Sosyal Dayanışma Vakfı Kitaplığı:
Akdoğan, Refik: “Altmış Yılın Hesabı”, [Basılmamış Kitap].

Yüksek Denizcilik Okulu Mezunlar Derneği Kitaplığı:

Yüksek Denizcilik Okulu

Mezunları Cemiyeti:

**Türk Denizciliğini Kalkındırma
Simpozyumu**, [y.y.], 1970.

Ziya Kalkavan Denizcilik Anadolu Meslek Lisesi Arşivi:

EK-115

Okul Tapusu.

EK-118

Okulun sembolü Gemi Direğinin Okula
getirilişi.

Beşiktaş Belediyesi İmar Müdürlüğü Arşivi:

EK-116

1966’da Gerçekleştirilmeyen Planı.

Taksim Atatürk Kütüphanesi Arşivi:

EK-14

Leyli Tüccar Kaptan Mektabi Öğrencileri
Gemicilik Dersinde.

Ali Bozoğlu Arşivi:

EK-65

1934 Kadrosunun Ücret Talep Yazısı.

Kitaplar

Atatürk Kültür, Dil ve Tarih

Yüksek Kurumu

Türk Tarih Kurumu Yayınları:

Vak’a-Nüvis Ahmed Lûtfi Efendi Tarihi, C: XII, Haz.: Prof Dr. M. Münir Aktepe, Ank., Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1989.

Bal, Nurcan:

Süleyman Nutki Bey’in Hatıraları, İst., İstanbul Deniz İkmal Grup Komutanlığı Basımevi Müdürlüğü, 2003.

Batmaz, Şakir:

“Tüccar Kaptan Mektepleri”, **Tarih Boyunca Dünyada ve Türklerde Denizcilik Semineri (17-18 Mayıs 2004)**, İst., Dünya Basımevi, 2005.

Beşiktaş Belediye

Başkanlığı:

Dünden Bugüne Beşiktaş, Ed. Nuri Akbayar, İst., Numune Matbaacılık, 1998.

Çakan, Işıl:

Türk Parlamento Tarihinde İkinci Meclis, İst., Çağdaş Yayınları, 1999.

Deniz Kuvvetleri

Komutanlığı:

Türk Denizcilik Tarihi 2, Ed. Zeki Arıkan, Lütfü Sancar, İst. Deniz Basımevi Müdürlüğü, 2009.

İstiklal Harbi’nde Bahriyemiz, 2.bs., Ank., Dz.İk.Grp.K.lığı Basımevi Amirliği, 2008.

- Ergin, Osman: **İstanbul Mektepleri ve İlim, Terbiye ve Sanat Müesseseleri Dolayısıyla Türkiye Maarif Tarihi**, C:I-II, İst., Eser Matbaası, 1977.
- Gencer, Ali İhsan: **Türk İnkılâp Tarihi**, 11.bs., İst., Der Yayınları, 2006.
- Gülersoy, Çelik: **Çerağan Sarayları**, İst., İstanbul Kitaplığı Yayınları, 1992.
- İstanbul Teknik Üniversitesi
Denizcilik Fakültesi
Mezunları Derneği: **[1909-2004 Mezunları Kitapçığı]**, [İst.], Mar Ajans, [t.y.].
- İstanbul Ticaret ve
Sanayi Odası: “Mükemmel Bir Ticaret-i Bahriye Mektebi Projesi” **Türkiye Deniz Ticaretinin Vaziyeti Haziresi Terfi Çareleri Hakkında Rapor**, [y.y.], 1928, s.99-125.
- Karakoç, Sarkis: **T.C.Sicilli Kavanini, Nizamnameler, Talimatnameler, Kararnameler, 22 Temmuz 1336-26 kân.ev. 1928, C:12**, [y.y.], Mihran, 1935.
- Kaynak, Ömer: **Deniz Mektepleri Tarihçesi (1928-1939)**, C:2, İst., Deniz Matbaası, 1941, s.81-89.
- Küçükşahin, Fahrettin:
Özel, Sabahattin: **Uzun İnce Bir Yol**, İst., Sena Ofset, 2004.
- Öztürk, Kazım: **Türk İnkılâp Tarihi**, 11.bs., İst., Der Yayınları, 2006.
- Türk Parlamento Tarihi TBMM-X. Dönem**, [y.y.], Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yayınları, [t.y.].
- Türk Parlamento Tarihi TBMM-IX. Dönem**, [y.y.], Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yayınları, [t.y.].
- Püsküllüoğlu, Ali:
Sönmez, Oktay: **Türkçe Sözlük**, 6.bs., İst., Can Yayınları, 2007.
- Anlarda Gemiler Ufkun Ötesinde Kayboldular**, 2.bs., İst., Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2008.
- T.C. İktisat Vekâleti
Yüksek Deniz Ticareti
Mektebi Müdürlüğü: **Yüksek Deniz Ticareti Mektebine Girecek Olanlara Bilgi**, İst., [y.y.], 1938.
- T.C. Ulaştırma Bakanlığı
Yüksek Deniz Ticareti
Okulu Müdürlüğü: **Yüksek Deniz Ticareti Okulu Öğrencilerinin Okul İçinde ve Dışında Bağlı Oldukları Durumu Bildirir Yönetmelik**, İst., Teknik Basımevi, 1946.
- T.C. Ulaştırma Bakanlığı
Yüksek Denizcilik Okulu: **Yüksek Denizcilik Okulu Yönetmeliği: Genel Hükümler**, İst., Hüsnütabiat Basımevi, 1946.
- Yüksek Denizcilik Okulu Yönetmeliği**, İst., Öztürk Basımevi, 1949.

- Yüksek Denizcilik Okulu Yönetmeliği**, İst., Kader Basımevi, 1951.
- Turan, Şerafettin: **Türk Devrim Tarihi: Yeni Türkiye'nin Oluşumu (1923-1938)**, 2.bs. İst., Bilgi Yayınevi, 2005.
- Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu Marmara Bilimsel ve Endüstriyel Araştırma Enstitüsü: **Yüksek Denizcilik Okulu Tesis ve Sistem Analiz Etüdü**, [y.y.], 1975.
- Türkiye Denizcilik İşletmeleri A.Ş.: **Türk Deniz Ticareti ve Türkiye Denizcilik İşletmeleri Tarihçesi 2**, İst., Türkiye Denizcilik İşletmeleri A.Ş. Kültür Yayınları, 1999.
- Ulaştırma Bakanlığı: **Türkiye Cumhuriyeti 1923 50 Yıl 1973**, İst., Milli Eğitim Basımevi, 1973.
- Yüksek Denizcilik Okulu 1975-1979 Yıllığı**.
Yüksek Denizcilik Okulu: **[Tanıtım Kitapçığı]**, İst., Hüsnütabiat Matbaası, 1957.
- Yüksek Denizcilik Okulu Mezunları Cemiyeti Yayınlarından: **Yüksek Denizcilik Okulu Makine Mezunlarının İsin Davası**, [y.y.].
- Yüksek Deniz Ticareti Mektebine Girecek Olanlara Bilgi**, İst., [y.y.], 1937.

Dergi ve Gazeteler

- Akdoğan, Refik: “Yüksek Deniz Ticaret Mektebinin Yıldız Kotrası”, **Denizcilik Dergisi**, S:8, (Haziran-Temmuz 2002), s.72-73.
- Arıksan, Cemil: “Y.D. Okulu Mezunları Cemiyetinin 12. Genel Kongresi Dolayısıyla”, **Deniz**, S:81, (Aralık 1961), s.14-17.
- Bat, Ekrem: “Ruhi Sarıalp”, **Denizati**, (Ocak-Şubat 1999), s.36-39.
- “Bayramımız Çok Güzel Geçti”, **Deniz**, S:61, (Temmuz 1940), s.9-11.
- “Belgeler Işığında Yüksek Denizcilik Okulunun Geliştirilmesi Gereği”, **Denizati**, C:1-4, 1975, s.4-7.
- Biren, Ferit: “Deniz Ticaret Filomuzun Kronik Sıkıntısı: Uzman Denizci Sorunu”, **Denizcilik Dergisi**, [S:y.], (Mart-Nisan 2007), s.18-22.
- “Çağdaş Deniz Ticareti Nasıl Olmalı”, **Denizati**, S:2, (Şubat 1986), s.28-35.
- “Denizcilerin Mazhariyeti ve Yeni Münakalat Vekilimiz”, **Deniz**, S:67, (2inci Kanun1941), s.1.
- “Denizcilik Bakanlığı İçin Son İmza Atıldı”, **Denizcilik Dergisi**, S:8, (Haziran-Temmuz 2002), s.2.

- “Devlet Denizcilik Akademisi”, **Deniz**, S:176, (Aralık 1969), s.8-12
- Diker, Mümtaz: “66 Yıl Öncesinden Anılar”, **Denizcilik Dergisi**, [S:y.], (Eylül-Ekim 2006), s. 14-20.
- EK-74 Okul Müdürlerinden Sait Özege 1940 Kabotaj Bayramında Konuşma Yaparken, **Deniz**, S:61,(Temmuz 1940), s.10.
- Gencer, Ali İhsan: “Sakız Adasında Açılan Özel Bahriye Mektebi”, **Güney-Doğu Avrupa Araştırmaları Dergisi**, S: 8-9, (1979-1980), s.103-116.
- “Özel Bahriye Mektepleri Hakkında Bir Genelge”, **Tarih Enstitüsü Dergisi**, S:7-8, (1976-1977), s.413-417.
- Göktalay, Nemci: “Yüksek Deniz Ticaret Mektebi”, **Deniz**, S:78, (1.Kanun 1941), s.8-10.
- Gürsu, Süreyya: “Seyyar Sergi Seferi Hatıraları”, **Deniz**, S:1, (Eylül1935), s.16-17.
- “Yüksek Deniz Ticaret Mektebinde Gördüklerim”, **Deniz**, S:23, (1 Mayıs 1937), s.9-13.
- “İstanbul Yüksek Denizcilik Okulu Mimari Proje Yarışması Kollokyumu”, **Denizati**, S:3, (Mart 1982), s.23.
- “İTÜ Denizcilik Fakültesi İçin Ödenek”, **Denizati**, S:2-3, (Şubat-Mart 1994), s.43.
- Kızıldemir, Orhan: “Memleketimizde Denizcilik Okullarının Tarihçesi”, **Denizati**, S: 9-10, (Eylül-Ekim 1981), s.4-5.
- “Bandırma Vapuru”, **Denizati**, S:10-11, (Ekim-Kasım1994), s.13-15.
- Küçükşahin, Fahrettin: “Geçmiş Zaman Olur ki Hayali Cihan Değer”, **Denizcilik Dergisi**, [S:y.], (Mart-Nisan 2010), s.82-84.
- “Denizcilik Eğitimi Sorunları”, **Denizcilik Dergisi**, [S:y.], (Eylül-Ekim 2008), s.40-42.
- Leblebicioğlu, Metin: “Deniz Ticaret Akademisi ve Okul Gemisi”, **Deniz**, S:70, (Ocak 1961), s.4-8.
- “Muhaberat ve Münakalat vekilimiz Ali Çetinkayanın Deniz Byaramı münasebetile radyodaki hitabeleri”, **Deniz**, S:50, (1 Ağustos 1939), s.2.
- Özçiçekçi, Behçet: “Yüksek Denizcilik Okulunun Kalkındırılması”, **Deniz**, S:39, (Haziran 1958), s.14-15.
- Özdeş, Hamit Naci: “YDO’nun kurucusu Merhum Hamit Naci Beyin Kendi Kaleminden Hayat Hikayesi ve Biyografisi”, Çev. Orhan Kızıldemir, **Denizati**, S:3, (Mart 1982), s.20-22.
- Özil, Eralp: “Eğitimde Mevcut Durum”, **Denizati**, S:10, (Ekim 1986), s.21-25.
- Peyker, Süheyl: “Atamızın İstanbul’a ilk Gelişi: Acıklı Ayrılışı”, **Deniz**, S:42, (Birincikanun 1938), s.5-8.
- Pirali, Fuat: “Kendine Güvenen Denizci”, **Deniz**, S:20, (1 Şubat 1937), s.21-23.

- Poyraz, Özkan: “Tam Gün Tam Yıl Eğitim”, **Denizcilik Dergisi**, [S:y.], (Kasım-Aralık 2007), s.38-41.
- “Rıfat Yeniceyi Kaybettik”, **Deniz**, S:155, (Şubat 1968), s.6.
- Rodopman, Kudret: “İTÜ Denizcilik Fakültesi Yerleşim Yeri Sorunu Üstüne”, **Denizati**, S:8-9, (Ağustos-Eylül 1992), s.7-8.
- “Savarona Yatı”, **Deniz**, S:39, (Eylül 1938), s.4-12.
- “Sayın Münakalat Vekilinin Beyanati”, **Deniz**, S:84, (Haziran 1942), s.3.
- Soysal, Mümtaz: “Yatsızlık”, **Cumhuriyet**, 14 Aralık 2009, s.2.
- Talay, Fethi: “Hamit Naci İhtifali”, **Deniz**, S:55, (İkinci Kânun 1940), s.3.
- “1 Temmuz bayramına Cumhur Reisimiz şeref verdiler”, **Deniz**, S:50, (Ağustos 1939), s.3-6.
- “Türk Denizciliğinin Sorunları”, **Denizati**, S:4, (Nisan 1981), s.30-36.
- “Türk ticaret kaptan ve makinistler cemiyeti nasıl kuruldu nasıl çalışıyor?”, **Deniz**, S:49, (Temmuz 1939), s. 8-10.
- “Türkiyede ilk deniz bayramı”, **Deniz**, S:2, (1 Ağustos 1935), s.2-4.
- Yalçın, Rafet: “Denizcilik Akademileri Münasebetiyle”, **Deniz**, S:80, (Kasım 1961), s.6-8.
- Yavaşca, Cemalettin: “Değerli Öğretim Kurumu Denizcilik Yüksek Okulu (Dünü, Bugünü, Yarını), **Denizcilik Dergisi**, [S:y.], (Mart-Nisan 2009), s.34-37.
- “Yeni Gemi Adamları Yönetmeliği Sorun mu? Çare mi?”, **Denizcilik Dergisi**, S:5, (Eylül-Ekim 2001), s.22-25.
- “Yeni Münakalat Vekilimizin Beyanati”, **Deniz**, S:94, (1 Nisan 1943), s.3.
- “Yüksek Denizcilik Okulu Cemiyet Bültenlerinden”, **Deniz**, S:41, (Ağustos 1958), s.22-24.
- “Yüksek Denizcilik Okulu Mezunları Derneği’nin Basın Bildirisi”, **Denizati**, 1977, s.4.
- “Yüksek Denizcilik Okuluna Muhtariyet Verilmelidir”, **Deniz**, S:64, (Temmuz 1960), s.4-5.
- “Yüksek Denizcilik Okulunun Müdürlüklerini Yapanlar”, **Denizati**, S:11-12, (Kasım-Aralık 1981), s.7.
- “Zeki Sak Vefat Etti”, **Deniz**, S:136, (Temmuz 1966), s.11.

Tezler

- Batmaz, Şakir: “II.Abdülhamit Devri Osmanlı Donanması”, (Erciyes Üniversitesi, Doktora Tezi, 2002).
- Işık, Erkan: “Çırağan Saraylarından İbrahim Tevfik Efendi Sahil Sarayının Mimari Değerlendirilmesi ve Koruma Sorunları Üzerine Bir Araştırma”, (Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 1996).
- Kaçar, Mustafa: “Osmanlı Devleti’nde Bilim ve Eğitim Anlayışındaki Değişmeler ve Mühendishânelerin Kuruluşu”, (İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Bilim Tarihi Bölümü, Doktora Tezi, 1996).

Sözer, Kasım:

“1913 Tarihli Bahriye-i Ticariye Salnamesindeki Bilgiler Işığında Cumhuriyetin İlk Yıllarındaki Deniz Ticaret Yapısının Değerlendirilmesi”, (Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2006).

Elektronik Kaynaklar

<http://www.basbakanlik.gov.tr>

<http://www.danistay.gov.tr>

<http://denizhaber.com>

Bozoğlu, Ali:

<http://www.denizticaretodasi.org>

<http://www.gazetevatan.com>

<http://gazetearsivi.milliyet.com.tr> :

“Gemilere Yol Gösteren Adam”, 12 Kasım 2010.

“Boğazların Koruyucu Melekleri Kılavuz Kaptanlar”, 12 Kasım 2010.

Hakkımızda, 23 Eylül 2010.

“Bu bir emirdir bana dondurma getir”, 8 Kasım 2010.

“Denizcilik Okulu mezunları mühendis olabilecek”, 15 Aralık 1954, s.2.

“Mühendisler Kongresinde Başkan kürsüden indirildi”, 13 Nisan 1960, s.5.

“Denizcilik Okulu Öğrencileri Dün Derse Girmede”, 18 Nisan 1962, s.1.

“Denizcilik Okulunda Boykot Muvakkaten Sona Erdi”, 19 Nisan 1961, s.2.

“YDOna Yeni Bir Müdür Tayin Edildi”, 21 Haziran 1962, s.2.

“Yüksek Denizcilik Okulu Marşı Güfte Yarışması”, 31 Mayıs 1969, s.8.

“Denizcilik ve Kabotaj Bayramı törenlerle kutlandı”, 2 Temmuz 1978, s.11.

“Yüksek Denizcilik Okulu Müdürlüğünden”, 10 Eylül 1951, s.3.

“Talebe Federasyonu kongresi yapıldı”, 2 Nisan 1956, s.5.

“Enteresan bir münazara yapılamadı”, 10 Mart 1956, s.2.

“Orijinal Bir Defile” 24 Mart 1956, s.3.

“Yüksek Denizcilik Okulunda ‘Salçasız pişen fasulye’ ihtilafa sebep oldu”, 9 Mayıs 1956, s.1.

“Kurufasulye ve pilava paso”, 15 Mart 1957, s.1.

“Yüksek Denizcilik Okulunda Boykot Devam Ediyor”, 16 Mart 1957, s.1.
“Boykot Kısmen Dün Sona Erdi”, 17 Mart 1957, s.3.
“Deniz Ticaretten boykotla ilgili 3 talebe kovuldu”, 9 Mayıs 1957, s.1.
“Fasulyaya boykot hadisesi henüz kapanmadı”, 13 Mayıs 1957, s.2.
“Denizcilik Okulundan kovulan 3 talebe affedilecek”, 14 Mayıs 1957.
“Affedilen Talebeler Derse Başladılar”, 19 Mayıs 1957, s.3.
“Denizcilikte boykot var”, 20 Haziran 1969, s.1.
“Denizcilik Okulunda Sınav Yaptırılmadı”, 17 Eylül 1968, s.1.
“Bakan Boykotçu Öğrencilerle Görüştü”, 8 Aralık 1969, s.1.
“Yüksek Denizcilik Okulu Öğrencileri Bildiri Yayınladı”, 14 Aralık 1969, s.11.
“Yüksek Denizcilik Okulu Öğrencileri Boykota Başladı”, 12 Nisan 1974, s.11.
“Bolu’da işgalci kızlar okula erkek sokmuyor”, 12 Kasım 1975, s.1.
“Mobil 8 gence yüksek tahsil bursu veriyor”, 24 Temmuz 1963, s.3.
“Basketbol milli takım namzetleri çalışmaya başlıyor”, 20 Nisan 1960, s.5.
“Hakem Kursu Sona Erdi”, 4 Ağustos 1960, s.6.
“Fizik Kondisyon Merkezi”, 1 Temmuz 1969, s.10.
“Güreş Hakem Kursu Yüksek Denizcilik Okulunda”, 20 Şubat 1971, s.8.
“Yüksek Denizcilik Okulu Fizik Kondisyon istasyonu halka hizmet ediyor”, 3 Nisan 1971, s.10.
“Arman ‘kamp hayatı futbolcuları bezdiriyor’”, 3 Nisan 1971, s.10.
“Yüksek Denizcilik Okulu bir gemi istiyor”, 3 Ağustos 1957, s.2.
“Denizcilik Okuluna Bir Gemi Verilecek”, 29 Mart 1960, s.2.
“Denizcilik Okulunun Yeni Gemisi: Ayancık”, 22 Haziran 1962, s.3.
“Ayancık Gemisinin İsmi ‘Hamit Naci’ oldu”, 13 Haziran 1963, s.2.
“Sporda tıbbın yeri ve önemi”, 3 Şubat 1971, s.10.
Tarih Çevirme Kılavuzu.

Sarıalp, Ruhi:

<http://ttk.gov.tr>

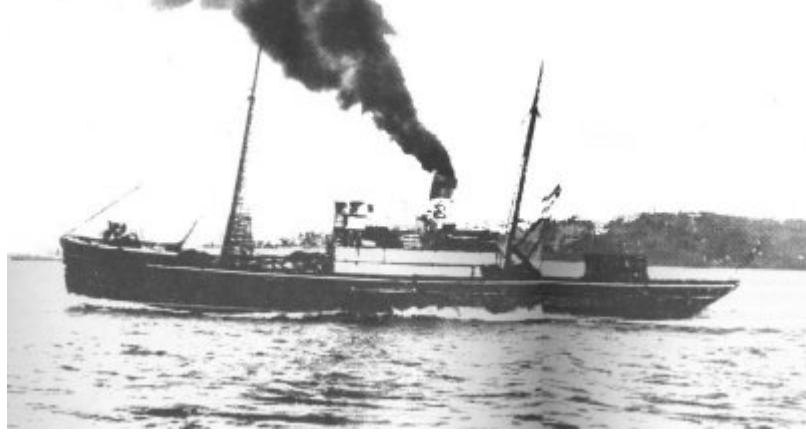
İMEAK Deniz Ticaret Odası; **Hamit Naci Belgeseli**, [CD].

Bilgisine Başvurulan Kişiler

Bedrettin Gürdrama (Mk.'47)
Efruz İnceceli (Gv.'54)
Hakan Karakaya (Gv.'80)
Namık Assena (Gv.'43)
Refik Akdoğan (Gv.'48)
Tarkan Karakaya (Gv.'88)
Tevfik Batuş (Gv.'80)
Ömer Salcı (Gv.'77)

EK-1

Bandırma Vapuru*

* Türkiye Denizcilik İşletmeleri A.Ş, **Türk Deniz Ticareti ve Türkiye Denizcilik İşletmeleri Tarihçesi 2**, İst., Türkiye Denizcilik İşletmeleri A.Ş Kültür Yayınları, 1999, s.176.

EK-2

İsmail Hakkı Durusu, Bandırma Vapuru Kaptanı*

* Türkiye Denizcilik İşletmeleri A.Ş, **Türk Deniz Ticareti ve Türkiye Denizcilik İşletmeleri Tarihçesi 2**, İst., Türkiye Denizcilik İşletmeleri A.Ş Kültür Yayınları, 1999, s.177.

EK-3

Gazal Römorkörü*

* Türk Deniz Kuvvetleri, **İstiklal Harbinde Bahriyemiz**, 2.bs., Ank.,
Dz.İk.Grp.K.lığı Basımevi Amirliği, 2008, s.31.

EK-4

Ahmet Kızıldemir*

* Ali Bozoğlu, “Gemilere Yol Gösteren Adam”, (Çevrimiçi)
<http://www.denizhaber.com>, 12 Kasım 2010.

EK-5

Alemdar Römorkörü*

* Türk Deniz Kuvvetleri, **İstiklal Harbinde Bahriyemiz**, 2.bs., Ank.,
Dz.İk.Grp.K.lığı Basımevi Amirliği, 2008, s.154.

Alemdar'ın Çarkçısı Kadıköylü Osman Efendi*

* Türkiye Denizcilik İşletmeleri A.Ş., **Türk Deniz Ticareti ve Türkiye Denizcilik İşletmeleri Tarihçesi 2**, İst., Türkiye Denizcilik İşletmeleri A.Ş. Kültür Yayınları, 1999, s.48.

EK-7

Bahriye Vekili İhsan Bey*

* <http://www.basbakanlik.gov.tr/Forms/pCabinetRoot.aspx>.

Bir Kaptanlık Mektebi Olduğundan bahseden Yazışma*

داعی غیرتہ نقابہ بیدار

MKT-140/81

mektubi
140/81

مکتوبہ اولیٰ درجہ علم ہونے اور درجہ کتبہ و غیرتہ نقابہ بیدار ہونے سے متعلقہ امور کے بارے میں نظر رکھنا چاہئے اور یہی اس وقت کے ہر کپتان کی ذمہ داری ہے۔

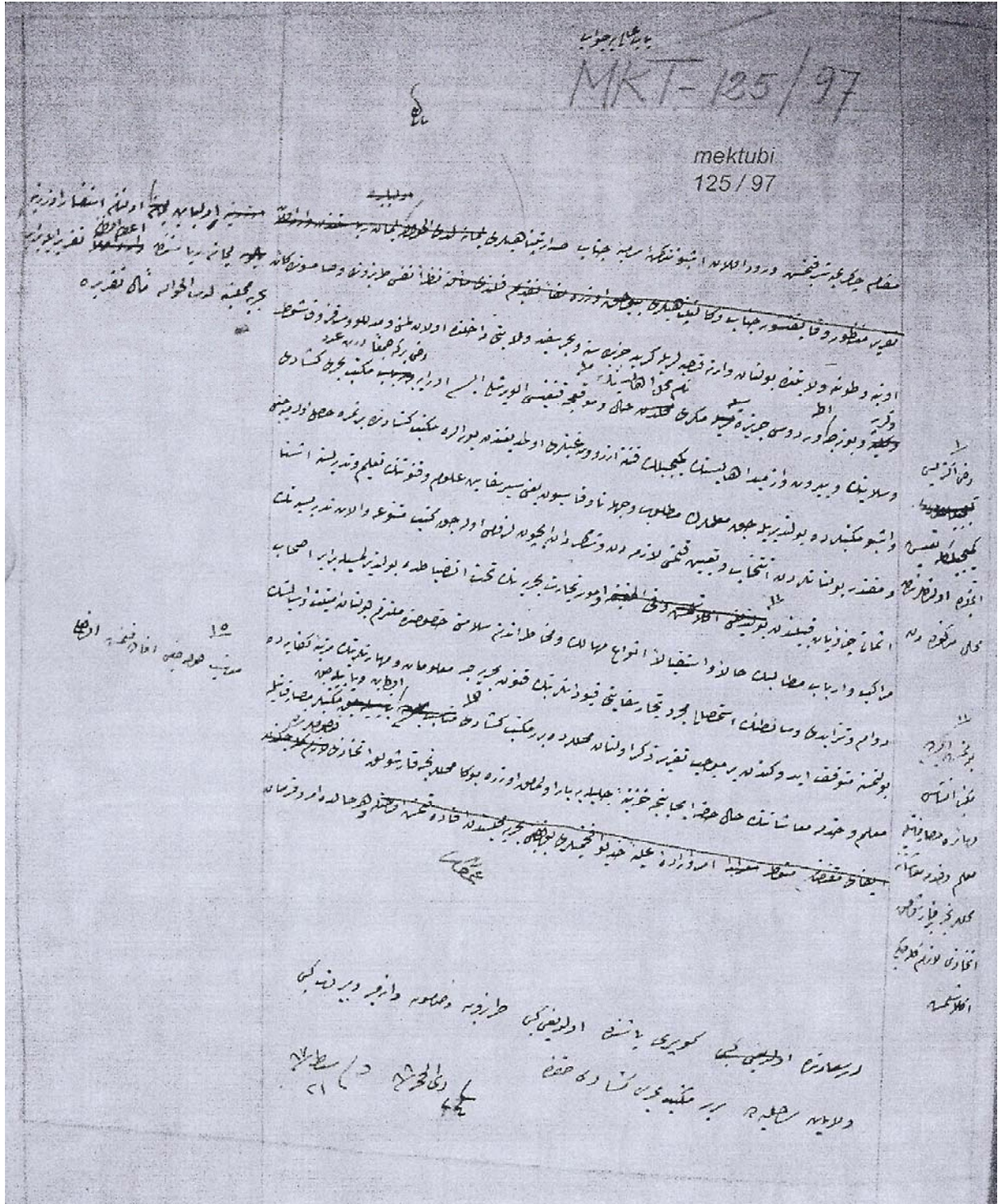
داعی غیرتہ نقابہ بیدار اور درجہ علم ہونے اور درجہ کتبہ و غیرتہ نقابہ بیدار ہونے سے متعلقہ امور کے بارے میں نظر رکھنا چاہئے اور یہی اس وقت کے ہر کپتان کی ذمہ داری ہے۔

مکتوبہ اولیٰ درجہ علم ہونے اور درجہ کتبہ و غیرتہ نقابہ بیدار ہونے سے متعلقہ امور کے بارے میں نظر رکھنا چاہئے اور یہی اس وقت کے ہر کپتان کی ذمہ داری ہے۔

مکتوبہ اولیٰ درجہ علم ہونے اور درجہ کتبہ و غیرتہ نقابہ بیدار ہونے سے متعلقہ امور کے بارے میں نظر رکھنا چاہئے اور یہی اس وقت کے ہر کپتان کی ذمہ داری ہے۔

* DMA, MKT, 140/81, (17Şaban 1281/1Kasım 1871).

“Dersadet Köprü Başında” Bir Denizcilik Okulu Olduğundan Bahseden Yazışma*

* DMA, MKT, 125/97, (24 Zilhicce 1872/3 Mart 1872).

EK – 10

Haliç – Azapkapı*

*D.B Deniz Nakliyatı T.A.Ş, **Atatürk ve Deniz Ticaretimiz**, [y.y.], [t.y.], s.13.

Leyli Kaptan Mektebinin Açılışı*

5/A-1 MKT= 568/5A-1

مايه هجرت

حبيب خانم عبيد بن تارا شاه عبيد

ایستاد محترم و شرفمند عالیجنابان حضرت ابوالحسن محمد علی خاں ختم عثمانیہ

راحم دربار و سراج آثار موقیہ دثار حبیب خدیو شمسک دریا فیض نور اعلیٰ و اولاد علیہ

و کافہ اہل غریبہ فی دسلاطین و بیفہ در ارادہ محمد و ارادہ الہیہ

رفیع و صدور و بیرون بیرون توارہ حبیب علیہ کاتبہ کافہ نورانی صدور و کاتبہ اولاد

حال بیکرہ کلمہ لاطرہ رکبہ کتارہ مایہ ساقیہ دجان و کتب علیہ

و سوز سناہ و سوز فضیلت لایسک علیہ ایچہ و اوج کاتبہ کتبہ کتبہ

مکتوبہ تنظیم ارضہ و ضبط منظر علیہ سوزہ ارزہ نفا و صدر تقدیم لایسک

mektubi
568 / 5A

بایقہ

* DMA, MKT, 568/5A, (26 C 1304/20 Şubat 1887).

EK - 12

Bozcaadalı Hasan Paşa*

* Nurcan Bal, **Süleyman Nutki Bey'in Hatıraları**, İst., İstanbul Deniz İkmal Grup Komutanlığı Basımevi Müdürlüğü, 2003, s.57.

EK- 13

Leyli Tüccar Kaptan Mektebi*

* Cemalettin Yavaşca, “Değerli Öğretim Kurumu Denizcilik Yüksek Okulu(Dünü, Bugünü, Yarını)”, **Denizcilik Dergisi**, [S:y.], (Mart-Nisan 2009), s.34.

EK - 14

Leyli Tüccar Kaptan Mektebi Öğrencileri Gemicilik Dersinde*

* Taksim Atatürk Kütüphanesi Arşivi.

EK - 15 Leyli Tüccar kaptan Mektebi Ders Programı*

I.Sınıf

1886 (Nizâmnâme)	1890-1891	1891-1892	1893-1894	1896-1897	1901-1902
İlm-i Hesâb	İlm-i Hesâb	İlm-i Hesâb	İlm-i Hesâb	İlm-i Hesâb	İlm-i Hesâb
Ameliyât-ı Melâhiyye	Cebr-î Adî	Cebr-î Adî	-	-	Cebr-î Adî
Sarf-ı Türkî	Hendese	Hendese	Hendese	Hendese	Hendese
Târih-i Osmanî	Târih-i Osmanî	Târih-i Osmanî	Târih-i Osmanî	Târih-i Osmanî	Târih-i Osmanî
Coğrafya-yı Umûmî	Coğrafya-yı Umûmî	Coğrafya-yı Umûmî	Coğrafya-yı Umûmî	Coğrafya-yı Umûmî	Coğrafya-yı Umûmî
Türkçe Kıraat ve İmlâ	Kavâid-i Kitâbet	Kavâid-i Kitâbet Kitâbet	Kavâid-i Kitâbet Kitâbet	Kavâid-i Kitâbet Kitâbet	Kavâid-i Kitâbet Kitâbet
Lisân-ı Frânsevî	Lisân-ı Frânsevî	Lisân-ı Frânsevî	Lisân-ı Frânsevî	Lisân-ı Frânsevî	Lisân-ı Frânsevî
Kara Kalem Resim	Kara Kalem Resim	Kara Kalem Resim	Kara Kalem Resim	Kara Kalem Resim	Kara Kalem Resim
Cimnâstik	Ayâk Talîmi	Ayâk Talîmi	Ayâk Talîmi	Ayâk Talîmi	Ayâk Talîmi

II.Sınıf

1886 (Nizâmnâme)	1890-1891	1891-1892	1893-1894	1896-1897	1901-1902
Fenn-i İnşâiye	Cebr-î Adî	Cebr-î Adî	Cebr-î Adî	Cebr-î Adî	Cebr-î Adî
Müsellesât-ı Müsteviye ve Logaritma İstimâli	Müsellesât-ı Müsteviye ve Logaritma İstimâli	Müsellesât-ı Müsteviye ve Logaritma İstimâli	Müsellesât-ı Müsteviye ve Logaritma İstimâli	Müsellesât-ı Müsteviye ve Logaritma İstimâli	Müsellesât-ı Müsteviye ve Logaritma İstimâli
Hikmet-i Tabiiyye ve Cereskâl	Tarîfat-ı Arma	Tarîfat-ı Arma	Tarîfat-ı Arma	Gemicilik	Gemicilik
Kitâbet-i Osmanî	Kitâbet-i Osmanî	Kitâbet-i Osmanî	Kavâid-i Kitâbet	Kavâid-i Kitâbet	Kavâid-i Kitâbet
Lisân-ı Frânsevî (Mecburi)	Lisân-ı Frânsevî	Lisân-ı Frânsevî	Lisân-ı Frânsevî	Lisân-ı Frânsevî	Lisân-ı Frânsevî
Lisân-ı Rûmî (İsteğe Bağlı)	Kara Kalem Resim	Kara Kalem Resim	Kara Kalem Resim	Kara Kalem Resim	Kara Kalem Resim
Ameliyât-ı Melâhiyye	-	-	Coğrafya-yı Osmanî	Coğrafya-yı Osmanî	Coğrafya-yı Osmanî
Hendese	Hendese	Hendese	Hendese	Hendese	Hendese
Târih-i Umûmî	Târih-i Umûmî	Târih-i Umûmî	Târih-i Umûmî	Târih-i Umûmî	Târih-i Umûmî
Cimnastik	Cimnastik	Cimnastik	Cimnastik	Cimnastik	Cimnastik

*Şakir Batmaz, "Tüccar Kaptan Mektepleri", **Tarih Boyunca Dünyada ve Türklerde Denizcilik Semineri(17-18 Mayıs 2004)**, İst., Dünya Basımevi, 2005, s.114.

III.Sınıf

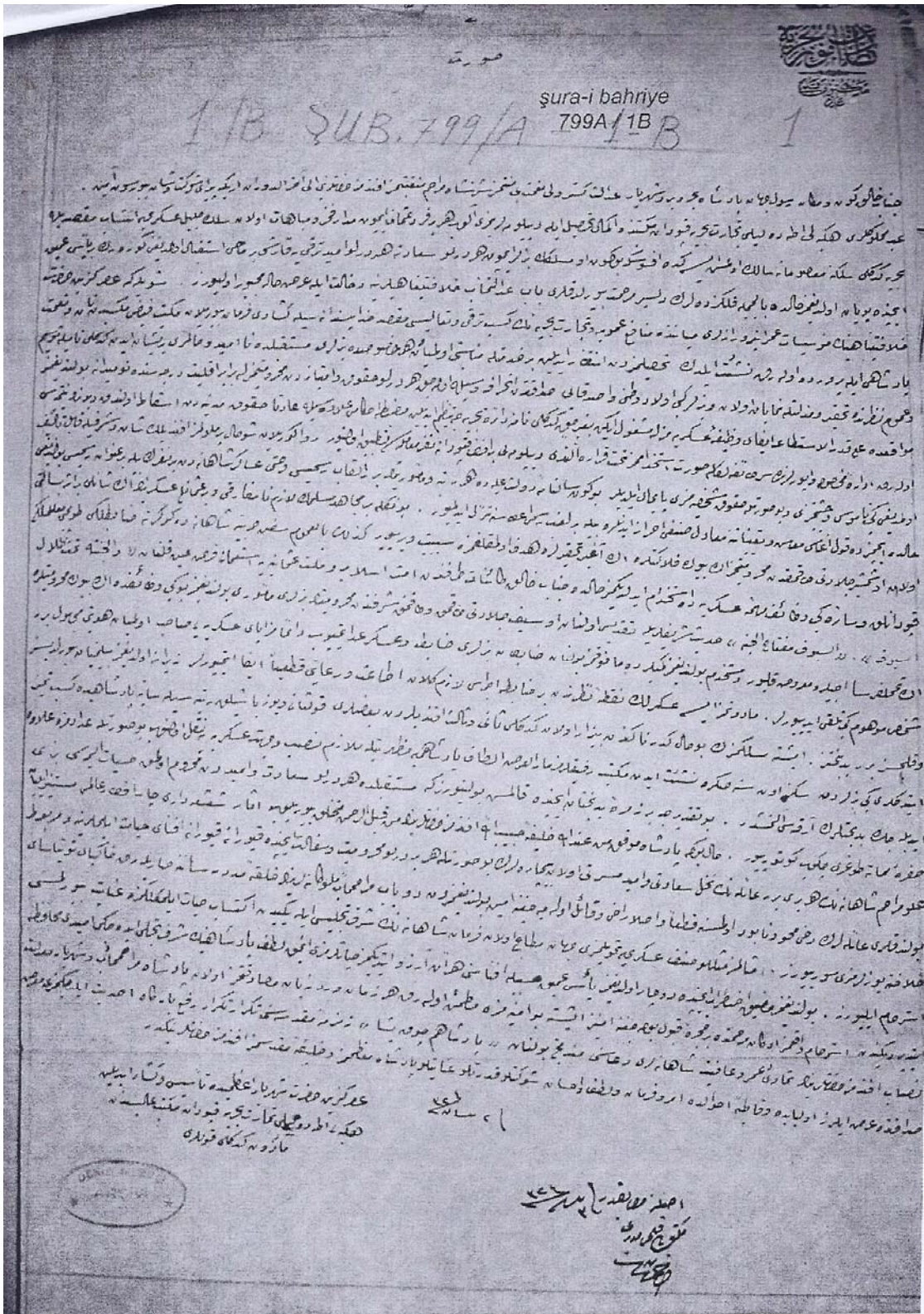
1886 (Nizâmnâme)	1890-1891	1891-1892	1893-1894	1896-1897	1901-1902
Fenn-i Mâkına	Müsellesât-ı Küreviyye	Müsellesât-ı Küreviyye	Müsellesât-ı Küreviyye	Müsellesât-ı Küreviyye	Müsellesât-ı Küreviyye
Ameliyât-ı Melâhiyye	Hikmet-i Tabiiyye	Hikmet-i Tabiiyye	Hikmet-i Tabiiyye	Hikmet-i Tabiiyye	Hikmet-i Tabiiyye
Mıknatıs ve Püsulalar	Gemicilik Mebâdi- i İnşâiyye	Gemicilik Mebâdi-i İnşâiyye	Gemicilik Mebâdi-i İnşâiyye	Gemicilik Mebâdi-i İnşâiyye	Gemicilik Mebâdi-i İnşâiyye
Navîgâsyon ve Hey'et-i Bahrî	Kitâbet-i Osmanî	Kitâbet-i Osmanî	Kitâbet-i Osmanî	Kitâbet-i Osmanî	Kitâbet-i Osmanî
Lisân-ı Frânsevî (Mecburi)	Lisân-ı Frânsevî	Lisân-ı Frânsevî	Lisân-ı Frânsevî	Lisân-ı Frânsevî	Lisân-ı Frânsevî
Lisân-ı Rûmî (İsteğe Bağlı)	Merasim ve İhtirâmât-ı Bahriyye	Merasim ve İhtirâmât-ı Bahriyye	Resim	Resim	Resim
Cimnastik	Hey'et-i Felekiyye	Hey'et-i Felekiyye	Hey'et-i Felekiyye	Hey'et-i Felekiyye	Hey'et-i Felekiyye
Rehnümâ-i Sefâin	Seyr-i Sefâin	Seyr-i Sefâin	Seyr-i Sefâin	Seyr-i Sefâin	Seyr-i Sefâin

IV. Sınıf

1886 (Nizâmnâme)	1890-1891	1891-1892	1893-1894	1896-1897	1901-1902
Hey'et-i Bahriye ve Ameliyat-ı Rasadiye	-	Hey'et-i Bahriye ve Ameliyat-ı Rasadiye	Hey'et-i Bahriye ve Ameliyat-ı Rasadiye	Hey'et-i Bahriye ve Ameliyat-ı Rasadiye	Hey'et-i Bahriye ve Ameliyat-ı Rasadiye
Rehber-i Derya	-	Buhar Makinasının Ta'rifâtı	Buhar Makinasının Ta'rifâtı	Buhar Makinasının Ta'rifâtı	Buhar Makinasının Ta'rifâtı
Sevâhil Fenerleri Tarifat-ı ve Men'i Müsâdeme Nizâmnâmesi	-	Gemicilik Fenni	Gemicilik Fenni	Gemicilik Fenni	Gemicilik Fenni
Hukuk-i Umûmiye-i Bahriye	-	Hukuk-i Umûmiye- i Bahriye	Hukuk-i Umûmiye-i Bahriye	Hukuk-i Umûmiye-i Bahriye	Hukuk-i Umûmiye-i Bahriye
Ameliyât-ı Melâhiyye	-	Kitâbet-i Osmâniye	Kitâbet-i Osmâniye	Kitâbet-i Osmâniye	Kitâbet-i Osmâniye
Ticâret-i Bahriye Kanûnnâmesi	-	Ticâret-i Bahriye Kanûnnâmesi	Ticâret-i Bahriye Kanûnnâmesi	Ticâret-i Bahriye Kanûnnâmesi	Ticâret-i Bahriye Kanûnnâmesi
Lisân-ı Frânsevî	-	Lisân-ı Frânsevî	Lisân-ı Frânsevî	Lisân-ı Frânsevî	Lisân-ı Frânsevî
Usûl Defteri		Usûl Defteri	Usûl Defteri	Usûl Defteri	Usûl Defteri
Cimnastik		Sulu Boya Resim	Usûl Defteri	Usûl Defteri	Usûl Defteri

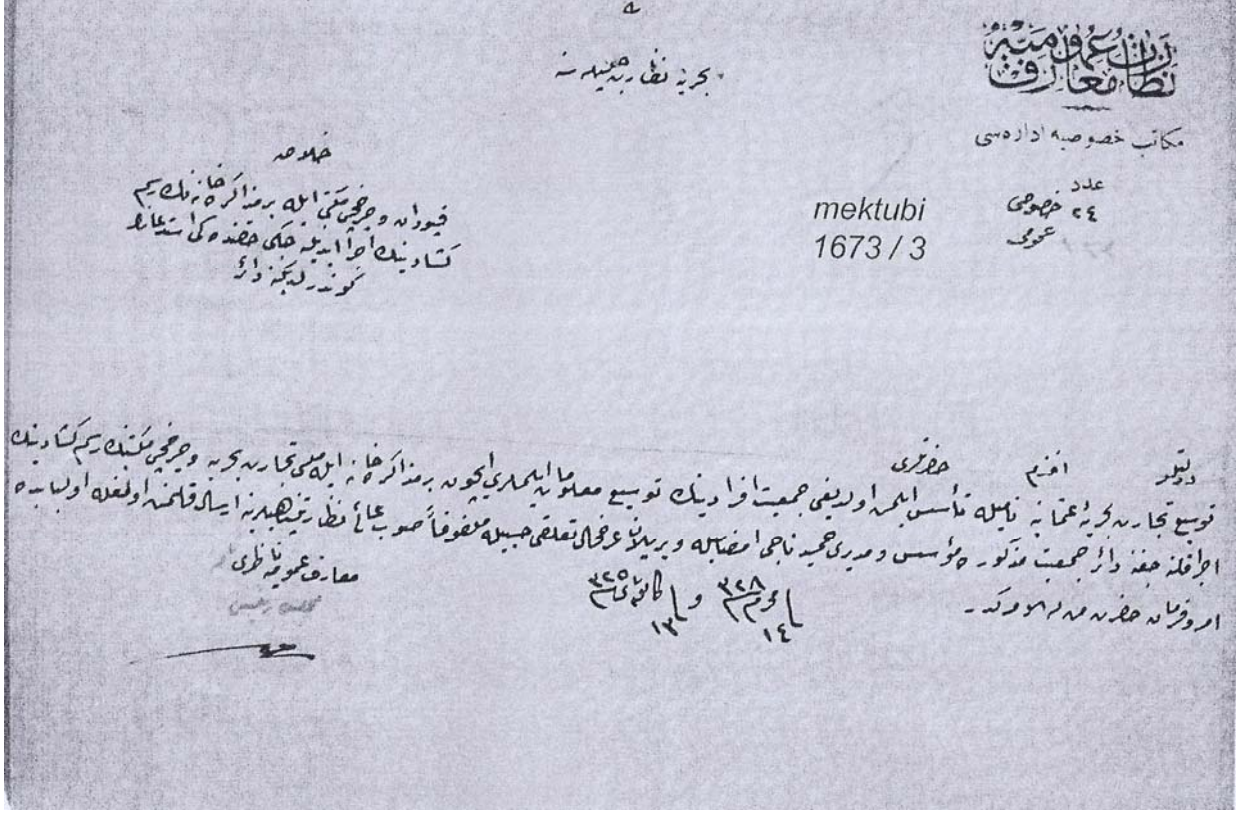
*Şakir Batmaz, "Tüccar Kaptan Mektepleri", **Tarih Boyunca Dünyada ve Türklerde Denizcilik Semineri (17-18 Mayıs 2004)**, İst., Dünya Basımevi, 2005, s.115,116.

Leyli Tüccar Mektebi Mezununun Yakınması*

* DMA, ŞUB, 799A/1-B,(2 Nisan 1324/15 Nisan 1908).

Hamit Naci Bey'in Okul Açmak İçin Başvuru Yaptığını Belirten Yazışma*

* DMA, MKT, 1673/3-6, (14 Muharrem 1328/26 Ocak 1910).

EK - 20

Hamit Naci*

* Oktay Sönmez, **Anılarda Gemiler Ufkun Ötesinde Kayboldular**, 2.bs., İst., Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2008, s.148.

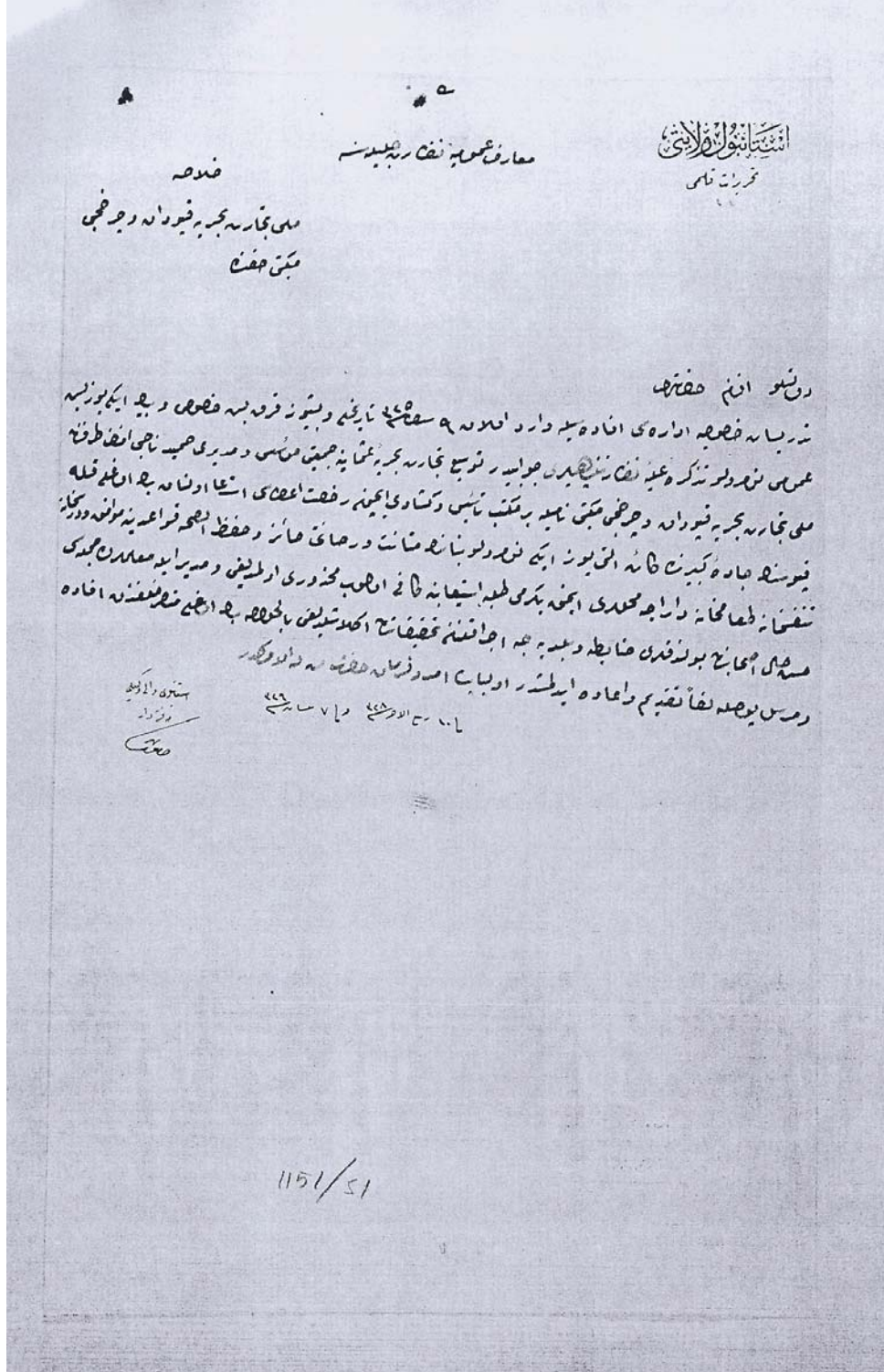
Deniz Harp Okulu'nun 160. yıldönümünde Hamit Naci*

Bay Hamit Naci nutuk irat ederken

* Ömer Kaynak, **Deniz Mektepleri Tarihçesi (1928-1939)**, C:2, İst., Deniz Matbaası, 1941, s.88.

Beyoğlu Kulekapısı Cadde-i Kebir 602 No'lu Binanın Uygun Olduğunu Belirten Yazışma*

* BOA, Mkt., 1151/51, (10 Rebiülahir 1328/21 Nisan 1910).

Ticaretî Bahriye Mektebinin İlk Makine Sınıfı Mezunlarından Bir Grup (1913)*

* Necmi Göktalay, “Yüksek Deniz Ticaret Mektebi”, **Deniz**, S:78, (1.Kanun 1941), s.9.

EK – 24

Milli Ticareti Bahriye Kaptan ve Çarkçı Mektebi 1926 Mezunları,
Ortada Oturan Hamit Naci Bey*

* Oktay Sönmez, **Anılarda Gemiler Ufkun Ötesinde Kayboldular**, 2.bs., İst.,
Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2008, s.149.

EK – 25

Hamit Naci, Öğretmenler ve Öğrenciler Birarada*

* Ulaştırma Bakanlığı, **1923 50 Yıl 1973**, İst., Milli Eğitim Basımevi, 1973, s.221.

Milli Ticaret-i Bahriye Mezunlarının İş Bulamamasına Dair Yazışma*

۴

۱۸۵

مُلْغَا بَاهْرِیَہ
744 / 33

افتمم حضرتلی

دولتو
ملی تجارہ بحریہ قیودان و جرحی مکتبی نامیلہ تائیس و کساد ایسہ اولادہ مکتبہ ہوسنہ نشست ایرہہ افتیلرہہ برقیسی سیفانہ ارارہ سخی التوبہ سباقینہ
موجود قومیانہ لرح قبول ایلامکہ اولدیغندہ و شوہال ملکاترک ترقیات عاجزہ و حیات اقتصادینہ ضریہ دیملک اولدیغندہ کجلیک کتبہ بوردہ
نشست ایتسہ و ایرہہ جک اولدوہ قبولدہ و جرحی افتیلرک آرنک سیفانہ ورنک عمالی سنجانی حال بالجمہ و ایور قومیانہ لرح مناب مقدر تخصیصات
و طعامی اعطای صورتہ برقاعہ سالدیہ برطاً استخراطریک احوال اتخار ایملرک کیفیتک برقرارہ ربطیلہ قومیانہ لرح اول البلیغ ریاست
عاجری ایستاری متنوع کیفیتک مقام عالی آصفانہ لرینہ عرصہ واز بارینہ راز منگور مکتب مدیریلہ لیوان ارارہ عسکری طرؤندہ اعطا اییلدن
عضمال و مندرک منظور عالی جناب نظارتہ اھلیاری بیولودہ اوزرہ ملاحظہ عرصہ و تقدیم فائسول و مندرک مقدمہ مندرجاتی عاجز لرینہ لرح مناب
تولسہ اولغلا و طبرہ اروفمان حضرت من الامتکس لرح بھصادہ و لرح بوردہ
در سعادت لیوان بی

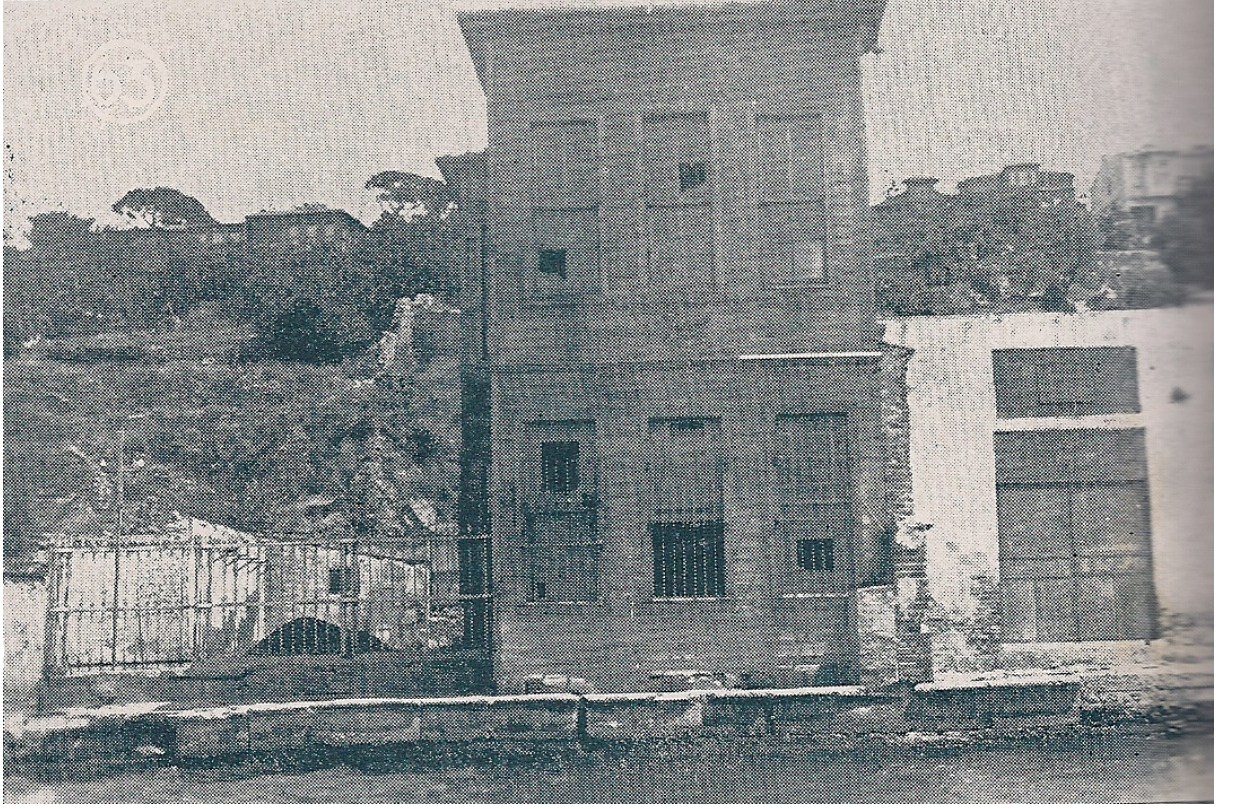
۲۸۵
۱۸۸

ایستادہ
سیفانہ سنجانی

* DMA, Mülga Bahriye, 744/33, (8 Ramazan 1331/11 Ağustos 1913).

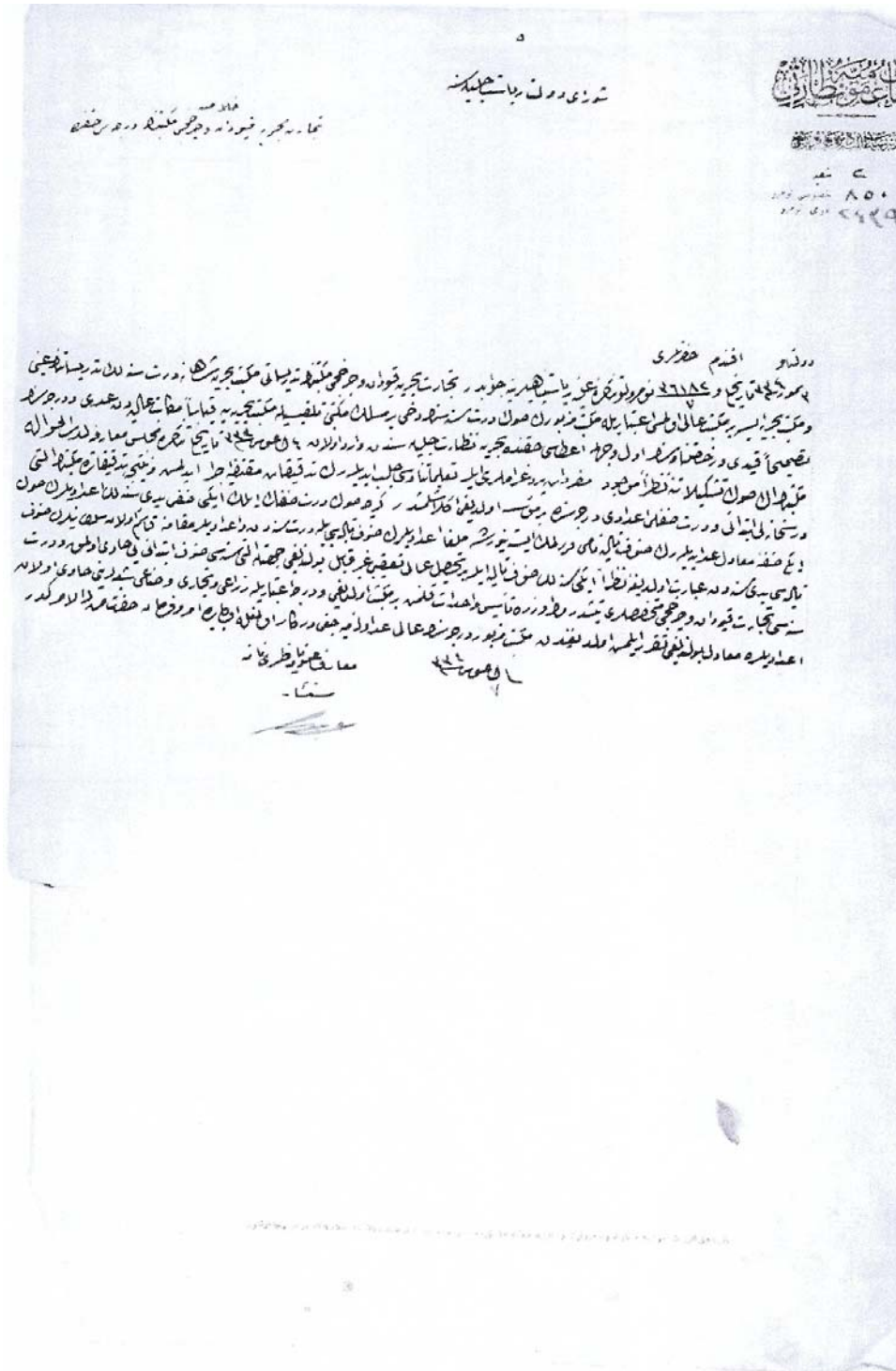
EK – 27

MilliTicaret-i Bahriye Kaptan ve Çarkçı Mektebi'nin Üsküdar
Paşalimanı'ndaki Binası*

* Türk Deniz Ticareti, [y.y.], 1937, s.90.

Maarif Nezareti'nin Okul'un Ali Sayılmayacağına Dair Yazısı*

* BOA, ŞD, 23/10, 100666, (7 Ağustos 1334/7 Ağustos 1918).

EK - 30 Sultaniye ve Ticaret-i Bahriye Mektepleri Ders Programı Karşılaştırması*

Sultaniye devre-i ibtidaiye programı	Ticaret-i Bahriye devre-i ibtidaiye programı
1 Malumat-ı diniye	1 Malumat-ı diniye
1 Lisan-ı Osmanî	1 Lisan-ı Osmanî
1 Hatt	1 Hatt
1 Hesab	1 Hesab
1 Hendese	1 Hendese
1 Coğrafya	1 Coğrafya
1 Tarih	1 Tarih
1 Durus-ı eşya	1 Durus-ı eşya
1 Malumat-ı ahlakiye ve medeniye	1 Malumat-ı ahlakiye ve medeniye
1 El işleri ve resim	1 El işleri ve resim
1 Terbiye-i bedeniye	1 İngilizce
11	1 Gemicilik (Çarkcılara makine)
	1 Amelî gemicilik (çarkcılara ameliyat makine)
	İşaret (çarkcılara resim makine)
	1 Askerî talimler
	1 Terbiye-i bedeniye (dörtlü yüzmek ve dalmak)
Sultaniye devre-i ulâ programı	Ticaret-i Bahriye devre-i ulâ programı
1 Ulum-ı diniyye	1 Ulum-ı diniyye
1 Lisan-ı Osmanî	1 Lisan-ı Osmanî
1 Tarih	1 Tarih
1 Coğrafya	1 Tarih-i Ticaret-i Bahriye
1 Tarih-i Tabii	1 Coğrafya
1 Fizik	1 Coğrafya-yı Bahriye ve sahiliye
1 Kimya	1 Heyet-i felekiye
1 Hesab	1 Hıfzıssıhha-i berri ve bahrî
1 Cebir	1 Hesab
1 Usul-i defteri	1 Cebir
1 Resm-i hatti ve hendese	1 Fizik
1 Resim	1 Mekanik
1 Arabi	1 İşaret (çarkcılara resm-i makine)
1 Fransızca	1 İsmikor ve Mors usulleri
1 Farisî	1 Hendese-i musattaha
1 Terbiye-i bedeniye	1 Gemicilik (çarkcılara makine)
16	1 Amelî gemicilik (çarkcılara ameliyat-ı makine)
	1 İngilizce
	1 Askerî talimler
	1 Terbiye-i bedeniye (Bilcümle yüzme ameliyatı)
	20

*BOA, ŞD, 23/10, 100696, [t.y].

EK - 31 Sultaniye ve Ticaret-i Bahriye Mektepleri Ders Programı Karşılaştırması*

Sultaniye devre-i sâniye programı	Ticaret-i Bahriye devre-i sâniye programı
1 Malumat-ı diniye	1 Akaid-i diniyye (Siyerünnebi)
1 Edebiyat-ı Osmaniye	1 Edebiyat-ı Osmaniye
1 Tarih-i kadim	1 Müsellesât-ı Küreviyye (çarkcılara resm-i makine)
1 Tarih-i umumî	1 Mekanik
1 Coğrafya	1 Elektrik ve telsiz telgraf
1 Tabakatülarz	1 Heyet-i Bahriye, Harita-i semaviye ve âlat-ı rasadiye (çarkcılara makine)
1 Teşrih	1 Gece ve gündüz ecrâm-ı semaviyeden irtifa'la muhtelif kavaid üzerine mevki'-i tayini
1 Hıfzıssihha	1 Gemicilik, Merasim-i bahriye (çarkcılara makine)
1 Fizik	1 Men'-i musareme (çarkcılara resm-i makine)
1 Kimya	1 Amelî gemicilik (Çarkcılara makine ameliyâtı)
1 Cebir	1 Klavuzluk (Çarkcılara resm-i makine)
1 Hesab-ı nazarî	1 Nazariyat-ı esasiye-i hukukiye ve malumat-ı bahriye (Kavanin-i Osmaniye'nin kâffesi)
1 Müsellesât-ı müsteviye	1 İlm-i menafü'l-aza (Teşhis ve müdavat-ı ibtidaiye)
1 Hendese ve resm-i hattı	1 Makine
1 Kozmoğrafya	1 İngilizce
1 Mekanik	1 Cebir
1 Felsefe	1 Hesab
1 Arabî	1 Müsellesât-ı Müsteviye
1 Farisî	1 Fizik
1 Fransızca	1 Kimya
1 Tatbikat-ı fenniye	1 Seyr-i sefain (çarkcılara makine)
1 Terbiye-i bedeniyye 22	1 Tarih
	1 Tarih-i Bahriye ve Tarih-i Ticaret-i Bahriye
	1 Coğrafya-yı tabiiye
	1 Coğrafya-yı sahiliye
	1 Hendese-i mücesseme ve küreviyye
	1 Askerî talimler
	1 Terbiye-i bedeniyye (bilocümle yüzme ameliyâtı) 28

* BOA, ŞD, 23/10, 100696, [t.y].

Ticaretî Bahriye Eğitiminin Dört Sınıfa İndirilmesine Dair Müdafai Milliye
Vekaleti'nin Yazısı*

۶۰۰۰
۶۲۸
۶-۶

۶۰۰۰
۶۲۸
۶-۶

معارف و طاعت صیبه

بعداً صیبه نزل سوار محرمی موجب اشیا نجس و اهل بیرون حراً نقی فی سالی سحر
موس سفینه تجار و مریه شخص در لغت نظر اعتباره آلامه تجیه دائره بیرون اداره و سوره
اورد اولیجه قولده در وجود زینات جمله بیرونه و وظیفه لری حجه اولیه جمله شمسدری
منها ایضا در وقت و در تاریخ قولده در وجود حقیقه کی ۱۸۰۰ تاریخ قانونی برخی
اده سنک لغت شبهه اولیجه حقوقه بلا استفاده ایوم استیلا به موجود اولیجه سلیقه و سوره
در حقیقت بیرونه در حقیقت بیرونه در حقیقت بیرونه در حقیقت بیرونه در حقیقت بیرونه
نادری حجه اولیجه استیلا ایسدرک در اولیجه قطع تعلیقات اسم ایسدرک مفدرات
در حقیقت وجوده کنیزت مذکور تعلیقات اسم ایسدرک مفدرات در حقیقت بیرونه سنیه در حقیقت
بیرونه محبت در روی اندای در روی نالی و در روی عالی اولیجه در حقیقت بیرونه ادله بیرونه
ولاده تکلیفات کلیمه که فضولی کورسوز لغوی ایسدرک ایسدرک نالی و ایسدرک عالی اولیجه
رت صنف ایسدرک قسم عایدت در حقیقت بیرونه بیرونه بیرونه بیرونه بیرونه بیرونه
لیفقه لری اولیجه مولی لری بیرونه بیرونه بیرونه بیرونه بیرونه بیرونه بیرونه
بیرونه نظر اعتباره آنزفه حفظا در حقیقت بیرونه بیرونه بیرونه بیرونه بیرونه
شکل ایسدرک اولیجه وضع اولیجه بیرونه بیرونه بیرونه بیرونه بیرونه بیرونه
بیرونه عالی بیرونه بیرونه بیرونه بیرونه بیرونه بیرونه بیرونه بیرونه
بیرونه لری حوزیه ایسدرک ایسدرک بیرونه بیرونه بیرونه بیرونه بیرونه بیرونه
بیرونه بیرونه بیرونه بیرونه بیرونه بیرونه بیرونه بیرونه بیرونه
بیرونه بیرونه بیرونه بیرونه بیرونه بیرونه بیرونه بیرونه بیرونه
بیرونه بیرونه بیرونه بیرونه بیرونه بیرونه بیرونه بیرونه بیرونه
بیرونه بیرونه بیرونه بیرونه بیرونه بیرونه بیرونه بیرونه بیرونه
بیرونه بیرونه بیرونه بیرونه بیرونه بیرونه بیرونه بیرونه بیرونه

180	09				
-----	----	--	--	--	--

تاریخ: ۱۳۰۴

* BCA, Milli Eğitim Bakanlığı, (Genel 1920-28), 76 373, (26 Kanunisani 1340/26 Ocak 1924).

Ali Derece Tasdik Edilmezse Okul'un Kapanacağını Belirten Müdafai Milliye Vekaleti Yazısı*

معارف و طالعه جلیله

تاریخ ۱۲۹۶
روز ۱۰
۹۹۱۴

مکتب تدریس مدیریت افاده سید محمد باستانه تاریخ ۵۵۴۶ نوروز ۱۲۹۶ و کالتی فیه هوید است :
تجارت تدریس خود را به موجب مکتب تدریس خصوص تعلیمات علوم به دانشمندان دروغنا و کالت جلیله ای مدیران مجموعی بود
مکتب (عالی) دینی مکتب اخوان اسلامی را در نزد مکتب قبول اولی و خصوصاً مکتب کالتی و نیز خصوصاً مکتب ده عیناً
به روغن اینک تطبیق اولی ضروری بر لوزن این معارف بود که در ۴۵ سنه قدر حکومتی اداره اولی به
به لایحه تجاریه مکتب الفعالی اولی اوزرینه سنه ۱۲۹۵ در عین بر و غلام و شرایطی در سه خط و خط
لیحه اساسی است که تجاریه خود را در و جرحی مکتب عالی اولی و مفعا معارف در تجاریه اید که در ۴۴
نیز این سه قدر مکتب مذکور ما ذونین اعه اید لیده و لا سزا و در لیده مکتب الیه ای اید لیده بود که اید
در مکتب ما ذونینک سفاده استخامی هفتده انشا الله ۴۸ در معارف ۴۷ و معارف ۴۶ تاریخاً قانونی
به ماده ۳۱۰ بار هفتمه سیه اساسی بود در روغن اید که به قدر تجاریه اولی خصوصاً خود را به و جرحی
از سوی به او ساه شده اید در تجاریه دن اولی به طریق غلطی سخن حال سفاده در سه مدت مداوم خود را به و جرحی
استخام اولی هفتی جا در لیده . بو مکتب در خود استخامی در سه هفته سفاده غلام اولی به بر لیده معجزه خصوصاً
در " صدف نط مذکور مکتب در روغن اید که در سنه ۴۴ مکتب مفعا تجاریه به در تاریخ تجاریه شعبه بانک تجاریه
به تجاریه به قطعاً در اید و در مکتب اید که در شرایطی در مکتب اید که در لیده برای تطبیق
معارف و تجاریه در اسالی اید .
در سه خط تجاریه مکتب تطبیق کیفی در مکتب اولی در سه خط مکتب اید که در شرایطی در مکتب اید که در لیده برای تطبیق
شورای دولت هواری اید لیده مکتب عالی اولی هفتده ۱۷ مکتب تاریخه شوری مذکور در قرار و لیده اید که در لیده
معارف و تجاریه و کالت جلیله در مکتب معدوم تصدیق بنا و ۴۴ سنه مکتب مکتب مذکور ما ذونین شرایط و معارف اید که در لیده
تاریخ ۱۲۹۹ نوروز ۱۲۹۶ عا جدیداً سفاده تطبیق اوزر به مذکور مکتب مکتب اید که در لیده برای تطبیق
لیحه ما ذونین تطبیق و قبول اولی اخوان اولی او در مکتب لیده مکتب از مکتب مکتب اید که در لیده برای تطبیق
جائی قیامه باستی تا مکتب ضروری اولی و عکس تقدیرده مکتب توسع و اکتشاف اید که در لیده برای تطبیق
بطا به مکتب مکتب مکتب لیده مکتب اید که در لیده برای تطبیق
تجاریه مکتب در روغن اید که در لیده برای تطبیق
اولی و اسان اولی مفعا تجاریه در مکتب مکتب اید که در لیده برای تطبیق
و کالت عا جرحی تصدیق مکتب اولی در روغن اید که در لیده برای تطبیق
نظرد به ضروری کورتلده در عکس تقدیرده مکتب مذکور مداوم مکتب مکتب اید که در لیده برای تطبیق
در مکتب اید که در لیده برای تطبیق
بانی تذکره مفادینک اسعافى بها اولی و اتم ۱۲۹۶ مکتب

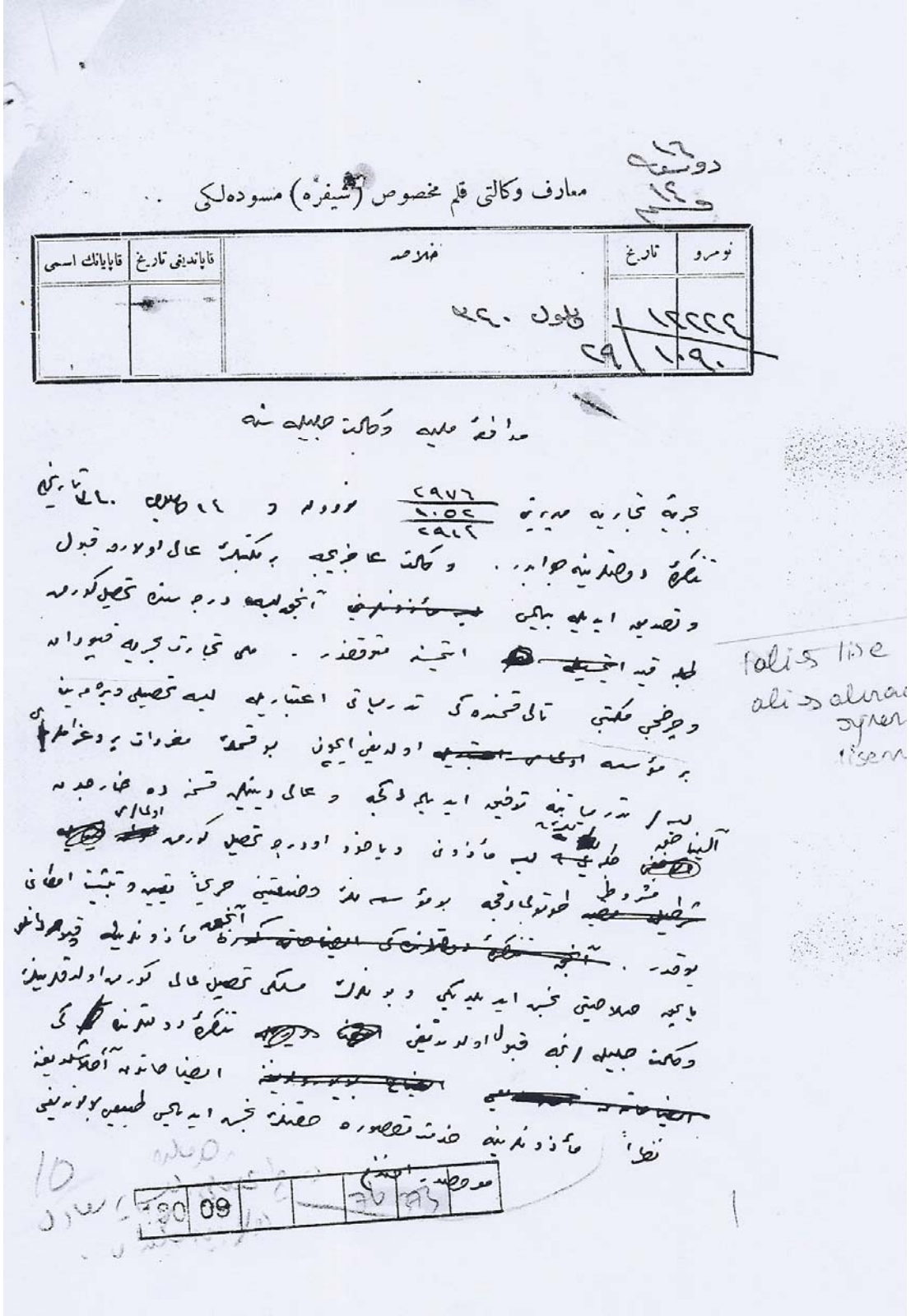
مدافع علیه وکیل
کوزن

۱۲۹۱۷	۶۰۸
۱۷	۱۷

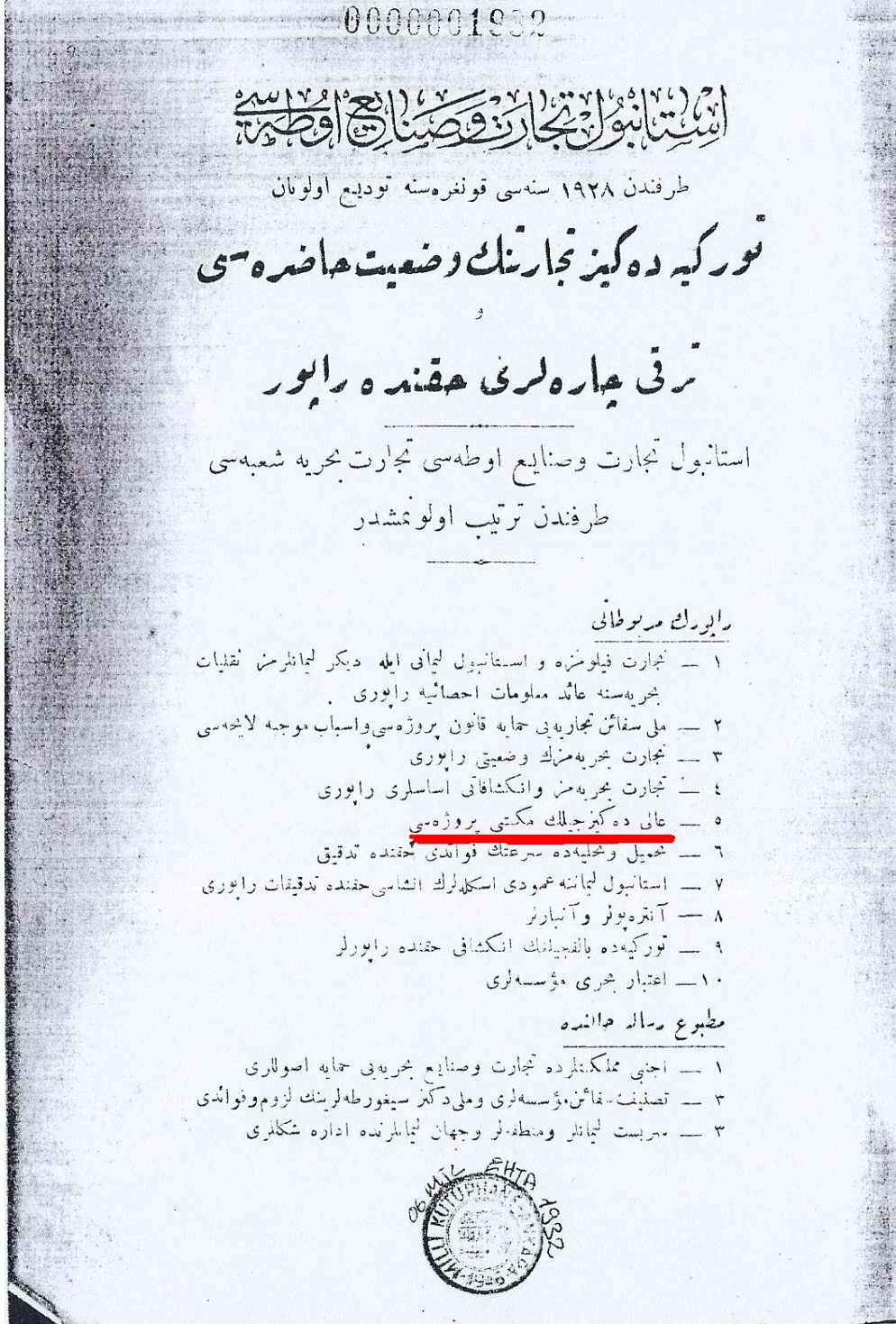
۳

* BCA, Milli Eğitim Bakanlığı, (Genel 1920-28), 76 373, (14 Eylül 1340/14 Eylül 1924).

Âli Okul Olma Şartlarını Belirleyen Maarif Vekaleti Yazısı*

* BCA, Milli Eğitim Bakanlığı, (Genel 1920-28), 76 373, (29 Eylül 1340/29 Eylül 1924).

* İstanbul Ticaret ve Sanayi Odası, Türkiye Deniz Ticaretinin Vaziyeti Haziresi Terfi Çareleri Hakkında Rapor, Çev.Mutlu Karakaya, [y.y.], 1928, s.1-25.

صافی
993

تعلیماتنامہ

تاریخ : 7 تمہ من اول 1936

سزلك آبرہ شرائطی آخرہ ایچون : 750 فروش ولایتہ » : 900 فروش	19 ایلول 1928 مارتاہا	اداری و تجریری معاملات اجمورہ باش وکالت جلیله مدونات مدبریتہ صراحت اولنور
--	--------------------------	---

قرارنامہ

تجارت بحریہ مکتب عالیسی اساس تعلیماتنامہسی

قرارنامہ نوموروسی : 7059

مادہ 1 - اقتصاد وکالتہ مربوط اولوق و سفان
تجاریہ قبودان و ماکیہیت یتشدیرمک و ایکسی تالی
و ایکسی عالی درجہ درت صنفدن ترکیب اجمک اوزرہ
« تجارت بحریہ مکتب عالیسی » نامیلہ بر مسلك مکتبی
تأسیس اولونمشدر .

مادہ 2 - مکتبک مدیری و مأمورین تالیسی اقتصاد
وکالتہجه و مستخدمین مکتب مدیریتہجه تعیین اولنورلر .
انحلال ایده جک مصلحتکرا ایچون انجمن معلمینک انتخاب
ایده جکی ایکی نامزد مکتب مدیری طرفندن اقتصاد وکالتہ
اشعار و وکالتہجه بوایکی ذاندن بری ترجیح و تعیین اولنور .

مادہ 3 - مکتبک مدیری معلملر مجاسنک، مبالغہ
قومیسبونک و انضباط انجمنک رئیس اولوب مکتبک
اداری و مالی و تربیوی و تدریسی ایشاری اداره و مراقبہ
ایمک، معدرت مشر و عہدسی متحقق اولان مهم و مأمورلرہ
برہنقہهی تجاوز اجمک اوزرہ مآذونیت لیرمک ،
دوامسزلی کوریلنلر حقدہ قسطلایوم اجرا ایتشد
وظیفہهی حسن ایفا ایتمئلر و عیبوت و دوامسزلقلمری

اقتصاد وکالت جلیله سنجه تنظیم و وکالت مشارالہانک
16 آغستوس 1928 تاریخ و 5116/161 نومورولونڈ کرمسیلہ
تودیع اولتان مربوط تجارت بحریہ مکتبی اساس
تعلیماتنامہ سنک مرعیتہ وضعی ، اجرا وکیللری هیئتک
18 آغستوس 1928 تاریخی اجماعندہ تصویب و قبول
اولنمشدر .

16 آغستوس 1928

رئیس جمہور غازی مصطفی کمال	مدلیہ وکیلی محمد اسمہ بک افندی سیاحتہ	مدافعتہ ملہ وکیلی مصطفی عبدالخالق
باش وکیل عصمت	داخلیہ وکیلی شکری قابک افندی اجماعندہ بولونعادی	خارجیہ وکالتی وکیلی سراج اوغلی شکری
مدار وکیلی مصطفی نجابی	نافہ وکیلی سراج بک افندی اجماعندہ بولونعادی	مالیہ وکیلی سراج اوغلی شکری
صحبہ و معاونت اجماعیہ وکیلی دوقنور دفتی		اقتصاد وکیلی مصطفی رحمی

تمادی و تکرار ایدنلر حقهده اقتصاد و کالته تکلیفانده بولمقی ، مکتبک بالموم مخبرانه و تصدیقه معلمه و شها . دنامه لره . مکتبک مدیری صفتیه و بوردرولره ، اعطا و محسوب امر لریسه و آوانس علم و خبر لریسه آمر اعطا صفتیه وضع امضا ایتمک و مکتبک بودجه نی معلملر مجلسنک مطالعه نی آهرق تنظیم ایلمک و قبول ایدیش مصرف بودجه لرنده کی مخصوصانی و ایابده کی قوانینک احکامی دائره مننده صرف ایتمک صلاحیت لری حائر در .

ماده 4- معلملر مجلسی مکتبک ترقی و انکشافی تأمین ایده جک فی و عامی لایمهلری ، پروژهلری ، مفردات درس پروگرام لری و تدریسات را بولری احضار ایلمک ، تطبیق اولنان پروگرام لریک ایجاب ایستدیکی زمان تعدیل و تصحیحی و درس الفا و یا یکین احداثی خصوص لرنده و کالته تکلیف اولنه جق مقررات اتخاذ ایتمک ، مکتبه قبول ایدیه جک طلبه نیک مسابقه امتحان لری ده داخل اولدی فی حالده بالموم امتحان زمان لری و امتحان لریک صور اجرائیه سی تئیت ایلمک ، مکتبه قبول ایدیه جک طلبه نی معاینه و مسابقه به تابع طوطه جق هیئت لری و انتخاب ، انضباط انجمنی اعضا لری و درس کتاب لری انتخاب ایتمک و معاینه

هیئته خارجدن انتخاب اولنه جق متخصص طلبیه و یریه جک اجرت مساعی بی تقدیر و تمین ایلمک صلاحیت لری حائر در . ماده 5- انضباط انجمنی مکتب مدیریه ایکی معلمدن ترکب ایدر و اداره داخلیه تعلیمات نامه سه کوره مذاکره و مقررات اتخاذ ایلمک . بواخمنک مکتبدن طرد حقهده کی قرار لری معلملر مجلسنده مذاکره و تصدیق ایدر کدن صکره کسب قطعیت ایدر .

ماده 6- مکتبک تشکیلاتیه و وظائفنک تقسیمه و تدریساتک صورت ایفاسه و شرائط قید و قیوا و امتحان لره دائر اولان احکام تطبیقی بی حاوی داخلی تعلیمات نامه اقتصاد و کالی طرفندن ترتیب و تطبیق اولنه جقدر .

ماده 7- استانبول تجارت بحریه مدیری مکتبک کورک اداری ، کورک تدریسی امور و معاملاتکی اقتصاد و کالی نامت تفتیش و مراقبه به صلاحیت دار اولوب مرعی تعلیمات نامه لره مخالف شایان دقت کوردیکی خصوصاتی اقتصاد و کالته بیلدیره کله مکفدر .

ماده 8- اشبو تعلیمات نامه نیک تطبیقنه اقتصاد و کالی مأموردر .

تعمیم

اقتصاد وظائفنیه :

ملکتمزک بعض محللریسه یاغان یاغور لریک غیر کافی اولسی قور اقلق نتیجه سی تولید ایلمکده و بنا علیه منرو عانک لایق به نسبت و نشرو نما ایتمه سی بادی اولقهده در . ملکتمز داخلنده متعدد امار جاریه و کوللر موجود ایکن بولردن استفاده ایدیه مه سی و بوتون امید لریک یاغوره انحصار ایلمه سی قور اقلقک بوتون نقاعیه تجزیاتی انتاج ایتمکده در . بوالک دوامی کله جک سنه لرنده ده وضعیتک تکرری باعث اوله جفندن شیمه بیدن تدابیر لازمه به توسل ایتمک لازمدر .

ایحای بمنده تأمل ایدلک اوزره :
ولایکنر داخلنده دائمی الحریان انهارک موجود اولوب

اولمادینک ، موجود ایسه هانکی ساحه لرنده بولندینک -- بولردن شیمدی به قدر نه مقدار اراضینک صولانمقده بولندینک و قورودولسی ایجاب ایدن کوچوک کوللر ایله بولنلر قورومه سندن حاصل اوله جق اراضی مقدارینک موجود کوچوک نهر ، دره و چایی و منبعلردن صولانق صورتیه نه مقدار دونم اراضی اروا اولنه بیه جکنک وشوعمیه نیک تخمین نه قدر پاره ونه قدر زمانده وجوده کله جکنک بیانمه سه لزوم کورولدیکندن ولایت مهندس لری وزارت مأمور لریه تشریک مساعی و تدقیقات لازمه اجرا ایدیه لریک نتیجه تدقیقاتک بر تفصیل اشعاری و اوافق منیلمده بر پروژنکده و کالقره ارسالی اهمیتله رجا اولونور افندم .

Ticareti Bahriye Esas Talimatnamesi*

207

Ticareti bahriye mektebi âlisi esas talimatnamesi³

(16 Ağustos 1928)

Kararname No. 7059

Madde 1 — (Muaddel : 18 Haziran 1934) * İktisat Vekâletine merbut olmak ve tüccar gemilerine kaptan ve makinist yetiştirmek üzere ikisi tâli ve üçü âli derecede beş sınıftan ibaret bir « Yüksek Deniz Ticaret Mektebi » tesis edilmiştir.

Madde 2 — Mektebin müdürü ve memurini tâliyesi İktisat Vekâletince ve müstahdemin mektep müdüriyetince tayin olunurlar. İnhiâl edecek muallimlikler için encümeni mualliminin intihap edeceği iki namzet mektep müdürü tarafından İktisat Vekâletine iş'ar ve Vekâletçe bu iki zattan biri tercih ve tayin olunur.

Madde 3 — Mektebin müdürü muallimler meclisinin, mubayaa komisyonunun ve inzibat encümeninin reisi olup mektebin idari ve mali ve terbiyevi ve tedrisî işlerini idare ve murakabe eylemek, mazereti meşruası mütehakkik olan muallim ve memurlara bir haftayı tecavüz etmemek üzere mezuniyet vermek, devamsızlığı görülenler hakkında kistelyevm icra etmek ve vazifesini hüsnü ifa etmeyenler ve gaybubet ve devamsızlıkları temadi ve tekerrür edenler hakkında İktisat Vekâletine teklifatta bulunmak, mektebin bîlûmum muhaberâtına ve tasdiknamelere ve şahadetnamelere mektebin müdürü sıfatile ve bordrolara, ita ve mahsup emirlerine ve avans ilmühaberlerine âmiri ita sıfatile vaz'ı imza etmek ve mektebin bütçesini muallimler meclisinin mütaleasını alarak tanzim eylemek ve kabul edilmiş masraf bütçelerindeki muhassasatı olbaptaki kavaninin ahkâmı dairesinde sarfetmek salâhiyetlerini haizdir.

Madde 4 — Muallimler meclisi mektebin terakki ve inkişafını temin edecek fenni ve ilmi lâyihaları, projeleri, müfredat ders programlarını ve tedrisat raporlarını ihzar eylemek, tatbik olunan programların icap ettiği zaman tadil ve tashihi ve ders ilga veya yeniden ihdası hususlarında Vekâlete teklif olunacak mukarrerat ittihaz etmek, mektebe kabul edilecek talebinin müsabaka imtihanları da dahil olduğu halde bîlûmum imtihan zamanlarını ve imtihanların suveri icraiyesini tesbit eylemek, mektebe kabul edilecek talebeyi muayene ve müsabakaya tâbi tutacak heyetleri ve intihap, inzibat encümeni azalarını ve ders kitaplarını intihap etmek ve muayene heyetine hariçten intihap olunacak mütehasıs tabibe verilecek ücreti mesaiyi takdir ve tayin eylemek salâhiyetini haizdir.

Madde 5 — İnzibat encümeni mektep müdirile iki muallimden tereküp eder ve idareî dahiliye talimatnamesine göre müzakere ve mukarrerat ittihaz eyler. Bu encümenin mektepten tart hakkındaki kararları muallimler meclisinde müzakere ve tasdik edildikten sonra kesbi kat'iyet eder.

Madde 6 — Mektebin teşkilâtına ve vezaifin taksimine ve tedrisatın sureti ifasına ve şeraiti kaydü kabule ve imtihanlara dair olan ahkâmı tatbikiyyeyi havi dahili talimatname İktisat Vekâleti tarafından tertip ve tatbik olunacaktır.

Madde 7 — İstanbul Ticareti bahriye müdürü mektebin gerek idari, gerek tedrisi umur ve muamelâtını İktisat Vekâleti namına teftiş ve mura-
209 kabeye salâhiyettar olup mer'i talimatnamelere muhalif şayanı dikkat gördüğü hususatı İktisat Vekâletine bildirmekle mükelleftir.

Madde 8 — İşbu talimatnamenin tatbikına İktisat Vekâleti memurdur.

³ Neşri : 19 Eylül 1928 - Resmî Gazete, No. 993

Tasvibi mutazammın Heyeti Vekile kararnamesi, No. 7059

Not — Sefaini Ticariye Kaptan Mektebinin sureti tesisi hakkındaki 16 Safer 1302 tarihli nizamnamenin hükmü kalmamıştır.

(Düstur, tertip : I, zeyl : 4, sah : 321)

* Neşri : 27 Haziran 1934 - Resmî Gazete, No. 2737

* Karakoç Sarkis, T.C Sicilli Kavanini Nizamnameler, Talimatnameler, Kararnameler, 22 temmuz 1336 – 26 kân.ev. 1928, C:12, [y.y], Mihran, 1935, s: 898,900.

EK – 39

1932 Âli Deniz Ticaret Mektebi Hakkında Malumat Adlı Tanıtım Kitapçığı*

* Mutlu Karakaya Arşivi.

EK – 40

1932 Âli Deniz Ticaret Mektebi Hakkında Malumat Adlı Tanıtım Kitapçığı İç Kapak
Sayfası*

İKTİSAT VEKÂLETİ CELİLESİNE
MERBUT

ÂLİ
DENİZ TİCARET MEKTEBİ

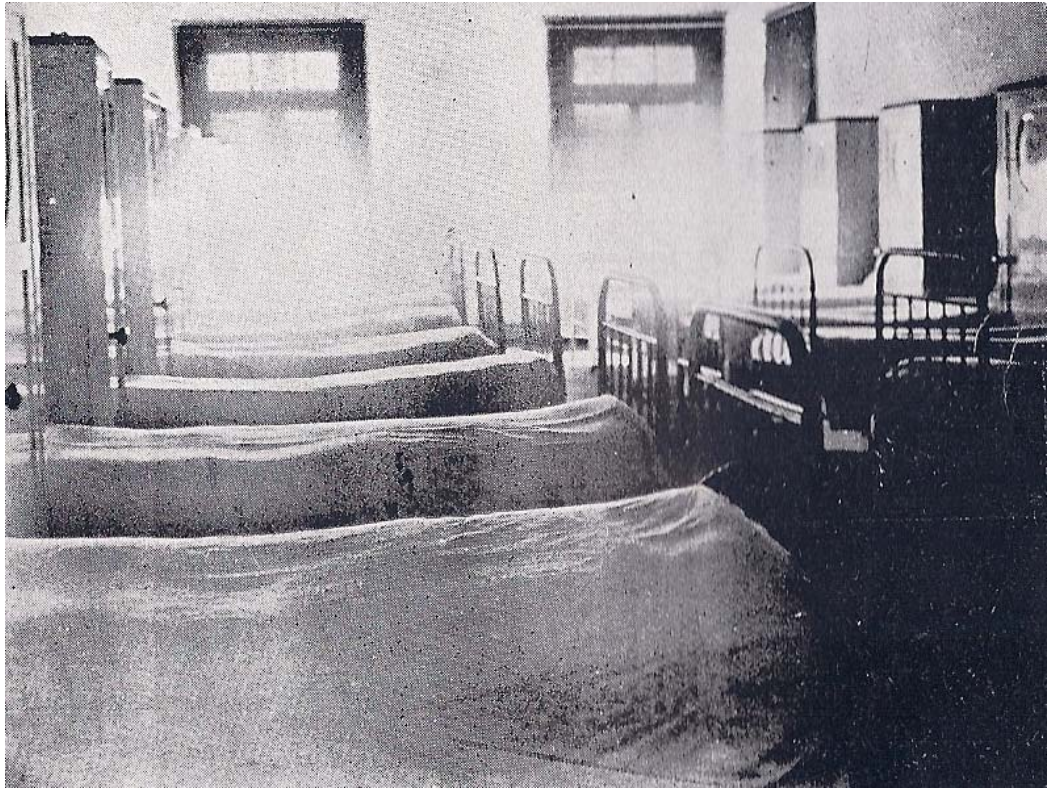
İstanbul-Ortaköy Çırağan sarayı ittisalindedir.

Telefon : Beyoğlu, 2184

* Mutlu Karakaya Arşivi.

EK – 41

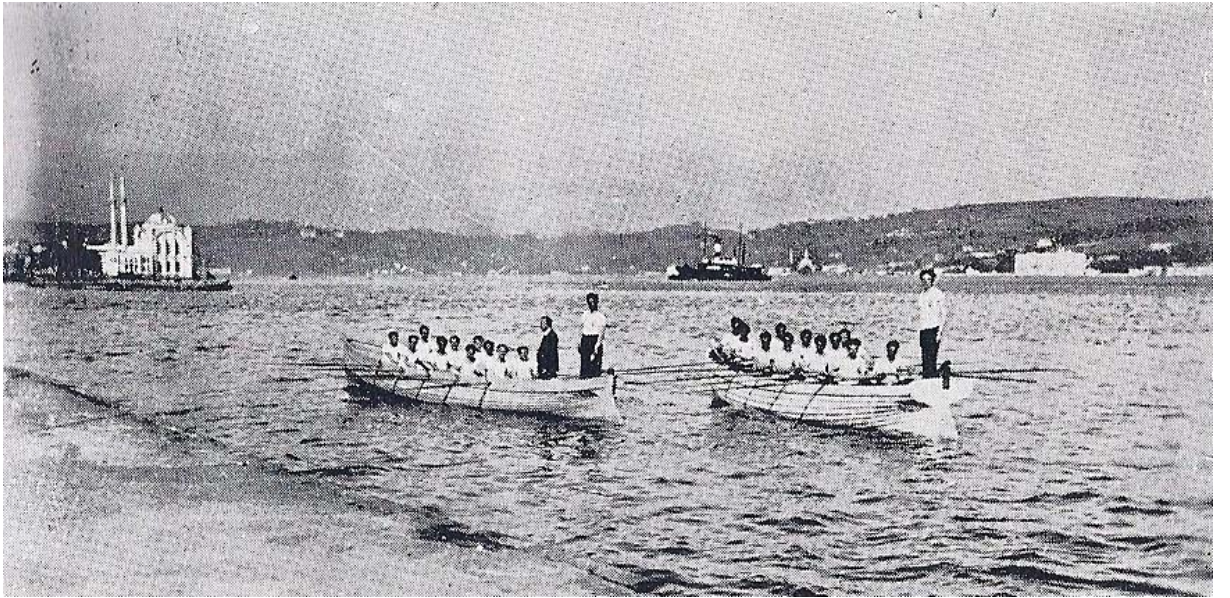
1932 Âli Deniz Ticaret Mektebi Hakkında Malumat Adlı Tanıtım Kitapçığı'ndan
Fotğraflar*

* Mutlu Karakaya Arşivi.

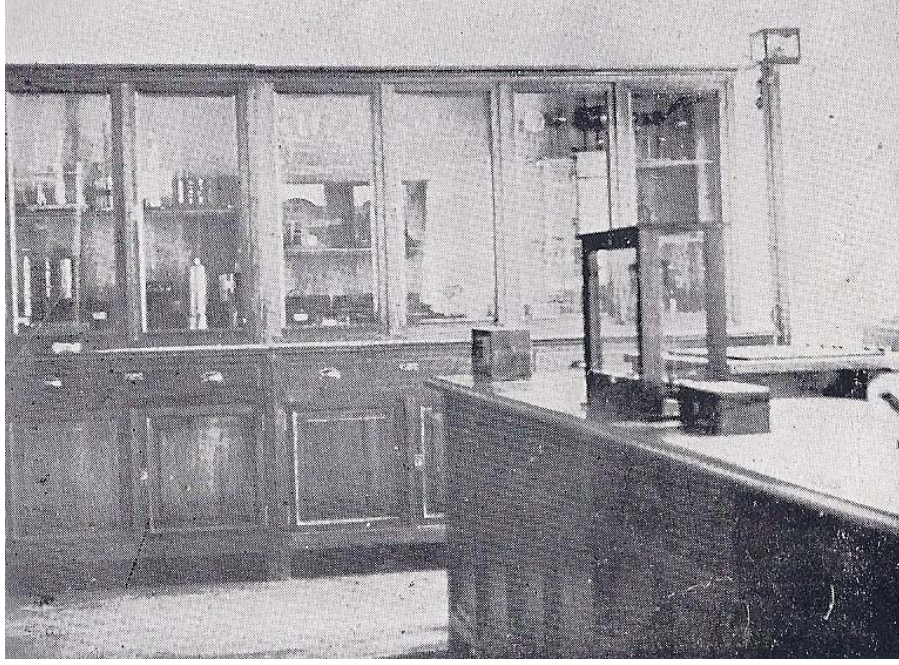
EK – 42

1932 Âli Deniz Ticaret Mektebi Hakkında Malumat Adlı Tanıtım Kitapçığı'ndan
Fotoğraflar*

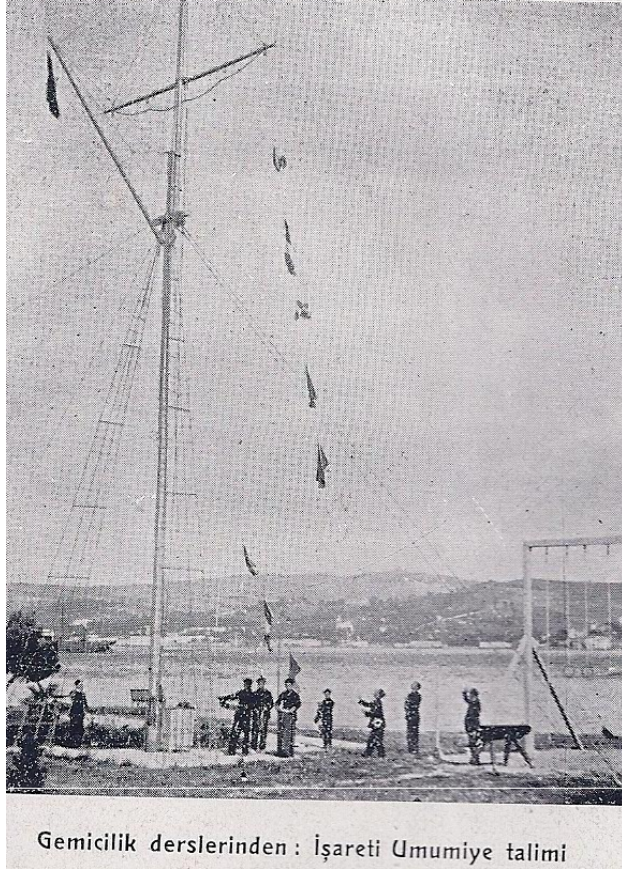

* Mutlu Karakaya Arşivi.

1932 Âli Deniz Ticaret Mektebi Hakkında Malumat Adlı Tanıtım Kitapçığı'ndan
Fotğraflar*

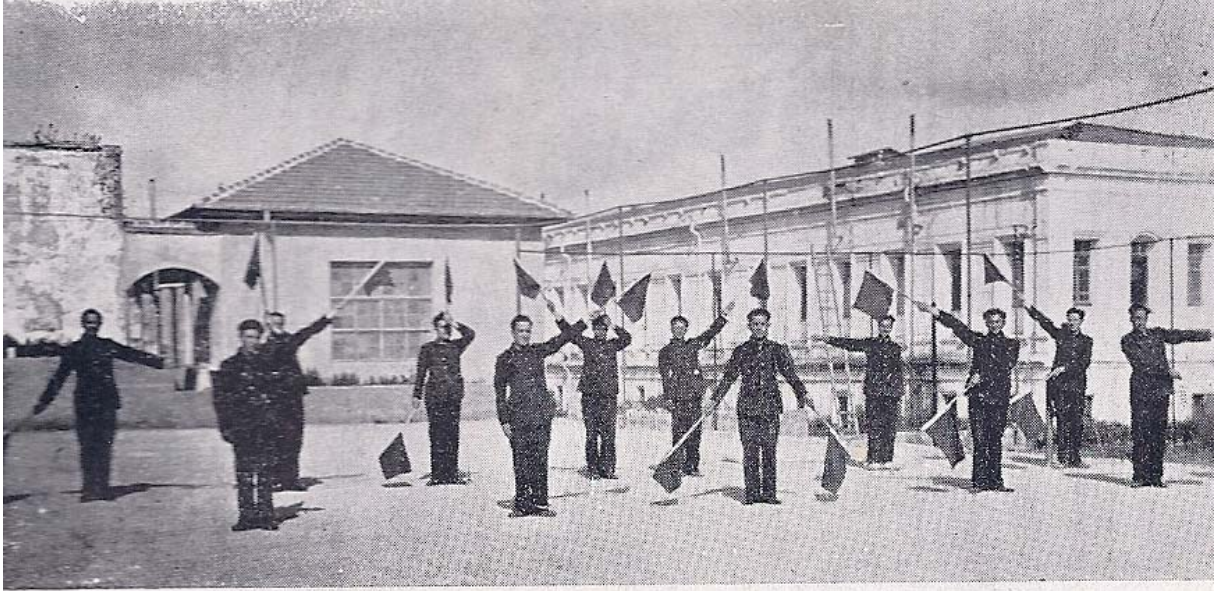
Fizik Laboratuarı

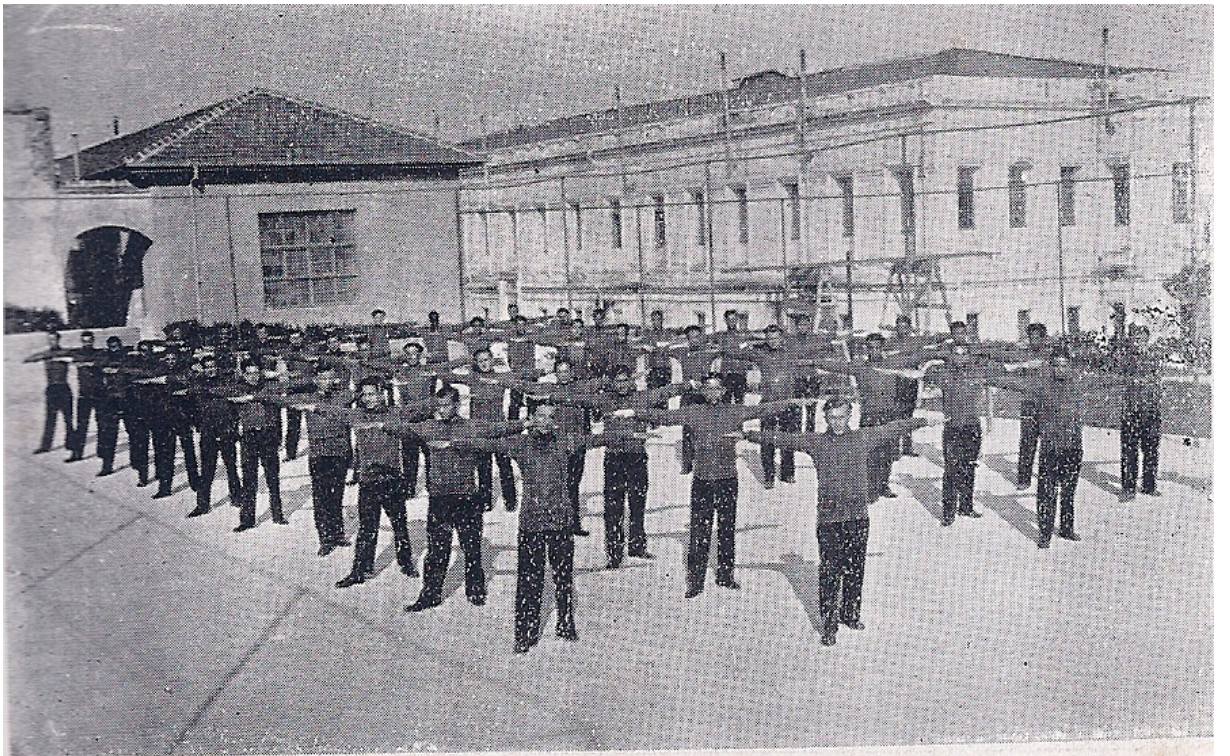
Gemicilik derslerinden : İşareti Umumiye talimi

* Mutlu Karakaya Arşivi.

1932 Âli Deniz Ticaret Mektebi Hakkında Malumat Adlı Tanıtım Kitapçığı'ndan
Fotğraflar*

Gemicilik derslerinden : Simafor talimi

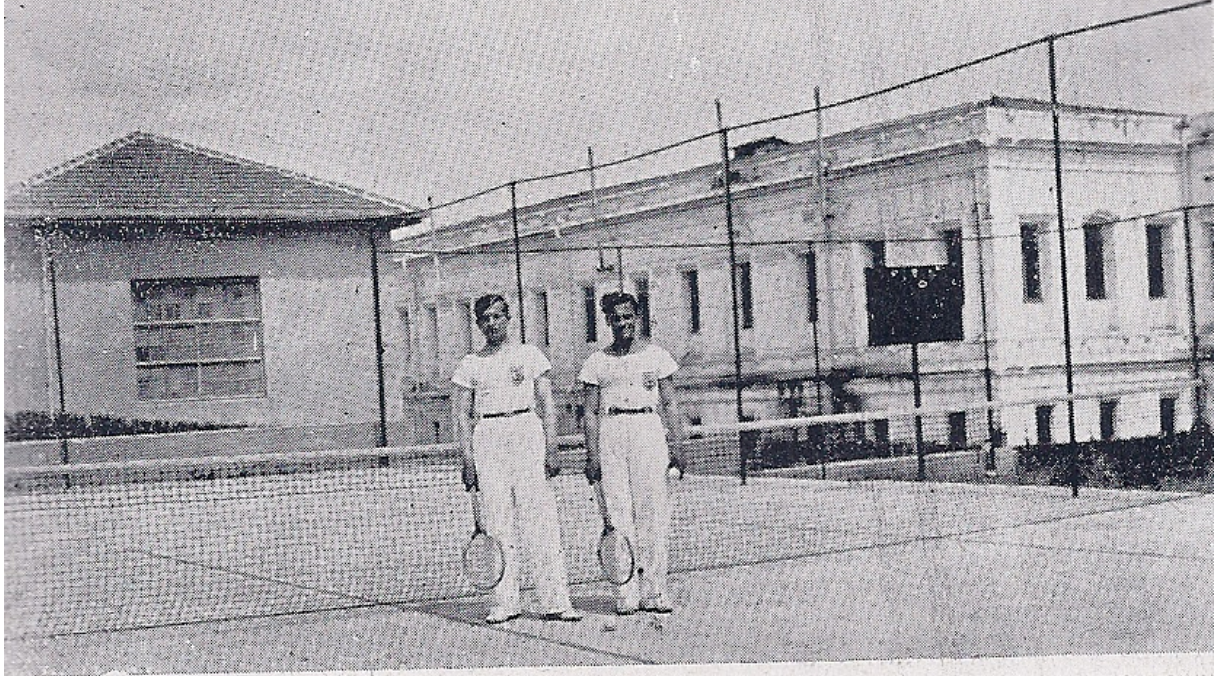

Talebe : Beden terbiyesinde

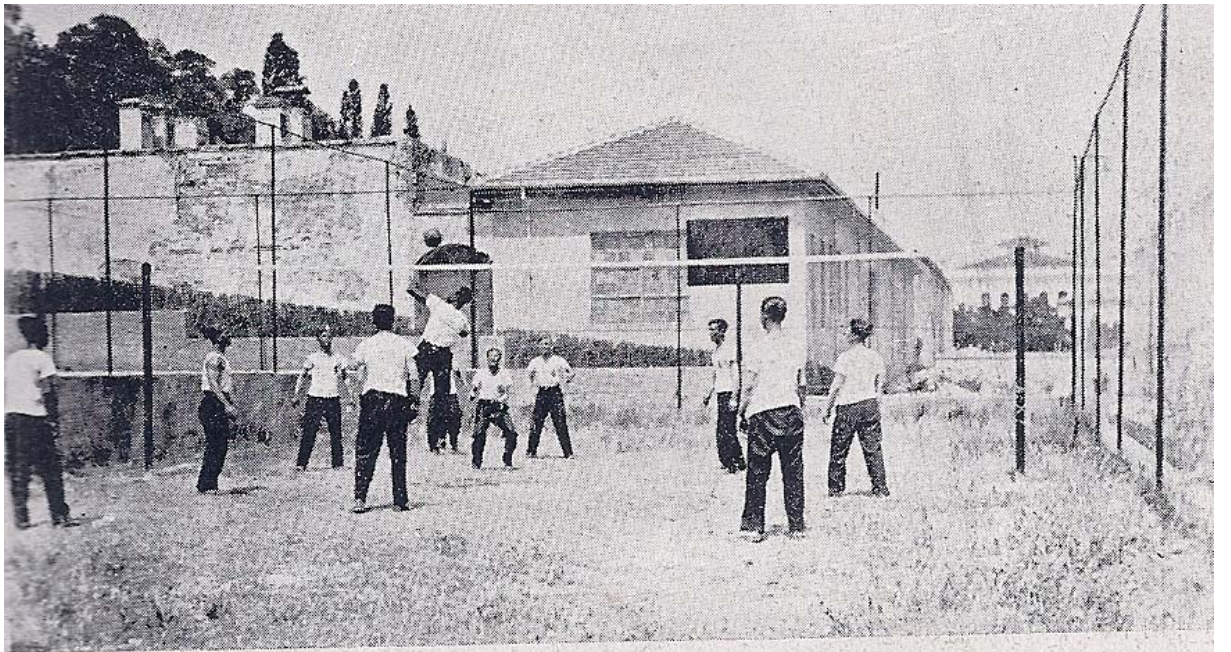
* Mutlu Karakaya Arşivi.

EK – 45

1932 Âli Deniz Ticaret Mektebi Hakkında Malumat Adlı Tanıtım Kitapçığı'ndan
Fotğraflar*

Talebe : Tenis oyununda

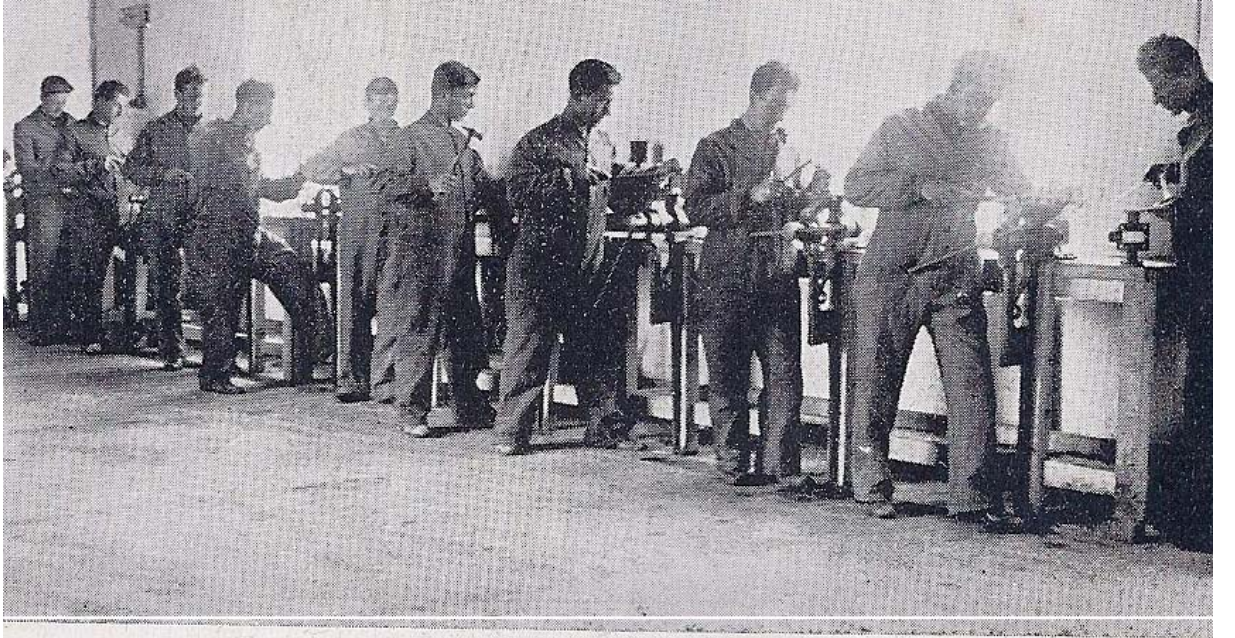

Talebe : Voleybolda

* Mutlu Karakaya Arşivi.

EK – 46

1932 Âli Deniz Ticaret Mektebi Hakkında Malumat Adlı Tanıtım Kitapçığı'ndan
Fotğraflar*

Talebe : Tesviyehanede çalışırken

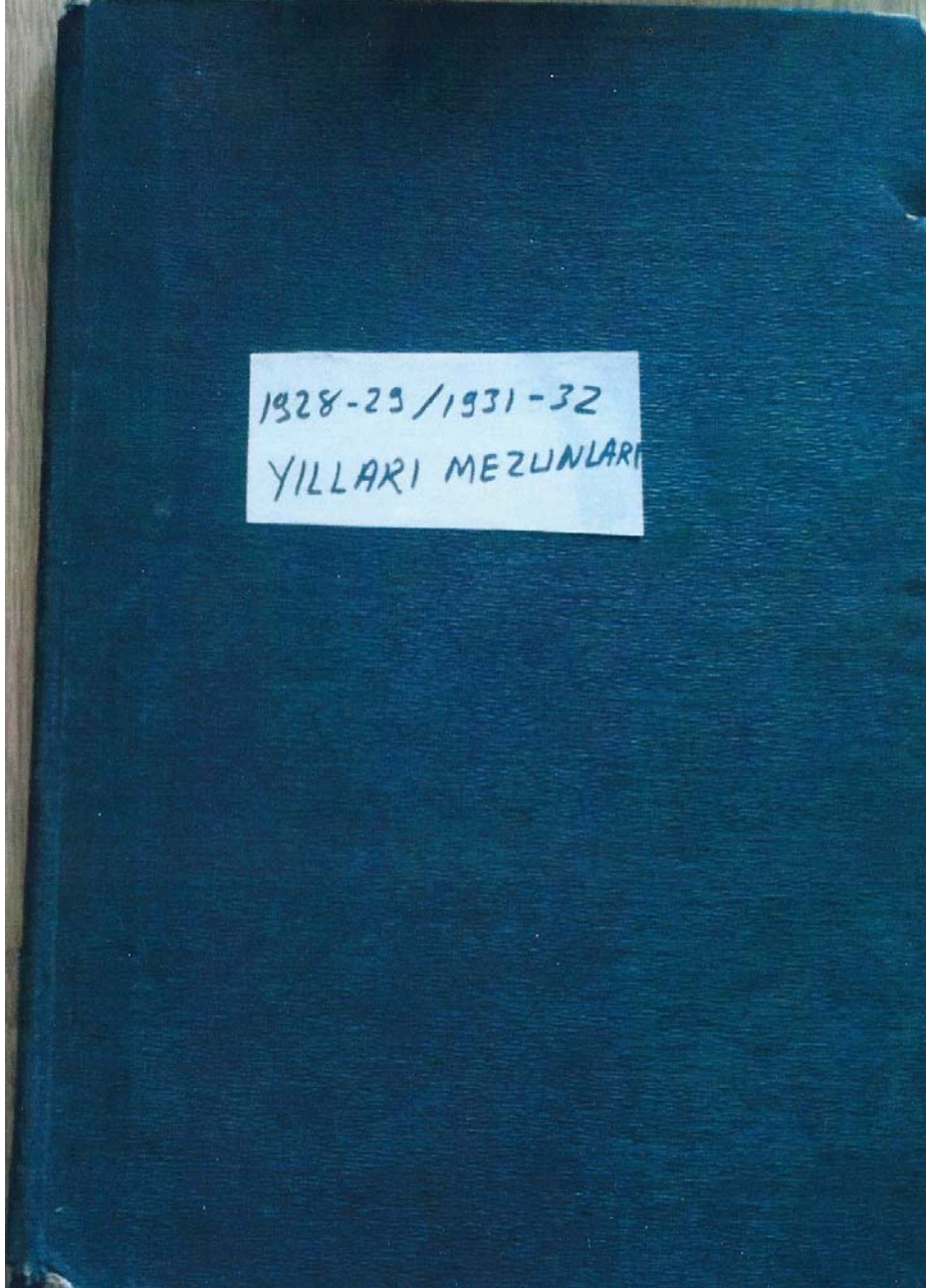

Talebe : Demirhanede çalışırken

* Mutlu Karakaya Arşivi.

EK – 47

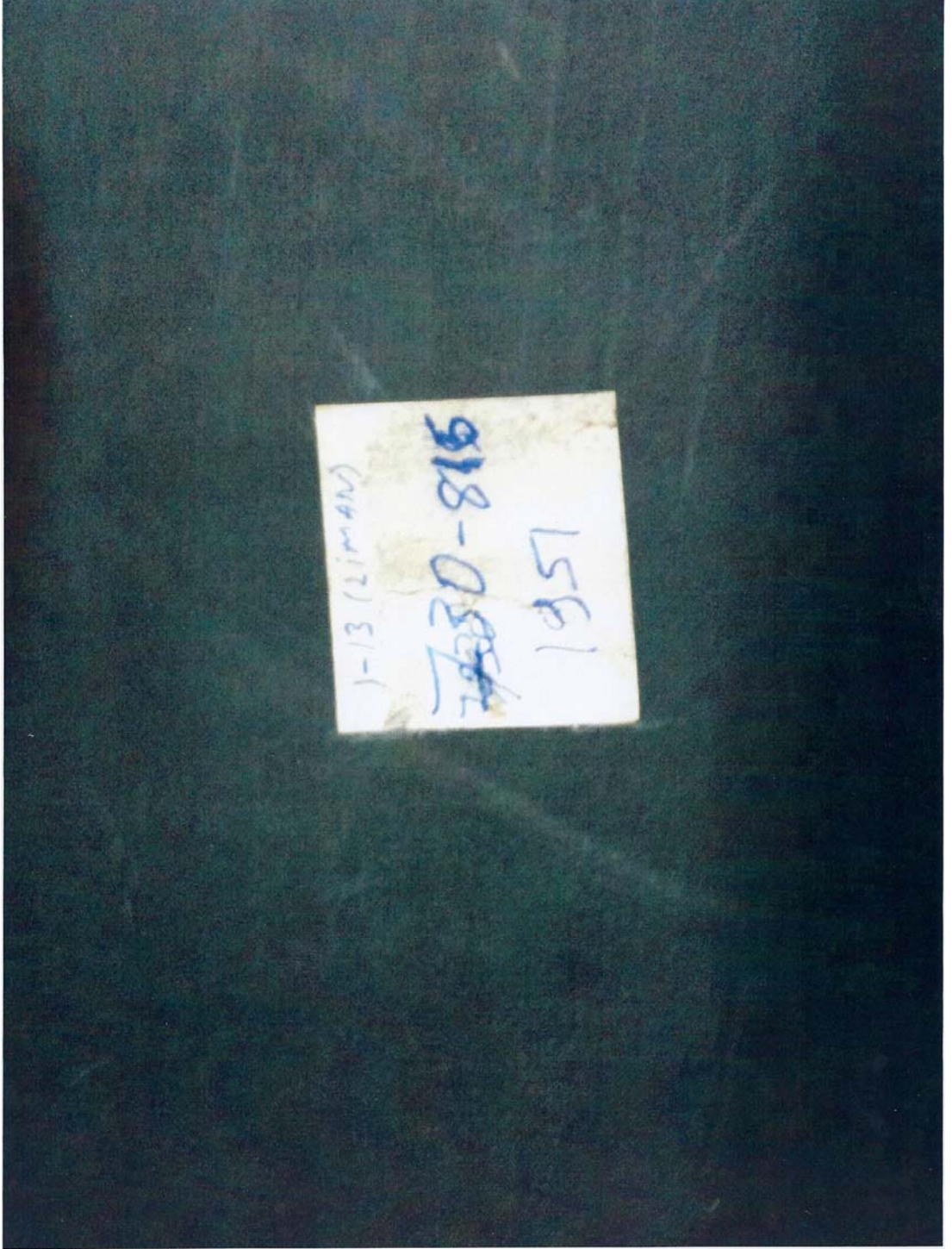
Kayıt - Sicil Defteri Örneği*

* İTÜ Denizcilik Fakóltesi Arşivi.

EK- 48

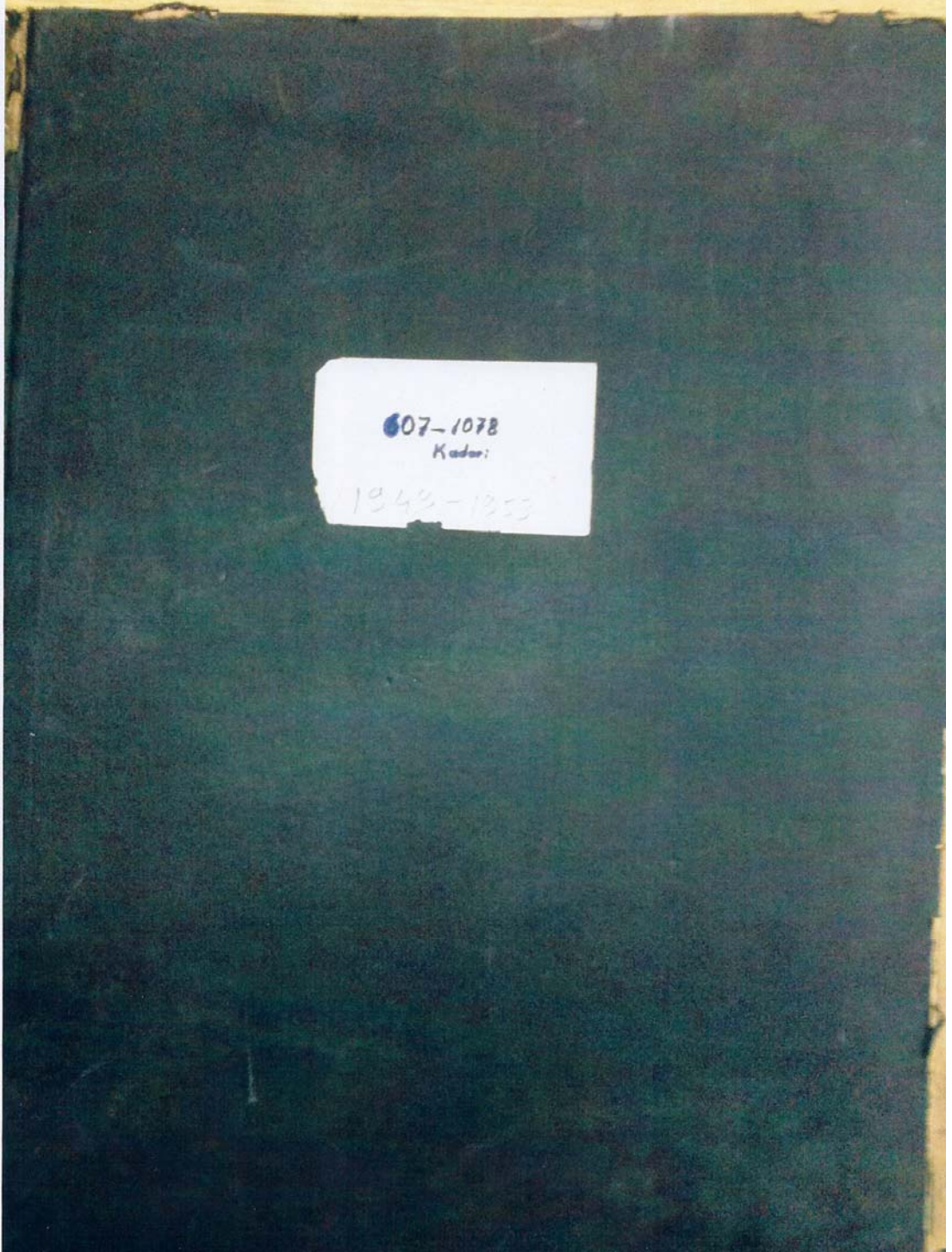
Kayıt - Sicil Defteri Örneği*

* İTÜ Denizcilik Fakültesi Arşivi.

EK- 49

Kayıt - Sicil Defteri Örneği*

* İTÜ Denizcilik Fakóltesi Arşivi.

EK- 50

Kayıt - Sicil Defteri Örneği*

KÜNYESİ										AİLE ADRESİ		
ÖĞRENCİNİN					Geriye kalan unvanlar ve sertifikaları			Özellikler	Kuruluş	Öğrenim durumu	Yurtiçi adresi: ... Dışiçi adresi: ...	
Adı	Soyadı	Tarih	Yaşı	Doğum yeri	Öğrenim durumu	Özellikler	Kuruluş	Öğrenim durumu				
...			

OLAN BİTENLER		Tarih	DÜŞÜNCELER
CEZALAR			
...
...
...
...
...
...
...
...
...
...

* İTÜ Denizcilik Fakültesi Arşivi.

Kayıt - Sicil Defteri Örneği*

TALİHENİN		İLMİ SİCİL																				MULHAZAT							
No	Yılı	Yıldırım ve istifa		Yıldırım Tarihi	Yıldırım Yılı	İhtisap	Çeşitli	Tarih ve Cihazlar	Mühür ve Cihazlar	Mühür	Yıldırım tarihi	Yıldırım tarihi	Yıldırım tarihi	Yıldırım tarihi	Yıldırım tarihi	Yıldırım tarihi	Yıldırım tarihi	Yıldırım tarihi	Yıldırım tarihi	Yıldırım tarihi	Yıldırım tarihi	Yıldırım tarihi	Yıldırım tarihi	Yıldırım tarihi	Yıldırım tarihi	Yıldırım tarihi	Yıldırım tarihi		
		Yıldırım tarihi	Yıldırım tarihi																										
1827 - 1828		Birinci derece																											
		İkinci derece																											
		Üçüncü derece																											
		Yanık Terli Nite İhtisap																											
1828 - 1829		Birinci derece																											
		İkinci derece																											
		Üçüncü derece																											
		Yanık Terli Nite İhtisap																											
1829 - 1830		Birinci derece																											
		İkinci derece																											
		Üçüncü derece																											
		Yanık Terli Nite İhtisap																											
1830 - 1831		Birinci derece																											
		İkinci derece																											
		Üçüncü derece																											
		Yanık Terli Nite İhtisap																											
1831 - 1832		Birinci derece																											
		İkinci derece																											
		Üçüncü derece																											
		Yanık Terli Nite İhtisap																											
1832 - 1833		Birinci derece																											
		İkinci derece																											
		Üçüncü derece																											
		Yanık Terli Nite İhtisap																											

Şahadetname veya Tasdiknamenin

Tarih:	H. Ye.	U. Şa.	Nev'i
			<i>Şahadetname vade</i>

Şahadetname sureti

Şahadetname aldığı Zamanındaki

Derecesi:

Fotograf

* İTÜ Denizcilik Fakültesi Arşivi.

Kayıt - Sicil Defteri Örneği*

Öğrencinin		BİLİMSEL KÜTUK													Düşünceler		
Sınıf	No	Yabancı ve diğer	DERSLER													Dersler	Dersler
			İlköğretim	İlköğretim	İlköğretim	İlköğretim	İlköğretim	İlköğretim	İlköğretim	İlköğretim	İlköğretim	İlköğretim	İlköğretim	İlköğretim	İlköğretim		
Sınıfta	197	İlköğretim	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12			
		Ortaokul	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12			
		Lise	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12			
		Üniversite	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12			
Sınıfta	198	İlköğretim	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12			
		Ortaokul	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12			
		Lise	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12			
		Üniversite	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12			
Sınıfta	199	İlköğretim	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12			
		Ortaokul	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12			
		Lise	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12			
		Üniversite	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12			
Sınıfta	200	İlköğretim	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12			
		Ortaokul	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12			
		Lise	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12			
		Üniversite	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12			
Sınıfta	201	İlköğretim	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12			
		Ortaokul	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12			
		Lise	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12			
		Üniversite	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12			
Sınıfta	202	İlköğretim	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12			
		Ortaokul	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12			
		Lise	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12			
		Üniversite	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12			
Sınıfta	203	İlköğretim	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12			
		Ortaokul	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12			
		Lise	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12			
		Üniversite	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12			

* İTÜ Denizcilik Fakültesi Arşivi.

EK – 55

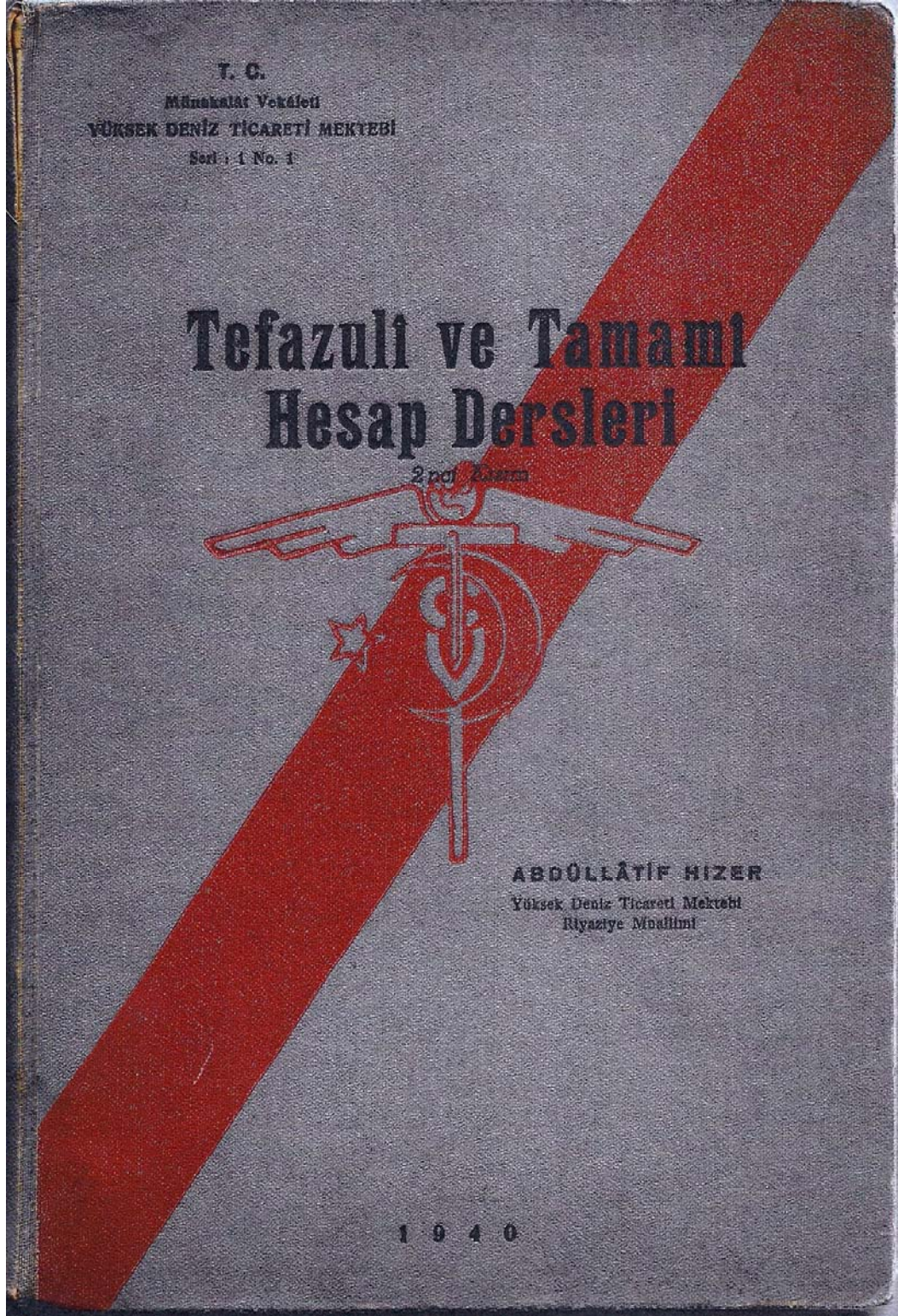
Okul Müdürlerinden Zeki Sak*

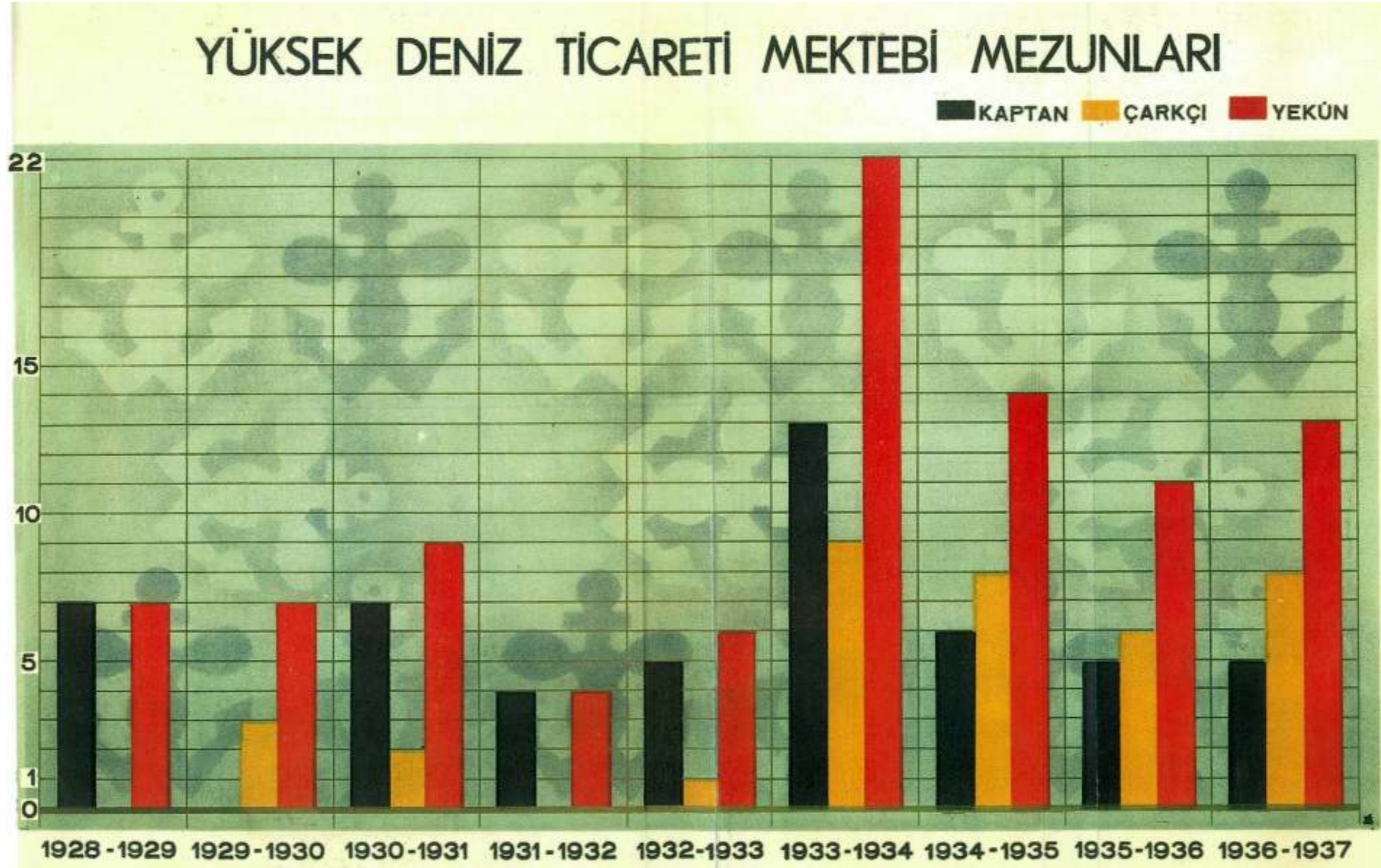
* “Zeki Sak Vefat Etti”, **Deniz**, S:136, (Temmuz 1966), s.11.

EK – 56

Tefazulî ve Tamamî Hesap Dersleri Kitabı*

* Mutlu Karakaya Arşivi.

*Türk Deniz Ticareti, [y.y], 1937, [s.y]

EK – 58

1933 Yılı Öğretmenlerinden Bir Grup*

* Mekki Sait, “Kaptanlarımızın Mektebinde”, **Yedigün**, S:11, (24 Mayıs 1933), s:6.

EK – 59

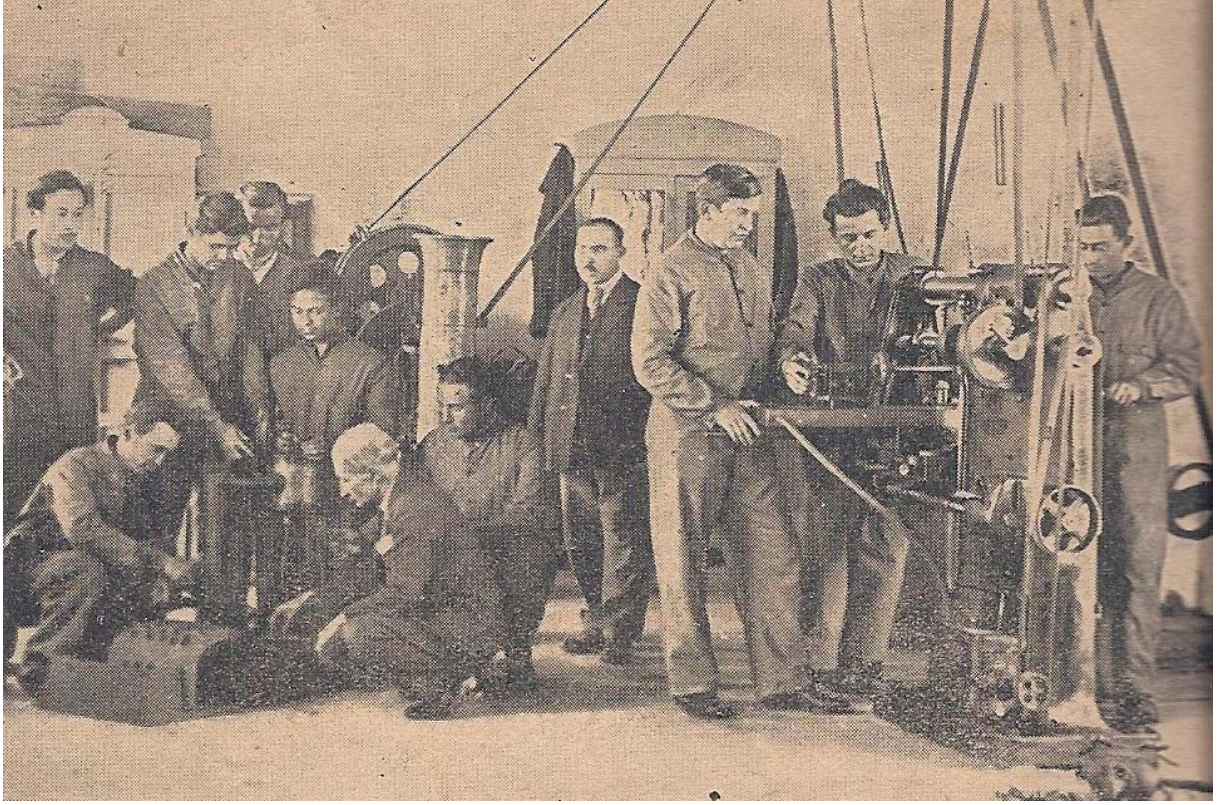
1933 Yılından Öğrenciler*

* Mekki Sait, “Kaptanlarımızın Mektebinde”, **Yedigün**, S:11, (24 Mayıs 1933), s:7.

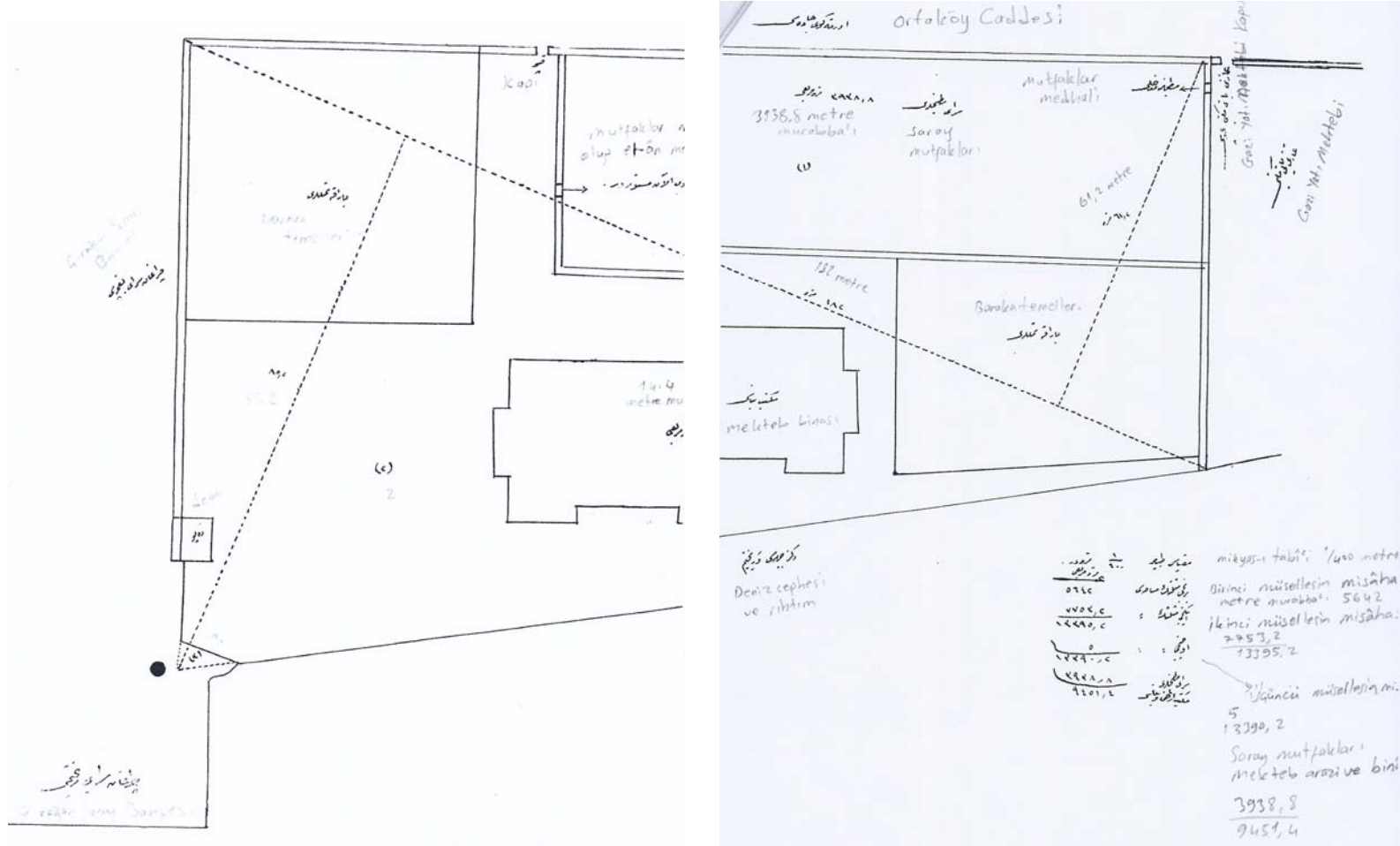
EK – 60

1933 Yılından Öğrenciler*

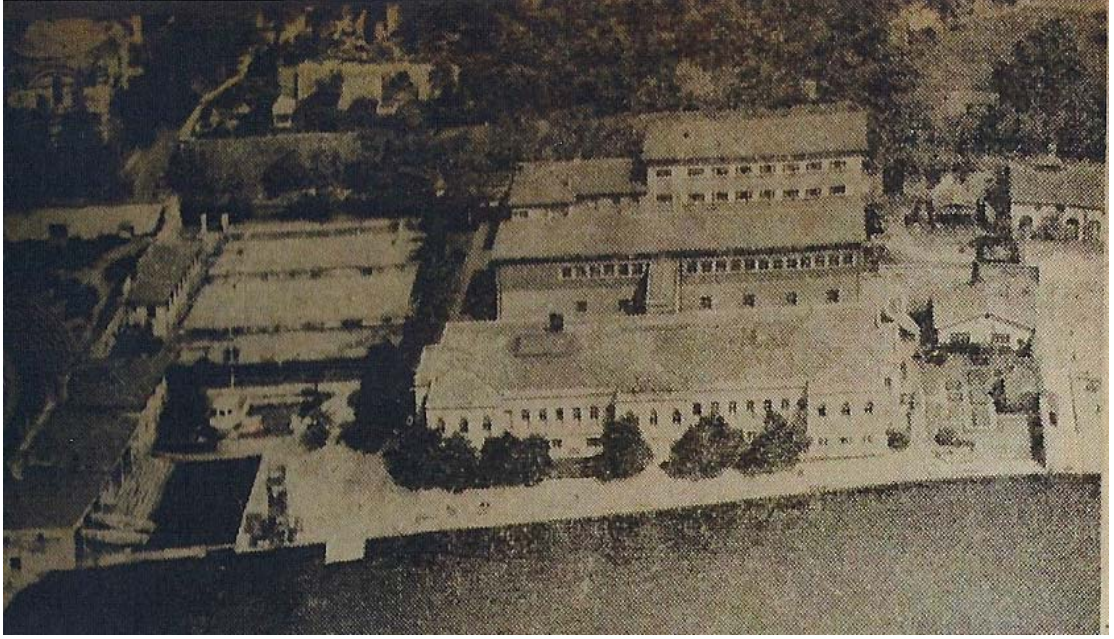
* Mekki Sait, “Kaptanlarımızın Mektebinde”, **Yedigün**, S:11, (24 Mayıs 1933), s:7.

EK - 61
Okul'un 1928 Planı*

* **BCA**, Bakanlar Kurulu Kararları (1920-1928), 030 53 6, (16 Ağustos 1928). Arşiv'den alınan fotokopiler orantılı olmadığı için plan uygun bir şekilde birleştirilememiştir.

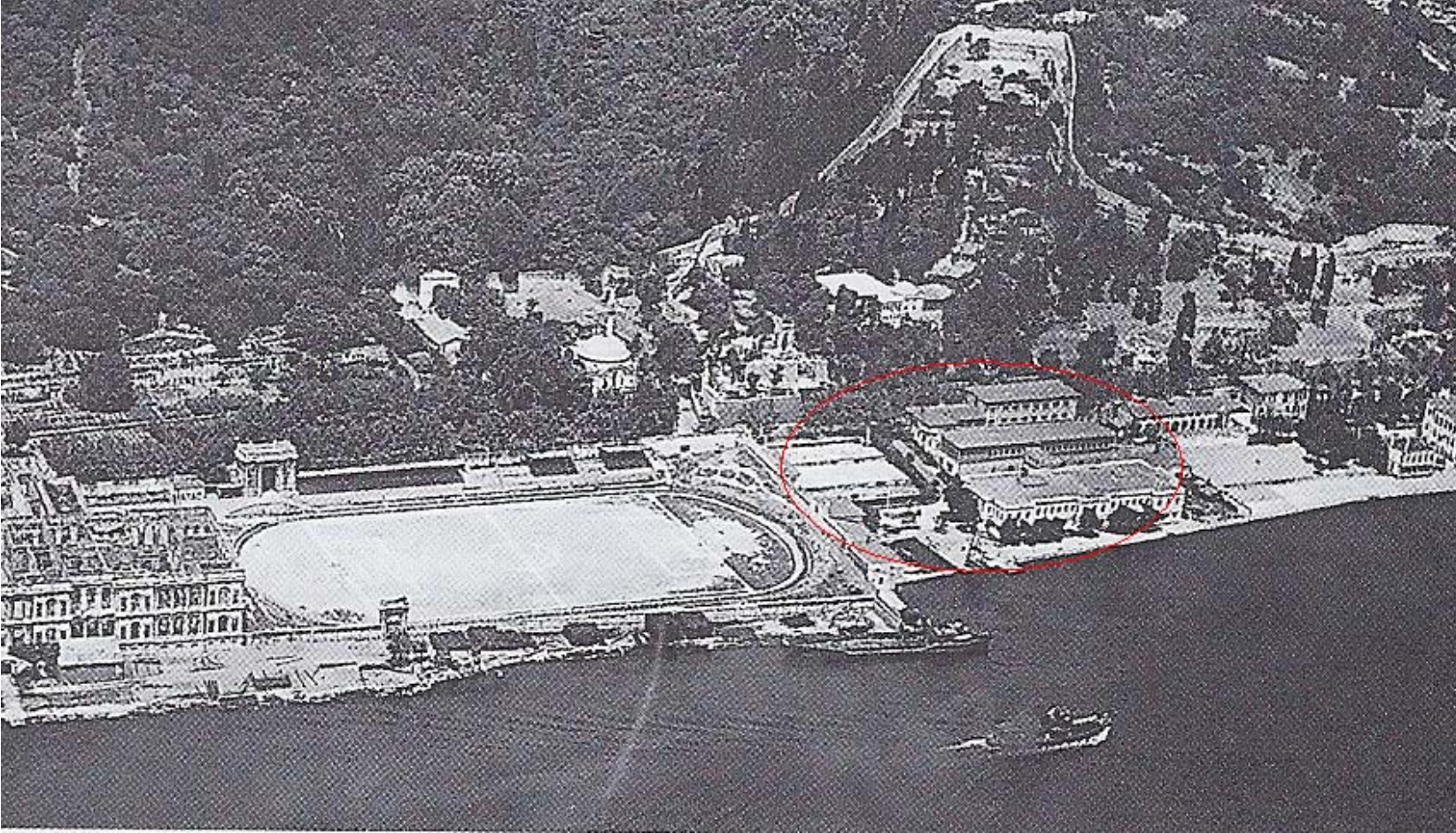
EK – 62
Okul'un Görünümü *

* Rafet Yalçın, “Denizcilik Akademileri Münasebetiyle”, **Deniz**, S:80, (Kasım 1961), s.6.

EK – 63

1950 lerde Okulu'un Görüntüsü*

* Beşiktaş Belediyesi Başkanlığı, **Dünden Bugüne Beşiktaş**, İst., Numune Matbaacılık, 1998, s.10.

EK – 64

Okul'un 1980'lerdeki Görüntüsü*

* Çelik Gülersoy, **Çerağan Sarayları**, İst., İstanbul Kitaplığı Yayınları, 1992, s.y.

1934 Kadrosunun Ücret Talep Yazısı*

1	2	3
İsmi	Memuriyeti	Verilecek Ücret
Zeki bey	Yüksek Deniz Ticareti Mektebi Müdür	100
Sedat Miya bey	Hesap ve Mutemet	100
Hasan bey	Yılyıl memuru (muit v. - sifasını 20 if. edecektir)	100
Yusuf Kanun bey	D. Miliye memuru	100
Mustafa bey	Muit	80
Apdürrozak bey	"	80
Kamiran bey	Doğya memuru	80
Tevfik bey	Tebbiyat muallimi	100
Kazım bey	Miyasiye "	100
Hasan İsmail bey	Gemicilik "	100
Hayri bey	Bayraçsain "	100
Sırrı 1055 bey	Makine "	100
Harun bey	İngilizce "	100
Melki bey	Deniz Ticareti Mektebi Muallimi	100
Tevfik bey	Kuvvet tahammüliye cesemi ve termo-dinamik muallimi	100
Huri bey	Termin muallimi	100
Apdülkerim bey	Matematik "	100
Miyasiye bey	Terim "	80
Melahattin bey	Spor "	80
Rifat bey	Miyasiye "	80
Hasan bey	Tebbiyat " (EKGİph ne ve l. br. tar.)	80
Muit Hoc. ti bey	Türkçe "	80
Mehdi bey	Miyasiye "	80
in Huri bey	İhtisat "	80
Cağrı bey	Coğrafya "	80
Ednan bey	İngilizce "	80
" "	" "	80
Cağrı tevfik bey	Mühürsahih bahri muallimi	80

Fabrika Muallimi (matbaa usta) 80
" " " " 80

İsimleri yukarıda 1 numaralı sütunda yazılı zevatin 2 numaralı sütunda yazılı memuriyetlere vekâlet teğkilât kanununa bağlı Yüksek Deniz Ticareti Mektebi kadrosunda yazılı ücretler teyminleri tasvibi Devletlerine arz olunur. İfendin.

İmza ve Unvan Müdürlüğü

Muvafakat
18/6/34
Sadullah

Ali gibidir

Ali gibidir
Ali Bozoğlu Arşivi

Ali Bozoğlu Arşivi
Ali Bozoğlu Arşivi
1055

* Ali Bozoğlu Arşivi.

Örnek Bir Kararname*

T. C. BAŞVEKÂLET KARARLAR MÜDÜRLÜĞÜ		Kararname		T. C. BAŞBAKANLIK KARARLAR ARŞİVİ	
Karar sayı 2					
4852		Üretleri umumî müvazene kanununun 5 inci maddesi mücbince 936 senesi bütçesinin "E" cetveline dahil 774 üncü fasıl tahsisatından verilme üzere Yüksek deniz ticareti mektebi nakil vasıtalarına ait ilişik - kadronun tatbiki, İktisad vekilliğinin 6/6/936 tarih ve 1054/22876 sayılı tezkeresiyle yapılan teklifi ve Maliye vekilliğinin 17/6/936 tarih ve III174/2/2656 sayılı mütaleenamesi üzerine İcra Vekilleri Heyetince 17/6/936 da onanmıştır.			
		17/6/936			
		REİS İCUMHUR			
		<i>K. Akın</i>			
Bş. V.	Ad. V.	M. M. V.	Da. V.		
<i>A. İsmail</i>	<i>E. Sarıca</i>	<i>K. Akın</i>	<i>S. Kaya</i>		
Ha. V. V.	Ma. V.	Mf. V.	Na. V.		
<i>E. Sarıca</i>	<i>H. Özgür</i>	<i>T. Ural</i>	<i>A. Çetin Kaya</i>		
İk. V.	S. İ. M. V.	G. İ. V.	Zr. V. V.		
<i>C. Başer</i>	<i>S. R. Başer</i>	<i>Rana Karhan</i>	<i>C. Başer</i>		
080 18 01 02 66 52 16					

* BCA, Bakanlar Kurulu Kararları (1928 ve Sonrası), 66 52 16, (17 Haziran 1936).

İsmet İnönü 1 Temmuz 1939’da Okul Öğrencilerinin Kabotaj Bayramını Kutlarken*

* “1 Temmuz Deniz Bayramı’na Cumhur Reisimiz Şeref Verdiler”, **Deniz**, S:50, (1 Ağustos 1939), s:3.

1935 Denizcilere Mahsus Kıyafet Talimatnamesi'nden Alâmetler*

22

Yüksek kaptan sınıfı
talebesi

23

Yüksek makinist sınıfı
talebesi

24

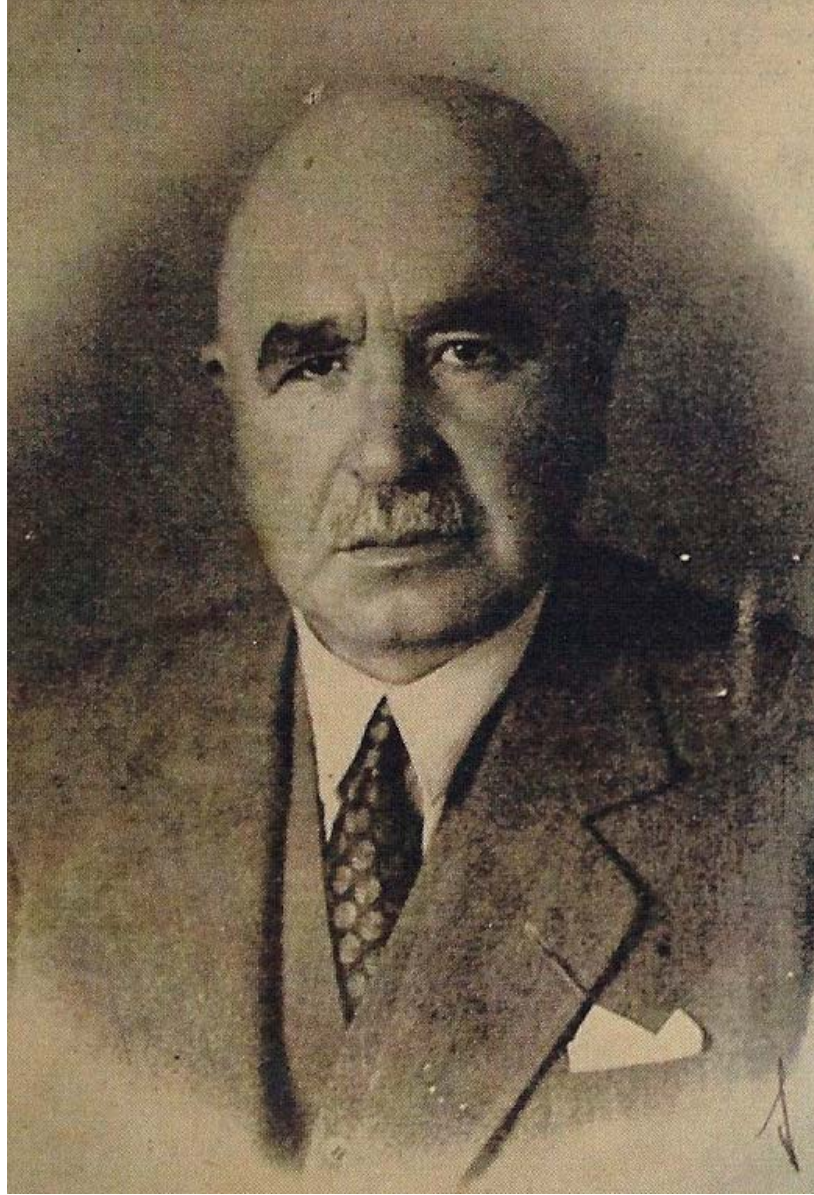

Talî sınıf talebesi

* Mutlu Karakaya Arşivi.

EK - 69

Münakalat Vekili, Ali Çetinkaya*

* “Muhaberat ve Münakalat vekilimiz Ali Çetinkayanın Deniz Bayramı münasebetile radyodaki hitabeleri”, **Deniz**, S:50, (1 Ağustos 1939), s:2.

Kararname Örneği*

T. C. BAŞVEKÂLET KARARLAR DAİRESİ MÜDÜRLÜĞÜ Karar sayısı 2 11634		T. C. BAŞBAKANLIK CUMHURİYET ARŞİNİ	
Kararname		8:	36:

939 senesi derslerini Akdeniz ve Karadeniz sahillerimizde seyr halinde geçirecek olan Yüksek Deniz Ticaret mektebi son sınıf talebelerinin bineceği mektep gemisinin ihtiyacı olan 750 ton kömürün, 2490 sayılı kanununun 46 ncı maddesinin (0) fıkrasına göre Zonguldakta mahallinde mübayaâ edilmesi; Münakalât Vekillığının 6/7/939 tarih ve 688/1486 sayılı teklifi ve Maliye Vekillığının 26/7/39 tarih ve 4184 sayılı mütalâ anamesi üzerine İcra Vekilleri Heyetince 31. TEMMUZ 1939 tarihinde kabûl olunmuştur.

REİSİCÜMHUR
İsmail İsmail

Bş. V. Ad. V. M. M. V. Da. V. Ha. V.
S. P. Beyazlıoğlu F. C. Beyazlıoğlu M. M. V. Beyazlıoğlu Da. V. Beyazlıoğlu Ha. V. Beyazlıoğlu

Ma. V. Mf. V. Na. V. İk. V. ve M. V. V. S. I. M. V.
Ma. V. Beyazlıoğlu Mf. V. Beyazlıoğlu Na. V. Beyazlıoğlu İk. V. ve M. V. V. Beyazlıoğlu S. I. M. V. Beyazlıoğlu

G. I. V. Zr. V. Mn. Mü. V. Tl. V.
G. I. V. Beyazlıoğlu Zr. V. Beyazlıoğlu Mn. Mü. V. Beyazlıoğlu Tl. V. Beyazlıoğlu

88	18	01	02	88	74	19
----	----	----	----	----	----	----

* BCA, Bakanlar Kurulu Kararları (1928 ve Sonrası), 88 74 19, (31 Temmuz 1939).

EK - 71

Kararname Örneği*

T. C.
BAŞVEKÂLET
DİPLOMATİK İŞLER GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
Kararlar Müdürlüğü
Karar sayısı
3
1919

Kararname

Yüksek Deniz Ticaret Okulu talebesinin günlük ekmeğe istihkakının 600 gram üzerinden verilmesi; Münakalat Vekillığının iş'arına atfen Ticaret Vekillığının 22/7/1944 tarihli ve 46662 sayılı tezkere-siyle yapılan teklifi üzerine, İcra Vekilleri Heyetince 3/8/1944 tarihinde kabul olunduğudur.

REİSİCUMHUR
[Signature]

Bş. V. ve Ha. V. V. Ad. V. M. M. V. Da. V. H. V.
[Signatures]

Ma. V. Mf. V. Na. V. İ. V. S. İ. M. V.
[Signatures]

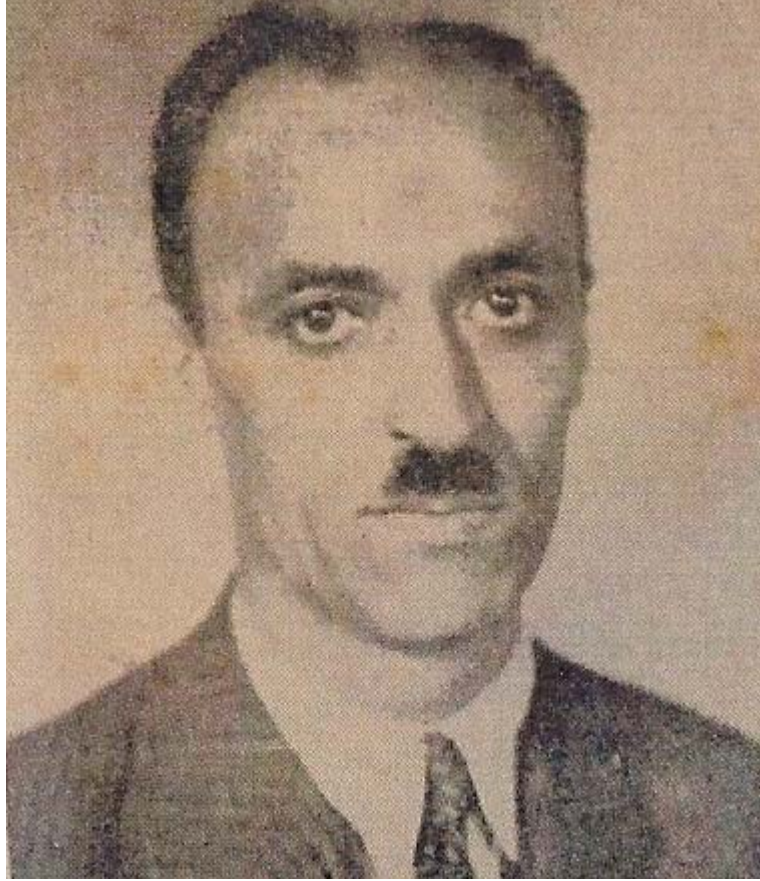
G. İ. V. Zr. V. Mü. V. Ti. V.
[Signatures]

080 18 01 02 106 56 3

* BCA, Bakanlar Kurulu Kararları (1928 ve Sonrası), 106 56 3, (3/8/1944).

EK – 72

Münekalat Vekili, Cevat Kerim İncedayı*

* “Denizcilerin Mazhariyeti ve Yeni Münakalat Vekilimiz”, **Deniz**, S:67, (2inci Kanun 1941), s:1.

EK – 73

Munakalat Vekili, Emekli Amiral Fahri Engin*

* “Sayın Múnakalat Vekilinin Beyanatı”, **Deniz**, S:84, (Haziran 1942), s.3.

Okul Müdürlerinden Sait zege 1940 Kabotaj Bayramında Konuşma Yaparken*

* **Deniz**, S:61, (Temmuz 1940), s.10.

EK - 75

Münakalat Vekili, Em. General Ali Fuad Cebesoy*

* “Yeni Münakalat Vekilimizin Beyanâtı”, Deniz, S:94, (1 Nisan 1943), s.3.

Yönetmelik Ekindeki Çeşitli Cetveller*

- 32 -

CEDVEL N° 1

MEKTEPTE TUTULACAK DEFTERLER

(MADDE 20 :)

- 1 — Namzet defteri (bu deftere mektebe girmek için müracaat edenler yazılır)
- 2 — Künye defteri
- 3 — Dosyalar (talebeye ait resmî evrak ve umumi muhaberat ve muallimler ve mektep doktoru tarafından verilen rapor ve sair)
- 4 — İmtihan defteri ve cedvelleri
- 5 — Muallimlere mahsus not defteri
- 6 — Sıhî cüzdanlar
- 7 — Hasta defteri
- 8 — Ücret tahakkuk ve tevzi defteri
- 9 — Tahsisat defteri
- 10 — Avans defteri
- 11 — Ayniyat talimatnamesi mucibince tutulması lâzımgelen defterler
- 12 — İdare ve tedris noktasından mektep idaresince görülecek diğer defterler.

CEDVEL N° 2

TALEBEYE SENEDE VERİLECEK GİYİM EŞYASI

(MADDE 98 :)

- Bir kat harici siyah elbise (yeni gelenlere iki kat)
 Bir kat harici beyaz elbise
 Bir kasket iki beyaz kılıf
 Gemici elbisesi (bütün tahsil müddetince yalnız güverte sınıflarına iki kat gemici elbisesi verilir. Birincisi yeni gelenlere ve ikincisi üçüncü sınıfa geçince)
 Bir çift terlik
 İki çift fotin
 Üç senede bir kaput
 İki pijama

- 33 -

- Beş fildkoz fanila
 Beş patiska kısa don
 Beş beyaz gömlek (İki yakasile beraber)
 Altı çift çorap
 İki yüz havlusu
 Altı mendil
 İki yıkanma havlusu
 Bir tulum
 Bir lastik spor ayakkabısı
 Bir laciveri spor yün fanila
 Bir pamuktan kolsuz spor fanilas
 Bir spor pantolonu
 İki siyah kıravat.

CEDVEL N° 3

ERZAK TAYİNİ

(MADDE 110 :)

Ekmek	700	Gram
Et	Sabah akşam (safi verildiği takdirde)	300	»
	Etlı yemekler için	75	»
	Kıymah yemekler için	50	»
	Etlı dolmalar için	75	»
Pirinç	Pilav için	100	»
	Etlı dolmalar için	30	»
	Zeytinyağlı dolmalar için	45	»
	Sütlaç için	25	»
	Köfte ve ispanak ve pırasa için	5	»
	Aşure için	10	»
	Kadımbudu köfte için	15	»
Sade yağ	Pilav ve börekler 25 gram hesabıdır	50	»
	Makarna için	20	»
	Püre ve taze sebzeler için	15	»
	Omlet için	15	»
	Yumurtalı tatlılar için	20-30	»
Zeytin yağı	Taze sebzeler için	25	»

3

	Kuru sebzeler için	20	Gram
	Lokma, balık ve patlıcan ve kabak kızartmaları için	25-30	»
	Salatalar için	10	»
Şeker	Ekmek, tel ve yassı kadayıfları için	80	»
	Kompostolar için	50-70	»
	Hoşaf lar için	50	»
	Diğer tatlılar için	50-70	»
	Çay için	30	»
Un	Börek için	70	»
	Hamur tatlıları için	50-70	»
	Çorba ve terbiyeli yemekler için	15	»
	Baklava için	65	»
	Aşure için	10	»
	Lokma için	60-70	»
Yufka	100	»
Niğasta	20	»
İrmik	Helva için	45-50	»
	Revani için	30-35	»
	Yağsız revani için	20-22	»
	100	»
Makarna	20	»
Şehriye	Çorba için	250	»
Patates	Behar yemek için	25	»
	Sebze çorbası için	100	»
Fasulya	Behar yemek için	40	»
Mercimek	Çorba için	100	»
	Yemek için	100	»
Nohut	Yahni için	10	»
	Pilav için	50	»
Soğan	24 saat zarfında	20	»
Tuz	24 saat zarfında	25	»
Beyaz peynir	Börek, Makarna, Omet için	15	»
Kaşar »	Makarna için	35	»
Taze »	Kahvaltı için	25	»
Kaşar peyniri	» »	40	»
Reçel	» »	40	»
Zeytin	» »		

Yumurta	Yassı kadayıfın beher kilosu için	10	Adet
	Yalnız verildiğine göre	2	»
	İspanaklı olduğuna göre	1	»
	Terbiyeli yemeklere bir kilo için	8	»
	Börek için	10	»
	Yağsız revani bir kilo irmik için	24	»
	Yağlı revani » » » »	20	»
	Köftelerin bir kilo eti için	3	»
	Kadın budu » » » »	5	»
	Tulumba ve kadın göbeği tatlıları bir kilo un için	10	»
	Patates köftesinin bir kilo patates için	3	»
	Baklavanın bir kilo unu için	5	»
Kakao	6	Gram
Çay	00,50	»
Kuru üzüm	Hoşaf için	50	»
Erik	Hoşaf için	40-45	»
Kuru kayısı	Kompostolar için	25-50	»
	Tatullar için	20	»
Süt	Sütlü, kakaolu veya kahve için	150	»
	Muhallebi ve sütlac için	200	»
	İrmik helvası için	50	»
	Fırında makarna için	35	»
	Patates püresi için	20	»
	Güllac için	60	»
İspanak, Semizotu, lahan,	Pırasa, ispanak gibi çok fire veren sebzeler istihkakın bir büyük misli verilir.	250-300	»
Taze fasulya, Bezelye, Bakla	150-200	»
Taze banyan	90	Gram
Kuru banyan	25	»
Taze yaprak	40	»
Salamura	50	»
Dolmalık domates,		
Kabak	250	»
Patlıcan	Büyük olursa bir, küçük olursa iki adet		

Havuç	Zeytinyağlı prasa ve fasulye pilakisi ve sebze çorbası için	35	»	Gram
Kereviz	Sebze çorbası ve fasulye pilakisi	25	»	
Kök »	Yalnız verildiğine göre	250	»	
Kiraz	180	»	
Çilek	130	»	
Taze üzüm	200	»	
Taze vişne	Komposto için	100	»	
Armut, Elma	(1) ve (2) adet orta boy			
Elma	Hoşaf, tatl ve komposto için	200	»	
Ayva	Tatlı ve kompostolar için	200	»	
Tel kadayıfı	80-100	»	
Ekmek »	Çiftin 1/8 ile 1/12 bir kişiye			
Yassı kadayıfı	2	Adet	
Tahin helvası	70	Gram	
Tahin	60	»	
Pekmez	60	»	
İncir Hurma	60-70	»	
Uskumru bahçı	Büyük olursa	1	Adet	
Uskumru bahçı	Küçük olursa	2	»	
Kilic bahçı	150	Gram	
Kalkan	200	»	
Palamut	Orta boy	1/4		
Çekirdeksiz üzüm	Aşure için	5	Gram	
Fıstık	Zeytinyağlı dolma için	5	»	
Fıstık	İrmik helvası için	5	»	
Kuş üzümü	Zeytinyağlı dolmalar için	10	»	
Kuş üzümü	Kuzu dolması için	10	»	
Ceviz içi	Tel kadayıfı için	5-10	»	
Salep	2	»	
Pastırma	Yumurta için	15	»	
Buğday	Aşure için	35	»	
Safran	Zerde için miktarı kâfi			
Sabun	Küçük boy çamaşırların beheri için	5	»	
»	Orta boy » » »	10	»	
»	Büyük boy » » »	15	»	
»	Bulaşık için beher 100 nefer hesabına	1500	»	

Fındık	Güllac ve baklava için	10	Gram
»	Aşure için	5	»
Odun	Beher soba için	30	Kilo
»	Mutbak için 100 kişi hesabına	3/4	Çeki
»	Mutbak için 100 kişiden fazlasının beher yüzü için	1/4	»
	Limon, Domates salatası, Maydanoz gibi şeyler ihtiyaca göre artırılabilir.		

S. E

CETVEL No. 4
KALORİ CEDVELİ

Madde 110

Yiyeceklerin Cinsi	Miktarı	Maliyeti Fahiye	Maddeî şibih		Kalori Miktarı
			Mevadî Şahiye	Zülaiye Albomin	
Koyun eti	100 Gr.		30, 5	15,80	322
Kuzu eti	100 >		24,17	17,93	290
Siğir eti	100 >		15,29	18,87	218
Dana eti	100 >		8,74	19,73	171
Tavuk	100 >		6,28	21,05	170
Balık	100 >		27,10	18,19	200 ^{yağlı olmak partile}
İnek sütü	100 >	4, 5	3, 8	3, 5	70
Yoğurt	100 >	5, 5	5, 6	4, 6	98, 5
Yumurta (60 gram) bir adet			6	7	90,80
Tere yağı	100 Gr.		83,70	0,79	757
Zeytin yağı	100 >		700		900
Şeker	100 >	99,75			399
Bal	100 >	79,54			321
Pekmez	100 >	79			312
Beyaz peynir	100 >	1,37	15, 5	12,22	197
Kaşar peynir	100 >	2,74	31	24,44	393
Pirinc	100 >	78, 5	0,88	6, 8	357
Buğday unu	100 >	74,71	6,94	10,21	357
İrmik	100 >	76,12	0,75	12,15	369
Bulgur	100 >	78,10	0,93	8,40	354
Makarna, şehriye	100 >	75,21	0,60	11,58	361
Patates	100 >	21,10	0,15	2,08	96
İspanak, Ebegümeçi	100 >	3,61	0,50	3,71	34
Lahna	100 >	11,63	0,90	3,99	72
Karnı bahar	100 >	4,55	0,34	2,48	32
Havuç	100 >	8,17	0,21	1,07	40
Çalı, Ayşe, kuru fasüliye	100 >	7,35	0,33	5,43	55
Bakla	100 >	7,35	0,33	5,43	55

Yiyeceklerin Cinsi	Miktarı	Maliyeti Fahiye	Maddeî şibih		Kalori Miktarı
			Mevadî Şahiye	Zülaiye Albomin	
Patlıcan	100 Gr.	4,77	0,17	1,34	26
Bamya	100 >	7	0,50	1,50	34
Kabak	100 >	0,48	0,60	0,35	23
Kırmızı domates	100 >	4,70	0,33	1,25	27
Bezelye	100 >	52,68	1,89	33,15	338
Mercimek	100 >	52,84	1,99	25,95	341
Nohut, Fasülye	100 >	55,60	5,25	18,62	352
Kuru bakla	100 >	51,13	2,20	24,90	332
Zeytin tanesi	100 >	8,40	14,48	0,76	169
Elma	100 >	12,05		0,36	51
Armut	100 >	11,80		0,36	50
Üzüm	100 >	11,32		0,59	69
Kaysı	100 >	11,04		0,49	47
Kavun	100 >	6,53	0,32	1,—	33
Karpuz	100 >	5,05		0,35	23
Portakal	1 adet	5,54		0,73	26
Kestane	100 Gr.	73,04	2,90	10,76	370
Kuru incir	100 >	49,79		4,01	221
Kuru üzüm	100 >	54,55		2,42	232
Fındık	100 >	72,22	66,60	47,41	683
Ceviz	100 >	13,02	57,43	15,77	652
Hurma	100 >	61,—	0,51	0,20	222

* T.C Mınakalat Bakanlığı Yüksek Deniz Ticareti Mektebi, Yüksek Deniz Ticareti Mektebi Talimatnamesi, İst., [y.y], 1945, s.32-39.

1945 Güverte Ders Programı*

GÜVERTE ŞUBESİ HAFTALIK DERS TEVZİ CETVELİ

D E R S L E R	Güverte I		Güverte II		Güverte III		Güverte IV	
	I	II	I	II	I	II	I	II
	D	T D T	D	T D T	D	T D T	D	T D T
Lisan	8	8	9	0	—	—	1	1
Fizik	3	3	—	—	—	—	—	—
Trigonometri	2	2	—	—	—	—	—	—
Navigasyon	5	2 6 2	—	—	—	—	2	4 2 4
Navigasyon Astronomi.	—	—	6	2 6 2	—	—	2	6 2 6
Gemicilik	2	5 2 6	2	6 2 4	—	—	6	10 6 10
Telsiz telgraf.	2	1 1 1	1	— 1 1	—	—	—	—
Gemi makineleri	—	—	2	— 2	—	—	3	3 3 3
Hukuk bilgisinin	2	— 2	2	— 2	—	—	1	— 1
Metevroloji	1	1 1 1	—	—	—	—	—	1 — 1
Osenografi.	—	—	2	— 2	—	—	—	—
Gemi inşası	1	— 1	1	— 1	—	—	—	1 — 1
Sıhhat bilgisi.	—	—	2	— 2	—	—	—	—
Atelye tatbikatı.	—	2 — 2	—	2 — 2	—	—	—	—
Askerlik	3	— 3	3	— 3	—	—	—	—
Diploma vazifesi.	—	—	—	—	—	—	—	Bir ay
HAFTADA DERS YEKÛNU . . .	40	40	40	40	—	—	40	40

GEMİ PRATIĞİ :

Güverte 1 : 1 Ağustos — 30 Eylül 2 Ay

Güverte 3 : 1 Ağustos — 31 Temmuz 12 Ay

Güverte 4 : 1 Ağustos — 31 Mart 8 Ay

YEKÛN 22 Ay

* Yüksek Deniz Ticareti Okulu, Ders Müfredat Programı, İst., Halk Basımevi, 1945, s.y.

1945 Makina Bölümü Ders Programı*

MAKİNE ŞUBESİ HAFTALIK DERS TEVZİ CETVELİ

D E R S L E R	Makine I		Makine II		Makine III		Makine IV	
	I	II	I	II	I	II	I	II
	D	T D T	D	T D T	D	T D T	D	T D T
Lisan	2	2	3	3	3	3	3	3
Matematik	—	—	2	2 2 2	—	—	—	—
Fizik	—	—	2	2 2 2	—	—	—	—
Mihanik	—	—	2	2	—	—	—	—
Mukavemet.	—	—	—	—	3	1 3 1	—	—
Grafostatik.	—	—	—	—	—	2 1	—	—
Malzeme bilgisi	2	2	2	2	—	—	—	—
Malzeme Laboratuvarı	—	—	—	—	3	—	—	—
Mihaneki Teknoloji.	—	—	2	2	—	—	—	—
(Kalkilyasyon	2	—	—	—	—	—	—	—
(İmalât makineleri	—	—	—	—	—	—	—	—
Umumi makine bilgisi.	2	2	—	—	—	—	—	—
Teknik rasim.	2	4	2	4	—	—	—	—
Makine elemanları	—	—	—	—	2	2 2 2	—	—
Fabriha pratiği	—	30	—	—	—	—	—	—
Teknik hararet	—	—	2	2	—	—	—	—
Hararet iktisadi.	—	—	—	—	2	2	2	2
Gemi buhar kazanları.	—	—	2	2	2	2 2	—	—
Gemi buhar kazanları işletme.	—	—	—	—	2	2	2	2
Gemi pistonlu buhar makine	—	—	2	2	2	2 2	—	—
Gemi pistonlu buhar mak. işlet.	—	—	—	—	2	2	2	2
Gemi buhar türbinleri	—	—	—	—	2	2	2	2 2
Gemi buhar türbinleri işlet.	—	—	—	—	—	—	3	3
Gemi dah. ihtiraklı mak.	—	—	2	4	2	2	—	—
Gemi dah. İht. Mak. İşlet.	—	—	—	—	—	—	3	3
Gemi yardımcı mak.	—	—	—	—	—	—	4	2 4 2
Gemi yardımcı Mak. İşl.	—	—	—	—	—	—	2	2
Güverte Mak.	—	—	—	—	—	—	2	2
Gemide teshin havalandırma	—	—	—	—	—	—	1	1
Gemide soğutma Mak.	—	—	—	—	—	—	1	1
Makine tecrübe lab.	—	—	—	—	3	3	—	—
Gemi elektro tekniği.	—	—	3	3	—	—	—	—
Elektro teknik Lab.	—	—	3	3	—	—	—	—
Gemi Mak. işletme iktisadi.	—	—	—	—	—	—	4	2
Gemi Mak. tesisatı.	—	—	—	—	—	—	2	3 2 3
Gemi inşası	—	—	—	—	2	2	2	2
Hukuk bilgisi.	—	—	—	—	2	2	—	—
Askerli	—	—	3	3	3	3	—	—
HAFTADA DERS YEKÜNÜ	40	40	40	40	40	40	40	40

1 — Makine birinci sınıf, 2, nci sönesterde 4 saatlik teknik resim dersi ile 30 saatlik fabrika pratiğini, hafta da 4,5 gün fabrikada görecektir.

2 — Makine beşinci sınıf Denizyollarında gemi pratiği görecektir ve Mart, Nisan aylarında mektebe gelerek diploma vazifesi yapacaktır.

3 — Gemi pratiği :

Makine 2 : 1 Ağustos — 30 Eylül 2 Ay

Makine 3 : 1 Ağustos — 30 Eylül 2 Ay

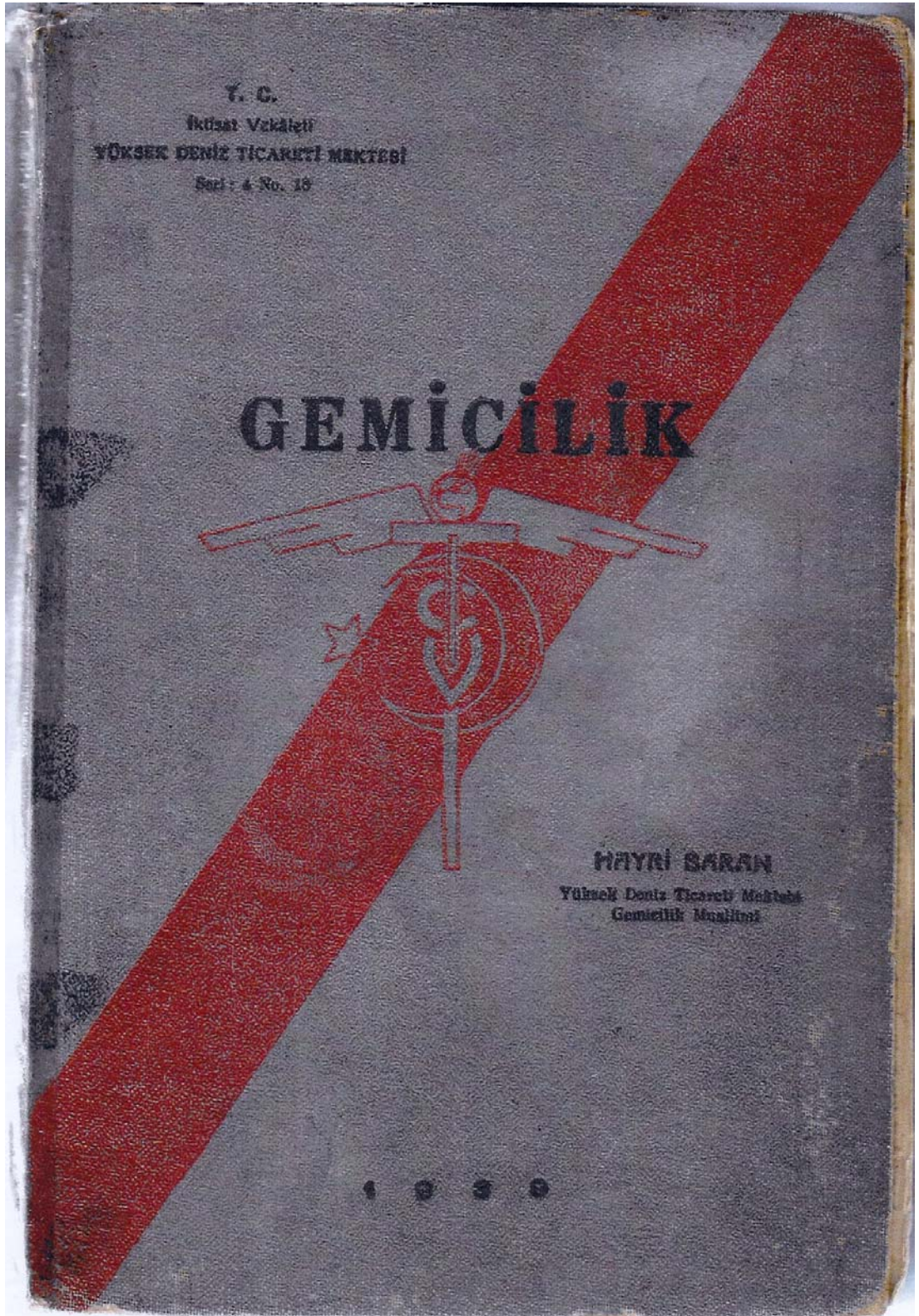
Makine 5 : 1 Temmuz — 28 Şubat 8 Ay

GEMİ PRATİK YEKÜNÜ 12 Ay

* Yüksek Deniz Ticareti Okulu, Ders Müfredat Programı, İst., Halk Basımevi, 1945, s.y.

EK - 79

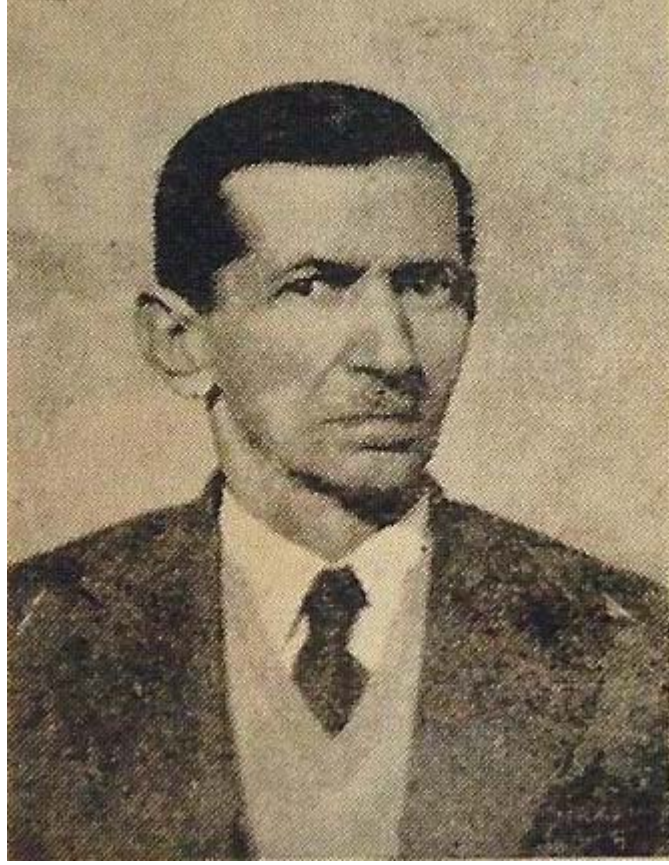
Gemicilik Kitabı*

* Mutlu Karakaya Arşivi.

EK - 80

Rıfat Yenice, Kimya Öğretmeni*

* “Rıfat Yeniceyi Kaybettik”, **Deniz**, S:155, (Şubat 1968), s.6.

EK – 81

Tarih Öğretmeni Abidin Daver ile Birlikte Öğrenciler*

* Mutlu Karakaya Arşivi.

EK – 82

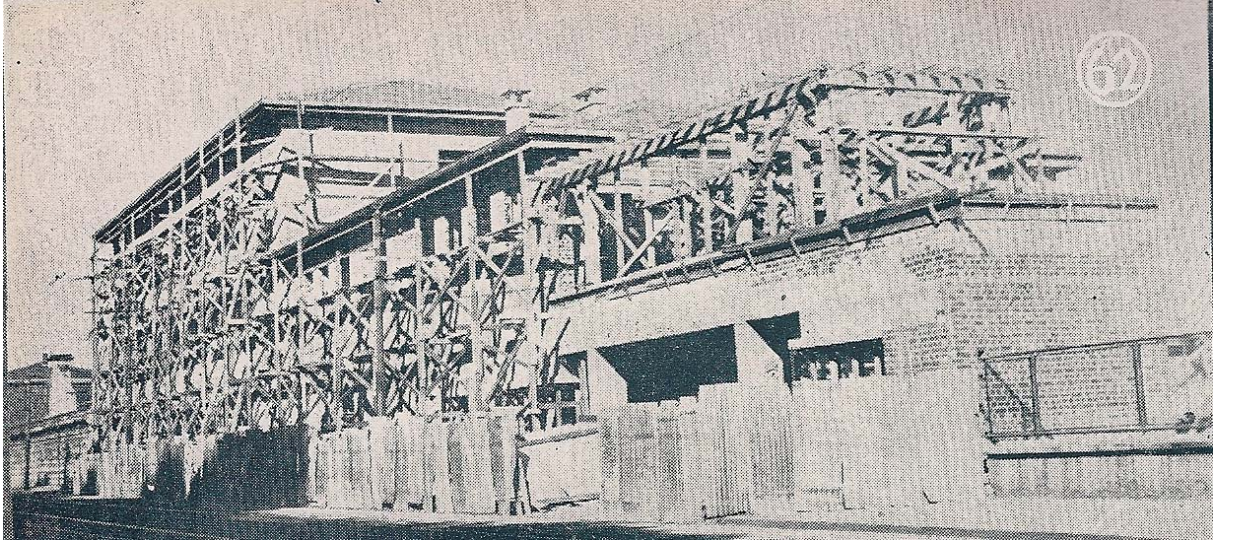
Dahiliye Memuru Sami Açıköney ve Öğrenciler(18 Kasım 1942)*

* Mutlu Karakaya Arşivi.

EK – 83

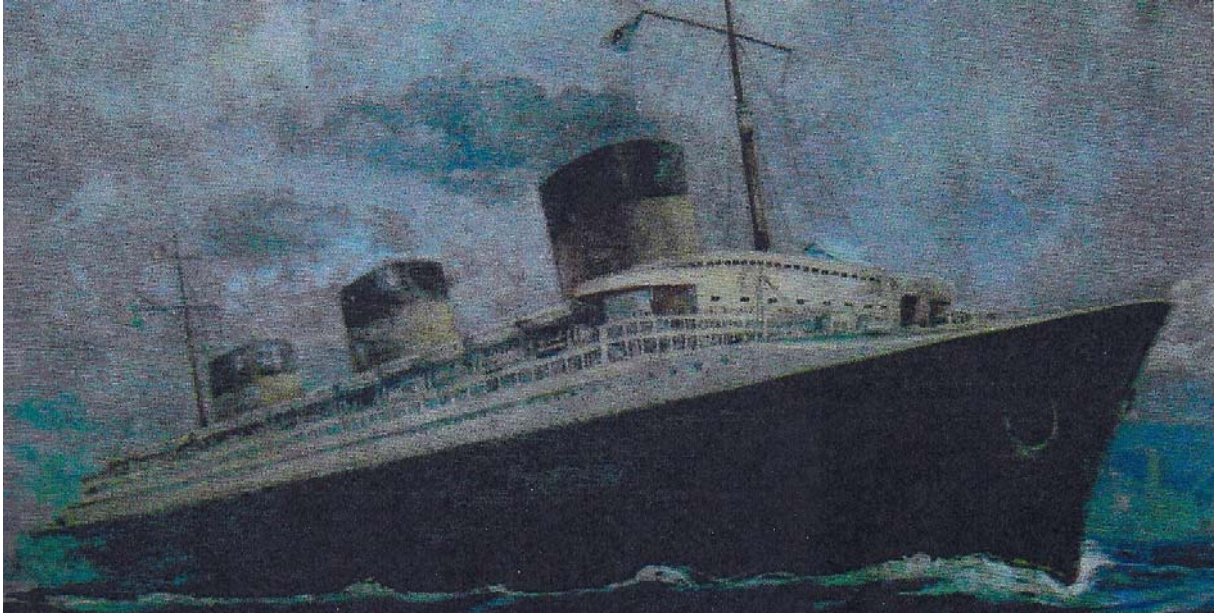
1937 Okul'un Ek Bölümünün İnşaatı*

* Türk Deniz Ticareti, [y.y.], 1937, s.90.

EK - 84

Okul İçin Yapılan Normandie ve Cutty Sark Tabloları*

* Mümtaz Diker, "66 Yıl ncesinden Anılar", **Denizcilik Dergisi**, [S:y.], (Eylül-Ekim 2006), s.14,15.

EK – 85

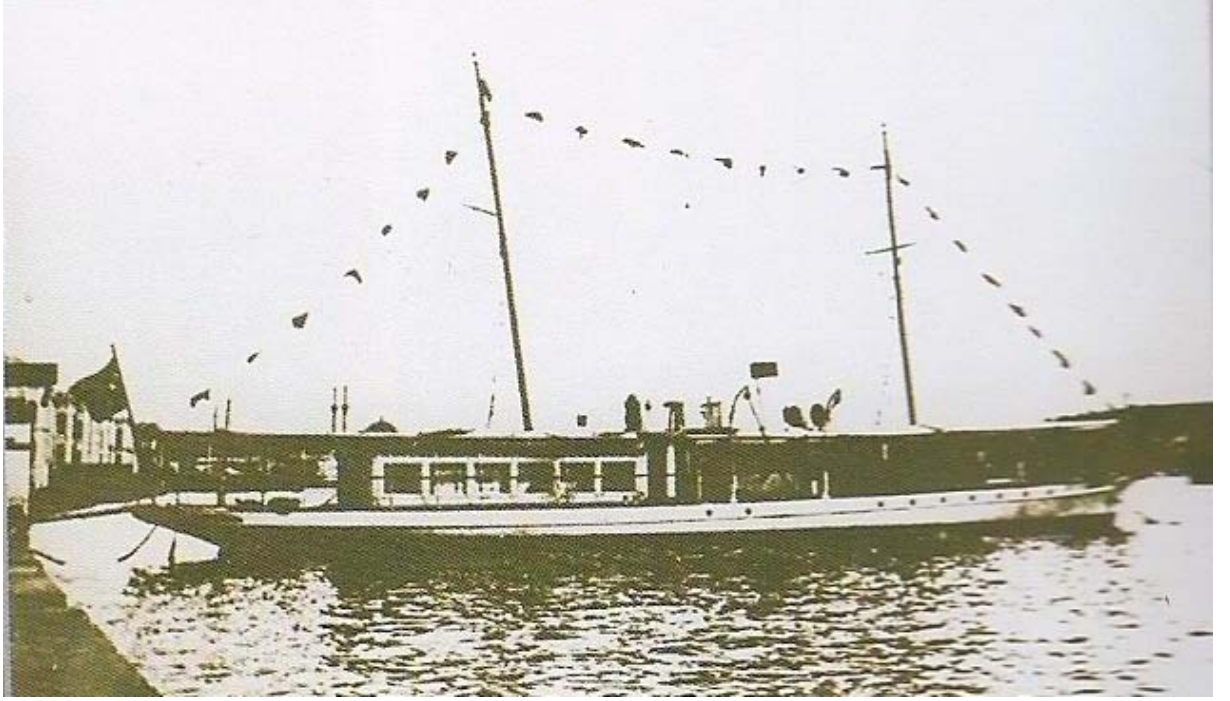
Nil Muş'unda Öğrenciler(28 Nisan 1946)*

* Mutlu Karakaya Arşivi.

EK - 86

Söğütlü Yatı*

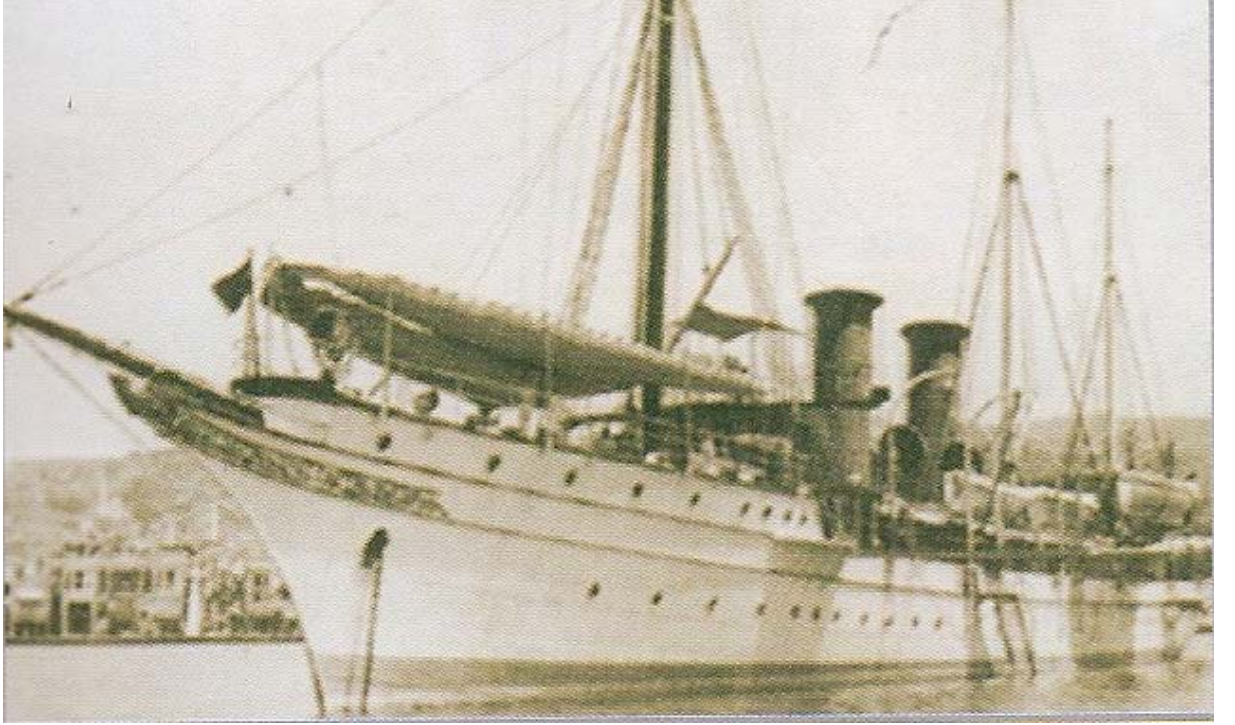

İnşa Tarihi/Yeri : 1908 - İngiltere
Sür'ati : 14 mil
Tonajı : 110 ton

*Türk Deniz Kuvvetleri, **İstiklal Harbinde Bahriyemiz**, 2.bs., Ank.,
Dz.İk.Grp.K'lığı Basımevi Amirliği, 2008, s.26.

EK – 87

Ertuğrul Yatı*

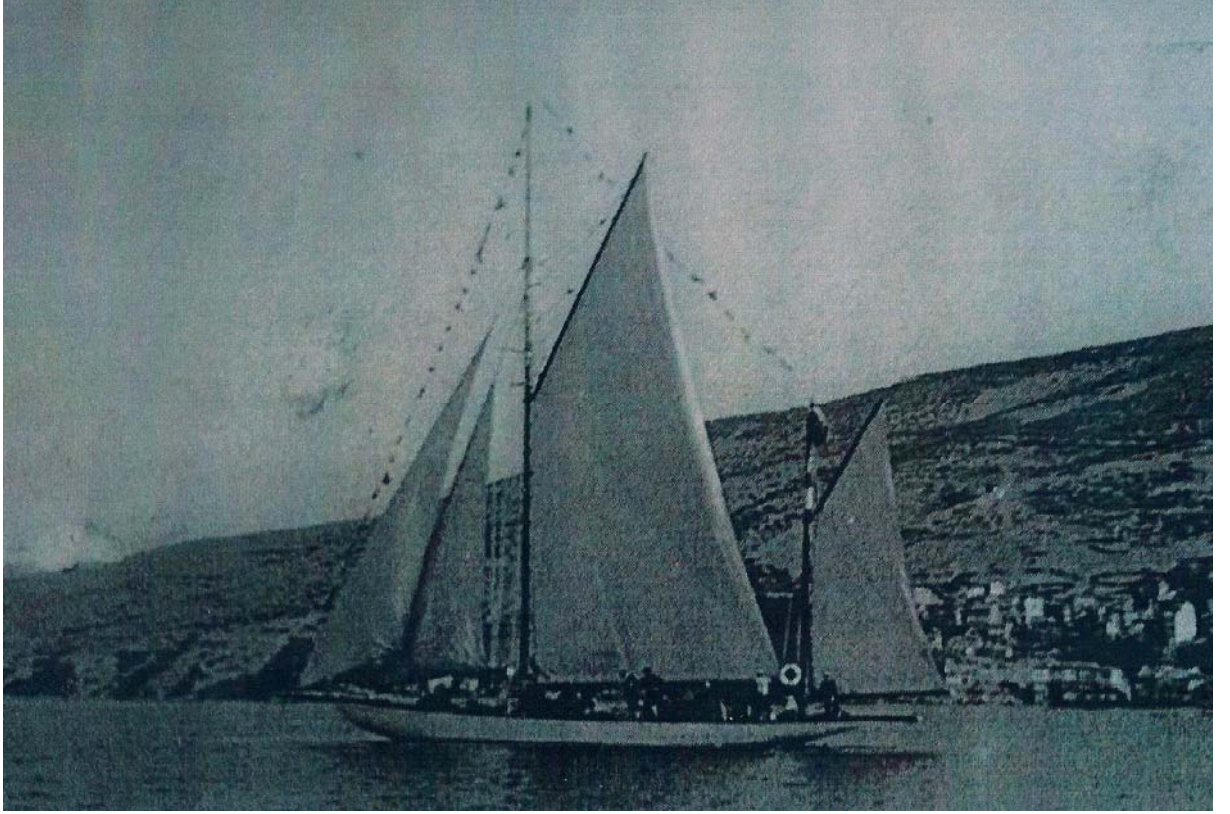

İnşa Tarihi/Yeri : 1903 - İngiltere
Sür'ati : 21 mil
Tonajı : 900 ton

*Türk Deniz Kuvvetleri, **İstiklal Harbinde Bahriyemiz**, 2.bs., Ank.,
Dz.İk.Grp.K'lığı Basımevi Amirliği, 2008, s.26.

EK – 88

Yıldız Kotrası*

* Refik Akdoğan, Altmış Yılın Hesabı, [basılmamış kitap], s.18.

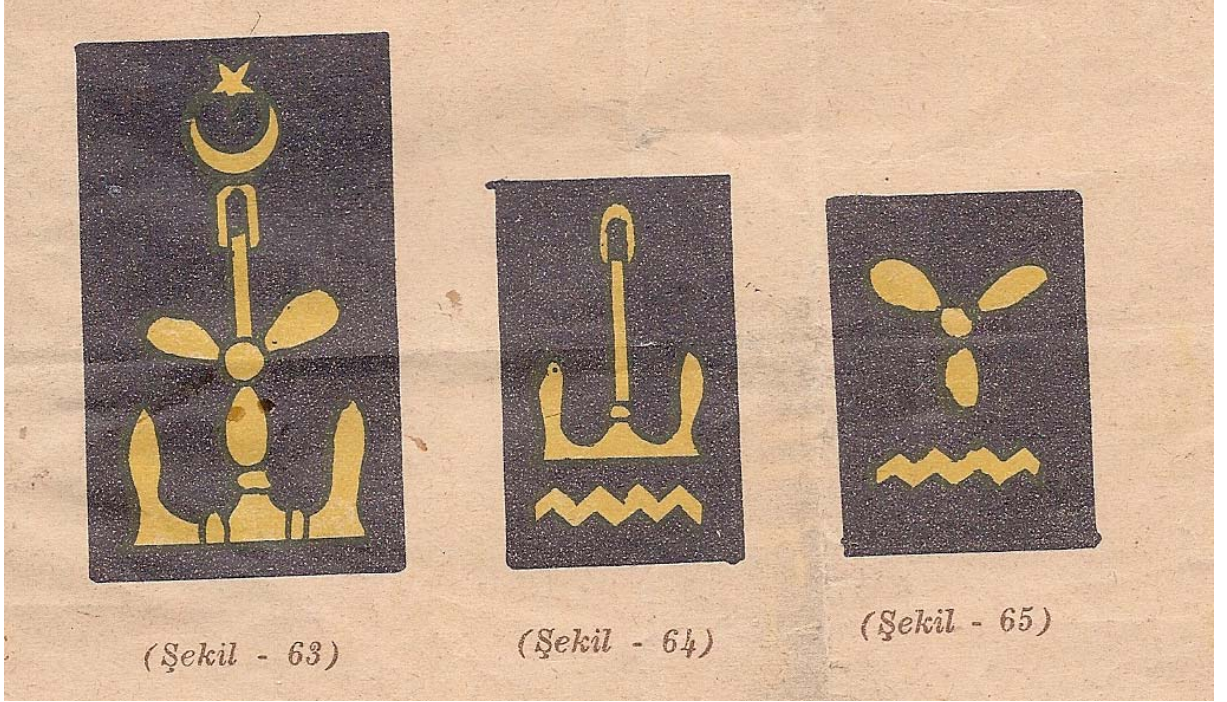
EK – 89

Eski “Balık” yeni “Hamit Naci” Okul Gemisi*

* Oktay Sönmez, **Anılarda Gemiler Ufkun Ötesinde Kayboldular**, 2.bs., İst.,
Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2008, s.151.

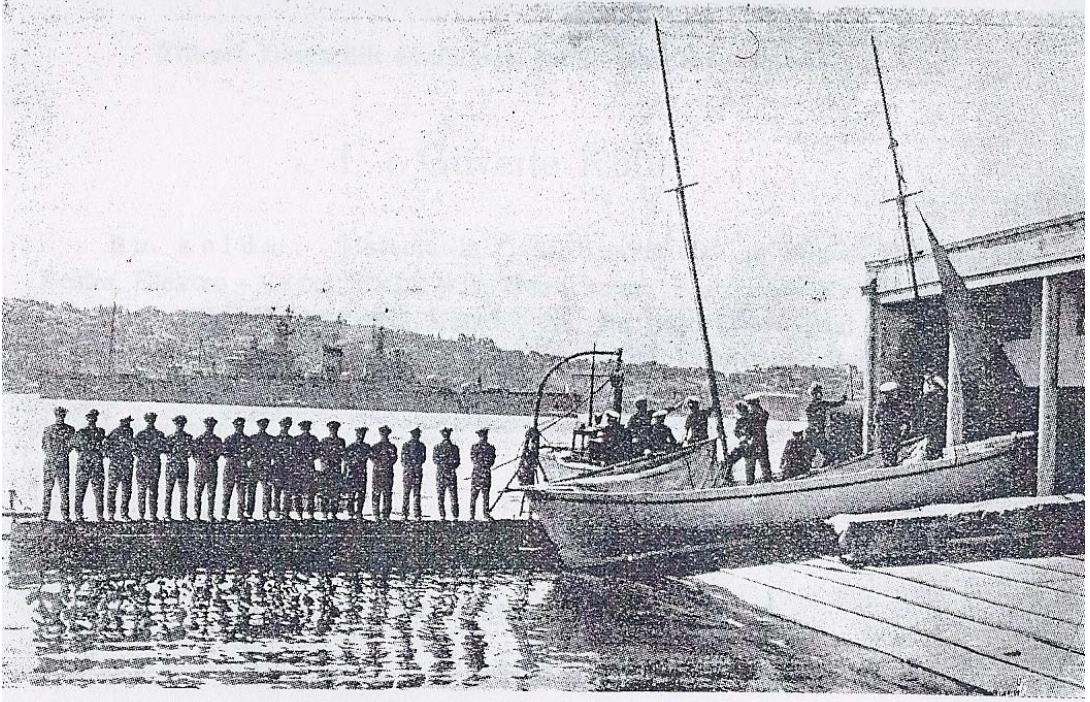
1956 Denizcilere Mahsus Kıyafet Talimatnamesi'nden*

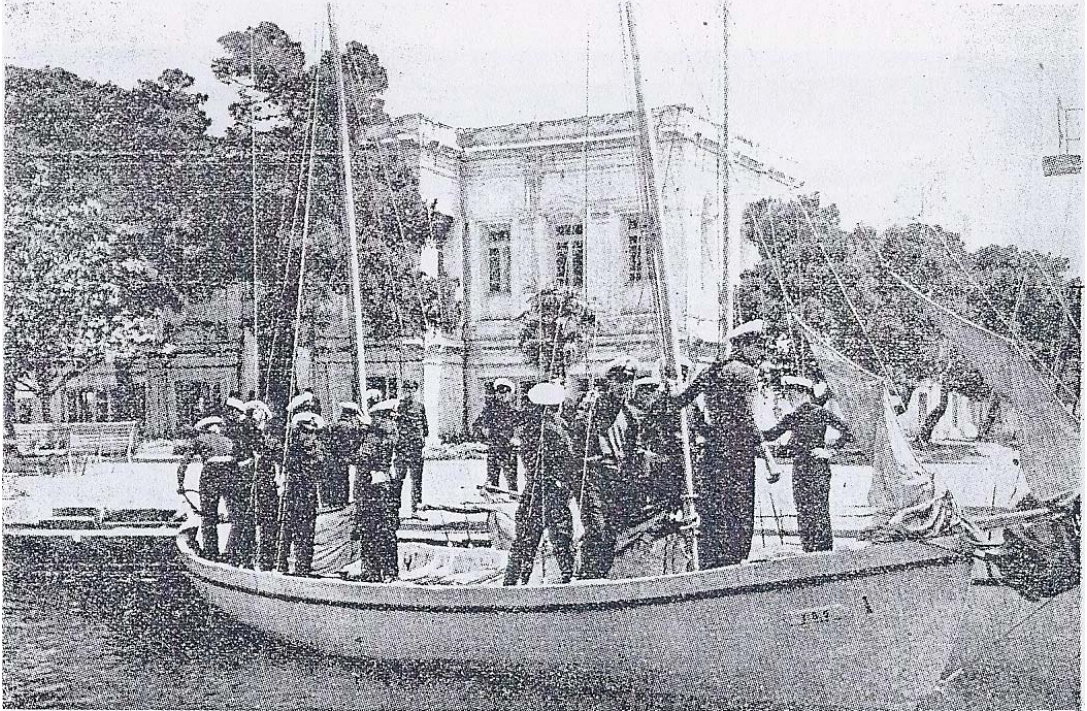
* Resmi Gazete, 4 Ağustos 1956, S:9373.

EK – 91

1956 Tanıtım Kitapçığından Fotoğraflar*

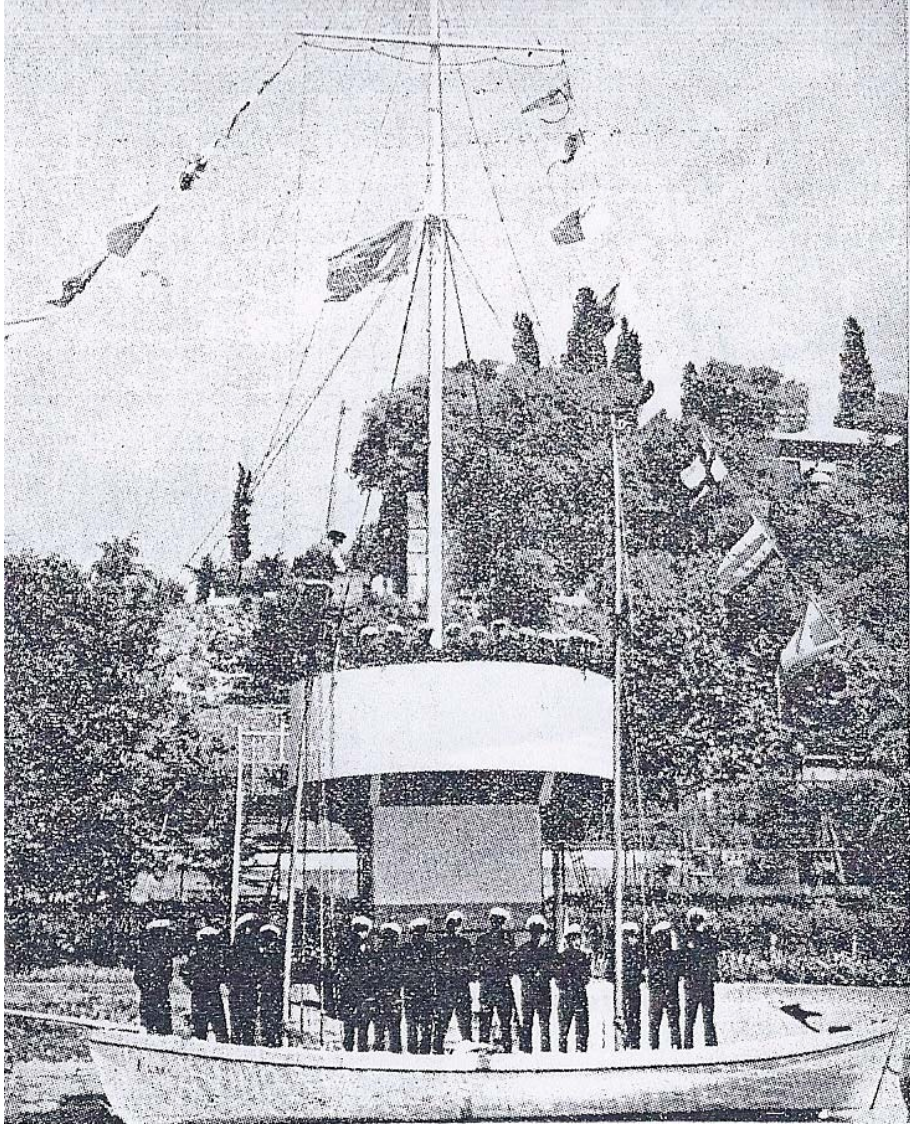
Öğrenciler pratik gemicilik dersine hazırlanırken

* 1956 Tanıtım Kitapçığı, Beyazıt Kütüphanesi.

EK – 92

1956 Tanıtım Kitapçığından Fotoğraflar*

* 1956 Tanıtım Kitapçığı, Beyazıt Kütüphanesi.

Okul Müdürlerinden Bazıları*

Celal Sayan

Remzi Baran

Sururi Devrimer

Mevlut Necdet Deniz

Baki Hüsmen

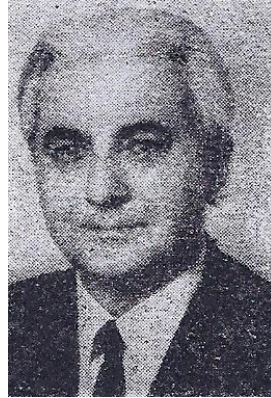
Nejat Sanel

Nurettin Boyman

Hamit Ültan

Servet Hacıpaşaoğlu

Ahmet Morgil

* Ulaştırma Bakanlığı, 1923 50 Yıl 1973, İst., Milli Eğitim Basımevi, 1973, s.217,218.

EK – 94

1970 Kuruluş Yıldönümü Davetiyesi*

YÜKSEK DENİZCİLİK OKULU
MÜDÜRÜ
AHMET MORGİL

Okulumuzun 61. Kuruluş yıldönümü ile 1969—1970 öğretim yılı Güverte ve Makina Bölümü mezunları için 22 Temmuz 1970 Çarşamba günü saat 16.00 da Okulda yapılacak diploma törenine şeref vermenizi saygı ile rica eder.

PROĞRAM

- 1 — İstiklâl Marşı
- 2 — Kaybettiklerimizi anma
- 3 — Okul Müdürünün konuşması
- 4 — Ulaştırma Bakanı veya adına konuşma
- 5 — Mezunlar cemiyeti adına konuşma
- 6 — Öğrenci cemiyeti adına konuşma
- 7 — Yaş kütüğüne fors çakılması
- 8 — Diploma ve armağan dağıtımı
- 9 — İftihar nişanı dağıtımı
- 10 — Bayrak ve fors devir ve teslim töreni
- 11 — Spor gösterileri
- 12 — Bute (Öğrenci yemek salonu)

* Mutlu Karakaya Arşivi.

1959 Kuruluş Yıldönümü Davetiyesi*

* Mutlu Karakaya Arşivi.

EK - 96

100. Yıl Kuruluş Yıldönümü Davetiyesi*

* Mutlu Karakaya Arşivi.

EK - 97

Okul Müdürlerinden Faruk Altunbay*

* Yüksek Denizcilik Okulu 1975-1979 Yıllığı, s.184.

EK – 98

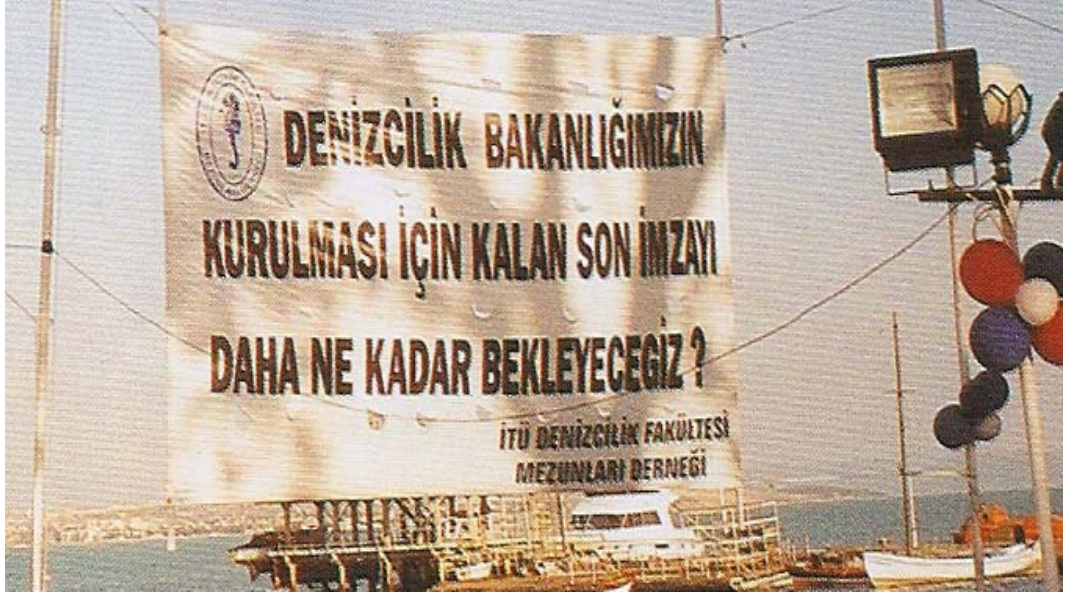
Okul Müdür'lerinden Nejat Odman*

* Yüksek Denizcilik Okulu 1975-1979 Yıllığı, s.5.

EK – 99

Denizcilik Bakanlığı İsteği*

* “Denizcilik Bakanlığı İÇin Son imza Atıldı”, **Denizcilik Degisi**, S:8, (Haziran-Temmuz 2002), s.2.

EK – 100

TBTAK Analizine Göre Olması gereken Mezun Sayısı*

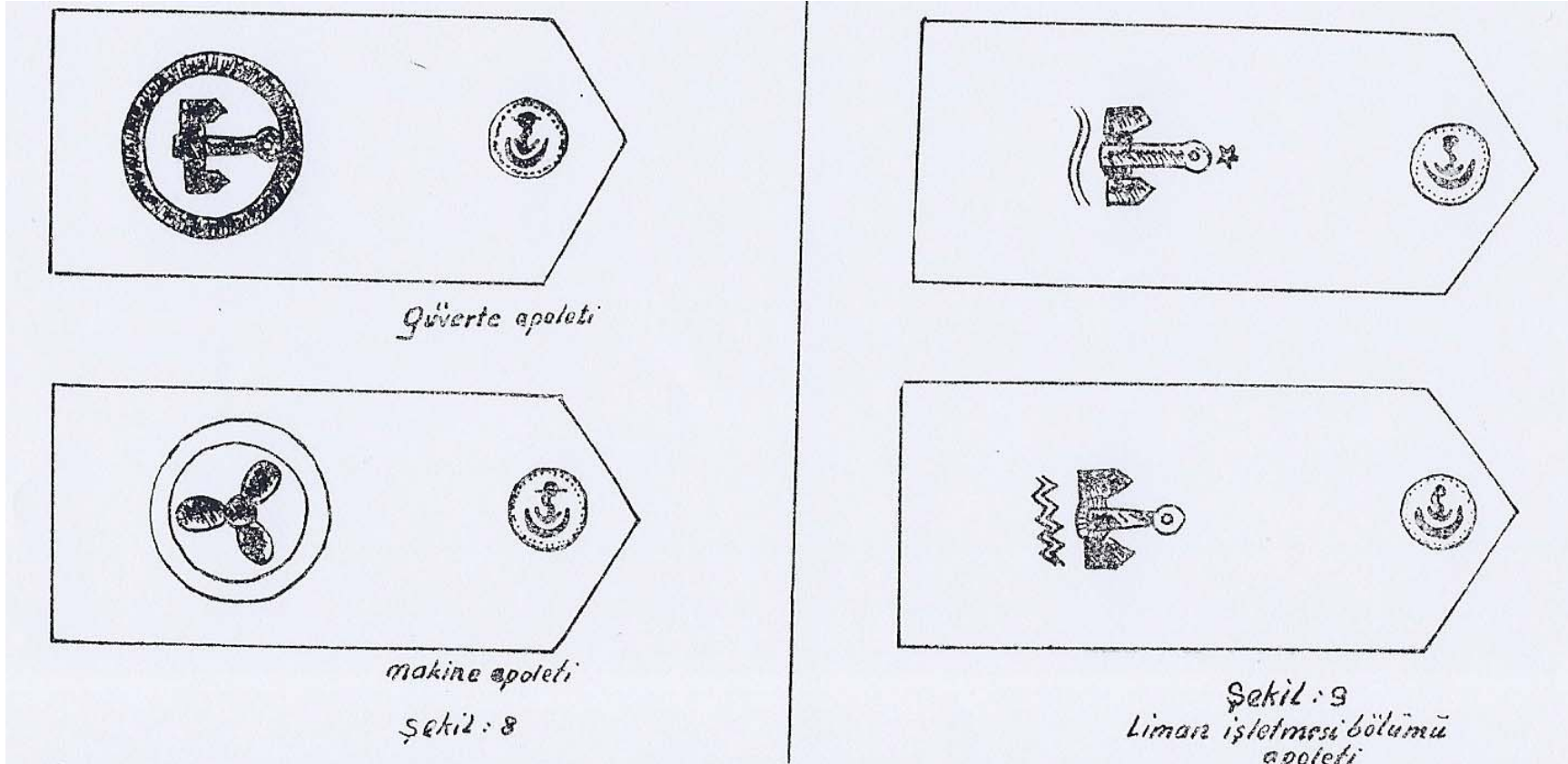
İhtiyacı Karşılama için
Yüksek Denizcilik Okulu'nun 1979-1991 Yıllarında
Mezun Etmesi Gereken Zabit Sayıları

Yıl ¹		1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992
Model A	GV	92	86	75	60	52	56	48	74	67	59	42	39	37
	MK	115	112	98	94	80	84	82	85	96	90	74	74	72
Model B	GV	60	61	57	46	43	45	39	57	50	48	31	29	32
	MK	83	85	75	75	67	70	69	64	73	73	58	55	53
Model C	GV	57	53	57	43	43	45	47	54	48	48	32	35	32
	MK	80	77	75	70	64	67	65	62	72	71	53	56	53
Model D	GV	74	79	64	46	44	46	42	61	55	51	32	33	31
	MK	97	104	85	77	71	73	72	72	85	77	63	63	60
Model E	GV	86	78	71	54	48	52	43	68	56	56	35	36	38
	MK	109	102	93	87	75	80	76	79	84	83	63	66	67

¹ Mezuniyetin bir önceki yıl sonunda olacağı varsayılmıştır.

* TBTAK MBEAE, Yüksek Denizcilik Okulu Tesis ve Sistem Analiz Etüdü, s.27.

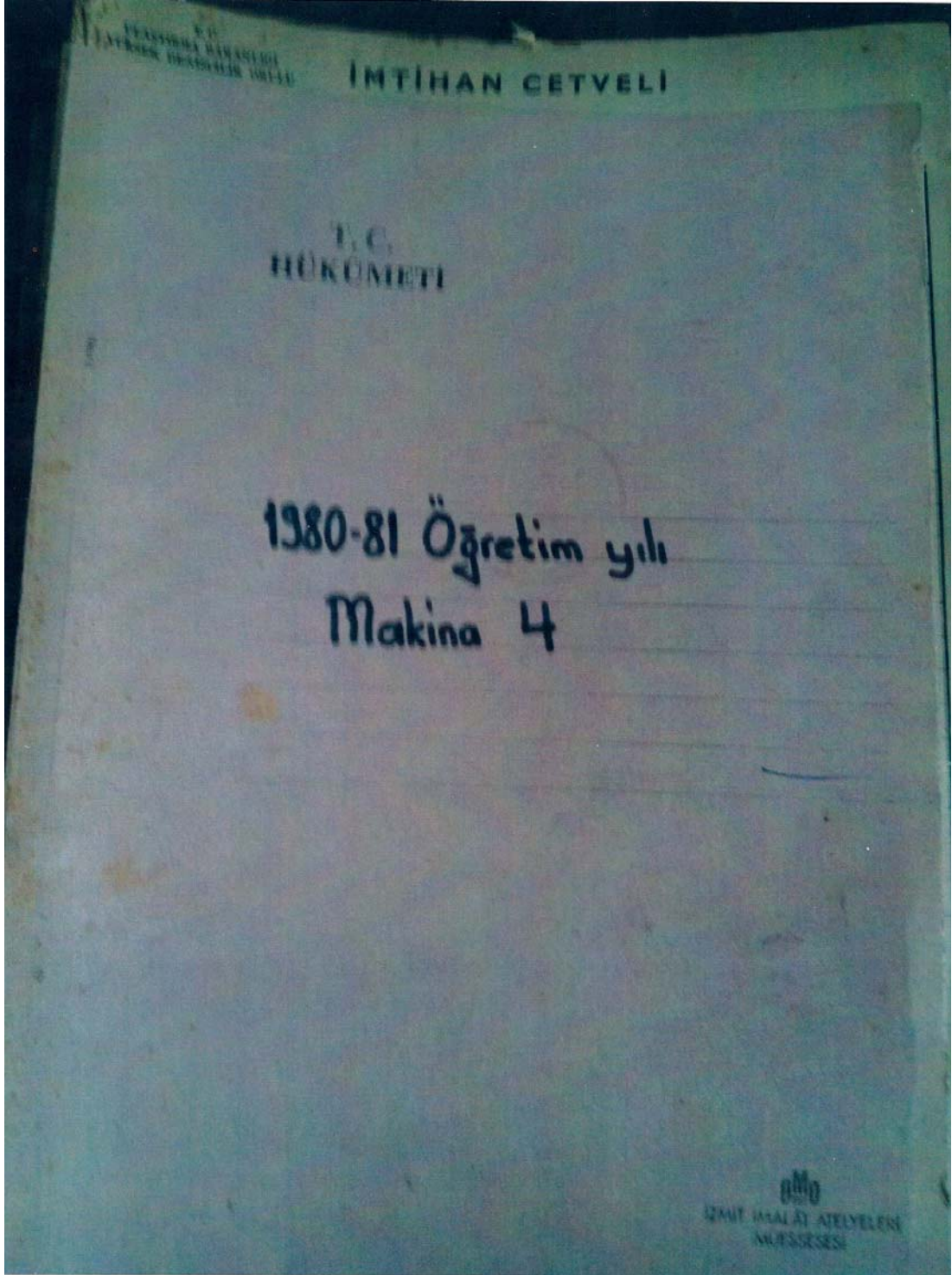
EK - 101
1975 Kıyafet Yönetmeliğine Göre Apoletler*

* Resmi Gazete, 30 Mart 1975, S:15193.

EK – 102

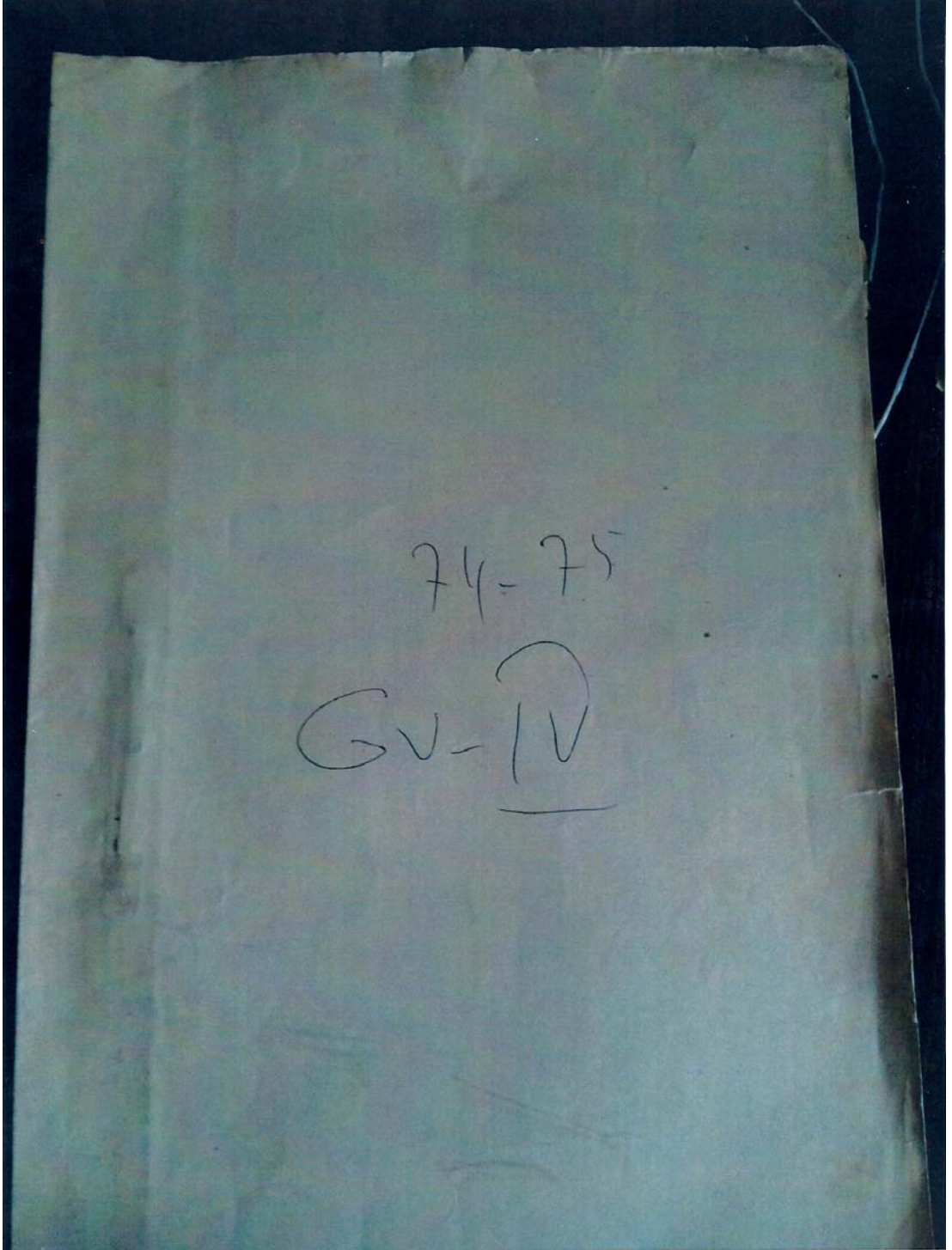
Sınav Notları Cetveli Örnekleri*

* İTÜ Denizcilik Fakültesi Arşivi.

EK – 103

Sınav Notları Cetveli Örnekleri*

* İTÜ Denizcilik Fakültesi Arşivi.

Sınav Notları Cetveli Örnekleri*

T. C.
ULAŞTIRMA BAKANLIĞI
YÜKSEK DENİZCİLİK OKULU

İMTİHAN CETVELİ

Ders Yılı 1974-1975

DEES D. PAKIR PAZESİ
Sınıf MEKİNE 17

ÖĞRENCİNİN		1-İmtihan	Sınav yazılı puanına	2-İmtihan	Ortalama	Sınıf geçme		Bütünlüme		Engel		Ortalama ile sınıf geçme imtiha puan ortalaması	Sınıf geçme notu	Düşünceler
No	Adı ve Soyadı					Sözli	Yazılı	Sözli	Yazılı	Sözli	Yazılı			
1694	Ali Kurumoglu	?												
1698	Kemal Emir	?												
1702	Nezmi Akdol	10												
1730	İbrahim Yelen	10												
1731	Hanan Ahmet	?												
1732	Alpaslan Tekeoglu	10												
1733	Kurban Yavuz	?												
1734	Orhan Karayoglu	?												
1735	Güngör Fartina	10												
1736	İ. Sakal Sakal	?												
1737	Şevket Çiftçigözü	?												
1738	Vahit Bayraktar	?												
1739	Seki Yılmaz	?												
1740	Silaver Sevinç	?												
1741	Şevket Akın	?												
1742	İbrahim Altay	?												
1743	Ali Yılmaz	?												
1744	Safer Aygün	10												
1745	AbdulFettah Açı	?												
1746	Bedri Şentur	?												
1747	Turgut Akgöller	10												
1748	Şevket Dündaroglu	?												
1749	Şevket Veliç	?												
1750	Şevket Çelik	?												
1751	Şevket Yasin	10												
1752	Yılmaz Umar	?												
1753	Alihan Şilal	?												
1754	Şevket Hacı Yavuz	?												
1755	Süleyman Davut	10												
1756	Şevket Şilal	?												
1757	Şevket Şilal	?												
1758	Şevket Şilal	10												

* İTÜ Denizcilik Fakültesi Arşivi.

Sınav Notları Cetveli Örnekleri*

T. C.
ULUŞTIRMA BAKANLIĞI
YÜKSEK DENİZCİLİK OKULU

İMTİHAN CETVELİ
Ders Yılı: 1974-1975

DERS: Gemilik
Sınıf: Güverte IV

ÖĞRENCİNİN		1. İmtihan	Şubat yazlı yoklama	2. İmtihan	Ortalama	Sınıf geçme		Bütünlük		Eşgel		Ortalama ile sınıf geçme notları arasındaki farkın aritmetik ortalaması	Sınıf geçme notu	Düşünceler
No	Adı ve Soyadı					Sekli	Yazlı	Sekli	Yazlı	Sekli	Yazlı			
1704	Selçuk Geliş													
1708	Unal Tuna													
1712	Riyad Abdullah													
1718	Abdurrahman Şehadi													
1765	Cemil Güçyener													
68	İlhan Önerden													
71	Bülent Yoğurtçu													
73	Erol Süker													
75	İbrahim Taşkın													
76	İsmail Pehlivan													
77	Ağca Çelik													
78	H. Şaban Elmas													
79	Ercan Uyar													
80	Ahmet Duran													
81	Mehmet İnal													
82	Hassan Keskin													
83	Mehmet Tuğcu													
84	Zafer Güldere													
1786	Alaettin Saygıner													

* İTÜ Denizcilik Fakültesi Arşivi.

Yüksek Denizcilik Okulu Diplomasının İlk Örneklerinden*

* Mutlu Karakaya Arşivi.

EK - 107

Mezuniyet Not Çizelgesi Örnekleri*

Okul No:	Adı ve Soyadı	Baba Adı	Doğum Yeri Yılı	Gv 1	Gv 2	Gv 3	Gv 4	Toplam Sıra	Diploma No:	Askerlik Şubesi
1691	Erolment GİRAY	Yusuf BİTA	İSTANBUL 8.5.1951						1383	
1692	Mehmet SORAT	İsmail AYRI	BALIKESİR 18.7.1952						1384	
1693	Hikmet TURGUT	Ali	ANTALYA 21.5.1951						1385	
1702	Emre ÜNDER	Ömer	BALIKESİR 2.11.1952						1386	
1703	A. Atilla GÜNGÖR	Halil FAHRE	BALIKESİR 6.12.1950						1387	
1705	Tayfun ÖZGEN	Nihat	TEKİRDAĞ 2.3.1951						1388	
1706	Zeynep SAR	Şehretin	GÜLCHE 21.10.1957						1389	
1707	Mehmet ŞEVİNÇHAN	MUSTAFA	ERZURUM 10.1.1951						1390	
1709	Erol TEKİN	Salim	EYÜP 7.5.1952						1391	
1710	Mehmet ERDOĞAN	Halil	KIRSEY 12.6.1953						1392	
1711	S. Nezi ERİNGÖR	Turhan	Sarıca 1.2.1952						1436	
1713	Mutallip ALTUNEN	Ali	SOFULAR 1.7.1950						1393	
1714	A. Ötügen GÜLBAHÇELER	Kemal KEMAL	BALIKESİR 5.6.1951						1394	
1715	Özgür ÖZAYLA	MUSTAFA	BALIKESİR 7.7.1952						1395	
1716	M. Al. ALBAYRAK	MUSTAFA KEMAL	İZMİR 22.4.1953						1396	
1719	Puran Turgut EPK	Süleyman	AYLAZLI 5.7.1952						1397	
1720	Fahri SARTOĞLU	İsmail RAYIM	İZMİR 12.3.1952						1398	
172	Mehmet İPEK	Mehmet	RİZE 1.4.1951						1437	
174	S. İsmail GÖZCAN	Ali	İSTANBUL 1951						1399	
			GÖRELE							

20.12.1974

20.12.1974

* İTÜ Denizcilik Fakültesi Arşivi.

Mezuniyet Not Çizelgesi Örnekleri*

1960 - 1961 Eğitim Yılı Güzeti için mezun öğrencilerin mezuniyet not çizelgesi

No	Adı ve Soyadı	50	60	70	80	90	Ortalama	No	Adı	Mezuniyet Tarihi	Not	
253	İbrahim Yılmaz	93	125	105	52	37	5	72	(Orta) - 763	Hayriye	Atatürk 1933	X
254	Şehinşah Güneş	93	108	93	42	33	6	64	(Orta) - 764	Hasan	Atatürk 1936	X
255	Osman Güneş	96	112	92	46	35	6	67	(Orta) - 765	Hasan	Atatürk 1937	X
256	Mehmet Hacıoğlu	109	130	112	50	40	4	77	(İyi) - 771	Hasan	Atatürk 1935	X
257	Özkan Çarçak	92	109	97	42	30	6	65	(Orta) - 766	Hasan	Atatürk 1936	X
258	Şehinşah Çarçak	99	128	110	48	38	5	74	(Orta) - 767	Hasan	Atatürk 1934	X
259	Hasan Çarçak	96	128	116	51	39	5	75	(İyi) - 772	Hasan	Atatürk 1934	75
260	Mehmet Çarçak	97	123	111	57	39	6	75	(İyi) - 773	Hasan	Atatürk 1934	75
261	Hasan Çarçak	96	124	107	52	37	6	73	(Orta) - 774	Hasan	Atatürk 1933	72
262	Hasan Çarçak	96	117	95	48	36	6	70	(Orta) - 768	Hasan	Atatürk 1937	X
263	Mehmet Zekeriya Çarçak	104	125	107	55	37	5	75	(İyi) - 775	Hasan	Atatürk 1938	75
264	Hasan Eminoğlu	94	112	91	46	34	6	66	(Orta) - 776	Hasan	Atatürk 1937	75
265	Hasan Hacıoğlu	112	137	116	55	42	2	81	(İyi) - 777	Hasan	Atatürk 1936	80
266	Hasan Hacıoğlu	100	130	106	53	37	6	75	(İyi) - 778	Hasan	Atatürk 1932	75
267	Hasan Hacıoğlu	85	116	106	49	35	6	68	(Orta) - 767	Hasan	Atatürk 1932	X
268	Hasan Hacıoğlu	94	116	95	47	35	6	68	(Orta) - 779	Hasan	Atatürk 1937	62
269	Hasan Hacıoğlu	91	107	103	54	36	6	70	(Orta) - 750	Hasan	Atatürk 1939	67
270	Mehmet Dikhan Çarçak	97	115	100	52	34	6	70	(Orta) - 751	Hasan	Atatürk 1936	70
271	Hasan Hacıoğlu	91	113	101	55	36	6	69	(Orta) - 770	Hasan	Atatürk 1938	X
272	Ergün Akbaş	103	134	114	50	40	3	77	(İyi) - 752	Hasan	Atatürk 1940	77
273	Hasan Hacıoğlu	87	102	95	50	33	6	64	(Orta) - 771	Hasan	Atatürk 1933	X
274	Hasan Hacıoğlu	84	102	94	44	32	4	62	(Orta) - 772	Hasan	Atatürk 1935	X
275	Hasan Hacıoğlu	103	123	114	50	37	6	75	(İyi) - 773	Hasan	Atatürk 1939	X
276	Hasan Hacıoğlu	94	115	98	54	36	6	69	(Orta) - 774	Hasan	Atatürk 1939	X
277	Mehmet Çarçak	92	102	94	47	33	5	64	(Orta) - 775	Hasan	Atatürk 1934	X
278	Mehmet Çarçak	94	124	109	51	37	6	73	(Orta) - 753	Hasan	Atatürk 1937	72
279	Ergün Akbaş	105	122	99	49	37	5	71	(Orta) - 776	Hasan	Atatürk 1938	X
280	Ergün Akbaş	84	110	107	48	37	6	67	(Orta) - 777	Hasan	Atatürk 1936	X
281	Hasan Hacıoğlu	103	123	104	54	38	4	74	(Orta) - 754	Hasan	Atatürk 1939	73
282	Hasan Hacıoğlu	112	140	116	59	42	1	82	(İyi) - 755	Hasan	Atatürk 1940	82
283	Mehmet Dikhan Çarçak	92	109	101	50	35	6	67	(Orta) - 778	Hasan	Atatürk 1936	X
284	Mehmet Çarçak	91	123	105	44	36	6	69	(Orta) - 779	Hasan	Atatürk 1937	X

32 Okunan Devreleri:

50	14
60	17
70	14
80	7
Toplam	52

35 ten itibaren (İyi)

75 ten 84 e kadar (İyi)

75 ten az (Orta)

Diploma Tarihi: 1.8.1961

* İTÜ Denizcilik Fakültesi Arşivi.

Mezuniyet Not Çizelgesi Örnekleri*

1960-1961 Ders Yılı Makine mezunlarının
Dört yıl içerisinde Diploma dereceleri

No:	Adı ve Soyadı	Ok. I	Ok. II	Ok. III	Ok. IV	Toplam Sıra	Derece	Diploma No:	Baha Sd:	Doğum Yılı & Tarihi	Askerlik Durumu
1122	Yılmaz Oktay	69	71	83	100	383	6.5 Oda	775/99	Hüseyin Çakır	6 Ocak 1936	14.2.1962 kad.
1127	Orhan Karabulut	72	67	87	112	340	6.6 Oda	770	Hasan	19 Ocak 1937	kad.
1128	Ural Pamuk	71	67	87							kad.
1132	Yılmaz Çankırt	70	75	97	112	354	7.0 Oda	771	Şahin	1937	kad.
1133	Yüksel Okcu	65	67	90	112	324	6.3 Oda	772	Özalp	1937	kad.
1134	Murat Çelikhan	65	71	96	107	346	6.8 Oda	778/99	Yığıl	11 Ocak 1937	14.2.1962 kad.
1139	Çengiz Ünlü	69	73	98	112	352	6.9 Oda	773	Rıza	1937	kad.
1144	Ahmetler Yökçe	63	66	91	112	322	6.3 Oda	774	Abdullah	1937	kad.
1145	Ali Yökçe	72	68	100	110	350	6.8 Oda	775	Mehmet	1937	kad.
1147	İsmail Hakkı Aydın	67	75	100	122	364	7.1 Oda	756	Yakup	1935	kad.
1147	Yahya Kısaca	76	79	112	142	409	2. 21. Sınıf	757	Mehmet	1937	kad.
1151	Aydemir Akçal	60	66	87	103	313	6.1 Oda	777	Muhammed	1935	14.2.1962 kad.
1152	Yüksel Yökçünüt	61	68	87	100	321	6.3 Oda	776	Ali Vedat	1937	kad.
1153	Osman Lina	60	68	87	100	316	6.2 Oda	778	Enoch	1935	14.2.1962 kad.
1154	Enis Kusur	69	68	98	118	353	6.9 Oda	776	Şahin	1937	kad.
1155	Ali Hakkı Kusur	69	70	94	112	345	6.7 Oda	777	Enoch	1937	kad.
1156	Fevri Yatsma	62	71	96	105	334	6.5 Oda	775	Enoch	1937	kad.
1158	Yücel Kutkudayan	70	72	104	103	349	6.8 Oda	778	Muhammed	11 Ocak 1939	kad.
1159	Ahmet Esen	82	78	117	145	422	1. 22. Sınıf	758	Mehmet	1937	kad.
1164	Muhammed Aydın	73	78	108	130	379	7.0 Sınıf	778	Muhammed	1937	kad.
1163	İzzet Esen	71	87	94	111	343	6.7 Oda	779/98	Ali	1937	14.2.1962 kad.
1165	Özden Özmen	72	77	107	127	373	7.5 Sınıf	759	Mehmet	1935	kad.
1166	Kasım Yökçüt	67	72	94	117	352	6.9 Oda	779	Muhammed	1937	kad.
1167	Naci Uzunajutlan	65	67	101	119	357	6.9 Oda	770	Muhammed	1937	kad.
1171	Ali Yılmaz	65	68	103	116	353	6.9 Oda	771	Hasan	1937	kad.
1172	Yılmaz Baş	74	78	106	127	385	7.5 Sınıf	760	Rıza	1937	kad.
1173	Erden Karaköyü	74	77	111	133	395	7.7 Sınıf	761	İsmail	1937	kad.
1174	Okuy Çoğatay	68	70	99	115	352	6.9 Oda	762	Muhammed	1937	kad.
1175	Mehmet Esen	69	68	97	112	348	6.8 Oda	772	Enoch	1937	kad.
1177	Önder Kızılcı	70	70	94	109	340	6.8 Oda	773	Abdullah	1937	kad.
1180	Yökçer Sever	62	70	96	113	341	6.7 Oda	774	Hasan	1937	kad.

31

Hapusan
Diploma T. 7.7.1961
Ders yılı : 1960 - 1961

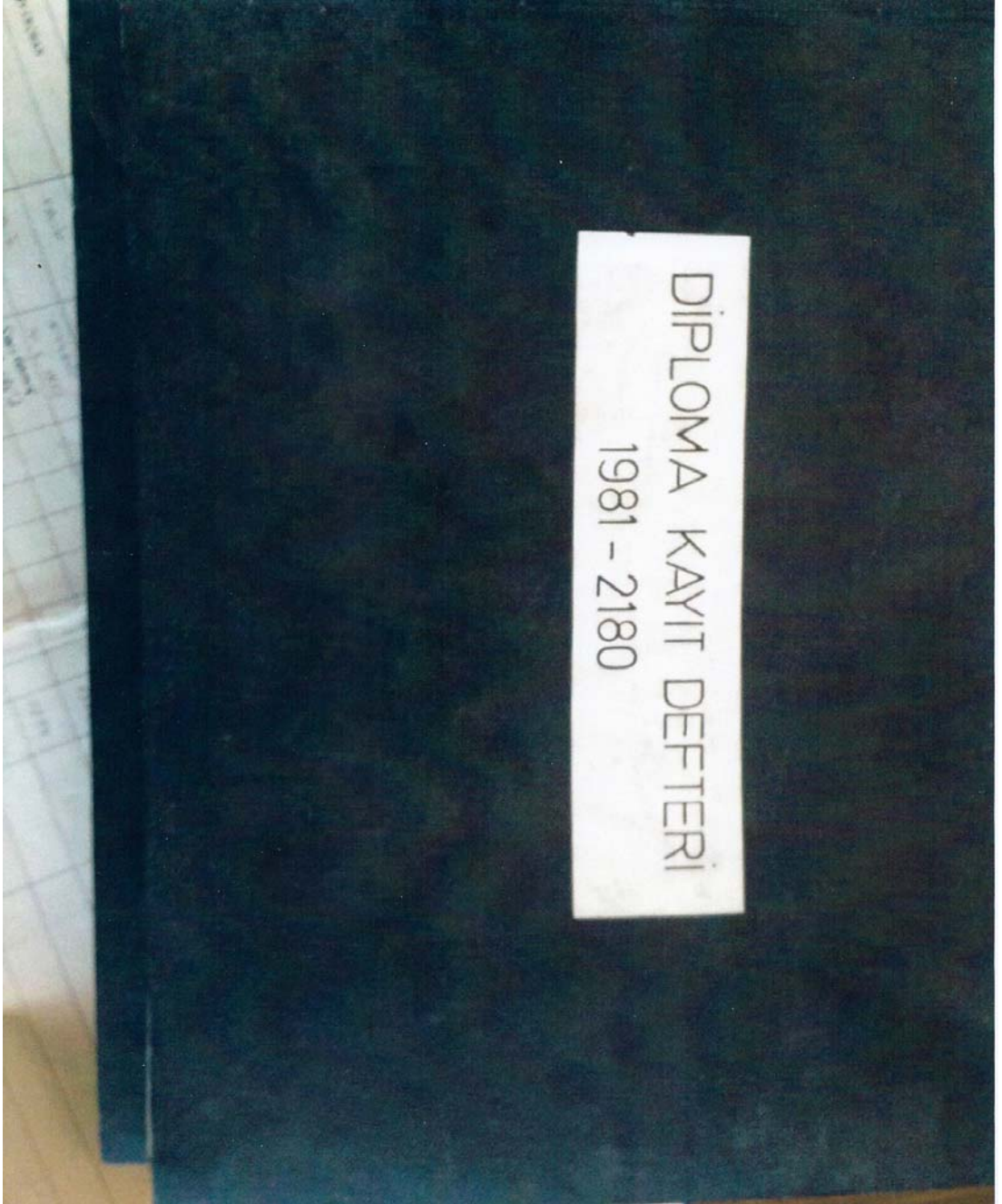
Bütünlük
Diploma T. 2.10.1961
Engel
Dip T. 24.10.1961
Tebat
14.2.1962

Diploma No: 777. 7c kad. Sevan Çimici
100/Şubat 302. 7c kad.

* İTÜ Denizcilik Fakültesi Arşivi.

EK – 110

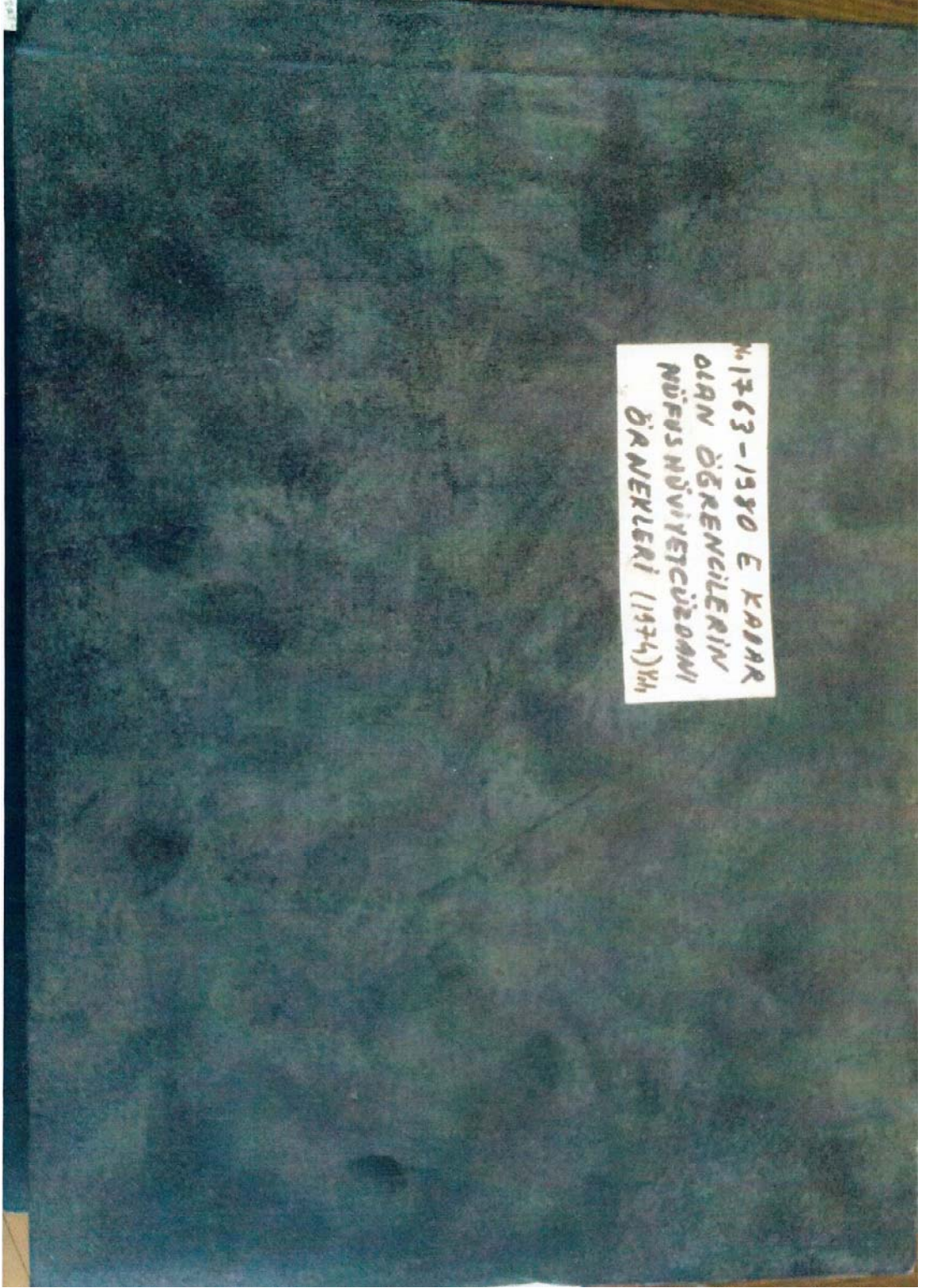
Diploma Kayıt Defteri Örnekleri *

* İTÜ Denizcilik Fakültesi Arşivi.

EK - 111

Diploma Kayıt Defteri Örnekleri *

* İTÜ Denizcilik Fakültesi Arşivi.

Diploma Kayıt Defteri Örnekleri *

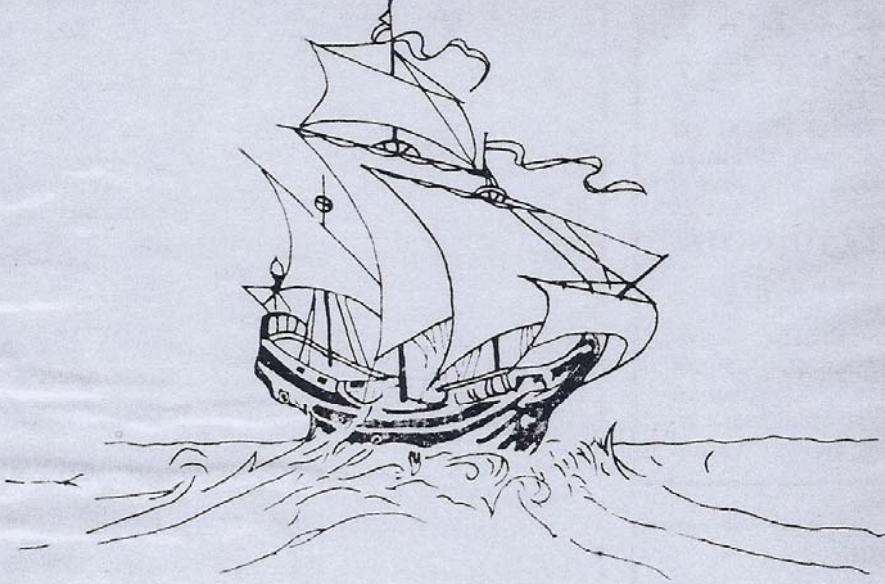
Yüksek Denizcilik Okulu
NÜFUS HÜVİYET ÇÜZDANI ÖRNEĞİ

Okul No: 1913 714		Adı ve Soyadı: <i>Emre Çelebi</i>		Babasının adı: <i>Yusuf</i>	Anasının Adı: <i>Naime</i>	Doğum yeri tarihi: <i>Etiler 1957</i>	Dini: <i>Hakim</i>	İli: <i>Etiler</i>	İlçesi: <i>Yusuf</i>	Bücek ve Köyü: <i>/</i>	Mahalle ve ev No: <i>Hayat 179</i>	Çift ve Sahile No: <i>88 82</i>	Verildiği tarih: <i>22.2.1957</i>	Verildiği Kurum dairesi: <i>Etiler</i>
Aile Adresi: <i>Yusuf Çelebi - Nuhluş cad 676 Etiler</i>	Okula kayıt olduğu tarih: <i>7.11.1974</i>	Mezun olduğu Yase: <i>Etiler 6110</i>	Diploma Tarihi, No: <i>5.11.1973</i>	Yüklenme senedinin hangi Noterden alındığı, tarihi ve No: <i>Etiler 5. no. Sayı: 1798 T: 11.20.1971</i>	Kelimehümayın alındığı Növe tarihi ve Kefilin adresi: <i>Yusuf Çelebi, Nuhluş cad 676 Etiler</i>	Birimden ayrılmışsa sebebi: <i>/</i>	Mezun olduğu yıl: <i>/</i>	Düğünceler: <i>/</i>						
Adı ve Soyadı: <i>Etiler</i>		Babasının Adı: <i>Etiler</i>		Doğduğu yer ve yılı: <i>Etiler 1957</i>		Diploma No: <i>1798</i>	Diploma tarihi: <i>5.11.1973</i>	Kayıtlığı için örnek verilmişse tarihi ve sayısı: <i>/</i>	Diplomayı alanın imzası: <i>[Signature]</i>					

* İTÜ Denizcilik Fakültesi Arşivi.

EK - 113

Gazete'de Yayınlanan ay daveti*

YÜKSEK DENİZCİLİK OKULU
TALEBE CEMİYETİ

ANANEVİ ÇAYI

24 - Mart - 1956 Cumartesi günü saat 15 - 19 arası

Taksim Belediye Gazinosu salonlarında

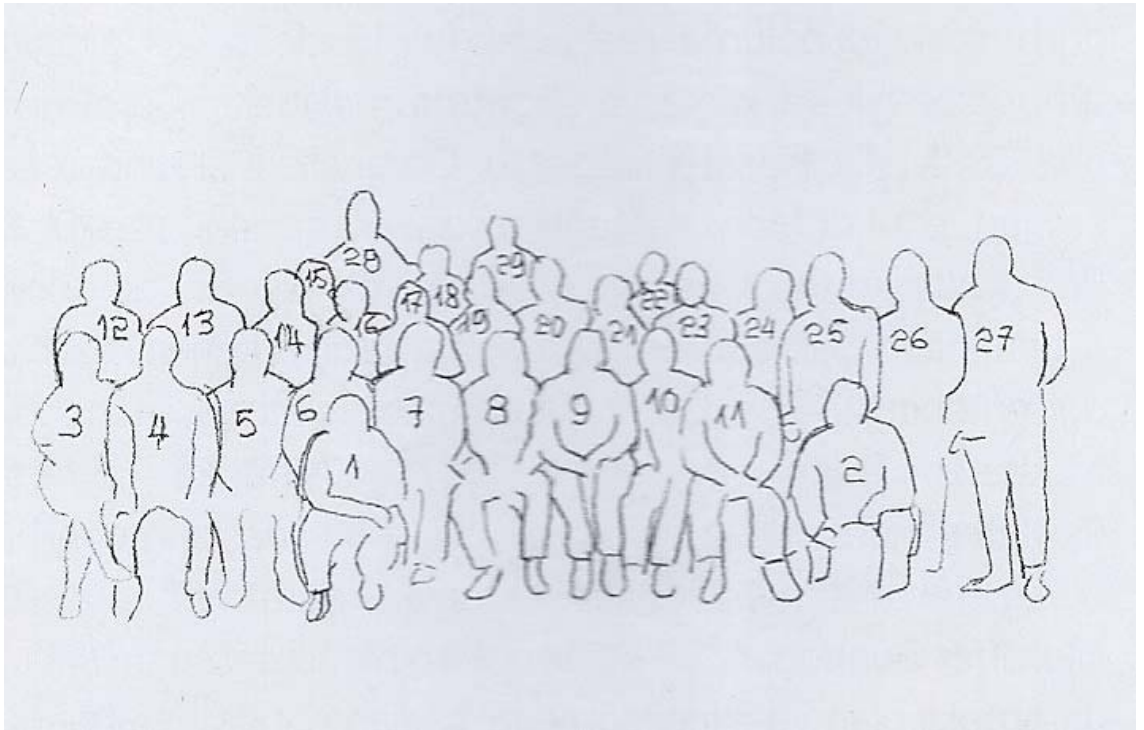
DAVETİYELER :
YÜKSEK DENİZCİLİK OKULU
ve DENİZ MECMUASINDAN
TEMİN EDİLİR.

Tel.: 483284
Tel.: 448061

* Mutlu Karakaya Arşivi.

EK – 114

1960'larda Bazı Öğretmen ve Öğretim Görevlileri*

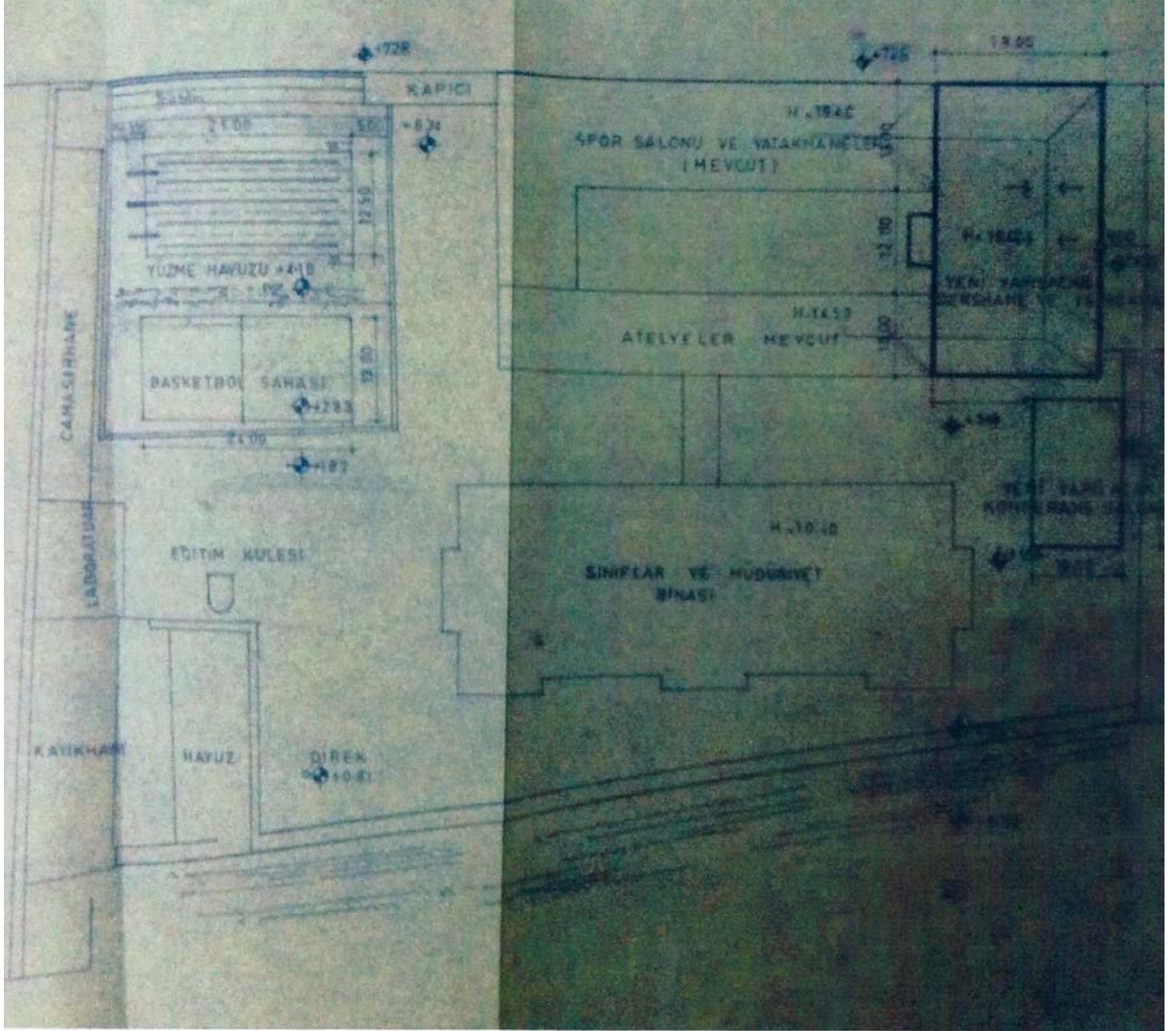
* Fahrettin Küçükşahin, “Geçmiş Zaman Olur ki Hayali Cihan Değer”, **Denizcilik Dergisi**, S:y., (Mart-Nisan 20120), s.82,83.

Yüksek Denizcilik Okulu Tapu Senedi*

İli	İstanbul		<p style="text-align: center;">Türkiye Cumhuriyeti</p> <p style="text-align: center;">TAPU SENEDİ</p>					<p style="text-align: center;">FOTOĞRAF</p>			
İlçesi	Beşiktaş										
Bucağı											
Mahallesi	Yıldız										
Köyü											
Sokağı	Sıragan Caddesi										
Mevkii											
Verginin			G. Safi	Vergi	Satış	Pafta	Ada	Parsel	Yüz Ölçümü		
Coşul No.	Özel No.	iradı	Kıymeti	Bedeli	No.	No.	No.	He.	M ²	Dim ²	
Eski	Yeni				65	575	39	1	1689	00	
GAYRİMENKULUN			Vasfı	Kargir Deniz Ticaret Okulu							
			Sınırı	Planı gibi.							
			İktisabı	Tevhit. 93 / 2404							
			Sahibi	Maliye Nezaretisi							
GELDİSİ			Yevmiye No.	Cilt No.	Sabife No.	Sıra No.	Tarihi	GİTTİSİ			
Cilt No.			3582	9	854		5.6.1967		Cilt No.		
Sayfa No.			<p style="text-align: center;">Sözleşme uygundur.</p> <p style="text-align: center;">M. K. Kaya</p> <p style="text-align: center;">Tapu Sicil Müdürü</p>				6.1982		Sayfa No.		
Sıra No.											
Tarihi			T.Ü.						Tarihi		
<p style="text-align: center;">NOT: Mülkiyetin gayri aynî haklar ile serhler için tapu kütüğüne müracaat edilmelidir.</p>											

* Ziya Kalkavan Anadolu Denizcilik Meslek Lisesi Arşivi.

1966'da Okul'un Gerçekleştirilmeyen Planı*

* Beşiktaş Belediyesi İmar müdürlüğü Arşivi.

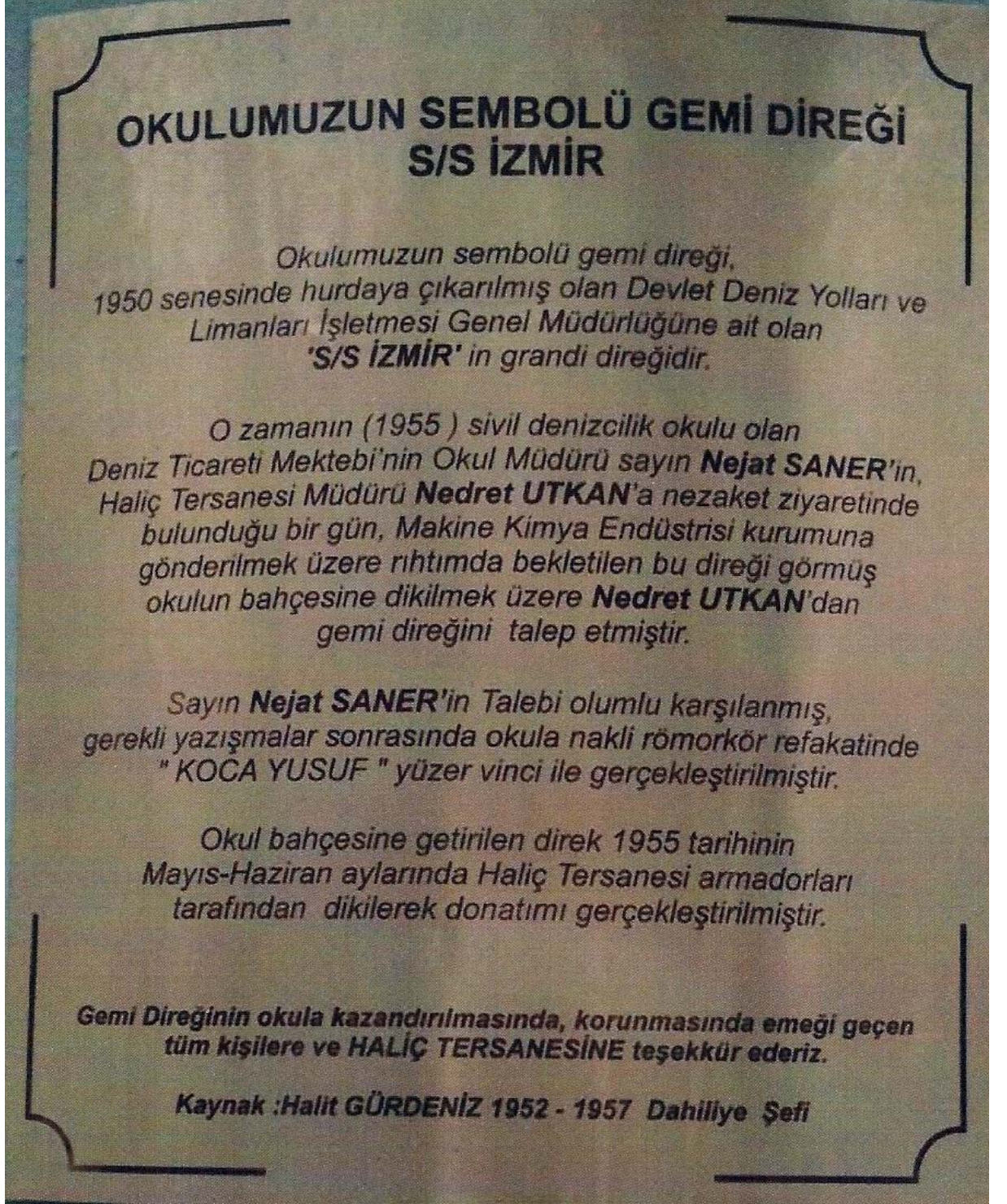
EK – 117

1990'larda Okul Binası*

* Beşiktaş Belediyesi Başkanlığı, **Dünden Bugüne Beşiktaş**, İst., Numune Matbaacılık, 1998, s.259.

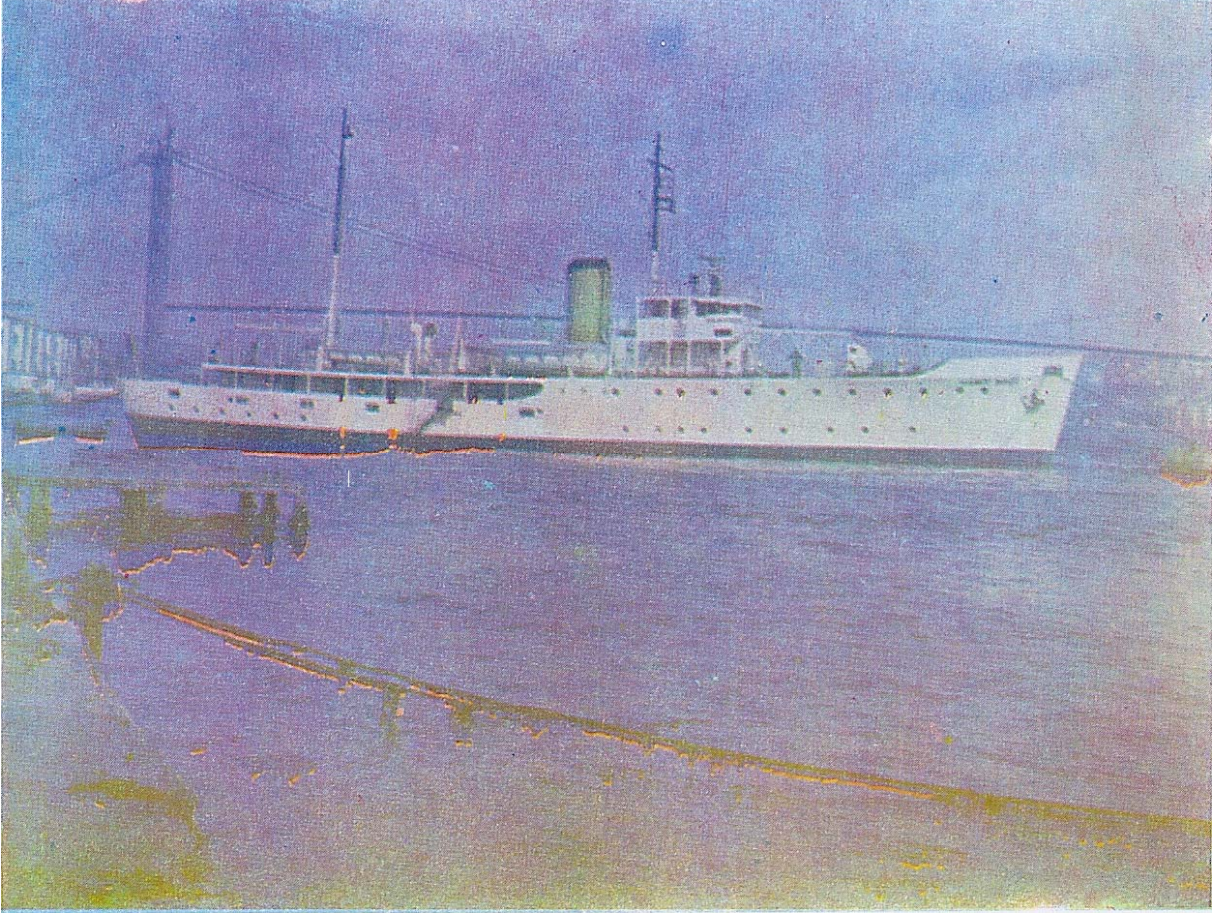
Okul'un Sembolü Gemi Direğinin Okul'a Getirilişi*

* Ziya Kalkavan Anadolu Denizcilik Meslek Lisesi Bahçesi'nden fotoğraf.

EK – 119

Eski Ayancık, Yeni Hamit Naci Okul Gemisi*

* Ulaştırma Bakanlığı, **1923 50 Yıl 1973**, İst., Milli Eğitim Basımevi, 1973, s.y.

EK – 120

Namık Kemal Gemisi*

* Mutlu Karakaya Arşivi.